

Τ

Περίοδος Β'
Τεύχος 570
Παρασκευή
30 Φεβρουαρίου 1995
Δρχ. 400

ΕΚΛΟΓΕΣ-ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΛΟΥΣΒΙΤΣ: ΑΠΟΥΣΙΑ, ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΗΜΑΙΑ...

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΤΑΜΟΥΛΟΣ:
«ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΧΕΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ!»

ΜΑΓΙΑ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΑΖΑΝΗΣ:
«Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΗ»

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ:

Η ελληνική γλώσσα
στη διευρυμένη
Ευρωπαϊκή Ένωση
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ-ΣΑΒΒΑΤΟ-ΚΥΡΙΑΚΗ
ΣΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΘΕΑΤΡΟ

ΔΙΔΩ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

Περιπέτεια δίχως τέλος.

Στον πλανήτη Γη όλα πάνε καλά.

Πολιτεία κωφάλων.

Δύο θεατρικά έργα και ένας «μονόλογος», από την πένα της Διδώς Σωτηρίου, βλέπουν σήμερα το φως της δημοσιότητας: τρία αποξεχασμένα χειρόγραφα, παραπεταμένα – μαζί με πολλά άλλα – σε μια αποθήκη. Γραμμένα και τα τρία στα πρώτα χρόνια της δικτατορίας, από το 1968 ως το 1969, έμειναν θαμμένα για ένα τέταρτο του αιώνα. Δίκαια ή άδικα; Μα κι έτσι, ύστερα από ένα τέταρτο του αιώνα, τα θεατρικά της Διδώς κρατάνε – περισσότερο, ίσως, από ποτέ – το μήνυμά τους. Ανοίγουν «μια μια τις πόρτες» για να βρεθούν ξανά «πίσω στη ζωή». Αν αυτό δεν είναι το μήνυμα της τέχνης, τότε ποιο είναι;

ΚΕΔΡΟΣ
το ελληνικό βιβλίο

ΑΝΤΙ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

570

ΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 4

Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Γελοιογραφία, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

BLACK OUT

Παύλος Μεθενίτης, σελ. 11

ΠΡΟΣΕΧΕ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, ΜΜΕ, σελ. 20

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλιδιάκος, σελ. 24

Ο ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ...

Ο Αγύριστος, σελ. 28

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Ο κόσμος, σελ. 29

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 40

ΕΠΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 41

ΩΦΥΛΛΟ: Καλλιτεχνική φωτογραφία του
Γάγκου Αθανασούλη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ. Ποιος είπε ότι ο Α. Παπανδρέου έχει απορρίψει τελεσίδικα την ιδέα να προχωρήσει στην προεδρία; Διαβάστε τον **Νίκο Φίλη** και τον **Τάσο Παππά**. ΣΕΛ. 14. **ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΙΚΑ: Ο ΔΗΜΟΣ ΞΕΠΟΥΛΑ!** Ποιος θα σώσει μια από τις τελευταίες γειτονιές της Αθήνας από την τσιμεντοποίηση; Ρεπορτάζ: **Λ. Βαλασόπουλος**. ΣΕΛ. 18. **«ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΧΕΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ»!** Ποιος θυμάται το Χρήστο Σταμούλο; Διαβάστε τη συνέντευξή του στο **Δ. Ζώνιο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ** Πληροφορίες, στην τελική ευθεία. ΣΕΛ. 41. **ΛΑΖΑΝΗΣ-ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ:** Τι νέα από το Θέατρο Τέχνης; Καλά νέα. ΣΕΛ. 46

Περίοδος Β' • Έτος 22ο • Τεύχος 570 • Παρασκευή 3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1995 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Βασίλης Μπάλλας - ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 400, ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΚΡΙΣΗ ΠΟΛΥΠΛΕΥΡΗ

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ στη Βουλή αυτή την εβδομάδα για την προστασία των θεσμών και την εξυγίανση της πολιτικής ζωής αποτέλεσε μεν ένα θετικό βήμα προς την ορθή κατεύθυνση αλλά στην ουσία ουδέν απέδωσε.

ΔΙΑΠΡΕΠΟΥΝ οι πολιτικοί μας στη διάγνωση των κακώς κειμένων τα οποία υπόσχονται να θεραπεύσουν κατά πολύ περίεργους τρόπους. Με πρώτο και καλύτερο τον σημερινό πρωθυπουργό που απαξίωσε να ακούσει την ομιλία του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης αποχωρώντας από την αίθουσα. Τέτοιος σεβασμός των θεσμών!

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα τα όσα ειπώθηκαν περί των αιτίων της βαθιάς κρίσης της πολιτικής και των πολιτικών θεσμών σήμερα από τους αρχηγούς των πολιτικών κομμάτων δεν απέχουν και πολύ από την πραγματικότητα. Θα έπρεπε να είναι κανείς τυφλός για να μην έχει διαπιστώσει τις ποικίλες αντιδράσεις των πολιτών και τη συμπεριφορά τους στην κάλπη που αδιάψευστα μαρτυρούν το αίσθημα αποξένωσης από την πολιτική.

ΕΝΑΠΟΚΕΙΤΑΙ στους ίδιους τους πολιτικούς και την πολιτική τάξη της χώρας να διορθώσουν την κατάσταση και να αποκαταστήσουν τη χαμένη αξιοπιστία. Και φυσικά η θεσμική μεταρρύθμιση αποτελεί αναγκαίο όρο. Αλλά όχι επαρκή. Επί των θεσμικών μεταρρυθμίσεων, συμπεριλαμβανομένης και της αναθεώρησης του Συντάγματος, όλοι λίγο-πολύ θα συμφωνήσουν. Εάν δε επικρατήσει κάποιο συναινετικό πνεύμα που όλοι επικαλούνται, τότε θα έχουμε ίσως και μια σχετικά πιστή αντανάκλαση του συσχετισμού των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων στην παρούσα συγκυρία.

ΑΛΛΑ είναι ορθό να επισημάνουμε ότι συχνά ούτε οι θεσμοί ούτε οι νόμοι μας έλειψαν. Αυτό που μας έλειψε και που μας λείπει είναι μια καλλιιεργημένη και σύγχρονη πολιτική κουλτούρα που μπορεί να δώσει το σωστό περιεχόμενο σε κάθε θεσμό. Αυτό που μας λείπει είναι ο σεβασμός των διαδικασιών και των θεσμών μας. Τους υπονομεύουμε πάντα με την κομματική μας συμπεριφορά. Τους αγνοούμε επιδεικτικά προς ίδιον συμφέρον. Τους ποδοπατούμε όταν πρόκειται να εξυπηρετήσουμε διάφορες σκοπιμότητες.

ΑΠΟ ΤΗΝ συμπεριφορά και τη διαγωγή των ίδιων των πολιτικών, των κομμάτων, τελικά των ίδιων των πολιτών και των οργανωμένων ομάδων εξαρτάται η επιτυχία των όποιων θεσμών. Είναι ένα πρόβλημα κατεξοχήν πολιτισμικό και ιδεολογικό που δίνει σάρκα και οστά σε κάθε θεσμό ή σε κάθε νομοθεσία, που στα χαρτιά θεραπεύει τις υπάρχουσες ατέλειες και πληρώνει τα κενά.

ΟΛΑ ΤΑ άλλα δεν θα είναι παρά μια απ' τα ίδια.

αντι

ΔΕΝ ΠΙΣΤΕΥΩ ΑΝΤΩΝΗ
ΝΑ'ΣΑΙ ΑΠ' ΑΥΤΑ ΤΑ ΠΑΙΔΑΚΙΑ
ΠΟΥ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΥΠΟΣΧΕΖΕΙΣ
ΠΑΡΑΣΥΡΟΥΝ ΑΦΕΛΕΙΣ ΚΥΡΙΟΥΣ;...

ΛΟΙΠΟΝ...
ΞΕΡΕΙΣ ΤΙ Μ' ΑΡΕΣΕΙ ΣΕ' ΣΕΝΑ;...
Μ' ΑΡΕΣΕΙ ΠΟΥ' ΣΑΙ ΠΟΝΗΡΕΜΕΝΟΣ!...

ΑΝΤΩΝΗΣ

1-2-95

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

Περί «χυλο- πίτας», αρραβώ- νων και εκλογής προέδρου

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ, τελικά, αυτά τα «πολλαπλά κέντρα» που στόχο έχουν να «αποδυναμώσουν», πρώτον, το ΠΑΣΟΚ, δεύτερον, τη Νέα Δημοκρατία, τρίτον (συνελόντι ειπείν...) «όλα τα κόμματα», ώστε –μέσα από την υποβάθμιση και τη φθορά του πολιτικού μας βίου– να έχουμε «κόμματα-μαριονέτες» και «υπουργούς ή πρωθυπουργούς αχυράνθρωπους»;... Και ποια η διασύνδεση των «κέντρων» αυτών με τα λογής τρωκτικά που ετοιμάζονται να επιπέσουν στα επτά και πλέον τρισεκατομμύρια δραχμές του πακέτου Ντελόρ;

ΑΤΥΧΩΣ, στη συζήτηση της περασμένης Τρίτης, στη Βουλή (με θέμα την προστασία των θεσμών και την εξυγίανση της πολιτικής ζωής), ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου, αδύναμος και με χαμηλή φωνή απέφυγε να πει οτιδήποτε συγκεκριμένο. Έμμεσα μόνον, αναφέρθηκε στην αντιπαράθεση μεταξύ πρώτης και τέταρτης εξουσίας (τέταρτη εξουσία είναι τα ΜΜΕ), εκφράζοντας την ελπίδα ότι ο λαός μπορεί να ξεχωρίσει την κριτική από τον ευτελισμό, την αλήθεια από το ψέμα...

[Η αναφορά αυτή του κ. Παπανδρέου έδωσε λαβή στον κυβερνητικό εκπρόσωπο (και υπουργό Τύπου) κ. Β. Βενιζέλο, για να επανέλθει στα περί «τολμηρού νομοσχεδίου», κ.λπ., το οποίο, αν όλα πάνε καλά και οι ιδιοκτήτες των ΜΜΕ συναινέσουν στην απώλεια «κεκτημένων δικαιωμάτων», θα επιτρέψει κάποιους «εφαρμοστικούς περιορισμούς» στο χώρο της ιδιωτικής, κυρίως, τηλεόρασης... Όσο για το αν ένας ιδιοκτήτης μέσου ενημέρωσης θα μπορεί να είναι, ταυτόχρονα, και εργολάβος του Δημοσίου, ο κ. Βενιζέλος είπε ότι το πρόβλημα είναι δυσχερές, ότι ο έλεγχος ακόμα πιο δυσχερής (ιδιαίτερα αν οι εταιρείες έργων και προμηθειών του Δημοσίου είναι ονομαστικές...) και ότι, όπως και αν έχει το πράγμα, χρειάζεται ψυχραιμία, προσοχή και, προπαντός, «όχι μαξιμαλισμούς»! Όπως είναι γνωστό, οι «μαξιμαλιστές» μια ζωή καταγγέλλονται ως

άνθρωποι «εξαιρετικά ασταθείς»...]

«ΣΚΗΝΕΣ ΑΠΟ ΕΝΑ ΓΑΜΟ»...

ΩΣΤΟΣΟ, τα θέματα που δέσποσαν, πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, την επόμενη, ήταν η αποχώρηση του πρωθυπουργού από την αίθουσα της Βουλής (με αφορμή τα όσα είπε ο κ. Έβερτ περί σχέσεων Παπανδρέου - Αυριανής...) και ο «αργαριστηριολογισμός» Παπανδρέου - Σαμαρά σε ό,τι αφορά την εκλογή του προέδρου της Δημοκρατίας.

Ο κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ αποχώρησε (έμπλεως οργής...) όταν ο κ. Έβερτ τόνισε ότι, στο παρελθόν, ο σημερινός πρωθυπουργός είχε φθάσει να υπαγορεύει ακόμα και κείμενα στην Αυριανή, κείμενα να πλήξει τους πολιτικούς πάλους του. «Σπείρατε ανέμους και θερίζετε θύελλες»... Ο κ. Παπανδρέου αντέδρασε «ωσεί» για πρώτη φορά άκουε το όνομα Αυριανή και «ωσεί» μνη ήταν αυτός που είχε πλέξει το έργο της Αυριανής ως υπόδειγμα λαμπερής «ανεξάρτητης εφημερίδας»! Και ο αθέμιτος λαϊκισμός της; Εκείνη η «ιζηματική κουλτούρα της»; – για να θυμηθούμε τον όρο του αξέχαστου συναδέλφου Κ. Κωστόπουλου. Εκείνη η «παρέλαση» –ακριβέστερα, «συνωστισμός»– επιφανών στελεχών του ΠΑΣΟΚ, από το «Κανάλι 29», προκειμένου να εξασφαλίσουν όχι μόνο την επανεκλογή τους «προβάλλομαι, άρα υπάρχω»..., αλλά και να συμβάλουν στην ηθική και ψυχική μας στείρωση κατά τα «πολιτικά πρότυπα» της Αυριανής;... Για όλα αυτά, ο κ. πρωθυπουργός δεν είπε λέξη, είπε μόνον ότι εκείνος «υπογράφει τα άρθρα του» και, συνεπώς, «είναι αθλιότητα» όταν του καταλογίζονται άρθρα ή εισηγήσεις που δεν είναι δικές του...

ΟΡΙΣΜΕΝΑ στελέχη του ΠΑΣΟΚ, όπως ο βουλευτής Πέλλης κ. Γ. Πασχάλης (βλέπε και συνέντευξη του στην Αλ. Χατζή, στην Κυριακάτικη Αυγή), υποστηρίζουν ότι η σχέση ΠΑΣΟΚ - Αυριανή

Ι ΤΗΝ αποχώρηση του πρωθυπουργο-
αρχηγός της Ν.Δ. κ. Μ. Έβερτ έκα-
-επισημάνσεις του: Υπάρχει κίνδυ-
-ίπε- «οι πολιτικοί να σαρωθούν από
-παναστατική συνείδηση των πολι-
-Αλλά εξίσου επικίνδυνη είναι η ισο-
-ση των ευθυνών, η αντικατάσταση
-ραμάτων από την απόλυτη νομή της
-ίας, η σχέση της πολιτικής με τα οι-
-ικά συμφέροντα. Όσο για τους δη-
-ους άνδρες που βάλλονται για θέμα-
-ικής ή προκλητικού βίου, υπάρχει ο
-ς του φιλότιμου, ο δρόμος της πα-
-σης. «Το (πρωθυπουργικό) αξίωμα
-ι να προστατεύεται.»

ΖΗΤΗΣΗ της Τρίτης, στη Βουλή, όμως και τον «αρραβώνα» Παπαν-
-Σαμαρά, σε ό,τι αφορά την εκλογή
ρου της Δημοκρατίας. Ορισμένες
ρίδες, μάλιστα (όπως η *Ελευθεροτυ-*
) σκέφθηκαν να στεγάσουν τη σχετι-
-ση» κάτω από τίτλους όπως: «Χυ-
- στον Έβερετ, ειδύλλιο με Σαμαρά»!
-ει, όμως, ο «αρραβώνας» αυτός αί-
-τάληξη; Ήδη, στην Πολιτική Άνοι-
-ούνται και διαφορετικές εκτιμή-
-«το κόμμα μας –υποστηρίζεται– έχει
; ανόδου, συνεπώς η σύγκλιση με το

ΟΠΩΣ ΚΑΙ αν έχει το πράγμα, η Νέα Δημοκρατία έχει λόγους να πιστεύει ότι από την «προσέγγιση» Παπανδρέου - Σαμαρά (ή από την «κοινή απελπισία» όπως την αποκαλεί) θα βγεί κερδισμένη. Όσο για το αν η «προσέγγιση» απομακρύνει οριστικά το ενδεχόμενο πρόωρων εκλογών, δεν είναι λίγοι οι αναλυτές που πιστεύουν ότι η «απομάκρυνση» δεν είναι δεδομένη, όπως, ίσως, δεν είναι δεδομένη (ή «αμετάκλητη») η απόφαση του κ. Παπανδρέου να μην διεκδικήσει το ύπατο αξίωμα της πολιτείας...

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, ασφαλώς δεν νοείται η ανάδειξη του Πρώτου Πολίτη της χώρας να γίνεται «κάτω από το φόβο των εκλογών» (Ν. Κωνσταντόπουλος), όπως, φυσικά, δεν νοείται η χάραξη της εξωτερικής

ANTHROP

ΑΝΤΙ ΕΣΕΙΣ

ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Μέγιστο λάθος και τεράστια ανοησία διέπραξε η κυβέρνηση απουσιάζοντας από τις εκδηλώσεις για το Άουσβιτς. Αιτιολογία η ανάρτηση της σημαίας των Σκοπίων. Μια ξεροκέφαλη εμμονή σε μια αδιέξοδη πολιτική, για μια ψευδοσημαία στέρησε την Ελλάδα από την παρουσία της σε μια εκδήλωση μεγάλης ιστορικής και διεθνούς σημασίας. Γιατί η Ελλάδα έχει να θρηνήσει τους δικούς της νεκρούς στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, έχει και τα δικά της θύματα απ' τον πόλεμο, την πείνα, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Έχει τις δικές της απαράγραφες περγαμηνές, στον αντιφασιστικό αγώνα και τους δικούς της 50.000 Εβραίους που χάθηκαν στα κρεματόρια των Ναζιστών. Τέτοια ολισθήματα και λάθη προσβάλλουν τον ίδιο τον ελληνικό λαό. Δεν είδαμε κανένα μνημείο για τους πεσόντες Έλληνες Εβραίους και καμιά επίσημη εκδήλωση για τα θέματα των Εβραίων. Αποτελούν κι αυτοί πολύτιμο καμμάτι των θυσιών της Ελλάδας στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Γιατί τα ξεχνάμε όλα αυτά;

ΣΥΜΨΗΦΙΣΜΟΙ ΤΡΩΚΤΙΚΩΝ

Σαν βόμβα έσκασε προ ημερών –για την κοινή γνώμη– η καταγγελία του γραμματέα της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ Δημήτρη Μπέη για έλλειψη διαφάνειας στη διάθεση των κονδυλίων, από το δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Πολλοί –και δικαίως– έσπευσαν να τον κατηγορήσουν ότι έκανε το παν για να προβληφθεί, αφού τα λεγόμενά του δεν συνοδεύονταν από τα απαραίτητα στοιχεία. «Καπνός χωρίς φωτιά δεν υπάρχει» όμως, και αυτό το γνωρίζουν καλά στο Εκτελεστικό Γραφείο του «Κινήματος», αφού τα μέλη του έχουν πληροφορηθεί επί των καταγγελιών Μπέη αρκετό καιρό τώρα και μάλιστα από τον υπουργό Οικονομικών Αλέκο Παπαδόπουλο.

Κάποιοι υποστηρίζουν ότι η κίνηση Μπέη υποδείχθηκε από τον ίδιο τον πρωθυπουργό. Πληροφορίες κάνουν λόγο για εμπλοκή στους κοινοτικούς πόρους και μεγαλοεξδοτών καθώς και μιντιοκρατών (Λαμπράκη, Αλαφούζου κ.λπ.)

Το παράδοξο πάντως είναι ότι ενώ η κυβέρνηση καταγγέλλει ότι επί Νέας Δημοκρατίας κατασπαταλήθηκαν από το πρώτο πακέτο Ντελόρ 800 δισ. δραχμές από αετονύχηδες και ημέτερους αρνείται επιμόνως να το στοιχειοθετήσει. Η «επίσημη» δικαιολογία δόθηκε την περασμένη Δευτέρα από τον υφυπουργό Εργασίας Γιώργο Αδαμόπουλο: «Θα δώσουμε τα στοιχεία στη δημοσιότητα, όταν η κυβέρνηση διασφαλίσει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα

διεκδικήσει πίσω τα κονδύλιά της.» Μα είναι δυνατόν; Έτσι απαντάνε σε όσους μιλάνε για συμψηφισμούς σκανδάλων;

ΥΓ. Ή ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ

Ο κ. Ευ. Βενιζέλος κατάντησε «φαινόμενο». Η καθημερινή του παρουσία στο πρεσβυtery και το πομπώδες ύφος του απογύμνωσαν τον υπουργό Τύπου από τις αρετές που χαρακτηρίζουν, θεωρητικά τουλάχιστον, τον πανεπιστημιακό δάσκαλο. Ίσως η θλιβερότερη εικόνα του των τελευταίων ημερών ήταν όταν αυτός, ο πανεπιστημιακός, ο φωτισμένος, ο πεπαιδευμένος κ.λπ. προσπάθησε να δικαιολογήσει την απόφαση Παπούλια περί μη συμμετοχής της χώρας μας στην εκδήλωση που έγινε στο Άουσβιτς. Και να σκεφθεί κανείς ότι ο κ. Ευ. Βενιζέλος είναι καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου. Διανοείται δηλαδή πάνω σε θεμελιώδεις αρχές του Δικαίου και της Πολιτείας...

Αλλά αυτή η εικόνα διδάσκει τι σημαίνει να αποφασίζεις σήμερα να είσαι κυβερνητικός εκπρόσωπος και «μέτοχος» μιας εξουσίας που στερείται ιδεολογίας...

«ΜΑΤ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΚΙΝΗΣΕΙΣ»

Αυτός ήταν ο τίτλος του *Επενδυτή* το περασμένο Σάββατο: «Ματ σε τρεις κινήσεις». Επρόκειτο για σενάριο δημοσιογραφικής φαντασίας. Η καλή εφημερίδα προέβλεπε ότι ο Α. Παπανδρέου, στη συζήτηση της Δευτέρας 30/1/95 θα έκανε τρεις «ιδιοφυ-

είς κινήσεις» για να περάσει στην αντεπιθεση. Οι κινήσεις αυτές, σύμφωνα με το ρεπορτάζ θα ήσαν:

1. Πώληση της ροζ βίλας, 2. Θα ζητούσε εξεταστική επιτροπή μόνον για τον εαυτό του και 3. Θα απέπεμπε στενούς του συνεργάτες. Το μόνο σχόλιο που μπορεί να γίνει, μετά τη συζήτηση στη Βουλή, είναι σχετικό με το μέγεθος της αφέλειας της συντάκτη της «συνταρακτικής» είδησης που είχε ως υπέρτιτλο: «Αποκαλύπτει το σενάριο που θα αλλάξει το πολιτικό πρόσωπο».

Καλά, αυτοί οι άνθρωποι, κατήλθαν μόνο από τον Άρη; Δεν έμαθαν ακόμη τα όσα εντός των οποίων κινείται η πρωθυπουργική ευαισθησία;

ΦΥΛΛΟΝ, ΦΥΛΟΝ, ΦΙΛΟΣ...

Αγαπητό «Αντί»,

Ασφαλώς ο κ. Α. Παπανδρέου, αναφερόμενος (κατά τη συζήτηση της Τρίτης, στη Βουλή) στις «*αηδίες ενός φύλλου*», εννοούσε την εφημερίδα *Αυριανή* και όχι τον δότη της κ. Γ. Κουρή, οπότε θα είχαμε «*αηδίες ενός φίλου*» ή, έστω, ενός πρώην φίλου»...

Δόθηκε η ερμηνεία ότι η σύγχυση οφείλεται στο ότι ο κ. Παπανδρέου μετέφρασε εκ του αγγλικού, τη λέξη «paper». Αλλά λέξη «φύλλον», από το «φύω», είναι ποσειδονική, για να την αγνοούμε. Λέμε: φύλλο δέντρου, φύλλο εφημερίδας, φύλλο πτυχίας, φύλλο πορείας, φύλλο συκής, κ.ά. θ. μάμαι όλες οι εφημερίδες, προδικατακτικά, έγραφαν στην 1η σελίδα τους: Το φύλλο: 1 δρχ. ή 1,5 δραχμή. Το «φύλλον» κατά το Ομηρικό λεξικό του Πανταζίου είναι αντί του «φίλιον» (λατινικά folium) και βέβαια δεν έχει σχέση με το «φύλλον» (με ένα λάμδα) που σημαίνει το γένος είδος.

Είπα να σου στείλω τις δύο αυτές λέξεις με αφορμή το Συμπόσιο που οργανώθηκε μαζί με το Γαλλικό Ινστιτούτο, για την ελληνική γλώσσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΡΤΑΡΙ

Πόσο επηρέασε την ελληνική κοινωνία το νέο κύμα μετανάστευσης των Ανατολικών ευρωπαίων;

Σε τι άλλαξε η συμπεριφορά μας σήμερα προς τις μειονότητες που υπήρχαν στην Ελλάδα, προτού ακόμα ξεσπάσουν οι εθνικισμοί και η διεθνής οικονομική ύφεση της δεκαετίας; Τι άλλαξε στις αντιλήψεις μας για τους Τούρκους της Θράκης, του Πομάκου, τους Βλάχους, τους Καλαβικούς, τους Προτεστάντες, του Ιεχωάν, τους Εβραίους, τους Τσιγγάνους, τους Αρβανίτες και τους Σλαβομακεδόνες;

πως η παραδοσιακή ανεκτικότητα μας στις διάφορες μειονότητες δεν ταυτίζεται αναγκαστικά με την αποδοχή της ετερογενούς αλλοδαπών;

Ο συρτάρι από τον Απρίλιο του 1993 καίει η έρευνα για τις μειονότητες στην Ελλάδα, που εκπονήθηκε υπό την διανομή του καθηγητή Κ. Τσουνκαλά. Η έρευνα, που μελετά και εξηγεί την συμπεριφορά της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στους αλλοδαπούς και τις μειονότητες που ζουν ανά την επικράτεια, εκδόθηκε από το νέο ίδρυμα Λαμπράκη με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι λίγες εξαιρέσεις, που κι αυτές αμφισβητήθηκαν, η έρευνα έχει αποσιωποποιώντας αφήνοντας πολλά ερωτηματικά και αφήνοντας τα εμφανιζόμενα δείγματα ξεβύδωσης και ρατσισμού στον τόπο μας. Όπως είναι καιρός για αυτοανάλυση και κριτική να αποφεύγουμε τους βαρύπτερες πατριωτισμούς και τις εθνικιστικές εξάρσεις; Αντί της στείρας πατρογονομείας, η συνεπής εφαρμογή των αρχών τόσο συχνά επικαλούμαστε είναι πιο ρερούσα.

Α.Κ.

ΙΕΣ ΚΑΙ ΟΓΔΟΝΤΑ ΝΥΧΤΕΣ ΣΑΡΑΓΕΒΟ

Η εκδήλωση για τη διατήρηση της πολυπολιτισμικής ταυτότητας της Δημοκρατίας της Βοσνίας απευθύνουν οι πολίτες του Σαράγεβο. Με πρωταγωνιστή τον καθηγητή Μούτιτς πραγματοποιήθηκε εκδήλωση στο ΕΜΠ την περασμένη Πέμπτη με θέμα «Σαράγεβο, 1.000 μέρες πολιορκίας». Τον κίνδυνο για μόνιμο διαμελισμό της βοσνιακής πρωτεύουσας με τη χάραξη της διαχωριστικής γραμμής ανέπτυξαν οι Ρ. Σωμερίτης, Στ. Κούλογλου, Γ. Μηλιάς, Α. Χατζηπροδομίδης. Η διακήρυξη των κατοίκων του Σαράγεβο για ενιαία και ελεύθερη πόλη διαβάστηκε από τον οριστή της συζήτησης Β. Παπαλαζίου. Ακολούθησε η σουίτα για την πόλη και τσέλο «Η κραυγή της Βοσνίας-Σλαβονίας» του Ντ. Ουάιλντ και οι καλλιγραφικές συμμετοχές των Ν. Μαυρουδή, Α. Λεξόπουλου, Γ. Κουρουπού και Σπ. Παπαλά.

Α.Κ.

ΓΥΑΡΓΑ

Ο γάλλος ερασιφίλης εμφανίστηκε ο κ. Γκλιγκόσκι σε πρόσφατη συνέντευξη του στη γαλλοεφημερίδα Φιγκαρό ζητώντας από την Ελλάδα να αναγνωρίσει το όνομα «Δημοκρατία της Μακεδονίας» και μετά... τα συζητάει. Πλήρης αντιστροφή της δηλαδή, τη στιγμή που η Ελλάδα σύστησε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για το

εμπάργκο (τα περίφημα «αντίμετρα» που δήθεν θα απέδιδαν) και τη στιγμή που έλληνες πολιτικοί όλων των κομμάτων ομιλούν χαμηλόφωνα ή υψηλόφωνα για «συνθετη ονομασία». Μερικοί ακόμα βανκαλίζουν ότι η ονομασία του γειτονικού κράτους είναι διαπραγματεύσιμη. Οι δε εγγεγραμμένοι που συνέλαβαν το εμπάργκο αναδιπλώνονται και αυτοί εμμέσως αναζητώ-

ντας την κατάλληλη στιγμή για «τακτική υποχώρηση».

Αν δεν πρόκειται για πλήρη αποτυχία και τραγική χρεοκοπία της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στο θέμα αυτό, τότε διερωτάται κανείς τι μπορεί να αποκληθεί αποτυχία ή χρεοκοπία.

Ν.Μ.

ΓΚΑΡΑΖ ΜΕΤΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Στη φωτογραφία φαίνεται η προϊούσα καταστροφή του πάλαι ποτέ Πάρκου Ελευθερίας, προκειμένου να μετατραπεί σε πάρκινγκ του Μεγάρου Μουσικής. Η επέκταση (μετά την κοπή περίπου 40 δέντρων) πρόκειται να προχωρήσει και προς τα κάτω. Τα δέντρα που φαίνονται στο βάθος λίγη ζωή έχουν ακόμα.

Στο μεταξύ, ο ευρωβουλευτής του ΚΚΕ Β. Ευφραιμίδης ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Ένωση να αναθεωρήσει τη χρηματοδότηση προς το Μέγαρο από πόρους του πακέτου Ντελόρ.

Παπακολουθούμε. Και οφόμεθα.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

«Η ελευθερία στο εμπόριο μπορεί να βοηθήσει το κίνημα προς την ελευθερία» αποφαίνεται η φετινή έκθεση για τα ανθρώπινα δικαιώματα του αμερικάνικου Κογκρέσου. Καινούργιος σταθμός-αποκάλυψη της έκθεσης η παραβίαση της ελευθερίας έκφρασης στη νομιμοποιημένη πια από τη διεθνή κοινότητα Ιερική και Γάζα.

Όσο για τα του οίκου μας, επισημαίνονται οι 130.000 απελάσεις Αλβανών, καθώς και ο θάνατος έξι Αλβανών κάτω από την αστυνομική «προστασία». Οι Τούρκοι-μουσουλμάνοι της θρακιώτικης γης φτάνουν τους 120.000, ενώ ο αριθμός των Σλαβομακεδόνων είναι απροσδιόριστος. Η έννοια του «αυτοπροσδιορισμού» είναι ακόμα άγνωστη στην Ελλάδα, τονίζει η έκθεση. Όσο για τη γείτονα Τουρκία, το κουρδικό πρόβλημα «καθαγιάζει» τις κυβερνητικές βιαιότητες κατά των πολιτών και τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Α.Κ.

ΤΙ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ;

Κατόρθωσε και πάλι η κυβέρνηση να υπονομεύσει από μόνη της ένα θεσμό που στα χαρτιά τουλάχιστον φάνηκε να κάνει μια καλή αρχή παρά τα εμφανή ελαττώματά του. Εννοούμε το θεσμό των πανελλήνιων εξετάσεων για την πρόσληψη μονίμων υπαλλήλων. Πιστεύετε ότι εκτός από ανοργάνωτος ο διαγωνισμός είναι και αξιόπιστος;

Κ.Ρ.

ΑΣΤΕΙΟ

Καλά, μ' όσα ευτράπελα γίνονται πιστεύει κανείς ότι η Θεσσαλονίκη θα είναι έτοιμη σε δύο χρόνια για να προβληθεί ως η πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης; (Λεπτομέρεια: η υποψηφιότητα της πόλης εγκρίθηκε το 1992!)

Β.Κ.

ΔΕΝ ΠΙΣΤΕΥΩ

Πριν από έναν ακριβώς χρόνο είχαμε βαφτίσει τον γραφικό Ευάγγελο Γιαννόπουλο «Τρελό του τηλεοπτικού χωριού».

Ο Ευάγγελος, γνωρίζοντας ότι η τηλεόραση θα τον προβάλλει μόνο αν σπάσει τα στεγανά της «ξύλινης γλώσσας» των πολιτικών, το παραξήλωσε. Φοβόμαστε, όμως, ότι έτσι χάνει το πολιτικό παιχνίδι χάριν του τηλεοπτικού. Διότι, αυτός μπορεί να «πιστεύει» εις τον Ανδρέα, δεν πιστεύουμε όμως πως κι ο Ανδρέας πιστεύει ότι οι τηλεοπτικοί διασκεδαστές αρκούν για να γελάσει το χεϊλάκι των ταλαίπωρων πολιτών, που πληρώνουν τα επιχείρια μιας πολιτικής ανεργίας των εκπροσώπων και αναξιόπιστων προγραμμάτων.

Διάγραμμα του εργοστασίου του ΦΙΞ από την Καθημερινή, 1.2.95

ΦΙΞ: ΓΚΡΕΜΙΣΤΕ ΤΟ ΝΑ ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΜΕ!

Γκρεμίστε το να τελειώνουμε, κύριε **Λαλιώτη!** Φτάνει πια όλο αυτό το σπένς, με τις «ολικές» ή τις «μερικές» κατεδαφίσεις, με τους σατανικούς συνδυασμούς γκαράζ, μετρό και λεωφορείων-τρόλλεϋ - και με το κερασάκι, δύο (αριθμός 2) μουσεία και 3 χιλιάδες τ.μ. πράσινο για να κλείσει το πακέτο. Γκρεμίστε το και κάντε το ό,τι επιθυμεί ο σημερινός ιδιοκτήτης του, το Αττικό Μετρό (που πλήρωσε, το καπμένο, 1,9 δισ. δρχ. για την απαλλοτρίωση του «ερείπιου»).

Δικό σας είναι, δώστε του να καταλάβει, έχετε κάθε δικαίωμα! Κανείς δεν θα βρεθεί να σας σταματήσει - ούτε ο μακαρίτης ο **Ζενέτος** (δύστυχε Ζενέτο, βλέπεις, δεν έχτιζες «νεοκλασικά», για να τα σεβαστούν), ούτε οι «αρμόδιοι» φορείς (ΥΠΠΟ, ΥΠΕΧΩΔΕ) που αναγνωρίζουν μόνο τα διαθέσιμα οικοπέδα στην πόλη για αξιοποίηση (πάντα για το καλό του λαού), ούτε η «κοινή γνώμη» που συγκινείται μόνο από το σπίτι της «Λάμψης» - αυτό τους μάθανε.

Αλλά μην μας τα λέτε τουλάχιστον εμάς, των αρχιτεκτόνων. Όχι με «δόλωμα» το απεριόγραπτο Μουσείο Φυσικής και Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Αττικής (να χαίρεστε τους συμβούλους σας, γιατί δεν μπορεί να είναι αυτό δική σας επινόηση)! Μην μας λέτε πως θα ξαναχτίσετε το τμήμα που θα γκρεμίσετε για να εξυπηρετήσετε τον Μετροπόντικα (έχουν ξανακουστεί τέτοιες ιστορίες), και μην μας παραμυθιάζετε για το ποιες ήταν οι επιθυμίες του Ζενέτου, που έρχεστε τόσο ευλαβικά να εφαρμόσετε σήμερα! Και προπαντός, μην πάτε να μας πουλήσετε ότι ένας σταθμός ΚΤΕΛ ταιριάζει κάτω από τα δύο (2) μουσεία.!

Εσείς, με το καλό, κάποτε θα αποχωρήσετε από το Υπουργείο σας - εμείς όμως θα μείνουμε με το θλιβερό κουφάρι που σαν σφαχτό θα «τεμαχιστεί» δεόντως προς δόξαν της ελληνικής αρχιτεκτονικής. Για αυτό, ακούστε με, δώστε του μια να φύγει, να ψυχάσουμε όλοι...

Δημήτρης Φιλιππίδης

ΕΚΑΤΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ

Εκατό χιλιάδες νέοι άνθρωποι, που διανύουν την τρίτη δεκαετία της ζωής τους, θέλουν να γίνουν δημόσιοι υπάλληλοι. Αυτό από μόνο του είναι ανησυχητικό, κι αγγίζει τα όρια του τρομακτικού όταν αναλογιστεί κανείς πως οι προς κατάληψιν δημόσιες καρέκλες θα δεχθούν μόνο κάτι περισσότερο από τρεις χιλιάδες νέους μισινούς. Δηλαδή, ένας στους τριάντα.

Αν και πρόκειται περί προφανούς παραγής, αυτές οι εκατό χιλιάδες νέων ανθρώπων εμμένουν στην απόφασή τους να διαγωνιστούν. Αντί να πάνε καμιά βόλτα με τη μηχανή το Σαββατοκύριακο, να απολαύσουν αυτές τις θείες ιλκυονίδες, τραβιούνται στο υπουργείο Προεδρίας με χαρτί και μολύβι, συνωθούνται σαν ψηφοφόροι ή επίπρατοι μπροστά στα θυροκολλημένα χαρτιά, άγχονται, διαγκωνίζονται, ανησυχούν, υπολογίζουν μόρια επί μορίων, κάποιοι μακαρίζουν εκείνη τη σφαίρα που κατέστησε ανάπηρο τον μπαμπά τους στον Εμφύλιο, διότι τα τέκνα αναπήρων προμηδοτούνται με μόρια) και ηλώνουν στα караδοκούντα κανάλια πως «ναι ρε γαμώτο, οι εξετάσεις δεν θα είναι αδιάβλητες, πάλι τους δικούς τους θα πάρουνε».

Την ίδια στιγμή που κάνουν αυτές τις ηλώσεις, τινάζοντας με νάζι τα σγουρά τους μαλλιά μπροστά στην κάμερα, αναρωτιούνται από μέσα τους «αν θα κάνει τίποτα, τελικά, αυτός ο μπουνταλάς ο βουλευτής που τον ψηφίσαμε οιογενειακώς»; θυμούνται που κουβαλούσαν τη γιαγιά στο εκλογικό κέντρο ηρωική να ρίξει το πολύτιμο κουκί -για να μπορέσει ο μπαμπάς να πει υπερή-

φανα στον βουλευταρά «οχτώ ψήφους σου έδωσα εγώ που με βλέπεις»- και χαμογελούν, ύστερα αλλάζουν κουβέντα.

Δεν θα τους πειράξει, απ' ό,τι φαίνεται, να στοιβαχτούν σαν δείγματα στον εκθεσιακό χώρο του σταδίου Γαλήνης και Υπνηλίας· δεν τους ενοχλεί που ήδη αποτελούν τα πολλά μηδενικά σ' αυτόν τον πληθυσμό των εκατό χιλιάδων ατόμων· δεν αντιδρούν στο βέβαιο γεγονός πως θα αντιμετωπιστούν, και δικαίως, σαν φιλετάκια πρόθυμα να βουτηξουν στη χοάνη της δημόσιας κρεατομηχανής που καταπίνει πρόσωπα και απεκκρίνει εύπλαστο κιμά, δηλαδή την απαραίτητη πρώτη ύλη για τους σεφ της εξουσίας. Δεν έχουν πρόβλημα, και αν έχουν δεν το δείχνουν, αντίθετα φαίνονται να το διασκεδάζουν κιόλας, σαν να δίνουν πανελλαδικές, και αυτό είναι το ανησυχητικότερο.

Δυσκολεύομαι να το καταλάβω, κι ας με συμπαθήσουν τα «περήφανα νιάτα και τα τιμημένα γηρατειά»: χάθηκαν, για όλους τους, όλες οι ευκαιρίες; Τρόμαξαν, όλοι τους, τόσο πολύ από το φάσμα της ανεργίας που ενεδρεύει στη ζούγκλα της αγο-

ράς, ώστε έτρεξαν πατείς με πατώ σε να ζητήσουν καταφύγιο στα βαλτοτόπια του Δημοσίου; Εξανεμίστηκαν, για όλους τους, οι ελπίδες να την ψάξουν λίγο περισσότερο με τις κλίσεις, τις δεξιότητες και τις δυνατότητες του εαυτού τους; Είναι μάταιο, ή αδύνατο, για όλους τους να σπουδάσουν μερικά χρόνια ακόμα, ή να αλητέψουν, να ταξιδέψουν, να δημιουργήσουν, να περιπλανηθούν, να γλεντήσουν τα νιάτα τους; Είναι δυνατόν, εκατό χιλιάδες νέοι άνθρωποι να οραματίζονται τον εαυτό τους να πλήττει πατώντας σφραγίδες για τα επόμενα είκοσι ή τριάντα χρόνια, θεέ μου, και να μην παρανοούν;

Εκατό χιλιάδες νέοι, αγόρια και κορίτσια, όσο ο πληθυσμός μιας πόλης, ας πούμε τα Γιάννινα. Μια ολόκληρη πλημμυρίδα αξόδευτης ζωικής ενέργειας που αδημονεί να αρδεύσει τους μονίμως άγονους αγρούς του Κράτους· ένα δάσος ολόκληρο από νεανικά κορμιά που επείγεται να υλοτομηθεί· εκατό χιλιάδες νέοι άνθρωποι που βαρέθηκαν να είναι νέοι και βιάζονται να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους στην πρόωγη γήρανση· που βιάζονται να μεταβληθούν σε στήλες (μπαταρίες) για να εξαντληθούν δυο δυο στα γραφεία, κατά πως έγραφε κάποιος δημόσιος υπάλληλος και ποιητής. Είναι πολλοί, είναι αφύσικα πολλοί, είναι ανησυχητικά πολλοί, και ευτυχώς που υπάρχει η τρέλα κι η φωτιά κι ο έρωτας κι η τέχνη που παράγουν κάμποσοι συνομήλικοί τους για να μην πιστέψει κάποιος πως, δυστυχώς, το άλας της Ελλάδας, αν υπάρχει τέτοιο πράγμα, μωράθηκε τελείως.

Παύλος Μεθενίτης

Μωο62.

«Υποδήγματα δημοσι

Δεν υπάρχει, ούτε αξιοπιστία, ούτε δυστυχώς αξιοκρατία. Δεν ξεύρουμε να εκτιμούμε τους αξίους. Ένας κορυφαίος και άξιος αριθμομνήμων μάς έτυχε και δεν του επιτρέπουμε να παίξει εις τα 14 Καζίνα της χώρας μας, από τον φόβο ότι μπορεί να κεδρίση και να τινάξει την μπάνκαν εις τον αέρα. Αντί δηλαδή το Κράτος ή έστω η επιχείρησις να του επιτρέψει να αποκτήση έντιμα χρήματα με την αξίαν του και να μην καταφύγη ποτέ εις άτοκα δάνεια φίλων δια να κτίση και αυτός μίαν ευπρόσωπον κατοικίαν ανταξίαν ενός χαρισματικού αριθμομνήμονος, του κλείνουμε με βάνανυσον τρόπον τας θύρας των Ναών της Τύχης.

Αν ένας άνθρωπος με την αξίαν του, δεν επιτρέπεται να σταδιοδρομήση εις την πατρίδα του, μοιραία τον οδηγούμε προς τα Καζίνα άλλων Εθνών και η ανέγερσις της βίλας του θα δώση απασχόλησιν στους ανέργους άλλων χωρών. Και ύστερα απορώμεν γιατί αι οικοδομαί περνούν κρίσιν ή γιατί αυξάνονται αι εισβολαί και επιθέσεις στις τράπεζες για μερικά «ψωροεκατομύρια». Αντί αυτόν τον κορυφαίον αριθμομνήμονα να τον έχομαι εις το όπα-όπα και να του δώσωμαι έδραν εις το Πανεπιστήμιον διά να μας διδάξη τα μυστικά της αριθμομνημονεύσεως ώστε να εξερχόμεθα όλοι χρήσιμοι και πτυχιούχοι αριθμομνήμονες, του αποκλείομαι και την στοιχιώδη Μπινίμπαν που με τόσους κόπους και αγωνίας κατορθόσασμαι να νομιμοποιήσομαι. Ο χαρισματικός αυτός ομογενής μας που εγκατέλειψε τον χιονοσκεπή Καναδάν και ήλθε με τόσα όνειρα εις την ηλιόλουστον και Καζινοβριθή Ελλάδα, αντιμετωπίζει σήμερα την εχθρότητα των αρμοδίων του ΕΟΤ λόγον του ότι είναι αριθμομνήμων.

Αλλά τι είναι ακριβώς ο αριθμομνήμων; Επιστημονικώς εξεταζόμενος «αριθμομνήμων» είναι αυτός που συγκρατεί πράγματα τα οποία από τους κοινούς θνητούς διαφεύγουν ή λησμονούνται. Εκατομύρια πολίται άκουσαν αριθμόν προεκλογικών υποσχέσεων που δεν επραγματοποιήθησαν, αλλά δεν τας συγκράτησαν εις την μνήμην των και ξαναψήφισαν αυτούς που τας εξήγγειλαν. Χιλιάδες φορές ελάβαμε την διαβεβαίωσιν ότι νέοι φόροι δεν θα επιβληθούν, δεν θα αυξηθούν τα ΔΕΚΟ, θα γίνουν αυστηραί περικοπαί σπατάλων και δεν θα γίνουν νέαι προσλήψεις διά να ανακουφισθούν αι αποδοχαί των μισθωτών και συνταξιούχων, αλλά δυστυχώς η έλλειψις αριθμομνημονεύσεως μάς προδίδει κάθε φοράν και παρασυρόμενοι από τον εκάστοτε κυβερνητικόν εκ-

πρόσωπον που τα παρουσιάζει όλα ανθηρά, δικαιολογούμε αυξήσεις και δίδομαι αναστολή εις την οργή μας. Προσωπικώς πιστεύω ότι τούτο ίσως οφείλεται εις την μεγάλην κατανάλωσιν αντιβιοτικών και εις τον ομαδικόν υπνωτισμόν που δεχόμεθα τηλεοπτικώς ο οποίος σκληραίνει τους ιστούς και νεκρώνει την μνήμην. Παρακολούθησα με τρόπον την φανταστικήν ύπνωσιν της κηρίας Κουλιανού που είχε καταντήσει μία σκληρή γυναίκα, εις της οποίας μάλιστα ανήλθε ο μάγος της Ιταλίας διά να μας αποδείξη πόσον σκληρένει ο άνθρωπος όταν χάνει τας αισθήσεις του και υπνωτίζεται. Εάν την παράστασιν αυτήν κατόρθωνεν να δήξαι ο Γάλλος πρωθυπουργός αν είχεν εγκαίρως πληρώση το ρεύμα του και είχεν ανοικτήν την τηλεόρασίν του, θα έμενε κατά-

κτος διά τας αρετάς των Ελλήνων που μετακαλούν τους για να δεχθούν εντολάς και παραγγέλματα εις ξένην γλώσσαν, ενώ τόσον θόρυβον δημιουργούσιν διά την Γαλικήν. Δυστυχώς το ορέον αφόθιμα το έχασεν ο Γαλος προθυπουργός και επήλθε μίαν μονότονον νύκτα με κεριά εις την πόλιν του Φωτός.

ΑΤΟΚΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟΠΟΥ

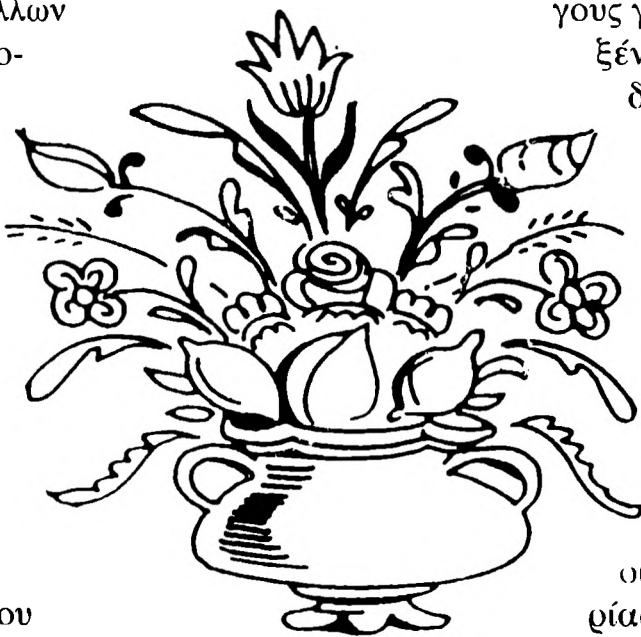
Πολλοί μικροκαταθέται παραπονούνται ότι αι Τράπεζαι, μέχρι ποσού 100 χιλιάδων δραχμών δεν καταβάλουν τόκον. Φαίνεται ότι πολλοί αριθμομνήμονες των πιστωτικών ιδρυμάτων πληροφόρησαν τας τρωακικάς οικονομείας ότι από τας αποταμιεύσεις «Καθημερινής μύγας» ημπορεί να προκύψει πολύ ξύγκι.

Το κακόν όμως αυτό διορθούται ευκόλως. Εάν όλοι οι μικροκαταθέται δανεισθούν ατόκως από φίλους ή ψωροχιλιάρικα και αυξήσουν την κατάθεσίν των, δεν θα υπάρξει πρόβλημα, διότι όταν το ποσόν υπερβή τας 100.000 αφαιρείται από την τράπεζαν το δικαίωμα της μη καταβολής τόκων. Με ένα επί πλέον ελάχιστον ποσόν, ο μικροκαταθέτης αυτομάτως εισέρχεται εις την χορείας των μεγάλων καταθετών με όλας τα ευπρεπείας που έχει το μέγα κεφάλαιον. Η εξεύρεσις των προθύμων φίλων και δανειστών είναι όλη-όλη η δυσκολία.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΔΟΥΛΕΙΑ

Και τώρα που ήλθεν η συζήτησις δια τας Τραπέζας, προτείνω τα εξής για να σταματήσουν επιτέλους αι καθημεριναί εισβολαί και η εξάπλωσις πελατών και υπαλήλων επί των δαπέδων.

Επειγόντως πρέπει να εκτυπωθούν μερικά δισεκατομύρια πονηρών χαρτονομισμάτων υπό την επίβλεψιν και διέφθησιν ενός

«ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ»

παραχαράκτου, και να μοιρασθούν αυτά εις όλας τας τρα-
και τα υποκαταστήματα, ώστε οι ταμίαι που θα τα έχουν
πλεβρόν να τα προσφέρουν με μεγάλην προθυμίαν εις τους
ς που θα τους προτείνουν τις ναύλον σακούλες για γέμισμα.
διάστημα των 2-3 λεπτών που διαρκεί μία αστραπεία επίθε-
μασκοφώρος δεν έχη την δηναιότητα να ελέγξη την γνησιό-
μη των χρημάτων, και αφού ο πρώτος αποχωρήση με τα
ά και η είδησις κηκλοφορήση εις τον κήκλον των ληστών θα
τύγχισις και ταραχή μεταξύ ψηλών και κοντών κατόχων κα-
νων. Και μόνον η ιδέα και ο φόβος ότι σε νέα ληστείαν πι-
να εξέλθουν διακινδυνέβοντες την ζωήν με άχρηστον χρή-
ανακόψη τας μελλοντικές σχεδιαζόμενας εξορμήσεις.
ρεί ακόμα να γίνει και επίσημος ανακοίνωσις
ις Τράπεζες προς ενημέρωσιν των υποψη-
δραστών εις τον ημερήσιον τύπον (διά λό-
ρηχολογικούς) ότι εις όλας τας θυρίδας
ουν πλασταί δεσμίδες και επομένως
ρέπει να διακινδυνέβουν διά μίαν
πον συγκομιδήν. Αν πέση απεισιοδο-
αμφιταλάντεφσις και ητοπάθεια με-
των ληστρικών κήκλων, αι τράπεζαι
ωτώσουν τας ποληδαπάνους εγκατα-
ις παρακολουθήσεων απο τας οποί-
ι οι ίδιες δεν είναι εφχαριστημένες.
χαρτί καλής ποιότητας χρειάζεται, λίγα
οτικά έξοδα και μία έγκερως διανομή
ατομηρίων χωρίς υδατόσημα από το τελε-
ακριτικόν υποκατάστημα του Εβρου έως
λεφτέαν τράπεζαν της Σαλαμίνος ή άλλης αρ-
γικής περιοχής. Όσον αι τράπεζαι τροφοδοτού-
ε γνήσια, έστω και ολίγα, η όρεξις αυξάνει και το ενδιαφέ-
ον ληστών κορηφούτε.

την πρότασιν αφτήν την κάνω ανιδιοτελώς χάριν της Εθνι-
κονομίας και του Έθνους. Μόνη μου φιλοδοξία είναι η στα-
ης της Κυβερνήσεως και της σκληρής δραχμής και δεν απο-
εις ιδιωτικόν όφελος. Οτι έχω και δεν έχω, ανήκει εις τον
πουργόν και αν σήμερα έχω οικονομικήν άνεσιν και ημπο-
δανείζω είναι διότι δεν έχω ούτε πεδιά, ούτε γυνέκα, ούτε
ά. Και αν ακόμη συμβή να παντρευθώ, ακόμη και την σύζυ-
ου θα δώσω στον πρωθυπουργόν αφού εις αφτόν οφείλω τα

ΑΜΗΧΑΝΟΝ ΤΕΧΝΑΣΜΑ

δή ο κήριος Γκλιγκόρφ ήτο πολύ αδιάλακτος, εμείς διά να

τιμωρήσουμε την αδιαλαξίαν του τού τραβήξαμε ένα ξεγυρισμέ-
νον εμπάργκο διά να συνέλθη. Όταν είδαμε ότι αντί να συνέλθη
και αν υποχωρήση έγινε πιο αδιάλακτος, τότε έγινε κάποια σκέ-
ψις να σταματήσομαι το εμπάργκο και να αρχίσομαι διάλογον,
αφού ο σκληρός Γκλιγκόρφ δεν αναστέλει την αδιαλαξίαν του
και εκτός τούτου μας περιμένει και διεθνές δικαστήριο, όπου η
καταδίκη μας προσεχώς είναι βεβαία.

Η περίπτωση θυμίζει οδηγόν αυτοκινήτου που αφαιρεί ενοχλη-
μένος από το μπαρμπρίζ την κλήσιν διά παράνομον στάθμευσιν
που του έγγραφεν αδιάλακτος τροχονόμος, πιστέβων ότι διά του
τρόπου αυτού θα τύχη ευνοϊκοτέρας μεταχειρήσεως ή παραγρα-
φής, ενώ η απλουστέρα λύσις είναι η κλήσις να παραμένη διά
να μη μας γράψη άλλος διερχόμενος τροχονόμος,
αφού έτσι κι' αλλιώς το πρόστιμον και την πληρω-
μήν δεν τα γλυτόνομαι.

ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΟΥΧΟΙ

Εις 150% έφθασεν εσίως ο πληθορισμός
εις την γείτονα Τουρκίαν η οποία παρ' όλα
ταύτα και παρά το χαρτονόμισμα του ενός
εκατομηρίου που εξέδωσε, απολαμβάνει
πρωτοφανών περιποιήσεων εκ μέρους των
μεγάλων της Δήσεως. Άξιον απορίας είναι
διατί εμείς επιμένουμε να κατεβάσουμε εις
μονοψήφιον τον πληθωρισμόν, αφού την
αγάπην των φίλων και συμμάχων δεν πρόκει-
ται να την κερδίσομαι, ούτε εις το εγγύς παρόν,
ούτε εις το απότερον μέλλον. Και από υπερβολι-
κήν σεμνότητα διστάζουμε να εμφανίσουμε όχι ένα
ανάλογον χαρτονόμισμα του ενός εκαταμηρίου λιρών,
αλλά το ήδη έτοιμον «ψωροδεκαχίλιaron».

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟΤΕΡΟΝ ΟΛΩΝ

Νομίζω ότι μετά την άρσιν του εμπάργκο, πρέπει να αναθεωρή-
σομαι και την οικονομικήν μας πολιτικήν και να προβούμε εις άρ-
σιν των πιέσεων επί του πληθωρισμού. Μετά την κυκλοφορίαν
των 10.000, ας αρχίσομαι επειγόντως την εκτύπωσιν του χαρτονο-
μίσματος των 100 χιλιάδων ώστε σιγά-σιγά να μας συμπαθήσουν
και εμάς οι ξένοι. Αρκετό καιρό χάσασαι με την αδιαλαξία μας
επί της σκληράς δραχμής και τας στραγγαλιστικές τάσεις επ'
αφτής. Ας την αφήσομαι να αναπνεύση. Μία ασύδοτος ανεξάρτη-
τος και ελευθέρα δραχμή, ίσως προσελκύσει την προσοχήν και
τον θαυμασμόν της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και μας λάβουν επί τέ-
λους και εμάς εις τα σοβαρά οι Εταίροι της Δήσεως

Ο τελευταίος πειρασμός του Ανδρέα Παπανδρέου

του Νίκου Φίλη

«Η συζήτηση στη Βουλή έβγαλε Πρόεδρο», έσπευσε να σχολιάσει η εφημερίδα *Τα Νέα* τη διαφανείσα διάθεση του κ. Σαμαρά να συμφωνήσει με το ΠΑΣΟΚ σε κοινό υποψήφιο για την Προεδρία. Πολλές ενδείξεις όμως ενισχύουν την εκτίμηση ότι το ενδεχόμενο πρόωρων εκλογών δεν απομακρύνεται. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός, διακόποντας τον κ. Σαμαρά στη Βουλή είπε: «Για να είμαστε εξηγημένοι, οι εκλογές πράγματι πρέπει να μη γίνουν, αλλά ταυτόχρονα συμφωνώ και με το άλλο. Κανείς δεν πρόκειται, σε ό,τι μας αφορά, να συρθεί. Άλλο συναίνεση και συμφωνία στα ανοιχτά, άλλο σύρσιμο.» Προχθές απαντώντας στον υπαινιγμό του προέδρου της Δημοκρατίας ότι είναι έτοιμος να παραιτηθεί για να τελειώσει η προεδρολογία, ο πρωθυπουργός δεν αποδέχθηκε τη «διευκόλυνση» και επέμεινε στην ανάγκη τήρησης των κανονικών συνταγματικών διαδικασιών.

Η δήλωση του πρωθυπουργού ότι δεν θέλει να είναι υποψήφιος για την προεδρία της Δημοκρατίας συνιστά καταρχήν έναν τακτικό ελιγμό, ανεξαρτήτως της ειλικρίνειάς της. Θέτει εαυτόν εκτός της φθοροποιού διαδικασίας της πρώιμης προεδρολογίας, κατά την οποία «καίγονται» ονόματα. Αναλόγως του μεθοδευμένου αδιεξόδου, ο κ. Παπανδρέου είναι ελεύθερος να διεκδικήσει την προεδρία, με 151 ψήφους, μετά τις ενδεχόμενες πρόωρες εκλογές.

Είναι φυσικό ο πρωθυπουργός να θέλει να ολοκληρώσει την πολι-

τική του σταδιοδρομία ως πρόεδρος της Δημοκρατίας. Την αυτή επιθυμία του εξέφρασε όταν δήλωσε στη συνεδρίαση του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ: «Ο Καραμανλής με προέβλεπε για πρόεδρο». Όλοι οι πολίτες γνωρίζουν ότι ο κ. Παπανδρέου απλώς προεδρεύει του Υπουργικού Συμβουλίου, που κανένα θέμα δεν μπορεί ή δεν τολμά να θίξει. Κορυφαίο θέμα πολιτικής παραλυσίας οι παλινωδίες στο θέμα των Σκοπίων. Η εκπορευόμενη άνωθεν αισιοδοξία για την οικονομία δεν επιβεβαιώνεται, όπως δείχνει η απόφαση για αναβολή της μείωσης των φορολογικών. Για πόσο χρόνο ακόμη θα συνεχίσει το ρόλο του

πος...» ο κ. Παπανδρέου; Γιατί να μην επιδιώξει να μεταπη- στην προεδρία, όπου και συνταγματικά «απλώς θα προε- »;

ενάριο των πρόωρων εκλογών και της προεδρικής εκλογής δρέου εξυπηρετεί και τον **μειζονα στόχο** (έγνοια...) του ρου του ΠΑΣΟΚ για τη διαδοχή του. Από τη θέση του ηγεμό- επιχειρήσει να δώσει το δακτυλίδι στο διάδοχο που θα επι- προικοδοτώντας τον με μια **ολόκληρη κυβερνητική τετραε-**

πόθεση για να προωθηθεί το σενάριο αυτό είναι να **χρεωθεί** **πολίτευση την ευθύνη για τις πρόωρες εκλογές**, που, όπως και, απεύχονται διάφοροι οικονομικοί κύκλοι και δεν προ- ν οι περισσότεροι πολίτες. Γι' αυτό και η συναινετική επίθε- κ. Παπανδρέου προς τον κ. **Σαμαρά**, ιδιαιτέρως, καθώς και **μυμνη** φλυαρία των κυβερνητικών προπαγανδιστών ότι οι **ρες εκλογές** απειλούν την οικονομία και τους θεσμούς.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

ορα διέρχεται μια βαθιά πολιτική και όχι πολιτειακή κρίση, **εύστοχα** έχουν τονίσει οι συνταγματολόγοι κύριοι **Μάνεσης** **ανιτάκης**. Συνεπώς το ελιξήριο του πολιτικού συνθήματος **ναι** η προτεινόμενη μέθοδος της συνταγματικής αναθεώρη- **λά** ρυθμίσεις και διαδικασίες που θα αναδιατάσσουν το συ- **μό** δύναμης. Κάθε **μεταρρυθμιστική πρόταση** (είτε αναφέρε- **ον** δημοκρατικό έλεγχο των μέσων ενημέρωσης, είτε στον **ων** διασυνδέσεων των κρατικών εργολάβων με τα **3.**), για να νικήσει τα «πολλαπλά κέντρα», χρειάζεται να δια- **λαϊκή** νομιμοποίηση, που, σε τελευταία ανάλυση, μόνον οι **ες** προσφέρουν. Η προσφυγή στις εκλογές αποτελεί την πιο **έθοδο** επίλυσης, σε κάποιο βαθμό, της κρίσης. Διαφορετικά, **ο** αποδιарθώνεται η πολιτική εξουσία, αυτονομούνται διάφο- **ντρα** του κράτους και επιδιώκουν να ιδιοποιηθούν μέρος της **ίας**. Η αντίδραση των δικαστών, με πρόσχημα τις μισθολογι- **ήσεις**, είναι ενδεικτική...

ουσίαν οι πρόωρες εκλογές δεν **θήγουν** τους θεσμούς, στη ση- **συγκυρία**. Μήπως αποδυναμώνουν τις προσπάθειες για την **ινση** της οικονομίας; Αναμφισβήτητα προξενούν ορισμένες **έργειες**, πολύ περιορισμένες όμως. Διότι προεκλογική πε- **θα** είναι βραχεία (μόλις δυο μηνών), ενώ οποιοδήποτε **κό** αποτέλεσμα δεν θα διαταράξει τη συνέχεια της οικονομι- **ολιτικής**, δεδομένης της σύγκλισης μεταξύ των προγραμμά- **ς** ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ

λέτως η χώρα δεν θα **αντέξει** παρατεταμένη προεκλογική πε- **με** κλυδωνιζόμενο το κυβερνητικό κόμμα λόγω της διαγρα- **ης** αποχώρησης του προέδρου του ΠΑΣΟΚ και τη μεταβατι- **ριά** της διαδοχής κυβερνητικής και κοινοπολιτικής λύσης, αφού **δεν** θα υποστηρίξει σοβαρά ότι η σημερινή κυβέρνηση θα **ήσει** την τετραετία της και μάλιστα γόνιμα.

ταπήδηση του κ. Παπανδρέου στην Προεδρία (που προϋπό- **ης** είναι να γίνουν εκλογές την άνοιξη) αφήνει **ανοιχτό** το γή- **ναι** διευκολύνει ανακατατάξεις και συγκλίσεις, που τουλάχισ- **το** κυβερνητικό επίπεδο θα έχουν **κεντροδεξιό** χαρακτήρα.

ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΚΛΙΜΑ

ξεκίνησε η μάχη των γκάλοπ, ενώ η εικόνα από την τελευ- **υνεδρίαση** της Βουλής (αποχώρηση Παπανδρέου) ενισχύει **ταση**, φαινόμενο κυρίως προεκλογικής περιόδου. Τα δύο με- **κόμματα** είναι υποχρεωμένα να ανεβάσουν τους τόνους της

αντιπαράθεσης για να θέσουν **ενώπιον διλήμματος** τους **αναποφά-** **σιστους** και **αηδιασμένους** πρώην ψηφοφόρους τους, το μεγάλο αυ- **τό** τμήμα των πολιτών που «ψηφίζει» στα γκάλοπ «**κανένα κόμμα**».

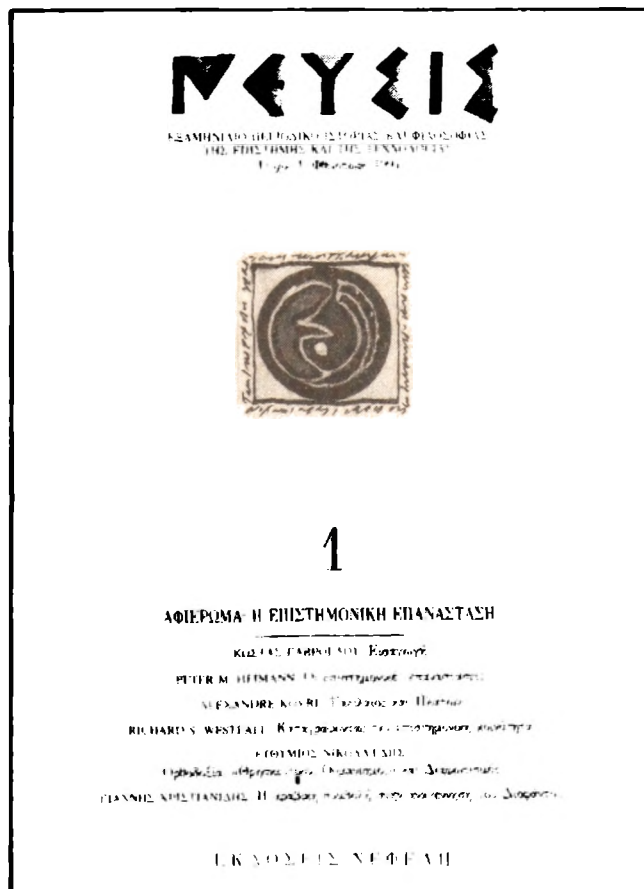
Η παρατεταμένη προεκλογική περίοδος, ανεξαρτήτως εάν θα **οδηγήσει** σε εκλογές την άνοιξη, θεωρείται αναγκαία από τα δύο **μεγάλα** κόμματα. Άλλωστε και η πολιτική του ΚΚΕ (η κ. **Παπαρήγα** **δήλωσε** ότι δεν θέλουν εκλογές αυτοί που φοβούνται το λαό και θέ- **λουν** μεγαλύτερη περίοδο για να επιτύχουν τις συναινέσεις τους), **και** η πολιτική του ΣΥΝ (ο κ. **Κωνσταντόπουλος** διερωτάται πώς **υπερασπίζονται** τους θεσμούς, όσοι προωθούν νέο πρόεδρο της **Δημοκρατίας** με συμψηφισμούς και ετερόκλητες συμμαχίες) αντι- **κειμενικά** συντελούν στο προεκλογικό κλίμα. Μόνος, **αδύναμος** λό- **γω** του **ρυθμιστικού του ρόλου**, πανταχόθεν πιεζόμενος, ο κ. **Σαμα-** **ράς** δεν γνωρίζει τι είναι καλύτερο για το κόμμα του: να συμπράξει **με** το ΠΑΣΟΚ ή να το ρίξει;

Έως την ημέρα της (προεδρικής) κρίσεως πολλά θα συμβούν. Όλα **τα** ενδεχόμενα είναι ανοιχτά, όπως φάνηκε κατά τη συζήτηση στη **Βουλή**, που ήταν αφιερωμένη στην εξυγίανση της δημόσιας ζωής, **αλλά** σφραγίσθηκε από το παζάρι για τον πρόεδρο και την **κοινο-** **τική** **συναλλαγή**, που μετονομάζεται, για τις ανάγκες των περιστά- **σεων**, **συναίνεση**.

Ν Ε Υ Σ Ι Σ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Κυκλοφορεί το 1ο Τεύχος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

Στο... πεζοδρόμιο της εκλογολογίας

του Τάσου Παππά

Και ξαφνικά η ατμόσφαιρα «μύρισε» εκλογές. Εκεί που όλα έδειχναν πως ο νέος πρόεδρος της δημοκρατίας θα εκλεγεί από τη σημερινή Βουλή, κάτι περίεργα δημοσιεύματα, μερικές ακριτομυθίες βουλευτών του ΠΑΣΟΚ και η «φλυαρία» υπουργών που τελευταία συνομίλησαν με τον πρωθυπουργό άλλαξαν το σκηνικό και τροφοδότησαν την εκλογική σεναριολογία.

Παρά το γεγονός ότι συχνά οι προβλέψεις στην πολιτική, ειδικότερα όταν το επίμαχο ζήτημα γίνεται αντικείμενο διαπραγμάτευσης, διαψεύδονται, στην εξεταστέα περίπτωση οι οπαδοί της προσφυγής στις κάλπες είναι σαφώς λιγότεροι από τους αντιπάλους τους. Ποιοι έχουν συμφέρον να οδηγηθεί η χώρα στις εκλογές;

- Ο ΣΥΝ επιθυμεί διακαώς τις εκλογές, ώστε να επιστρέψει στον «ναό της δημοκρατίας». Για το κόμμα αυτό, η παραμονή του εκτός Βουλής συνιστά σοβαρό κίνδυνο, αφού το Κοινοβούλιο είναι το κύριο πεδίο στο οποίο τα στελέχη του νιώθουν άνετα. Ο ΣΥΝ, όμως, δεν έχει τις θεσμικές δυνατότητες να πιέσει, να εκβιάσει, να επιβάλει τις απόψεις του. Δεν μπορεί, επιπροσθέτως, να εμβολιάσει το εκλογικό σώμα με την άποψη περί της αναγκαιότητας των εκλογών, καθώς ούτε την εμβέλεια διαθέτει ούτε την πρόσβαση έχει στα ΜΜΕ για να αναστρέψει το εναντίον των εκλογών κλίμα.

- Οι πολιτευτές που περιμένουν την ευκαιρία να διαβούν την πύλη του Κοινοβουλίου. Σεβαστός ο αριθμός τους, αλλά δεν είναι σε θέση να επηρεάσουν την κατάσταση.

ΠΟΙΟΙ ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ ΕΚΛΟΓΕΣ

Στην αντίπερα όχθη συνωθεύεται ένα ετερόκλητο πλήθος προσώπων, φορέων και

οργανώσεων που για διάφορους λόγους εύχονται να μην διεξαχθούν τώρα οι εκλογές και αγωνίζονται γι' αυτό.

- Η κυβέρνηση δεν έχει κανένα λόγο να θέλει εκλογές. *Πρώτον*, γιατί δεν είναι σίγουρη ότι θα τις κερδίσει. *Δεύτερον*, γιατί θα προτιμούσε να επιλέξει αυτή το χρόνο της σύγκρουσης, που δεν είναι φυσικά ο τρέχων. Στο οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης έχει γίνει πεποίθηση πως το 1995 θα φανούν τα σημάδια ανάκαμψης της οικονομίας, τα οποία όμως για να αποδώσουν εκλογικά θα απαιτηθεί κάποιο χρονικό διάστημα. Ούτε ειδικότερα ο πρωθυπουργός θέλει τις εκλογές παρά τους παλικαρισμούς που εκτόξευσε από το βήμα της Βουλής την προηγούμενη Δευτέρα. Σε ανύποπτο χρόνο ο **Α. Παπανδρέου** είχε εκμυστηρευθεί σε στενούς συνεργάτες του: «Εγώ ξανά εκλογές δεν κάνω». Στην καθομιλουμένη, αυτό σημαίνει πως το ΠΑΣΟΚ θα υποχρεωθεί να διεξαγάγει προεκλογική εκστρατεία χωρίς τη ζωοποιο παρουσία του αρχηγού του, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Επιπλέον, αν και η κούρσα της διαδοχής έχει δειλά δειλά ξεκινήσει, ακόμη δεν έχει διαμορφωθεί μια ηγετική ομάδα με ενιαία αντίληψη ή τουλάχιστον με συμπληρωματικές λογικές, με αλληλεγγύη και συντροφικότητα, προϋποθέσεις απαραίτητες για την ευτυχή έκβαση της εκλογικής μάχης. Στην προοπτική των εκλογών αντιδρούν και πολλοί βουλευτές

και ιδιαίτερα αυτοί που εξελέγησαν από κά. Μπροστά, λοιπόν, στο ενδεχόμενο απώλειας της βουλευτικής έδρας και αποζημίωσης δεν θα είχαν κανένα ενδοσκόπιο να δεχθούν να προχωρήσει το κόμμα τους σε κάποιο τύπου συμβιβασμό με άλλα κόμματα, τον οποίο αυτοί θα βαφτίσουν «προωθητικό συμβιβασμό» και θα τον σάβρουν ως εξυπηρετούντα τα εθνικά συμφέροντα, την οικονομία και τη συνοχή της κοινωνίας.

- Η Πολιτική Άνοιξη ασφαλώς και δεν θέλει εκλογές, μια και τα μηνύματα που έβγαλε από τις πρόσφατες εκλογικές αναμετρήσεις δεν ήταν και πολύ ενθαρρυντικά για το μέλλον του εγχειρήματος. Η δυσκολία της οδού Πανδρόσου έγκειται στο να καταφέρει να πείσει οπαδούς ψηφοφόρους πως δεν σέρνεται πίσω από τις πρωτοβουλίες του ΠΑΣΟΚ, δηλαδή ενός από τους δύο πόλους στους οποίους ο ΠΟΛ.ΑΝ έχει φορτώσει την κακοδιαχείριση της χώρας και την παθογένεια του πολιτικού συστήματος. Θα διακινδυνεύει άραγε ο **Α. Σαμαράς** την πολιτική παρουσία του κόμματός του και ενδεχομένως και του εαυτού του με αντάλλαγμα την εργασία υποθήκης στην επιχείρηση ηθικής αποπλάνης του τόπου; Η πιθανή απώλεια φαντάζει μεγαλύτερη από το πιθανό κέρδος. Στο χρηματιστήριο της πολιτικής αυτό τράνε.

- Για το ΚΚΕ τα πράγματα είναι ευκολότερα.

★VOULEFTICO★

του Σο/ούρ

ΠΟ ΠΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ !!...

ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟ, ΜΙΛΤΟ; ΙΔΕΑ ΓΙΑ ΝΑ
ΧΗΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΑΚΡΟ-
ΤΙΚΟΤΗΤΑ;

ΟΧΙ.
ΧΕ ΧΕ

ΕΙΝΑΙ ΒΟΥΛΗ-ΝΤΡΑΪΒ ΙΝ...

ΑΠΟ ΤΟΤΕ ΠΟΥ ΜΕΤΑΦΕΡΑΜΕ ΤΟ ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ ΣΤΗ
ΒΟΥΛΗ, ΟΛΟΙ ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΚΑΒΑΛΑΝΕ
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ.

Δεν έχει τον απαραίτητο για «προ-
ίεις» αριθμό βουλευτών και άρα δεν
ρέχει τον κίνδυνο να μετατραπεί σε
ιστή των εξελίξεων. Δεν θέλει τις
γές για να μην δει να κάθονται δίπλα
ς βουλευτές του οι εκπρόσωποι του
I, ταυτοχρόνως όμως επιδιώκει να δια-
άσει την εντύπωση ότι τις φοβάται.
καταφέρνει πάντοτε να ισορροπεί
ισα στις δύο αυτές εκδοχές. Γι' αυτό
τα στελέχη του κόμματος έσπευσαν

άρων άρον να μαζέψουν κάποιες αμφίση-
μες δηλώσεις της Α. Παπαρήγα σύμφωνα
με τις οποίες -τουλάχιστον όπως τις ανα-
παρήγαγε μερίδα του Τύπου- το ΚΚΕ βλέ-
πει εκλογές για να βγει ο τόπος από το
αδιέξοδο.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΟΜΑΛΥΝΣΗ ΔΕΝ ΠΕΡΝΑ ΑΠΟ ΕΚΛΟΓΕΣ

• Τις εκλογές δεν θέλουν ακόμη: Ο Πρόε-
δρος της Δημοκρατίας, όπως αφήνουν κύ-

κλοι της προεδρίας να διαρ-
ρεύσει. Μεγάλοι οικονομικοί
παράγοντες για να μην πε-
ριέλθει η χώρα σε φάση αδρά-
νειας που θα επηρεάσει αρνη-
τικά τα σχέδιά τους. Και φυσικά
κατά των εκλογών είναι η
Ευρωπαϊκή Ένωση, γιατί φο-
βάται ότι θα υπονομευθεί το
σταθεροποιητικό πρόγραμμα
που εφαρμόζει η ελληνική κυ-
βέρνηση και θα απειληθεί η
οικονομική και δημοσιονομι-
κή πειθαρχία μιας και εκλογές
χωρίς παροχές δεν είναι δυνα-
τόν να γίνουν. Αυτό δείχνει η
πρόσφατη, αλλά και η παλιό-
τερη ιστορία των εκλογών στη
χώρα μας.

• Αφήσαμε τελευταία τη Νέα
Δημοκρατία, γιατί στο κόμμα
αυτό συνυπάρχουν οι πιο αντι-
θετικές απόψεις περί του πρα-
κτέου. Η Ν.Δ. δεν μπορεί να
επιβάλει τις εκλογές γιατί δεν
διαθέτει τον κρίσιμο αριθμό
εδρών στη Βουλή.

Το μόνο που μπορεί να κάνει
είναι να δημιουργήσει προ-
βλήματα με τη στάση της στις
σχέσεις των υποψηφίων συμ-
μάχων (ΠΑΣΟΚ - ΠΟΛ.ΑΝ),
ώστε να αποτρέψει τη συμφω-
νία τους γύρω από ένα πρόσω-
πο. Από την άλλη όμως δεν εί-
ναι σίγουρη ότι θα κερδίσει τις
εκλογές.

Αν ο αρχηγός της τα καταφέ-
ρει, τότε εδραιώνεται και εξα-
σφαλίζει για μεγάλο χρονικό
διάστημα την εσωκομματική
ειρήνη, είτε εξοστρακίζοντας
τους αντιπάλους του είτε εν-
σωματώνοντάς τους στην κυ-
βερνητική διαχείριση. Αν
όμως τις χάσει τότε δεν θα
μπορέσει να σταθεί, αφού από
την επομένη ακριβώς της ήτ-
τας θα δρομολογηθούν οι δια-

δικασίες ανατροπής του. Οι καραδοκού-
ντες δελφίνοι είναι πολλοί και αποφασι-
σμένοι να προχωρήσουν. Απλώς ψάχνουν
την αφορμή. Και η ήττα είναι ασφαλέστα-
τα μια ισχυρή αφορμή. Το καλύτερο για
τον Μ. Έβερτ θα είναι να πάει η χώρα σε
εκλογές, να μη χρεωθεί αυτός την ευθύνη
και βεβαίως να τις κερδίσει. Μόνο που το
σενάριο παραείναι ειδυλλιακό για να έχει
και πολλές πιθανότητες ευδοκίμησης.
Εκτός κι αν ο κ. Έβερτ έχει άστρο...

Ο Δήμος χαρίζει την περιουσία του σε γνωστούς και φίλους

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Τα «όνειρα» και οι εξαγγελίες του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ. Λαλιώτη για την προσφυγική συνοικία των Κουντουριώτικων, στις παρυφές του Λυκαβηττού, μάλλον δεν πρόκειται να γίνουν πραγματικότητα... Αν και ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ μιλούσε για χώρους πρασίνου, ο Δήμος Αθηναίων δεν δίστασε να χαρίσει στην κυριολεξία μια διόλου ευκαταφρόνητη έκταση στην εταιρεία ΑΒΑΞ εκδίδοντας για λογαριασμό της οικοδομική άδεια.

Εδώ και 110 χρόνια, μέσω εγγράφων και σχεδίων, ο δήμος χαρακτηριζε και εμφάνιζε την έκταση των Κουντουριώτικων (τρίγωνο οδών Κόνιαρη, Νικοτσάρα, Αρματολών και Κλεφτών, στο κέντρο της Αθήνας, στις υπώρειες του Λυκαβηττού, πίσω από το γήπεδο του Παναθηναϊκού) ως μέρος της ακίνητης περιουσίας του. Παράλληλα, το 7ο Δημοτικό Διαμέρισμα και η Διεύθυνση Σχεδίου Πόλεως, με αποφάσεις και εκθέσεις αντίστοιχα, ζητούσαν τη μετατροπή του χώρου αυτού σε «πράσινο». Η πλειοψηφία του δημοτικού συμβουλίου προτίμησε να χορηγήσει οικοδομική άδεια στην εταιρεία ΑΒΑΞ της οποίας μέτοχος τυγχάνει να είναι ο κ. **Σγαρδέλης** (γνωστό στέλεχος της Ν.Δ.).

ΠΑΛΙΕΣ ΜΠΕΡΔΕΜΕΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Από τον περασμένο αιώνα στην προσφυγική συνοικία των Κουντουριώτικων, ως ιδιοκτήτης εμφανιζόταν ο Δήμος Αθηναίων

Οι κάτοικοι των Κουντουριώτικων έχουν ξεσηκωθεί. Στη φωτογραφία, στιγμιότυπο από κινηματογράμηση μπροστά στο Μέγαρο Μουσικής.

ων και η οικογένεια **Πετράκη**. Ο Δήμος Αθηναίων, με το υπ' αριθμόν 6925/1878 συμβόλαιο αγοράς του συμβολαιογράφου Αθηνών **Περδίκας** σε συνδυασμό με την υπ' αριθμόν 11636/1887 συμβολαιογραφική πράξη κανονισμού ορίων του συμβολαιογράφου Αθηνών **Καλατζή**, έχει στην ιδιοκτησία του οικόπεδο το οποίο αποτυπώνε-

ται στο κτηματογραφικό διάγραμμα που επισυνάπτεται στο συμβόλαιο 11636.1887 και είναι γνωστό ως «Σχεδιάγραμμα για Μπον». Εξάλλου, βάσει αυτό το σχέδιο, η Επιτροπή Κτηματολογίου του Δήμου Αθηναίων προέβλεπε το 1965 σε νέα χαρτογράφηση της περιοχής στην οποία περιλαμβάνεται και την επίμαχη έκταση (Κόνιαρη, Νικοτσάρα, Αρματολών και Κλεφτών).

Η εταιρεία ΑΒΑΞ, από την πλευρά της, έχει δικαιοπάροχους τους

κληρονόμους του **Περικλή Πετράκη**. Το 1921 οι Πετράκηδες προχώρησαν στην πρώτη χαρτογράφηση της ακίνητης περιουσίας τους με το σχεδιάγραμμα Παπασηληρίου που επισυνάπτεται στο υπ' αριθμόν 27338/1422 συμβόλαιο του συμβολαιογράφου Αθηνών **Ρούσσου**. Το συγκεκριμένο συμβόλαιο αποτελεί την ουσιαστική αναφορά όλων των μεταγενέστερων συμβολαίων αγοράς στην οποία προχώρησε ΑΒΑΞ. Όμως, παρ' όλες τις ενέργειες της

προπής Κατοίκων, οι οποίοι αναζητή-
/ το συγκεκριμένο συμβόλαιο στον συμ-
αιογραφικό σύλλογο όπου είναι κατα-
ειμένο το αρχείο του συμβολαιογρά-
/ Κων/νου Ρούσσου, δεν μπόρεσε να
θεί, αφού, σύμφωνα με βεβαίωση του
ιστάμενου αρχειοφυλακείου του συμ-
αιογραφικού συλλόγου **Γιώργου Κών-**
/ το συμβόλαιο υπ' αριθμόν 27338/1922
υφίσταται, **έχει εξαφανισθεί!** Η εται-
α ΑΒΑΞ, χωρίς να έχει στα χέρια της το
βόλαιο Ρούσσου, κατάφερε να απο-
ίσει οικοδομική άδεια! Ο δήμος όχι μό-
επιτρέπει την καταπάτηση περιουσίας
, αλλά θέτει μ' αυτή την πράξη του σε
ρισβήτηση όλο το Σχεδιάγραμμα Μπον
τη δημοτική περιουσία που περικλείε-
σ' αυτό.

έρα απ' όλα αυτά, πρέπει να λάβουμε
ψη ότι ο δήμος οφείλει να τηρεί κτημα-
όγιο στο οποίο να βρίσκεται κατοχυρω-
η η περιουσία του. Αν η συγκεκριμένη
αση δεν βρίσκεται στο κτηματολόγιο,
ος τότε και γιατί το διέγραψε, αφού σύμ-
να με το Σχεδιάγραμμα Μπον αποτελεί

μέρος της δημοτικής περιουσίας; **Αν πάλι η
συγκεκριμένη έκταση βρίσκεται στο κτη-
ματολόγιο, η ΑΒΑΞ πώς μπόρεσε να απο-
σπάσει την οικοδομική άδεια;**

Από τις 21.1.94 το 7ο Δημοτικό Διάμερι-
σμα, που αποτελεί και τον αρμόδιο φορέα
είχε αποφασίσει ομόφωνα τη μετατροπή
του χώρου αυτού σε «πράσινο». Την ίδια
πρόταση κάνει στις 23.8.94 και η Διεύθυν-
ση Σχεδίου Πόλεως. Παρ' όλα αυτά στις
23.9.94, επί δημαρχίας **Λ. Κουρή**, η πλειο-
ψηφία του δημοτικού συμβουλίου και
ύστερα από αποχώρηση της μειοψηφίας,
με αυθαίρετες και παράνομες ενέργειες,
εκδίδει την πολεοδομική άδεια στο όνομα
ΑΒΑΞ Α.Ε. Τόσο η απόφαση του 7ου Δη-
μοτικού Διαμερίσματος όσο και η πρόταση
της Διεύθυνσης Σχεδίου Πόλεως εισάγο-
νται στο δημοτικό συμβούλιο στις 12.12.94,
πολλούς μήνες μετά την έκδοσή τους και
αφού πρώτα έχει εκδοθεί η επίμαχη άδεια!

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ ΦΑΙΝΟΝΤΑΙ...

Αξίζει να σημειωθεί ότι στη διάρκεια λε-

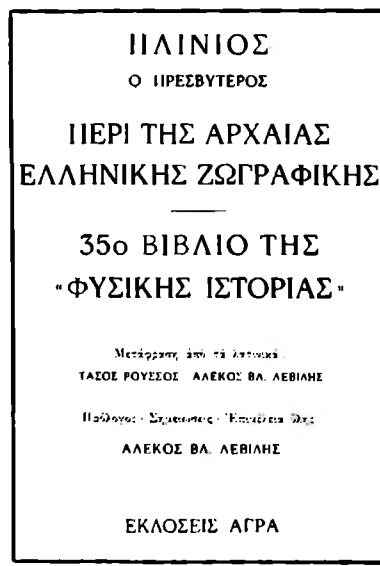
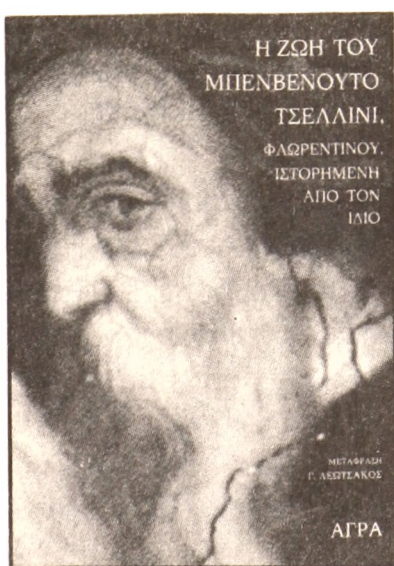
κτικών διαξιφισμών με τους συμβούλους
της μειοψηφίας, οι οποίοι αντιδρούσαν
στην έκδοση της άδειας, ο τότε αντιδήμαρ-
χος κ. **Μοσχονάς** δεν παρέλειψε να τονίσει
ότι γνωρίζει τον κ. Σγαρδέλη (ο οποίος
ελέγχει την ΑΒΑΞ ΑΕ) και είναι ο περή-
φανος γι' αυτό.

Ο κ. Σγαρδέλης ίσως να μη νιώθει την ίδια
υπερηφάνεια, αλλά μάλλον αυτή η γνωρι-
μία τον βοηθάει να πραγματοποιήσει τα
σχέδια της ΑΒΑΞ, τα οποία ίσως να μην
σταματάνε εδώ και να περιλαμβάνουν όλα
τα Κουντουριώτικα!

Ο νέος δήμαρχος κ. **Αβραμόπουλος**, αν
πραγματικά θέλει την ανάπτυξη και την
αναβάθμιση τη Αθήνας, πρέπει να ρίξει
φως στην υπόθεση αυτή, να αναζητήσει ευ-
θύνες και –το κυριότερο– να διακόψει την
καταπάτηση της δημοτικής περιουσίας
ανακαλώντας τη συγκεκριμένη άδεια.
Ελπίζουμε στη δικαίωση των κατοίκων της
περιοχής όσο και του ίδιου του δήμου, ο
οποίος κατά τα φαινόμενα «έπεσε θύμα
γνωστών και φίλων»!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ 1979 - 1994

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Δειλά δειλά εμφανίζονται στον Τύπο δημοσιεύματα ότι απασχολεί σοβαρά την κυβέρνηση το γεγονός της συγκέντρωσης των επιχειρήσεων του Τύπου στα χέρια μεγαλοεργολάβων. Γράφεται, λοιπόν, ότι αυτή η ασυδοσία δεν μπορεί να συνεχιστεί επ' άπειρον κι ότι είναι καιρός να ληφθούν μέτρα. Με πρώτο και βασικότερο, την ψήφιση νέου νόμου για τα ηλεκτρονικά ΜΜΕ που, ως γνωστόν, λειτουργούν εντελώς ανεξέλεγκτα, χωρίς νομοθετικό πλαίσιο και νόμιμες άδειες λειτουργίας.

Λέγονται πολλά. Όπως λέγονταν εδώ και τόσα χρόνια. Το ζήτημα, ωστόσο, δεν είναι τα λόγια. Είναι η πράξη. Και ως προς την πράξη, σήμερα, δεν φαίνεται η κυβέρνηση διατεθειμένη να τα βάλει με τα «διαπλεκόμενα συμφέροντα» του Τύπου και των επιχειρήσεων. Πού αλλού θα βρει τη γαλαντομία με την οποία, τώρα, την αντιμετωπίζουν;

• Τώρα που ο αυριανισμός απογαλακτίστηκε από το πολιτικό του κέντρο, το ΠΑΣΟΚ, τώρα που και ο μεγάλος στυλοβάτης του Ταύρου **Ανδρέας Παπανδρέου** σπεύδει να αποκηρύξει δηλώσεις και πράξεις του πρόσφατου παρελθόντος, το συγκρότημα, με τη νέα αντιπασοκική γραμμή του, μετρά κέρδη και ζημίες, ενώ ανασυντάσσει τις δυνάμεις του.

Στα κέρδη, φυσικά, μετριέται η αύξηση της κυκλοφορίας της *Αυριανής*. Πόσο όμως θα διαρκέσει, ιδιαίτερα από τη στιγμή που ως τώρα ο **Γ. Κουρή** προσφέρει ξαναζεσταμένες ειδήσεις στο κοινό του, ενώ φαίνεται αμήχανος ως προς την υλοποίηση των απειλών του, να

ΤΟ ΕΓΚΥΡΟΝ ΒΗΜΑ

Πρέπει να ευχαριστήσουμε το έγκυρον *Βήμα* της Κυριακής 19.1 που μερίμνησε και δημοσιοποίησε ότι από σήμερα Παρασκευή και ως την Κυριακή θα διεξάγονται στο Γαλλικό Ινστιτούτο οι εργασίες συμποσίου για την ελληνική γλώσσα στην Ενωμένη Ευρώπη. Παρατηρήσαμε, όμως, ότι το έγκυρον *Βήμα* απάλειψε την πληροφορία ότι το συμπόσιο συνδιοργανώνει και το περιοδικό *ΑΝΤΙ*. Ποιο τυφλό πάθος σας οδηγεί, υπεύθυνοι της «μεγάλης και εγκύρου εφημερίδας», να αποσιωπάτε από την έγκυρη πληροφόρηση που μας παρέχετε ένα τόσο μικρό κομμάτι της αλήθειας; Κι αν μας κρύβετε τα μικρά και επουσιώδη, τι μας σερβίρετε και τι μας αποσιωπάτε από τα μεγάλα και πολύ πιο σοβαρά;

δημοσιεύσει τις ιδιόγραφες επιστολές Κουτσόγιωργα που κατέχει κι οι οποίες (κατά δήλωση του **Γ. Κουρή** στο επεισοδιακό εκείνο *Προφίλ* του **Πάνου Παναγιωτόπουλου**) θα κάψουν τον πρωθυπουργό. Εκτός κι αν περιμένει την κατάλληλα φορτισμένη πολιτικά στιγμή...

Στα κέρδη του Ταύρου πρέπει να είναι και το «ξεφόρτωμα» του *Δημοκρατικού Λόγου*, ο οποίος, από την περασμένη Δευτέρα κυκλοφορεί ως οικονομική και πολιτική εφημερίδα, μακριά από το συγκρότημα που τον διατήρησε, υπό τη διεύθυνση του **Κ. Γερονικολού** (κουμπάρου του πρωθυπουργού) και με την οικονομική συνεισφορά στη νεοδημιουργηθείσα ΕΠΕ και του δημοσιογράφου **Αντ. Δασκαλόπουλου**. Η εφημερίδα κρατά την παλιά γραμμή (στηρίζουμε άκριτα τις πρωθυπουργικές επιλογές) κι ελπίζει στην αιμοδοσία της από το ΠΑΣΟΚ. Επί της ύλης με ειδήσεις από πρώτο χέρι, επί της ουσίας με κρατικές καταχωρίσεις.

Πάντως, στο συγκρότημα του Ταύρου γίνονται κι άλλες αλλαγές. Κατέφθασε ο **Γιώργος Τράγκας**, ο οποίος ανέλαβε διευθυντική θέση στο ραδιοφωνικό σταθμό του συγκροτήμα-

τος, καταφθάνει οσονούπω και ο **Γιάννης Δημαράς** (!) για να αναλάβει εκπομπή στην τηλεόραση, κάτι ανάμεσα σε τοκ σόου και ειδησεογραφικό μαγκαζίνο. Έρχεται όμως και ο γνωστός **Ρένος Αποστολίδης**, ο οποίος μάλλον, τακτικά, θα μας νουθετεί... εθνοκεντρικά.

Περιμένουμε τις επόμενες μεταλλάξεις του αυριανιστικού φαινομένου...

• Το *Ίδρυμα Μπότση* διοργανώνει στην Αθήνα πρόγραμμα εκπαίδευσης για 30 νέους εργαζόμενους δημοσιογράφους σε καινοτομίες που αφορούν τις επικοινωνίες στα ΜΜΕ. Το πρόγραμμα, που είναι επιδοτούμενο για τους εκπαιδευόμενους, περιλαμβάνει θεωρητική και πρακτική κατάρτιση. Όσοι ενδιαφέρονται, μπορούν να ζητήσουν πληροφορίες στο τηλ. 7245558 (9.00 π.μ.-2.00 μ.μ.) ή στη διεύθυνση του Ίδρυματος, Βασ. Σοφίας 27, 4ος όροφος.

• Απολύθηκε από το ραδιοσταθμό ΦΛΑΣ ο δημοσιογράφος **Θανάσης Γεωργακόπουλος**, υπεύθυνος του βραδινού ειδησεογραφικού προγράμματος «Επόμενη μέρα». Την απόλυσή του ακολούθησε ανταλλαγή δηλώσεων μεταξύ του δημοσιογράφου και της διεύθυν-

σης του σταθμού. Και ενώ όλα θα ροιούσαν ότι το θέμα θα έληγε, ο δημοσιογράφος με νέα επιστολή επανέρχεται καταγγέλλοντας ότι, μολονότι ο διευθυντής του σταθμού **Π. Κολιπάνος** είχε αποδεχτεί το τέλος της συγκεκριμένης εκπομπής με τον συγκεκριμένο τίτλο, από τις 25.1 ο σταθμός ξανάχισε να εκπέμπει πρόγραμμα με τον ίδιο τίτλο και τα ίδια σχήματα, αλλά με άλλους συντελεστές. Για την ουσία του ζητήματος, που άπτεται του θέματος των πνευματικών δικαιωμάτων, ο δημοσιογράφος τονίζει την ανάγκη της άμεσης παρέμβασης του συνδικαλιστικού οργάνου των δημοσιογράφων. «Αν δεν θέλουμε στο άμεσο μέλλον απολυόμενοι όχι μόνο αφήνουμε πίσω τα όποια δημοσιογραφικά μας αλλά και το όνομά μας, με το οποίο κάποιοι άλλοι θα εμφανίζονται», επισφραμίζει.

• «Αλήθεια, ακόμη δεν καταλαβε ο κ. Βενιζέλος ότι έπρεπε από εκείνη την «τελευταία κρίση» του Ειδικού Δικαστηρίου να έπρεπε και τη συνδρομή να ξαναρχίσει και το δάνειο του δώσει; Ακόμη;».

Αυτό ήταν το σχόλιο του περναρισμένου Ποντίκιού, όπως αναφέρθηκε στην *Καθημερινή* που έκανε ο εκδότης του *ΑΝΤΙ* στον υπουργό Τύπου.

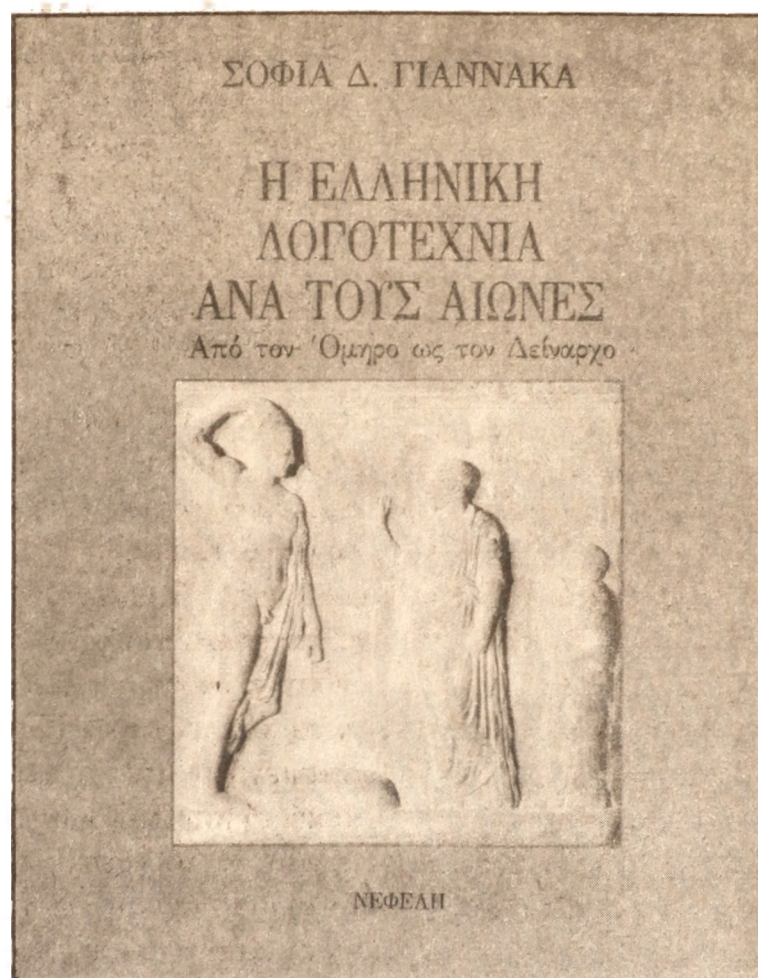
Αναρωτιόμαστε με τη σειρά μας: «Το ανδρείκό Ποντίκι μέχρι πότε θα κάνει ότι δεν πήρε είδηση τι συνέβη στο Ειδικό Δικαστήριο; Γιατί δεν σιωπά τουλάχιστον, αφού δεσμεύεται να μιλήσει για όσους υπέγραψαν «δήλωση μετανοίας» και για τους λόγους που τους ώθησαν σ' αυτό;».

• Α, και μια ακόμα ερώτηση προς το «έξυπνο» Ποντίκι. Πώς του διέφυγαν οι δεκαπέντε καμπινέδες της ροζ βίβας του πρωθυπουργικού ζεύγους; Όχι τίποτα άλλο αλλά παραείχε ειδικευθεί με τα υδραυλικά της οικίας Μητσοτάκη...

ΣΟΦΙΑ ΓΙΑΝΝΑΚΑ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΑΝΑ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ

(Από τον Όμηρο ως τον Δείναρχο)

Στο βιβλίο αυτό εκτίθενται συνοπτικά η ιστορία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας από τον Όμηρο (8ος αι. π.Χ.) ως τον Δείναρχο (3ος αι. π.Χ.), και παρατίθενται σε μετάφραση ανθολογημένα αποσπάσματα από τα σημαντικότερα έργα των συγγραφέων αυτής της εποχής.

Μιας εποχής που καλλιεργήθηκαν τα κυριότερα γραμματολογικά είδη της αρχαιότητας: έπος, λυρική ποίηση, φιλοσοφία, ιστορία, δραματική ποίηση, ρητορική και που επηρέασαν και προσδιόρισαν τον σημερινό πολιτισμό.

Με αυστηρά επιλεγμένες μεταφράσεις, πλούσια εικονογράφηση, το βιβλίο αποτελεί ένα ευχάριστο και προσιτό ανάγνωσμα για όλους, μα κυρίως για τους νέους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...προωθούν το Ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

«Το Κεφάλαιο έχει πολιτικούς»

Ο ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΟΑΣΑ ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΤΑΜΟΥΛΟΣ

του Δημήτρη Ζώνιου

«Ένα νέο ΕΑΜ» χρειάζεται για να βελτιωθεί η κατάσταση στον τόπο μας, δηλώνει σε συνέντευξή του που παραχώρησε στο Αντί ο συνδικαλιστής του Οργανισμού Αστικών Συγκοινωνιών Αθήνας (ΟΑΣΑ) και στέλεχος του ΚΚΕ Χρήστος Σταμούλος. Ένα χρόνο μετά την ίδρυση του Οργανισμού μιλάει για «πράσινους που κοιτάνε να τον κάνουν προσωπικό μαγαζάκι τους» και προκαλεί τους εισαγγελείς να ανοίξει ο φάκελος της αγοράς λεωφορείων που έγινε επί κυβέρνησης Νέας Δημοκρατίας για «να δούμε πόσοι και ποιοι έκαναν τον προεκλογικό τους αγώνα μέσα από τις μίζες», όπως λέει. Κάνει λόγο για «ανύπαρκτη συγκοινωνία» και υποστηρίζει πως ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ Χρήστος Πρωτόπαπας δεν «παίρνει απλώς εντολές από κάποιον αστικό κομματικό μηχανισμό... αλλά απευθείας από μεγάλα οικονομικά ευρωπαϊκά κέντρα». Η συνέντευξη έχει ως εξής:

ΑΝΤΙ: Ο Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθήνας (ΟΑΣΑ) ιδρύθηκε στις 23 Δεκεμβρίου του 1993. Ένα χρόνο μετά, κ. Σταμούλο, μπορούμε να μιλάμε για δικαίωση των εργαζομένων;

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΤΑΜΟΥΛΟΣ: Οι εργαζόμενοι είχαν δύο στόχους: Από τη μία την επαναπρόσληψή τους και τα κεκτημένα τους μέσω των συλλογικών συμβάσεων και από την άλλη το κυριότερο, μια συγκοινωνιακή πολιτική με γνώμονα τον επιβάτη. Όσον αφορά τον πρώτο στόχο, ως ένα σημείο το πέτυχαν. Όμως, τα κεκτημένα που οι εργαζόμενοι αρνήθηκαν να δώσουν στη Νέα Δημοκρατία, σήμερα σε μεγάλο βαθμό έχουν παραδοθεί από την υπάρχουσα συνδικαλιστική πλειοψηφία στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων δουλεύει εννιάμισι ή και δέκα ώρες την ημέρα, 30 ημέρες τον μήνα, για να καλύπτεται το έλλειμμα των οδηγών. Ο ΟΑΣΑ έχει 3.900 οδηγούς για 1.100 λεωφορεία, ενώ έπρεπε να έχει 4.700 οδηγούς. Αυτό αυξάνει τον κίνδυνο ατυχημάτων και μειώνει την ασφάλεια του επιβατηγού κοινού. Ο δεύτερος στόχος ούτε καν έχει πιαστεί. Οι εργαζόμενοι δεν νιώθουν σήμερα ούτε ικανοποιημένοι ούτε δικαιωμένοι, αφού οι βολεμένοι είναι εσαεί βολεμένοι κι εκείνοι τρώνε βρώμικο ψωμί.

ΑΝΤΙ: Τι εννοείτε;

Χ.Σ.: Εκείνο που βλέπεις είναι να υπάρχουν πάλι κλίκες που κοιτάνε ποιος θα γίνει διευθυντής και ποιος θα φάει τον άλλο διευθυντή. Η αναξιοκρατία, το βόλεμα, να βλέπεις κάποιους στ' όνομα ότι δήθεν εμείς είμαστε «πράσινοι» να τρέχουν να βουλευτούν αριστερά και δεξιά, να κοιτάνε δηλαδή να το κάνουν (τον ΟΑΣΑ) μαγαζάκι τους προσωπικό και όχι μαγαζί για τον επιβάτη, αυτό που παλεύαμε.

ΑΝΤΙ: Άρα το λεγόμενο «στοίχημα» χάθηκε...

Χ.Σ.: Οι εργαζόμενοι δεν έβαλαν κανένα στοίχημα. Η ευθύνη είναι καθαρά κυβερνητική. Ούτε όμως το ΠΑΣΟΚ έβαλε στοίχημα. Απλώς ήθελε τον αγώνα των εργαζομένων σαν πεδίο αντιπολίτευσης για να πάρει ψήφους, αφού στα βουλευτικά έδρανα δεν υπήρχε αντιπολίτευση, αλλά συναίνεση, σύμπλευση, υπήρχαν απλώς κορώνες όταν γινόταν κάποια εργατική κινητοποίηση κι έλεγαν θα, θα, θα! Και υπάρχουν κίνδυνοι η συγκοινωνία άμεσα ή έμμεσα να ξαναπεράσει στους ιδιώτες. Είτε μέσω δήμων με τις κομπίνες που κάνει ο κάθε Λογοθέτης και ο κάθε Αβραμόπουλος είτε απευθείας σε ιδιώτες μέσω συστημάτων αυτοχρηματοδότησης με πρόσχημα δήθεν την ανανέωση του στόλου ή κάποιες επενδύσεις ή έργα.

ΠΟΙΟΙ ΑΓΟΡΑΣΑΝ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ;

ΑΝΤΙ: Χρονοδιάγραμμα για την αγορά του στόλου των λεωφορείων υπάρχει;

Χ.Σ.: Δεν υπάρχει, γιατί δεν υπάρχει κοινωνιακή πολιτική. Αυτά είναι τα κέρδη, τα τεχνάσματα προεκλογικά. Μην μένεις μεγάλα πράγματα γενικότερα. Μία δημοκρατία που την έχει αγοράσει ο Βαρδινογιάννης, ο Αλαφούζος, ο Δάκας, ο Κυριακού και την κάνουν ό,τι θέλουν. Έχουν πολιτικούς παραγωγής τους, θέλουν τους βγάζουν από το θερμοκήπιο και τους στέλνουν στην πιάτσα και εκεί δεν τους κάνουν, τους πετάνε στη χολή. Έχεις αφεντικό τον Λαμπράκη, πεθαίνεις στο ράντζο, σε μία γη καμμένη, ένα περιβάλλον που κακοποιείται, η συγκοινωνία ανύπαρκτη, με δικαιοσύνη γίνεται το παραπαίδι της κάθε πολιτικής ηγεσίας.

ΑΝΤΙ: Και το εργατικό κίνημα γιατί απαντά σε όλα αυτά που αναφέρατε;

Χ.Σ.: Όλα εκείνα που έφτυνε επί Νέας Δημοκρατίας η σημερινή πλειοψηφία συνδικαλιστικής ηγεσίας τώρα τα γλείφει. Έχουμε δηλαδή συνδικαλιστές βοτανολόγους που έξω από το ψυγείο του κομματικού μηχανισμού λιώνουν. Και όχι απλώς συνδικαλιστές που παίρνουν στενά εντολές από κάποιον αστικό κομματικό μηχανισμό, αλλά και συνδικαλιστές που με βάση αυτά που βλέπουν στο φως της δημοσιότητας, συνεσιάζουν παράδειγμα του Κ. Σημίτη με μεγιστάνες του πλούτου και με συνδικαλιστές, παίρνουν απευθείας εντολές από μεγάλα οικονομικά ευρωπαϊκά κέντρα.

Ο ΚΑΡΧΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΑΚΙΑ ΤΟΥ

ΑΝΤΙ: Ποιοι είναι αυτοί οι συνδικαλιστές;

Χ.Σ.: Τέτοιον μπορώ να χαρακτηρίσω τον πρόεδρο της ΓΣΕΕ, Χρ. Πρωτόπαπα.

ΑΝΤΙ: Στο χώρο του ΟΑΣΑ, υπάρχουν τριών ειδών συνδικαλιστές;

Χ.Σ.: Ο καρχαρίας προφανώς έχει και τα παιδάκια του, τα οποία σιγά σιγά μεγαλώνουν. Ο νούν νοήτω. Και η κατάσταση συνδικαλιστικά που υπάρχει εδώ (ΟΑΣΑ) αδράνεια, η υποταγή, είναι φαινόμενο που τα κάτω έως τα πάνω.

ΑΝΤΙ: Πώς σχολιάζετε το ότι οι τρεις

Παραγωγής του...»

ΤΟΣ ΜΙΛΑΕΙ ΣΤΟ ΑΝΤΙ

«...ουμε συνδικαλιστές Βουτύρου που έξω από το
...ίο του κομματικού μηχανισμού λιώνουν».

των πρώην ΣΕΠ συνεχίζουν τις κινη-
ήσεις τους ακόμη και σήμερα;

ΑΝΤΙ: Τους ΣΕΠίτες τους εισήγαγε στο
...ικο η Ν.Δ. και το ΠΑΣΟΚ τους κατο-
...ε συνταγματικά. Όσα δεν πρόλαβαν
...ίνε από τη Ν.Δ. τα τρώνε από το
...ΟΚ. Χρωστάνε πάνω από 6,5 με 7 δι-
...ομμύρια και τους δίνουν επιπλέον και
...ρήματα. Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ
...εине τη θητεία εκκαθάρισης της πρώ-
...Σ για ένα χρόνο. Και γιατί το κάνουν
...Γιατί τα χρέη των ΣΕΠιτών τα παρου-
...υν ως χρέη της υπό εκκαθάρισης ΕΑΣ
...πό εκεί τα μεταφέρουν στον ΟΑΣΑ.
...είπαν ότι ο ΟΑΣΑ είναι λευκός από
...και του μετακύλισαν 450 εκατομμύρια
...ιές - χρέη της πρώην ΕΑΣ. Μας είπαν
...Οργανισμός δεν θα ξαναδανειστεί κι
...ανειστεί ως τώρα περί τα 70 δισεκα-
...ρια δραχμές από ιαπωνικές και αμε-
...ικές τράπεζες. Με συγκεκριμένα
...ία αυτά, που δεν αμφισβητούνται.

ΑΝΤΙ: Λέγεται πως τα λεωφορεία που αγο-
...καν επί Νέας Δημοκρατίας δεν ήταν
...ταλληλότερα. Ισχύει αυτό;

ΑΝΤΙ: Κανένας εισαγγελέας δεν ευαισθη-
...ήθηκε, αλλά οι εισαγγελείς ευαισθη-
...ούνται μόνο όταν είναι να κάνουν τον
...ουκά στους μαθητές που αγωνίζονται
...α ανθρώπινη και δωρεάν παιδεία. Η
...ί των λεωφορείων έγινε επί Νέας Δη-
...ατίας και θάφτηκε επί ΠΑΣΟΚ. Αν

ανοιχτεί ο φάκελος, πέραν από την ανεπάρ-
...κεια των λεωφορείων, που τα παρουσιά-
...ζουν ως σύγχρονης τεχνολογίας αλλά δεν
...είναι, να δούμε πόσοι και ποιοι έκαναν τον
...προεκλογικό τους αγώνα μέσα από τις μί-
...ξες της αγοράς των λεωφορείων.

ΠΟΙΟΣ ΠΛΗΡΩΝΕΙ ΤΑ ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ;

ΑΝΤΙ: Σε ποιους αναφέρεσθε;

Χ.Σ.: Πιστεύω ότι από το φάκελο, αν ανοι-
...χτεί και ψαχτούν παράλληλα ο τρόπος που
...έκαναν τον προεκλογικό τους αγώνα ο Κυ-
...ριάκος Στεφανόπουλος (γενικός γραμματέ-
...ας του υπουργείου Μεταφορών επί Ν.Δ.), ο
...Ν. Γκελεστάθης (πρώην υπουργός Μετα-
...φορών) και ο Ανδρέας Βαρδουλάκης (πρό-
...εδρος του πρώην Οργανισμού Αστικών Συ-
...γκοινωνιών) θα βρεθούν πολλά πράγμα-
...τα. Συν ότι τεράστια ευθύνη φέρει και το
...ΠΑΣΟΚ και δεν ξέρω με τι ανταλλάγματα,
...που δεν επανεξέτασε τη συμφωνία αγοράς
...των λεωφορείων αυτών. Ή θα ξεχάσουμε
...τι έλεγαν ο Πάγκαλος και ο Γιαννόπουλος
...από το Κανάλι 5. Ή θα ξεχάσουμε τι έλεγε
...ο Γ. Χαραλάμπους. Γιατί, λοιπόν, δεν στέλ-
...νουν σήμερα την υπόθεση στη Δικαιοσύνη;
...Ήταν τίμια η συμφωνία; Τότε γιατί δε βγαί-
...νουν ανοιχτά να το πούνε; Γιατί θ' αγορά-
...σει και θα πληρώσει ο λαός λεωφορεία 50
...εκατομμυρίων δραχμών όταν η ελληνική
...αγορά το έχει 30 εκατομμύρια;

ΑΝΤΙ: Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι στο ΚΚΕ

υπάρχει παραγκωνισμός στελεχών. Κάποι-
...οι, επίσης, μιλούν για έναν σκληρό πυρήνα
...στο κόμμα, ο οποίος επιδιώκει την αποπο-
...μπή όσων δεν συντάσσονται με την επίσημη
...γραμμή. Εσείς τι λέτε;

Χ.Σ.: Τα ερωτήματα αυτά είναι παλαιά,
...απλώς ανανεώνονται συνέχεια και αλλά-
...ζουν σειρά οι λέξεις ή αντικαθίστανται με
...κάποιες παρόμοιες. Η ουσία είναι άλλη, τε-
...λείως διαφορετική. Κανένας μα κανένας
...δεν παραγκωνίζεται από την ώρα που είναι
...στην πρώτη γραμμή των αγώνων. Κανένας
...μα κανένας δεν μπορεί να παραγκωνίσει
...κάθε τίμιο αγωνιστή, επαναστάτη εργάτη.
...Μη νοιάζεστε για το τι γίνεται εσωτερικά
...στο ΚΚΕ. Να νοιάζεστε για το τι γίνεται
...στο συνδικαλιστικό κίνημα, το κοινωνικό
...κίνημα και στη λαϊκή βάση. Θα έχουμε μια
...βάση ανθρώπων που θα είναι προσηλωμέ-
...νη στο «Τόλμη και γοητεία»; Στις βραζιλιά-
...νικες σειρές; Στον Μαστοράκη και τον Μυ-
...λωνά που μας έχουν μετατρέψει σε σεξουα-
...λικά πεινασμένους ανθρώπους; Θα έχουμε
...ανθρώπους που όλη τους την παραγωγικό-
...τητα και τη ζωντάνια θα την στέλνουν στο
...«πουλί» τους;

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΕΝΑ ΝΕΟ ΕΑΜ!

ΑΝΤΙ: Στο παρελθόν δεν είχατε δεχθεί πα-
...ρατηρήσεις από κορυφαία στελέχη του κόμ-
...ματός σας για τη δράση σας κατά το 18μηνο
...αγώνα στην πρώτην ΕΑΣ;

Χ.Σ.: Δεν με μάλωσε κανένας γι' αυτή τη
...δράση. Ο κάθε συνδικαλιστής έχει τον τύπο
...του και ο τύπος προσαρμόζεται καμία φορά
...από την ιδιομορφία του κάθε εργασιακού
...κλάδου. Να κοιτάς αν ο κομμουνιστής τα
...έχει καλά με τους εργάτες.

ΑΝΤΙ: Τα έχει καλά;

Χ.Σ.: Εγώ λέω ότι τα έχει. Και άμα δεν τα
...έχει, εκεί να κάνει την αυτοκριτική του.

ΑΝΤΙ: Παράγει σήμερα πολιτική το ΚΚΕ;

Χ.Σ.: Αν δεν παράγει πολιτική το ΚΚΕ, αν
...δεν ήταν αγκάθι στα μάτια τους, θα ήταν ο
...δρόμος άδειος. Αν δεν υπήρχε η αντίσταση
...του ΚΚΕ, τα πράγματα θα ήταν πολύ χειρό-
...τερα σήμερα.

ΑΝΤΙ: Εσείς τι πιστεύετε ότι πρέπει να γί-
...νει για να βελτιωθεί η κατάσταση στη χώρα;

Χ.Σ.: Χρειάζεται αφύπνιση όλων. Πρέπει
...να δημιουργηθεί ένα μέτωπο κοινωνικών
...και λαϊκών δυνάμεων στη βάση των πραγ-
...ματικών προβλημάτων. Με μία έννοια δη-
...λαδή, χρειάζεται η δημιουργία ενός σύγ-
...χρονου επαναστατικού λαϊκού μετώπου,
...ενός νέου ΕΑΜ.

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

ΤΗΝ ΕΩΤΗ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΕΙΔΕΝ ΤΟΥ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΕΓΩ,
Ο ΑΝΔΡΕΑΣ, ΑΠΕΦΑΣΙΣΑ ΝΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΩ ΤΟ ΛΑΟ
ΣΤΟ ΚΟΛΟΣΣΑΙΟ, ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΙΛΕΞΩ ΤΡΕΙΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ
ΝΕΟΥΣ ΕΥΝΟΥΧΟΥΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.

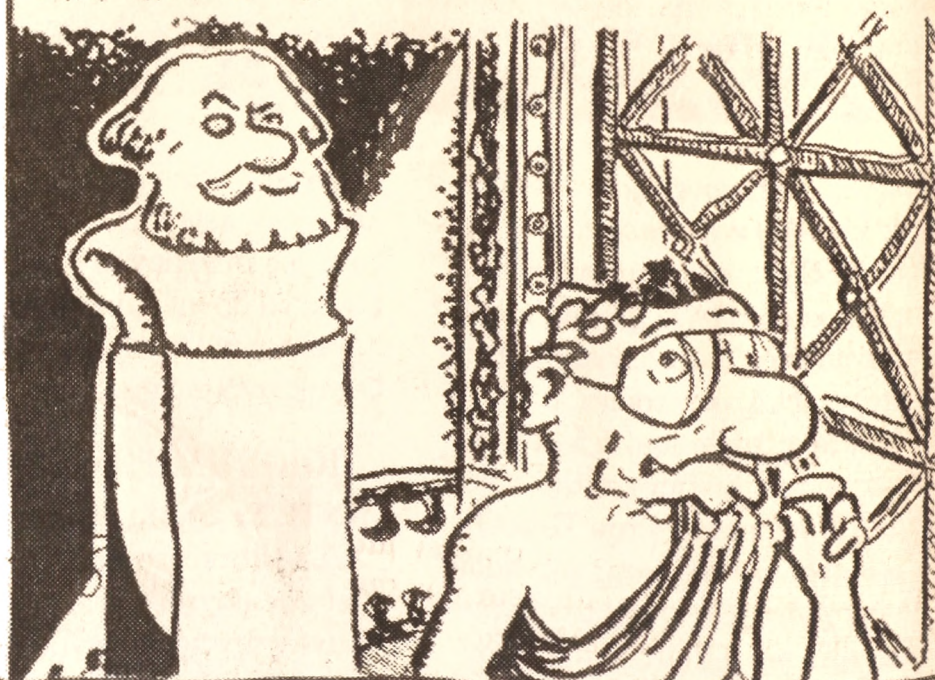
Η ΕΥΛΟΓΗ ΝΕΟΥ ΥΠΑΤΟΥ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΠΙΟ ΑΣΑΝ-
ΘΩΔΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗ. ΠΛΗΡΟΦΟΡΟΥΜΑΙ ΟΤΙ ΠΟΛΛΟΙ
ΠΡΟΤΙΜΟΥΝ ΤΟΝ ΠΙΟ ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΟ ΗΓΕΤΗ
ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΕΙΜΟΣΑΕΤΙΑΣ. Τ. ΑΘΛΙΟΣ ΟΙ-
ΖΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ!

ΨΙΘΥΡΙΖΕΤΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΟΤΙ ΤΑ ΑΜΕΠΑΛΛΗΛΑ ΠΟΛΙ-
ΤΙΚΑ ΝΑΥΑΓΙΑ ΕΧΟΥΝ ΕΝΤΕΙΝΕΙ ΣΤΟ ΕΠΑΚΡΟ ΤΗΝ
ΕΓΓΕΝΗ ΤΟΥ ΣΤΡΙΦΝΟΤΗΤΑ. ΦΡΙΚΤΟ ΠΡΟΒΑΛΛΕΙ
ΕΚ ΝΕΟΥ ΤΟ ΦΑΣΜΑ ΤΟΥ ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗ ΤΟΥ
ΤΙΜΗΤΟΥ!

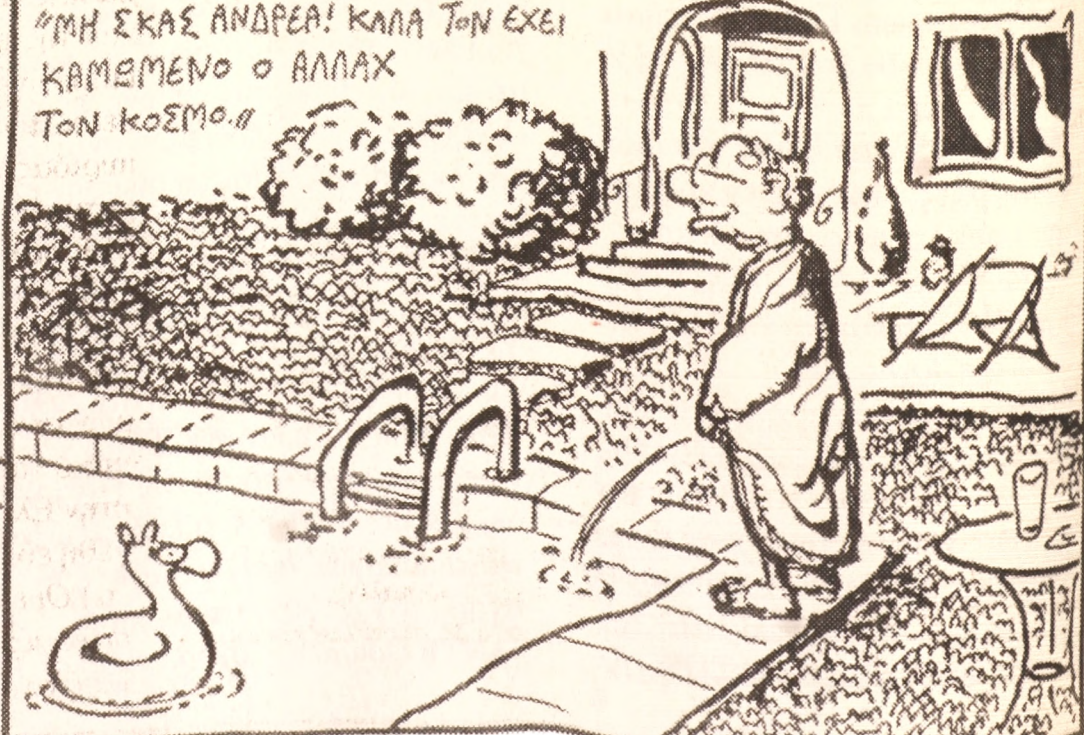
ΕΝΑΣ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΣΟΦΙΣΤΗΣ ΕΙΧΕ ΙΣΧΥΡΙΣΕΙ ΟΤΙ
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΚΔΗΛΟΥΤΑΙ ΩΣ ΤΡΑΓΕΔΙΑ
ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΑΝΑΛΗΦΘΕΙ ΩΣ ΦΑΡΣΑ... ΑΝ Ο ΣΑΡΤΖΕΤΑ-
ΚΗΣ ΗΤΑΝ Η ΤΡΑΓΕΔΙΑ...

...ΕΥΚΟΛΑ ΦΑΝΤΑΖΕΤΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΤΙΣ
ΚΟΣΜΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙ-
ΧΗΣ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΦΑΡΣΑΣ!...

ΕΓΩ ΠΑΡΑΜΕΝΟ ΓΑΛΛΗΝΙΟΣ, ΠΙΣΤΟΣ ΣΤΟ ΣΤΟΪΚΙΣΜΟ ΣΤΟΝ
ΟΠΟΙΟ ΜΕ ΕΜΥΗΣΕ ΕΚΕΙΝΟΣ Ο ΣΟΦΟΣ ΑΡΑΒΑΣ ΦΙΛΟΣ... ΕΝ-
ΘΥΜΟΥΜΑΙ ΑΙΩΜΑ ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ:
"ΜΗ ΣΚΑΣ ΑΝΔΡΕΑ! ΚΑΛΑ ΤΟΝ ΕΧΕΙ
ΚΑΜΕΜΕΝΟ Ο ΑΛΛΑΧ
ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ."

Οι προοπτικές απασχόλησης στην Ελλάδα τη δεκαετία του '90

του Θεοχάρη Παπαμάργαρη

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 1950

Στην Ελλάδα η μεταπολεμική ανασυγκρότηση άρχισε το 1950 μετά από μια δεκαετία πολέμου, ξένης κατοχής και εμφυλίου παραγμού που οδήγησε την οικονομία σε πλήρη κατάρρευση. Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '70 η ελληνική οικονομία παρουσίασε σημαντική άνοδο με χαμηλούς ρυθμούς πληθωρισμού, ενώ στη δεκαετία του '70 οι ρυθμοί ανόδου επιβραδύνθηκαν και ο τιμάριθμος άρχισε να αυξάνει με διψήφιο ποσοστό. Τα τελευταία σαράντα χρόνια το βιοτικό επίπεδο αυξήθηκε εντυπωσιακά, το ποσοστό ανεργίας παρέμεινε σχετικά χαμηλό και η φτώχεια, μόνιμο χαρακτηριστικό της σύγχρονης Ελλάδας μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα, φάνηκε να εξαλείφεται. Γενικά, βλέποντας την επιφάνεια των πραγμάτων, η περίοδος 1950-1990 είχε όλα τα εξωτερικά χαρακτηριστικά ενός «ελληνικού θαύματος».

Αν, όμως, κανείς ξύσει την επιφάνεια και προσπαθήσει να εξετάσει την παραγωγική υποδομή της Ελλάδας, θα προκύψει μια διαφορετική εικόνα. Στη διάρκεια των σαράντα αυτών χρόνων του ελληνικού «θαύματος» οπωσδήποτε υπήρξαν κάποιες σημαντικές αλλαγές στην παραγωγική βάση της ελληνικής οικονομίας. Παρ' όλα αυτά, η εντυπωσιακή άνοδος στο βιοτικό επίπεδο μεγάλων στρωμάτων του πληθυσμού δεν μπορεί με κανένα τρόπο να συνδεθεί με τις αλλαγές που σημειώθηκαν στην παραγωγική βάση της οικονομίας.

Φαίνεται ότι η εντυπωσιακή άνοδος του βιοτικού επιπέδου τα τελευταία σαράντα χρόνια ήταν βασικά αποτέλεσμα δύο παραγόντων. Πρώτον, ενός μόνιμα ελλειμματικού δημόσιου τομέα και, δεύτερον, ενός επεκτατικού κρατικού τραπεζικού τομέα.

Οι δύο αυτοί παράγοντες χρησιμοποιήθηκαν σε μόνιμη βάση από διαδοχικές κυβερνήσεις για να τροφοδοτήσουν τεράστια ποσά αγοραστικής δύναμης σε μια ελληνική κοινωνία που με μεγάλη προθυμία ανταποκρινόταν, βυθιζόμενη όλο και περισ-

σότερο σε έναν ωκεανό καταναλωτισμού κάθε μορφής και είδους. Χωρίς αμφιβολία το βιοτικό επίπεδο ανέβηκε, όπως δείχνουν δύο δείκτες που δεν αναφέρονται συχνά: η κατά κεφαλήν κατανάλωση ούσις (δεύτερη στην Ευρώπη) και το ποσοστό του αστικού πληθυσμού Αθήνας και Θεσσαλονίκης (όπου κατοικούν οι μισοί Έλληνες) που έχει ενοικιαζόμενη ή ιδιόκτητη εξοχική κατοικία. Σ' ό,τι αφορά την εξαφάνιση της ανεργίας στην περίοδο 1950-1990, λίγοι θέλουν να θυμούνται ότι στην εικοσαετία 1950-1970 πάνω από ένα εκατομμύριο Έλληνες μετανάστευσαν στην Αυστραλία, τη Δυτική Ευρώπη, τη Βόρεια Αμερική και σε μικρότερη έκταση, στην Αφρική. Λίγοι θέλουν να θυ-

μούνται ότι στη δεκαετία του '80, όταν υψώθηκαν μεταναστευτικοί φραγμοί στις χώρες υποδοχής που εμπόδισαν την έξοδο πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού από την Ελλάδα, ο ευρύτερος δημόσιος τομέας απορρόφησε χιλιάδες νέους ανθρώπους που διαφορετικά θα είχαν διογκώσει τα ποσοστά ανεργίας που εμφανίζει το ελληνικό υπουργείο Εργασίας.

Οι δύο άξονες του μεταπολεμικού ελληνικού θαύματος (ελλειμματικός δημόσιος τομέας και επεκτατικό κρατικό τραπεζικό σύστημα) δεν θα μπορούσαν να παίξουν το ρόλο τους αν τυχόν δεν λειτουργούσε και ένας τρίτος παράγοντας καθοριστικής σημασίας. Το ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών, η «αχίλλειος πτέρνα» της ελληνικής οικονομίας, είχε απόλυτη ανάγκη κρίσιμων εισροών ξένου συναλλάγματος, προκειμένου να μην καταρρεύσει κάτω από το βάρος της αυξανόμενης καταναλωτικής πλημμυρίδας της ελληνικής κοινωνίας. Οι εισροές αυτές συναλλαγματικών πόρων τροφοδοτήθηκαν διαδοχικά από το Σχέδιο Μάρσαλ στη δεκαετία του '50, τα μεταναστευτικά/ναυτιλιακά εμβάσματα και τον τουρισμό στις δεκαετίες του '60 - '70 και τέλος, από κοινοτικά κονδύλια στη δεκαετία του '80.

Η προσεκτική σύγκριση/αντιπαραβολή της εξέλιξης δύο κρίσιμων στατιστικών μεγεθών μετά το 1950 εξηγεί κατά ένα σημαντικό ποσοστό την εκπληκτική άνοδο του βιοτικού επιπέδου στην Ελλάδα στην περίοδο 1950-1990. Τα δύο κρίσιμα αυτά μεγέθη είναι:

α) Οι εισροές συναλλαγματικών πόρων σε συνδυασμό με τις εισαγωγές εμπορευματικών και κεφαλαιουχικών αγαθών, περιλαμβανομένων και των ξένων άμεσων επενδύσεων και β) τα ελ-

Το κείμενο αυτό αποτελεί εισήγηση στην ομάδα εργασίας που εκπόνησε την έκθεση «Προς μία ανταγωνιστική οικονομία: νέα προσέγγιση στη μηχανική πολιτική της Ελλάδας». Η έκθεση ζητήθηκε από την 16η Εθνική Διεύθυνση Περιφερειακής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Πρόεδρος της ομάδας εργασίας ήταν ο Θ. Παπαλεξόπουλος.

λείμματα του δημόσιου τομέα και η χρηματοδότηση του κρατικού τραπεζικού συστήματος, περιλαμβανομένου και του δανεισμού από την κεντρική τράπεζα. Σ' ό,τι αφορά την εξάλειψη της ανεργίας, όπως ήδη αναφέρθηκε, θα πρέπει να συγκριθούν τα πληθυσμιακά δεδομένα της περιόδου με την έξοδο μεταναστών (1950-1970) και την αύξηση της απασχόλησης στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (1970-1990).

II. ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '90

Οι εξελίξεις των βασικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας, όπως αναλύθηκαν στο πρώτο μέρος της εισήγησης, σε συνδυασμό με α) τις αλλαγές που σημειώθηκαν στον κόσμο την τελευταία εικοσαετία (παγκοσμιοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας, τεράστια άλματα στην τεχνολογία και την επιστήμη, ιδιαίτερα στις επικοινωνίες και την πληροφορική) και β) τα γεγονότα μετά το 1989 στην Ανατολική Ευρώπη και την πρώην Σοβιετική Ένωση, παρέχουν κάποιες ενδείξεις σχετικά με τις βασικές κατευθύνσεις που θα ακολουθήσει (ή που θα πρέπει να ακολουθήσει) η ελληνική οικονομία στη δεκαετία του '90. Θα μπορούσε κανείς με κάποια βεβαιότητα να επισημάνει τις κατευθύνσεις αυτές, τουλάχιστον με τη μορφή σταθερών παραμέτρων ή αναγκαιοτήτων:

α) *Η παταγώδης κατάρρευση του κρατισμού ως βασικής μεθόδου επίλυσης οικονομικών προβλημάτων* δημιουργεί την ανάγκη νέων κατευθύνσεων και τομών στην οικονομική πολιτική της Ελλάδας. Συνέχιση, με οριακές αλλαγές, των πολιτικών που ξέραμε τα τελευταία σαράντα χρόνια θα έχει καταστροφικές συνέπειες, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι συνέχιση των πολιτικών αυτών είναι αδύνατη, δεδομένου ότι δύο κρίσιμοι άξονες των πολιτικών των τελευταίων σαράντα χρόνων έχουν εκλείψει.

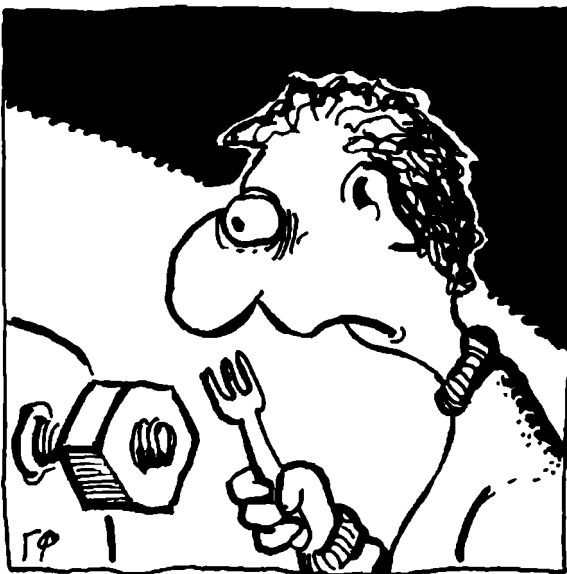
Οι εισροές συναλλαγματικών πόρων και η δυνατότητα χρησιμοποίησης του δημόσιου τομέα, περιλαμβανομένου και του τραπεζικού συστήματος, ως μοχλού οικονομικών εξελίξεων.

Το Β' πακέτο Ντελόρ δεν μπορεί και δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί όπως χρησιμοποιήθηκαν μέχρι τώρα τα κοινοτικά κονδύλια. Δηλαδή, για να στηρίξει την ιδιωτική και δημόσια κατανάλωση.

β) *Όποιες πολιτικές κι αν ακολουθηθούν (ή δεν ακολουθηθούν) θα πρέπει να θεωρείται ως σταθερή παράμετρος ότι τα ελληνικά προϊόντα πρέπει να είναι διεθνώς ανταγωνιστικά σε τιμή και ποιότητα.* Αυτό αποκλείει τη χρησιμοποίηση νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών για τεχνητή επίλυση της διογκούμενης ανεργίας στην Ελλάδα.

Με βάση την ανάλυση της εισήγησης φαίνεται ότι η εξέλιξη των οικονομικών δεδομένων στην Ελλάδα της δεκαετίας του '90 και πέρα θα πρέπει να κινηθεί όχι προς κρατικίστικες προσεγγίσεις, αλλά προς μια πολύ πιο ενεργητική ελληνική παρουσία, επιχειρηματική και άλλη, σε γεωγραφικές περιοχές που είναι πιο κοντά μας: Βαλκάνια, Ανατολική Ευρώπη, πρώην Σοβιετική Ένωση και Μεσόγειο. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο και με δεδομένο ότι οι παράγοντες που «έλυσαν» το πρόβλημα της ανεργίας

στην Ελλάδα μετά το 1950 (μετανάστευση και απασχόληση στον δημόσιο τομέα) δεν ισχύουν πια, θα μπορούσε κανείς να διατυπώσει την άποψη ότι η διογκούμενη ανεργία στη δεκαετία του '90 θα αποτελέσει ένα πολυδιάστατο πρόβλημα με δυνάμει εκρηκτικές συνέπειες για την κοινωνική και πολιτική συνοχή της χώρας. Η ελληνική βιομηχανία πραγματοποίησε προόδους τις τελευταίες δεκαετίες, όμως το μέγεθος απασχόλησης και απορρόφησης ανέργων που εμφάνισε μετά το 1950 δεν επιτρέπει να είμαστε αισιόδοξοι για το μέλλον. Ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης στην ελληνική μεταποίηση υπήρξε χαμηλός και με δεδομένη την ανάγκη διατήρησης της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς της, δεν μπορεί (και δεν πρέπει) να περιμένει κανείς στη δεκαετία του '90 ότι η ελληνική βιομηχανία θα δώσει λύσεις στην αναμενόμενη αύξηση της ανεργίας. Αν έτσι έχουν τα πράγματα και ο αγροτικός τομέας όχι μόνο δεν θα απορροφήσει εργατικό δυναμικό, αλλά αντίθετα θα προσφέρει κάποια επιπλέον εργατικά χέρια στα αστικά κέντρα, τότε απομένει μόνο ο τριτογενής τομέας των υπηρεσιών σαν η μόνη ρεαλιστική απάντηση για απορρόφηση της αυξανόμενης ανεργίας στη δεκαετία του '90.

Στο πλαίσιο των νέων συνθηκών, οι δυνατότητες του τριτογενούς τομέα συνδέονται άρρηκτα με εξωγενείς παράγοντες. Η ανάπτυξη του τομέα υπηρεσιών της ελληνικής οικονομίας στη δεκαετία του '90 και του 2000 μπορεί να υπάρξει μόνο στο βαθμό που θα είναι εξωστρεφής. Αυτό σημαίνει στην πράξη ότι η Ελλάδα θα πρέπει να στοχεύσει, σε πολύ μεγαλύτερη έκταση απ' ό,τι μέχρι σήμερα, στις «νέες» χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, στα Βαλκάνια και τη Μεσόγειο. Μια τέτοια στροφή πολιτικής προϋποθέτει κάποιες σημαντικές αλλαγές στον τρόπο σκέψης της κυβέρνησης και πρωτοβουλίες, νέες ιδέες και θεσμούς, που θα ενθαρρύνουν

τη ροή ανθρώπινων πόρων και κεφαλαίων σε δραστηριότητες όπου η Ελλάδα έχει σχετικά πλεονεκτήματα. Μια τέτοια στροφή αποκλείει, φυσικά, προσεγγίσεις γραφειοκρατικού χαρακτήρα και συνεπάγεται μια συνολική πολυεπίπεδη προσέγγιση που θα καλύπτει την επιχειρηματικότητα και τον πολιτισμό, τις τράπεζες και το χρηματοπιστωτικό σύστημα, το εμπόριο και τις μεταφορές, την παιδεία και την πληροφόρηση, τη βιοτεχνία και την πληροφορική. Σημαίνει, στην ουσία, αναδιάταξη επιλογών και προτεραιοτήτων στην παιδεία και την επαγγελματική κατάρτιση, στην τεχνική εκπαίδευση και, γενικά, αναθεώρηση καθιερωμένων μεθόδων χάραξης και άσκησης πολιτικής.

Γενικά, μια τέτοια προοπτική φαίνεται ουτοπική, αν λάβουμε υπόψη τη σημερινή ελληνική πραγματικότητα αναφορικά με την ποιότητα κυβερνητικού σχεδιασμού, χάραξης πολιτικής και άσκησης κυβερνητικού έργου. Όμως, παρατηρούνται κάποιες σημαντικές μεταλλαγές σε τομείς έξω από τα όρια κυβερνητικής δράσης. Μια νέα γενιά ελλήνων επιχειρηματιών, πολιτισμικών και κοινωνικών ηγεσιών φαίνεται να αναδύεται, με διάθεση να διερευνήσουν, να πειραματιστούν και να προωθήσουν νέες ιδέες, νέες τεχνικές, νέες προσεγγίσεις. Οι προτεινόμενες αλλαγές σε επίπεδο πολιτικής και κυβερνητικής δράσης δεν

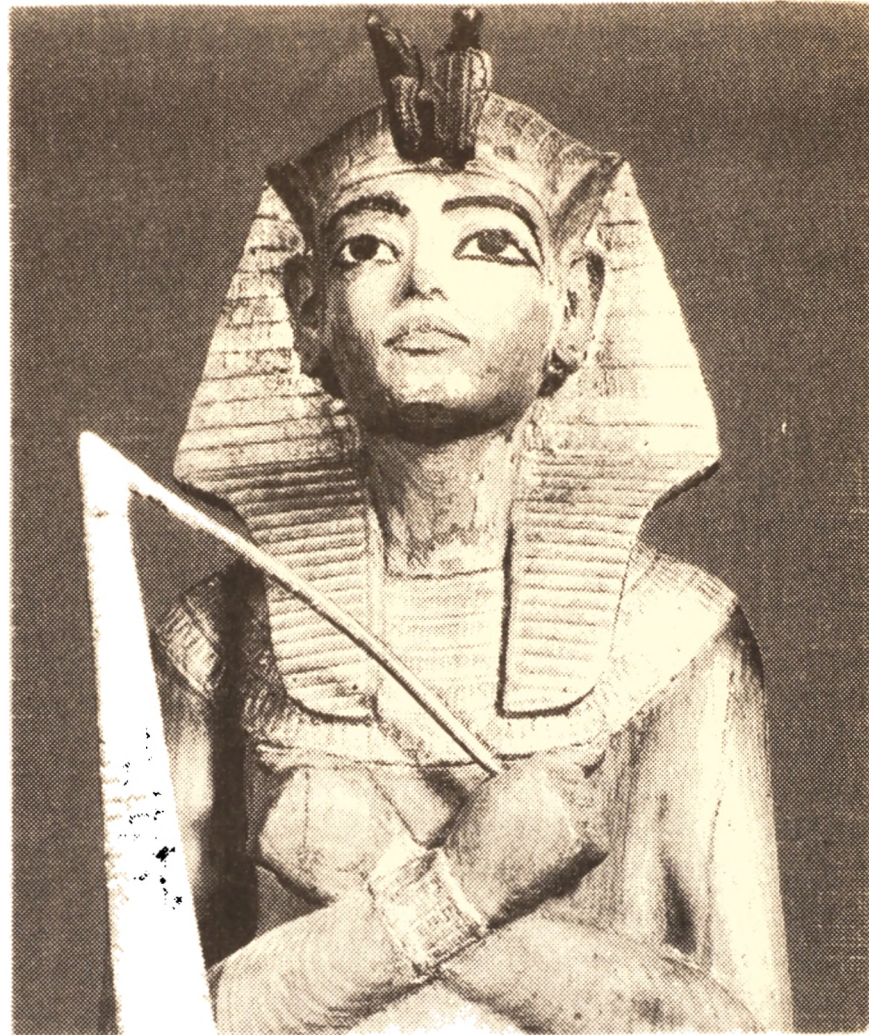
πρέπει να στοχεύουν στην κινητοποίηση των ομάδων αυτών, αλλά και στη δημιουργία πλαισίου που με ελάχιστη γραφειοκρατική και βερνητική παρέμβαση θα ενθαρρύνει τη ροή ανθρώπινων πόρων και κεφαλαίων σε νέους τομείς οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής δράσης μέσα και, κυρίως, έξω από την Ελλάδα. Αν υποθέσουμε ότι η προοπτική αυτή υλοποιείται, δεν πρέπει να ριμένουμε λύση στο πρόβλημα της ανεργίας συνολικά. Θα άρχει στην Ελλάδα της δεκαετίας του '90 και του 2000 ένας πυκνός άνεργων που θα είναι αρκετά μεγάλος, ώστε να χρειάζεται κοινωνική παρέμβαση. Για να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα αυτό θα πρέπει πρώτα απ' όλα να ερευνήσουμε τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της ανεργίας και των ανέργων και όχι να αναφερόμαστε γενικόλογα στο συνολικό μέγεθος της ανεργίας. Θα πρέπει, αφού προσδιοριστούν τα χαρακτηριστικά αυτά, να προχωρήσουν ανάλογα οι πολιτικές κοινωνικής στήριξης των ανέργων και επανεκπαίδευσής τους με στόχο την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Χρειάζεται ακόμη να σκύψουμε στα πρόβλήματα των 300-400 χιλιάδων ξένων εργατών που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας. Οι ξένοι εργάτες μαζί με τους Έλληνες εργάτες από το κλείσιμο επιχειρήσεων αποτελούν τον πυρήνα των νεόπτωχων στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία. Αποτελεί επιτακτική ανάγκη η έρευνα και η συλλογή έγκυρων πληροφοριών αυτού, ως κοινωνία και πολιτεία, προχωρήσουμε με κοινωνική δράση και ευαισθησία στην άμεση και έγκαιρη αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι αυτοί. Πέρα, βέβαια, από το ότι ηχεί παράξενα να μιλάμε για ανεργία στην Ελλάδα όταν ανάμεσά μας ζουν και εργάζονται εκατοντάδες χιλιάδες ξένοι. Φαίνεται ότι, από μια πλευρά, το ζήτημα της ανεργίας στην Ελλάδα έχει τα χαρακτηριστικά των αγορών εργασίας που συναντιώνται στις ανεπτυγμένες βιομηχανικές κοινωνίες, χωρίς όμως η χώρα μας να έχει υψηλό βαθμό βιομηχανικής ανάπτυξης.

ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Σύντομη αυτή εισήγηση δεν φιλοδοξεί να εξετάσει εξαντλητικό σύνθετο και πολυδιάστατο πρόβλημα της ανεργίας στην Ελλάδα. Στόχος ήταν περισσότερο να καταδειχθεί: α) στα τελευταία σαράντα χρόνια η Ελλάδα ποτέ δεν αντιμετώπισε σοβαρά προβλήματα διαρθρωτικής ανεργίας που είχε, και β) ότι για να αντιμετωπίσει η Ελλάδα την πρόκληση της αυξανόμενης ανεργίας είναι αναγκασμένη σε πολύ μεγαλύτερη έκταση απ' ό,τι οι άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να προχωρήσει σε αναδιοργάνωση και εκσυγχρονισμό της συνολικής παραγωγικής της ικανότητας και των μηχανισμών χάραξης και άσκησης πολιτικής. Οι αναδιορθώσεις αυτές θα πρέπει να είναι εξωστρεφείς, με την έννοια ότι θα πρέπει να στοχεύουν στην πολύ μεγαλύτερη συσχέτιση και διάχυση ελληνικών ανθρώπινων και κεφαλαιουχικών πόρων σε τομείς που σχετίζονται με τις εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη, την πρώην Σοβιετική Ένωση, τα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή. Η προοπτική αυτή συνδέεται στενά με τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με τα ευρωπαϊκά συμφέροντα και ενδιαφέροντα σ' αυτές τις περιοχές. Ενώ απ' όλα, όμως, η προοπτική αυτή συνδέεται με αλλαγή στις προτεραιότητες, δραστηριότητες και οράματα των ηγετικών ομάδων της χώρας μας σε όλες τις σφαίρες οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής. Εκτιμούμε ότι οι αλλαγές αυτές έχουν ήδη αρχίσει να μολογούνται. Κι αυτό αποτελεί καλό οίονο για το μέλλον.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΓΚΩΤΙΕ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΜΙΑΣ

«... ποιος δε θυμάται το συμπόσιο του Φαραώ και το χορό των σκλάβων, και τη θριαμβευτική επάνοδο του στρατού, στην ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΜΙΑΣ; Η φαντασία του αναγνώστη νιώθει πως μεταφέρεται στο πραγματικό· ανασαίνει το πραγματικό· μεθάει με μια δεύτερη πραγματικότητα, δημιουργημένη από τη μαγεία της Μούσας».

(Γράμμα του Μπωντλαίρ στον Γκωτιέ)

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ
Κ Α Λ Ε Ν Τ Η Σ

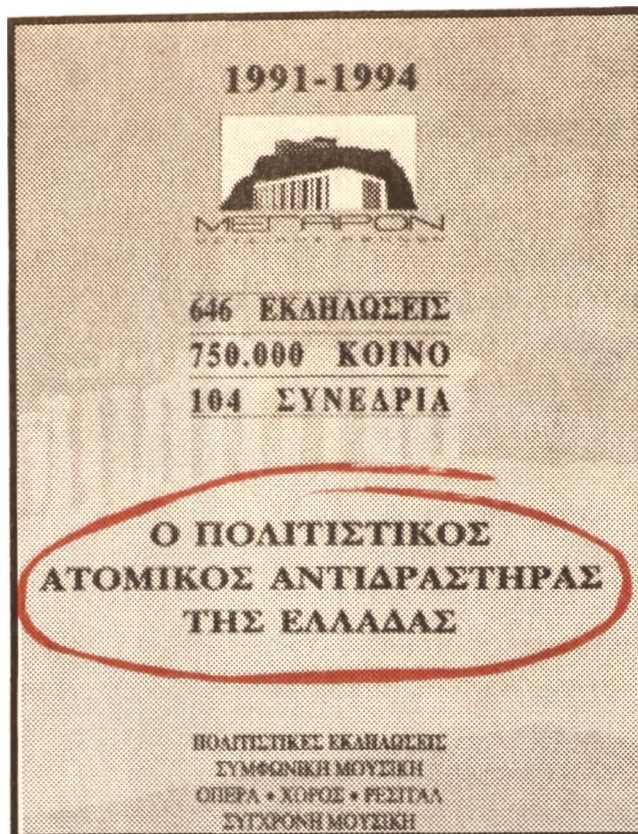
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 (1ος ΟΡΟΦΟΣ) — 106 79 ΑΘΗΝΑ — ΤΗΛ.: 3623.553

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

δεν γυρίζει πίσω

Η αιμορραγία του νοήματος

Για μια ακόμα φορά, στη Βουλή, ο Παπανδρέου, μολονότι προκλήθηκε να εξηγήσει επί της ουσίας τι ακριβώς συμβαίνει με το περιβόητο «πόθεν έσχες» (το διάτρητο «πόθεν έσχες») και πώς, αυτός, ένας «θεόφτωχος κι ανυστερόβουλος πολιτικός» κάνει δώρο στη συμβία του μια βιλάρια να (με το συμπάθειο), την έκανε λαμόγια κατά την προσφιλή του τακτική ενώ, λίγο πριν, δεν παρέλειψε να επιτεθεί κατά των «διαπλεκόμενων συμφερόντων» που έχουν λυσσάξει να τον φάνε, τον ανυστερόβουλο. Φυσικά, για μια ακόμη φορά, ο όρος που χρησιμοποίησε γενικός ήταν και χάθηκε γενικώς στην ασάφεια και στο πολιτικό νέφος των ημερών. Γλωσσολόγος που θα πάρει μέρος στο συμπόσιο του Αντί και του Γαλλικού Ινστιτούτου για την ελληνική γλώσσα στην Ενωμένη Ευρώπη, με αφορμή τη νέα απόπειρα του Παπανδρέου να ρίξει στάχτη στα μάτια στους Έλληνες, προσπαθούσε να εξηγήσει στον Παπουτσάκη ότι αν κινδυνεύει η γλώσσα από κάτι είναι από αυτές τις κενές νοήματος καντριλίες των πολιτικών, χάρη στις οποίες μπορούν και να παραμυθιάζουν και εντυπώσεις να κεντριζούν. Και θύμισε ένα κείμενο του αξέχαστου **Χρήστου Βακαλόπουλου** (πάνε κιόλας δυο χρόνια που λείπει), δημοσιευμένο σε τεύχος του περιοδικού, το 1984. Έγραφε σχετικά ο Χρήστος: «*Η απειλή προέρχεται από τη ρευστότητα που χαρακτηρίζει τον γλωσσικό μας περίγυρο, την τεχνητή πολυσημία που επεξεργάζονται κομματικά, κυβερνητικά, ραδιοτηλεοπτικά και άλλα κέντρα εξουσίας και που ακυρώνει κάθε νόημα, επιβάλλοντας όλα τα νοήματα, αποδεχόμενη όλες τις σημασίες. Τι σημαίνουν οι λέξεις "ειρήνη", "πρόσδος", "αντικειμενικά"; Σημαίνουν τα πάντα, άρα τίποτα, αφήνοντας ελεύθερο το δρόμο γι' αυτόν που ξέρει να (δια)χειρίζεται και να ταξινομεί τις σημασίες, δηλαδή για*

Μέγαρο Μουσικής: Ο πολιτιστικός αντιδραστικός της Ελλάδας. Το σλόγκαν από διαφημιστικό φυλλάδιο του Μεγάρου Μουσικής. Προσοχή στις διαρροές ραδιενέργειας...

κάποιον που αποφεύγει να μιλήσει κατευθείαν. (...)

Υπάρχει πράγματι μια αναγνωρισμένη πολυσημία, μια επίσημη αιμορραγία του νοήματος. Το ΠΑΣΟΚ κάτι ξέρει όταν τη χρησιμοποιεί στις ανακοινώσεις του».

Copyright

Στην προηγούμενη *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, δημοσιεύτηκε ρεπορτάζ που φέρει τον Παπανδρέου, προκειμένου να ξεπληρώσει τους δανειστές του, που ατόκως έσπευσαν να του παράσχουν ποσά προκειμένου να εξασφαλίσει «την καλήν του και μίαν καλύβην», να συζητεί με εκδοτικούς οίκους της Αμερικής, για να τους πουλήσει τα εκδοτικά δικαιώματα των συγγραμμάτων του έναντι κάποιων εκατοντάδων δολαρίων, προκειμένου να ξελασπώσει! Διαθέτει –λέει το ρεπορτάζ– τις σημειώσεις προς τους φοιτητές του (το πάλαι ποτέ) και σκοπεύει να γράψει την αυτοβιογραφία του, που θα γίνει ανάρπαστη.

Απορούμε, ποιο εκδοτικό συγκρότημα θα

πάρει το ρίσκο. Η εταιρεία Γουώλτ Ντίσνεϋ; Ή μήπως η Μάρβελ, που ειδικεύεται στα κόμιξ περιπέτειας με γενναίους ήρωες, μεταλλαγμένους, με σιδερένια εξάρτυση;

Μαύρα κι άραχλα

«Η Ελλάδα είναι μέλος της της Ευρωπαϊκής Ένωσης κι όχι κάποιας αφρικανικής ένωσης» είπε, μεταξύ άλλων, λαύρος και γαυριών, ο εισαγγελέας κ. Μεταξάς.

Ο κύριος εισαγγελέας είναι ψηλός, ξανθός, γαλανομάτης, άριος, με υψηλότατο δείκτη νοημοσύνης και κατάγεται από παλιά κι ευγενική γενιά. Αντιθέτως, οι Αφρικανοί είναι συλλήβδην νέγροι, εκφυλισμένοι, με χαμηλό δείκτη ευφυΐας, επίσης κοντοί και δύσμορφοι. Συνεπώς, δίκιο έχει ο κύριος εισαγγελέας να μην τον φορολογήσουν· ας φορολογήσουν τους υποδέεστερους νεγροειδείς, εντός κι εκτός Ελλάδος.

Ο εισαγγελέας δεν συγχωρεί. Οι μαθητές;

Ξαναχτύπησε ο εισαγγελέας Τζανακάκης, κάνοντας γνωστό με ανακοίνωσή του ότι η προανάκριση έχει προχωρήσει κι ότι οι μαθητές που πρωτοστάτησαν στις πρόσφατες καταλήψεις σχολείων θα διωχθούν!

Και οι μεν μαθητές που δεν σπεύδουν να πάνε «πάνω, στο ΚΑΙΚ» (όπως έλεγαν οι μαθητές του «αντιπροσωπευτικού δείγματος» που είχε καλέσει στην εκπομπή του το νέο τηλεοπτικό αστέρι Τσίμας) για να περάσουν την ώρα τους περιμένουν την επόμενη κίνηση του εισαγγελέα μ' ένα σαρδόνιο χαμόγελο στα χείλη. Πώς και πώς περιμένουν να τους δοθούν αφορμή κι επιχειρήματα για τον επόμενο γύρο.

Συναισθάνεται άραγε ο εισαγγελέας ότι οι μαθητές δεν συγχωρούν; Κι ότι όποιος σπέρνει ανέμους θερίζει θύελλες;

ο Αγύριστος

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Το Ολοκαύτωμα

Στο Άουσβιτς, το στρατόπεδο συγκέντρωσης των ναζιστών στην Πολωνία, τιμήθηκαν προ ημερών τα 50 χρόνια από την απελευθώρηση των όσων ζωντανών-νεκρών απέμειναν να περιμένουν την έλευση του Ελκινου Στρατού. Τιμήθηκαν οι νεκροί των κρεμοτοριών, τα θύματα της ναζιστικής θηριωδίας, τα θύματα ιδιαίτερα του εβραϊκού έθνους.

Να αξίζει τον κόπο να σταθεί κανείς στην πολιτιστική πλευρά του επιμνημόσυνου αυτού επετειακού ρεσιτάλ, ούτε στην ομιλία του πολωνού προέδρου Λεχ Βαλέσα με τις χτυπητές παραλείψεις σχετικά με τη στάση των Πολωνών και της Καθολικής Εκκλησίας. Ίσως ούτε καν στη δική μας χαρακτηριστική-απουσία.

Αξίζει όμως να δούμε ιστορικά το γεγονός και να σημειώσουμε ότι ανάμεσα στα δεκάδες εκατομμύρια των νεκρών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου διάφορες αιτίες, ο λόγος για τον οποίο ξεχωρίζει η περίπτωση της «τελικής λύσης» του εβραϊκού «προβλήματος» είναι ακριβώς η ναζιστική ληψή της συστηματικής εξόντωσης ενός λαού διασποράς. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του (πολιτική, οικονομική δραστηριότητα και ισχύς) έκαναν πάντα αποδιοπομπαίο τράγο για τις εθνικές ελίτ διαφόρων χωρών και αντικείμενο μίσους.

Η ιστορική
μνήμη για το
μεγαλύτερο
έγκλημα του
αιώνα μας
είναι επώδυνη
αλλά και
αναγκαία

Η διήγηση και η ακρόαση του μαρτυρίου και του θανάτου προκαλεί πάντοτε πόνο. Και πολλές φορές τα θύματα βρίσκονται στη δυσάρεστη θέση να σιωπούν για να επιζήσουν. Τις πραγματικές αποδείξεις, την «εμπειρία», μόνο οι αμίλητοι νεκροί μπορούν να την προσκομίσουν. Οι ανθρώπινες στάχτες των κρεματοριών δεν μπορούν να μας προσφέρουν καμιά εμπειρία. Οι επιζώντες φέρουν το δικό τους σταυρό της μνήμης και του τραύματος για πάντα στον ώμο τους.

Όμως όσο επώδυνη κι αν είναι η ιστορική μνήμη για το μεγαλύτερο έγκλημα του αιώνα, άλλο τόσο είναι και αναγκαία. Αυτό είναι το νόημα της επετείου του Ολοκαυτώματος. Δεν αναφέρεται αποκλειστικά στους Εβραίους. Αφορά ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Υπάρχει κάτι το δραματικό στην ανακάλυψη της ιστορικής αλήθειας και στο ανασκάλεμα της μνήμης. Ταράζεται η συλλογική συνείδηση έστω και πρόσκαιρα. Αλλά εγχαράζεται ίσως μέσα της ένα τραυματικό γεγονός που ενδεχομένως μπορεί να αποτελεί ανάχωμα αποτροπής για μελλοντικές επαναλήψεις.

Ενδεχομένως. Διότι σήμερα στον κόσμο αρχίζουν ξανά να εμφανίζονται μικρά ολοκαυτώματα για τα οποία ή δεν θέλουμε να ξέρουμε ή, για διάφορους λόγους, τα παραβλέπουμε.

Κοινοτισμός: Η νέα επικίνδυνη ουτοπία;

του Δημήτρη Σκάλκου

Στο χρηματιστήριο των πολιτικών ιδεών εντυπωσιακή άνοδο εμφανίζει το ιδεολόγημα του «κοινοτισμού». Αρχικά περιορισμένο στους κύκλους πανεπιστημιακών και διανοουμένων των ΗΠΑ, φαίνεται τώρα να κερδίζει πολιτικούς και πολίτες και από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Καθώς, λοιπόν, αναμένεται να ασκήσει σημαντική επιρροή στα μελλοντικά πολιτικά πράγματα, είναι σημαντικό να επιχειρήσουμε μια πρώτη προσέγγισή του, ιδιαίτερα μάλιστα αφού η επικράτησή του είναι δυνατόν να θέσει σε κίνδυνο την ελευθερία των ατόμων.

Ο κοινοτισμός είναι ένα ιδεολογικό ρεύμα που παρουσιάζει εξαιρετική ποικιλομορφία, κα-

θώς συγκεντρώνει στις τάξεις του απόψεις που βρίσκονται στη συντηρητική Δεξιά, αλλά και στη νέα Αριστερά. Κοινός πυρήνας των απόψεων αυτών¹ είναι η σκληρή κριτική που ασκούν στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, τις οποίες απορρίπτουν θεωρώντας πως έχουν μεταβληθεί σε ναούς ακραίου ατομικισμού όπου δεσπόζουν η αδιαφορία, η έλλειψη αλληλεγγύης προς το συνάνθρωπο, η ηθική παρακμή.

Για τους κοινοτιστές το αίτιο βρίσκεται στη διάλυση των παραδοσιακών κοινοτήτων, στο σπάσιμο των δεσμών μεταξύ των ανθρώπων, στην απώλεια του αισθήματος της κοινότητας. Σύμφωνα με τον **Αμιτάι Ετζιόνι**, κοινωνιολόγο με σημαντικότερη επιρροή μεταξύ των κοινοτιστών και συγγραφέα του βιβλίου *Το πνεύμα της κοινότητας* κοινοτιστές είναι «οι αφοσιωμένοι στο να δημιουργήσουν μια

νέα ηθική, κοινωνική και δημόσια τάξη βασισμένη στην αποκατάσταση των κοινοτήτων, χωρίς να επιτρέψουν τον πουριτανισμό ή την καταπίεση»².

ΜΙΑ ΡΟΜΑΝΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Μια πρώτη παρατήρηση που πρέπει να κάνουμε είναι πως οι κοινοτιστές επιδίδονται σε μια ρομαντική αντιμετώπιση της «κοινότητας», με πολλές όμως κενά. Έτσι, μπορεί οι παραδοσιακές κοινότητες να προσέφεραν στα μέλη τους το αίσθημα του «ανήκειν», συγχρόνως όμως ήταν επίσης πελατειακών σχέσεων, στατικότητας και ελάχιστης έως ανύπαρκτης ανιχνεύσιμης για τα άτομα που δεν συμμετείχαν τις αξίες της. Σε μια κοινότητα –πράγμα που σημαίνει: σύνολο ατόμων που συνδέονται με προϋπάρχοντες δεσμούς, χώρος συμβίωσης και όχι συνύπαρξης– η θέση των «διαφορετικών» ήταν εξαιρετικά επισφαλής.

Αναζητώντας τις φιλοσοφικές καταβολές του κοινοτισμού θα τις εντοπίσουμε στο έργο του **Θωμά του Ακινάτη** και του **Αριστοτέλη**. Για τους κοινοτιστές αφετηρία σκέψης αποτελεί η

άποψη πως το άτομο δεν προϋπάρχει της κοινωνίας και αποκτά αξία πραγματώνοντας την ύπαρξή του μόνο στο πλαίσιο της. Οι δεσμεύσεις καθορίζουν την ύπαρξή του

το ζητούμενο επομένως είναι η μορφή δεσμεύσεων αυτών. Θεωρούν πως η αδοσιακή φιλελεύθερη ατομοκεντρική ληψη του ανθρώπου αποτελεί ένα ιδεο-ημια που ανήκει στη σφαίρα της φαντα-ς. Το άτομο οφείλει να εργάζεται προς συμφέρον της κοινότητας, αφού χωρίς ή δεν έχει νόημα η ύπαρξή του. ντελώς αντίθετη είναι η φιλελεύθερη ική γωνία. Για τους φιλελεύθερους, η ωνία υπάρχει για τα άτομα και όχι το ίστροφο. Το άτομο εντάσσεται με τη ησή του στην κοινωνία και σύμφωνα με **Τζων Ρόουλς** «το άτομο προϋπάρχει σκοπών τους οποίους αναλαμβάνει να γματώσει». Το «δημόσιο συμφέρον» πει να προσεγγίζεται ως το άθροισμα επιμέρους ατομικών συμφερόντων.

Ο ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

ο βαθμό που οι ιδέες των κοινοτιστών αμένουν σε θεωρητικό επίπεδο, δεν ρχει κανένα απολύτως πρόβλημα· πολ- από αυτές, μάλιστα, μπορούν να φα-ν χρήσιμες. Γίνονται όμως επίφοβες ή τη στιγμή που θα μεταβληθούν σε κυ-ρχη κρατική ιδεολογία και θα επιδιω-εί επιβολή τους μέσω του «μονοπωλίου βίας», πράγμα που συνεπάγεται κινδύ-ς για τα ατομικά δικαιώματα και ελευ-ίες. Σε μια τέτοια περίπτωση, και ξανα-ώνοντας στο παράθεμα του Ετζιόνι, πει να αναρωτηθούμε: *ποιοι και πώς ρρίσουν τη νέα αυτή τάξη; Τι γίνεται με ούς που δεν θα την αποδεχθούν; Θα ιασθούν προς όφελος της κοινότητας; πρόβλημα δεν είναι καθόλου θεωρητι-Στο κυνήγι ουτοπιών που στηρίχθηκαν κοινοτιστικές ιδέες, η ανθρωπότητα βιώσει τραγικά εγκλήματα. Τα παρα-ματα από την ιστορία είναι ανεξάντλη-Ετσι, οι Εβραίοι θυσιάστηκαν στο όνο-της οικοδόμησης της κοινότητας αίμα-και φυλής του Χίτλερ. Οι εκκαθαρίσεις ν Τσετσενία επί **Στάλιν** οφείλονταν ν άρνησή τους να ξεχάσουν την εθνική ς ταυτότητα και να ενταχθούν στην κοι-ητα των «σοβιετικών ανθρώπων» (πο sovieticus). Στις μέρες μας, οι λωβισμένοι του Σαράγεβο υφίστανται τάνδεινα διότι επιμένουν να δηλώνουν υγκοσλάβοι αρνούμενοι να αποτελέ-ν μέλη τριών διαφορετικών εθνικών*

κοινοτήτων, ενώ στην Αλγερία δολοφο-νούνται όσοι δεν επιθυμούν να ενταχθούν στην «κοινότητα των πιστών».

ΠΑΛΑΙΕΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΟΥΤΟΠΙΕΣ

Εξετάζοντας παλαιές και νέες κοινοτιστι-κές ουτοπίες, θα λέγαμε πως παρά τις δια-φορές τους, έχουν ένα κοινό χαρακτηρι-στικό: υποφέρουν όλες από τη λεγόμενη «αλαζονεία της γνώσης». Ο **Πλάτων** με την *Πολιτεία* του, ο **Ρουσσώ** με το *Κοινωνικό Συμβόλαιό* του, ο **Τόμας Μουρ** με την *Ου-τοπία* του κ.ά., όλοι πίστεψαν πως κατέ-χουν το Μεγάλο Σχέδιο, το κλειδί για την ανθρωπίνη ευτυχία. Οι επόμενες γενιές που ανέλαβαν να πραγματοποιήσουν αυτό το Σχέδιο δεν δίστασαν βέβαια μπροστά σε τίποτα, πιστεύοντας πως μερικές αν-θρώπινες ζωές είναι ασήμαντες συγκρινό-μενες με αυτούς τους υψηλούς σκοπούς. Τα αποτελέσματα είναι γνωστ....

Εξαιτίας ακριβώς αυτών των κινδύνων, το κράτος θα πρέπει να παραμένει αυστηρά ουδέτερο, περιοριζόμενο να προστατεύει τα ατομικά δικαιώματά που, για τον **Κ. Τσουνκαλά**, αποτελούν τη «μεγαλύτερη πο-λιτική κατάκτηση του ανθρώπου»⁴, μη επι-τρέποντας να θιγούν τα άτομα, οι φορείς κάθε κοινωνικής προόδου, εξασφαλίζο-ντας την ανεκτικότητα και το δικαίωμα της ελεύθερης στοχοθεσίας. Κάθε άλλη εξέλι-ξη θα σημαίνει νέα δεινά για την ανθρω-πότητα.

Εν κατακλείδι, το ιδεολογικό ρεύμα του κοινοτισμού πρέπει να εξετασθεί με κριτι-κό πνεύμα, έχοντας πάντα κατά νου τη ρή-ση του **Φ.Α. Χάγιεκ** που ορίζει την ελευθε-ρία ως την «κατάσταση εκείνη κατά την οποία ο εξαναγκασμός ανθρώπων που ζουν σε μια κοινωνία από άλλους είναι όσο το δυνατόν μικρότερος»⁵.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Για μια εκτενή παρουσίασή τους δες: «The politics of restoration», *The Economist*, 24.12.94 - 6.1.95, σσ. 67-70.
2. Ibid, σελ. 67.
3. Michel Gracq, «Κοινοτισμός: κριτική άποψη ή μια νέα ιδεολογία;», *Το Βήμα* 1.1.95.
4. *Διαβάξω*, τχ. 233, 21.2.90.
5. F.A. Hayek, *The Constitution of Liberty*, Routledge and Kegan Paul, London 1960, σ. 11.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

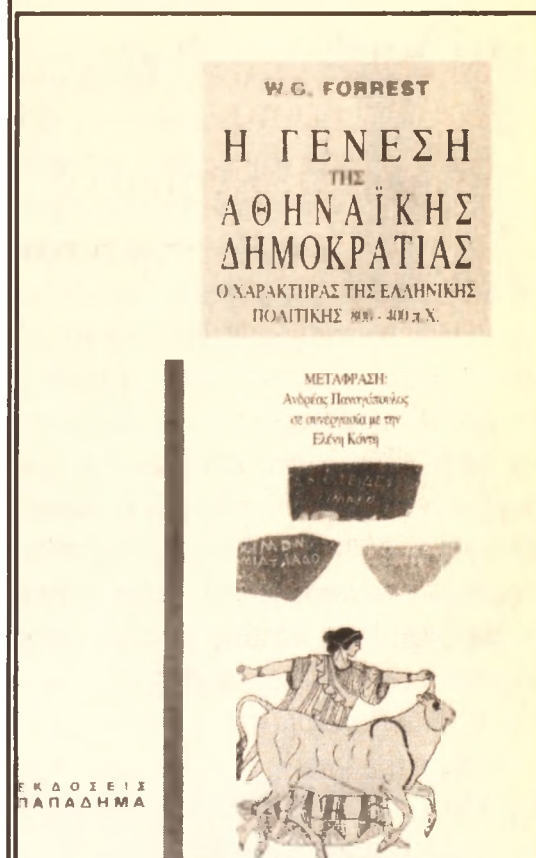
(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

W. G. Forrest

Καθηγητής της Οξφόρδης

Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 800-400 π.Χ

Μετάφραση

Ανδρέας Παναγόπουλος
με τη συνεργασία της Ελένης Κόντη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

Το χρονικό μιας προαναγγελλθείσης κρίσης

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Η οικονομική κρίση στο Μεξικό που εκδηλώθηκε με την οικονομική διολίσθηση του πέσο μέχρι και 40%, σκόρπισε τον πανικό στις αγορές και τα χρηματιστήρια. Τώρα ο πρόεδρος Κλίντον καταβάλλει προσπάθεια να πείσει το Κογκρέσο να στηρίξουν οι ΗΠΑ την οικονομία του Μεξικού με βοήθεια 40 δισ. δολαρίων. Αυτό θα βοηθούσε την κατάσταση. Θα θεράπευε, άραγε, και την ασθένεια της οικονομίας της χώρας;

Η οικονομική κρίση στο Μεξικό ξάφνιασε τους ξένους επενδυτές που σε κατάσταση γενικού πανικού ξεπουλούσαν άρον άρον (όχι μόνο στο Μεξικό αλλά και στις άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής), με αποτέλεσμα ο δείκτης τιμών στο χρηματιστήριο του Μεξικού, της Βραζιλίας και της Αργεντινής να κάνει βουτιά στο κενό. Αιτία: η τραγική διολίσθηση του πέσο που τον τελευταίο μήνα έχει χάσει 40% της αξίας του. Η κατρακύλα του πέσο αναπόφευκτα δίνει ώθηση στον πληθωρισμό και κατατρώνει τα κρατικά αποθέματα που χρησιμοποιούνται για τη στήριξη του εθνικού νομίσματος.

Λίγες μέρες πριν, ο πρόεδρος της χώρας, **Ερνέστο Ζεντίγιο**, διαβεβαίωνε την Ουάσιγκτον ότι ο πληθωρισμός το '95 θα κυμανθεί στο 4%, ότι το έλλειμμα των τρεχουσών συναλλαγών δεν θα ξεπεράσει τα 31 δισ. δολ., ότι θα δημιουργηθούν ένα εκατομμύριο νέες θέσεις εργασίας και ότι ο ρυθμός ανάπτυξης θα φτάσει το 4%. Σήμερα οι οικονομολόγοι ισχυρίζονται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας του Μεξικού θα κολλήσει στο 0%.

Δυστυχώς, η κρίση ήταν αναμενόμενη. Οι ηγεσίες του Μεξικού και των ΗΠΑ την περίμεναν και γι' αυτό φέρουν και την ευθύνη. Οι μόνιμοι που πιάστηκαν στον ύπνο ήταν οι επενδυτές, που στην κυριολεξία «όρμησαν» στην «πολλά υποσχόμενη» μεξικανική αγορά.

ΗΤΑΝ «ΣΚΛΗΡΟ» ΚΑΙ ΤΟ ΛΕΓΑΝ ΠΕΣΟ

Το «σκληρό» πέσο ήταν επί της ουσίας επίπλοο. Ο προκάτοχος του Ζεντίγιο, **Σαλί-**

νας ντε Κορτάρι, κρατούσε ισχυρό το πέσο με τη βοήθεια των ξένων επενδυτών που ελκύνονταν από τα υψηλά επιτόκια που έφταναν μέχρι και 20%. Όσο το χρήμα έρεε στο Μεξικό, το πέσο διατηρούσε την αξία του. Την περασμένη άνοιξη όμως η εισροή κεφαλαίου περιορίστηκε σημαντικά και ο πρόεδρος της χώρας έπρεπε ή να αφήσει το πέσο να διολισθήσει σταδιακά, με αποτέλεσμα να αυξηθεί ο πληθωρισμός, ή να διατηρήσει ένα επίπλαστο «ισχυρό» νόμισμα. Προτίμησε τη δεύτερη λύση λόγω των εκλογών του Αυγούστου και της προσωπικής του επιθυμίας να αναλάβει την προεδρία του Οργανισμού για το Παγκόσμιο Εμπόριο.

Μεγάλες είναι οι ευθύνες και του αμερικανού προέδρου **Κλίντον**. Το Νοέμβριο ακόμα, στη διάσκεψη των χωρών της Αμερικής στο Μαϊάμι, ο Κλίντον εξήρε το μεξικανικό μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης. Από το καλοκαίρι όμως το υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ είχε προειδοποιήσει τους μεξικανούς αξιωματούχους για το τι έμελλε γενέσθαι. Μόνο που τον προηγούμενο χρόνο ο αμερικανός πρόεδρος είχε δώσει μάχη στο Κογκρέσο για την υπερψήφιση της NAFTA¹ με το επιχείρημα ότι το ελεύθερο εμπόριο με το Μεξικό θα δημιουργούσε νέες θέσεις εργασίας για τους Αμερικανούς που θα παρήγαγαν προϊόντα για την αναπτυσσόμενη αγορά των Μεξικανών και, όπως ήταν αναμενόμενο, δεν μπορούσε να πει την αλήθεια για την κατάσταση της μεξικανικής οικονομίας.

Τώρα που η κρίση ξέσπασε, προσπαθεί να πείσει το Κογκρέσο να εγκρίνει βοήθεια ύψους 40 δισ. δολαρίων. Οι ρεπουμπλικάνοι, όμως, που αποτελούν και την πλειοψηφία

στο σώμα, είναι κάθετα αντίθετοι. Ενδεχόμενη κατάρρευση της μεξικανικής οικονομίας θα προκαλέσει διόγκωση του μεταναστευτικού ρεύματος προς τις ΗΠΑ και απώλεια τουλάχιστον 700.000 θέσεων εργασίας. Ο Κλίντον βρίσκεται και πάλι αντιμέτωπος με το Κογκρέσο για τη NAFTA. Οι ρεπουμπλικάνοι για να εγκρίνουν τη βοήθεια θα ζητήσουν μάλλον επαναδιαπραγμάτευση της θήκης με όρους βαρείς για το Μεξικό.

Σε κάθε περίπτωση, η πρόσφατη οικονομική κρίση αναμένεται να εντείνει και την κοινωνική αναταραχή. Ο πρόεδρος της χώρας καταβάλλει μια προσπάθεια να προλάβει τις εξελίξεις έστειλε τον υπουργό του των Εσωτερικών να διαπραγματευθεί με τους Ζαπατίστας τη παράταση της εκχειρίδας και την επανένωση του διαλόγου. Συμφώνησε επίσης με τα κόμματα της αντιπολίτευσης για κάποιες αλλαγές στον ισχύοντα εκλογικό νόμο.

Η ευκαιρία για το Μεξικό δεν χάθηκε. Οι οικονομολόγοι συστήνουν σφικτή νομισματική και δημοσιονομική πολιτική και περιορισμό του εξωτερικού χρέους. Το ποτάμι βίαια παρέσυρε και τις άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής. Για το '95 οι ειδικοί προβλέπουν ότι η εισροή κεφαλαίων θα περιοριστεί αλλά η οικονομική ανάπτυξη θα συνεχιστεί αν και με πιο αργό ρυθμό. Το γεγονός όμως ότι ένα οικονομικό μοντέλο πρότυπο, όπως το μεξικανικό, κατέρρευσε είναι μία καινούρια ευκαιρία για να αναλογιστούν κυρίως αναπτυσσόμενες χώρες τους κινδύνους της παγκοσμιοποίησης του εμπορίου και κυρίως της ελεύθερης διακίνησης των κεφαλαίων.

1. NAFTA: Συμφωνία για το ελεύθερο εμπόριο μεταξύ ΗΠΑ, του Καναδά και του Μεξικού.

GAL: Αντιτρομοκρατικές Ομάδες Απελευθέρωσης

του Δημήτρη Φιλιππί

1994: 13ος χρόνος συνεχούς σοσιαλιστικής διακυβέρνησης, αλλά και πολύ... φαρμακερός για τον Φελίππε Γκονζάλες, που βλέπει το κόμμα του, το PSOE, να βυθίζεται συνεχώς στη διαφθορά και τα σκάνδαλα. Ο ισπανός πρωθυπουργός δεν αισθάνεται καλά τώρα που η ισπανική Δικαιοσύνη φαίνεται αποφασισμένη να ολοκληρώσει τη δική της επιχείρηση «καθαρά χέρια». Αποτέλεσμα; Τέως υπουργοί οδηγούνται στον ανακριτή, πρώην διευθυντές τραπεζών προφυλακίζονται και κατά τόπους αρχηγοί της Αστυνομίας συλλαμβάνουν... τους προκατόχους τους. Και πάνω στη σύγχυση, ο δικαστής Μπαλτασάρ Γκαρθόν ξανάνοιξε τη λεγόμενη «υπόθεση GAL»...

Οι Αντιτρομοκρατικές Ομάδες Απελευθέρωσης (*Grupos Anti-terroristas de Liberación - GAL*) έκαναν την εμφάνισή τους τον Δεκέμβριο 1983. Εμφάνιση που συνδέθηκε με την απαγωγή του γάλλου πηκόου **Σεγούντο Μάρεϊ** —4 Δεκεμβρίου 1983—, ο οποίος φέρεται να είχε κάποιες αδιευκρίνιστες ωστόσο— σχέσεις με την ETA, την ένοπλη βασκική αυτονομιστική οργάνωση. Έκτοτε, και κυρίως την τετραετία 1983-87, σε κάθε τρομοκρατική ενέργεια της ETA αντιστοιχούσε μια ανταπάντηση—κάποτε, το ίδιο βάνανυση και αιματηρή— των ομάδων αυτών.

Πώς-πότε-ποιοι ακριβώς δημιούργησαν αυτές τις ομάδες; Κανείς δεν μπορεί να δώσει μια βέβαιη απάντηση. Θεωρείται όμως ολόπιθανόν ότι «ξεπήδησαν» μέσα στους ώρους της κρατικής ασφάλειας, με την νοχή της κυβέρνησης. Προέκυψε, συνεώς, και ένα λεπτό ζήτημα (παράνομης;) πιχορήγησης ή χρηματοδότησής τους. Πενέβη η Δικαιοσύνη, κάποιοι αστυνομικοί φυλακίστηκαν (**Αμέντο-Ντομίνγκεθ** τα νόματά τους) και το θέμα πήγε να ξεχαστεί, ώσπου πρόσφατα ο δικαστής **Μπαλτασάρ Γκαρθόν** άνοιξε πάλι, ξαφνικά, τον χετικό φάκελο. Πήρε νέες καταθέσεις από αστυνομικούς που είπαν-ξείπαν, και το μάτι του κυκλώνα βρέθηκε ο τέως υπουργός Εσωτερικών **Χοσέ Μπαριονουέο**. Ο τέως υπουργός κατηγορήσε ευθέως τον Γκαρθόν για πολιτική εμπάθεια και ευ-

τελή κίνητρα, γιατί ο δικαστής ξανάνοιξε το θέμα όταν εξανεμίστηκαν οι πολιτικές του φιλοδοξίες. (Να υπενθυμίσουμε ότι ο Γκαρθόν πολιτεύθηκε στις τελευταίες εθνικές εκλογές με το PSOE, δεύτερος στη λίστα μετά τον Γκονζάλες, αλλά παραιτήθηκε αργότερα, επειδή, όπως υποστηρίζεται, δεν του δόθηκε το χαρτοφυλάκιο της Δικαιοσύνης).

ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΖΗΤΟΥΝ ΕΥΘΥΝΕΣ

Τα πράγματα παίρνουν, λοιπόν, δυσάρεστη τροπή για το κυβερνών κόμμα, όσο και αν ο Φελίπε με τον υπουργό της Δικαιοσύνης, **Χουάν Αλμπέρτο Μπελότς** δεν κουράζονται να επαναλαμβάνουν ότι η κυβέρνηση δεν έχει ούτε πολιτικές ούτε νομικές ευθύνες. Τις ευθύνες της, όμως, καταλόγισαν στην κυβέρνηση κάποια σημαντικά ονόματα της ισπανικής διάνοησης—μεταξύ των άλλων και οι φιλόσοφοι **Χοσέ Λουίς Αραγούρεν** και **Φερνάντο Ζαβάτερ**— με ανοικτή επιστολή στις εφημερίδες. Κατά τη γνώμη λοιπόν των υπογραφόντων την επιστολή, «η κυβέρνηση δεν είναι άμοιρη ευθυνών για μια σειρά εγκλημάτων στα οποία υπέπεσαν οι GAL. Και ενδεχομένη παραγραφή των εγκλημάτων αυτών—εφόσον έχει αποδειχθεί ότι πολλά από τα θύματα ουδεμία σχέση είχαν με την ETA—είναι ενέργεια νομικά αστήρικτη και πολιτικά ανεύθυνη».

Όλα αυτά δεν άφησαν ασυγκίνητη την κοινή γνώμη, όταν μάλιστα μεσολάβησε, τη δεύτερη εβδομάδα του Ιανουαρίου, άλλη μία «εκτέλεση» αστυνομικού από την ETA.

Αλλά το... κουτί της Πανδώρας έχει απ' όλα και για πολλούς. Ο δικαστής **Μαρίνο Μπαρμπέρο** κάλεσε σε απολογία τον αμόλυντο ως τώρα **Αλφόνσο Γκέρρα**, υπαρχηγό και αντίπαλο του Γκονζάλες για την «υπόθεση Φιλέσα», δηλαδή την παράνομη χρηματοδότηση των κομμάτων. Για την ίδια υπόθεση κατηγορείται και ο αδελφός του Αλφόνσο, ο **Χουάν Γκέρρα**. Εν τω μεταξύ, στη φυλακή οδηγήθηκε και ο **Μάριο Κόντε**, πρώην διευθυντής της τράπεζας Banesto, ενώ και ο πρώην διευθυντής της Κεντρικής Τράπεζας, **Μαριάνο Ρούμπιο**, έχει κι αυτός τρεχάματα με τους ανακριτές.

Ο ΓΚΟΝΖΑΛΕΣ ΦΟΒΑΤΑΙ «ΙΤΑΛΟΠΟΙΗΣΗ»

Τώρα, θα ρωτήσει κανείς, πώς αντιδρά ο Φελίπε Γκονζάλες; Δεν αντιδρά. Περιορίζεται να «απεύχεται την ιταλοποίηση της πολιτικής στην Ισπανία» και υπεραμύνεται της άποψης ότι «είναι ο εγγυητής της ομαλής εναλλαγής των κομμάτων στην εξουσία», γιατί δεν υπάρχει πια καμιά αμφιβολία ότι ο αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος, **Χοσέ Μαρία Αθνάρ**, θα είναι ο επόμενος πρωθυπουργός, όποτε κι αν γίνουν οι εκλογές... Πάντως, μία ακόμα βιογραφία γράφτηκε για τον ισπανό πρωθυπουργό, η οποία κυκλοφόρησε τον περασμένο Δεκέμβριο και θυμίζει πόσο χαρισματικός υπήρξε κάποτε ο ηγέτης από την Ανδαλουσία...

Κάπως έτσι είχαν, πολύ συνοπτικά, τα πράγματα στην Ισπανία στις αρχές του χρόνου...

Οι εκλογές σκιάζουν τη γαλλική προεδρία...

του Σωτήρη Ντάλη

Η πρόταση του γερμανικού Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος CDU, περί σχηματισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενός πυρήνα χωρών που θα αποτελείται από τη Γερμανία, τη Γαλλία και τις χώρες της Μπενελούξ, αποκάλυψε ουσιαστικά τη μεγάλη αντίφαση μεταξύ της πρόθεσης για διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της αποτελεσματικής λειτουργίας της. Στη Γερμανία και στη Γαλλία έχουν ήδη διατυπωθεί οι πρώτες απόψεις επί του θέματος.

Η διαφορά βρίσκεται κυρίως στα λόγια, υποστήριξε σε πρόσφατο άρθρο του στη γερμανική εφημερίδα *Φρανκφούρτερ Αλγκεμείνε* ο γάλλος υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, **Αλαίν Λαμασούρ**. Σύμφωνα με τον γάλλο υπουργό, ανατολικά του Ρήνου η λέξη «ομοσπονδία» ταυτίζεται με την αποκέντρωση, ενώ δυτικά ταυτίζεται με την απώλεια της εθνικής κυριαρχίας. Ωστόσο, και στις δύο πλευρές του Ρήνου συμφωνούν ότι η Ευρώπη πρέπει να υιοθετήσει μια αποτελεσματική και δημοκρατική διαδικασία λήψης των αποφάσεων απορρίπτοντας τη λεγόμενη «Ευρώπη αλά κάρτ».

Το 1995 βρήκε την Ε.Ε. με 15 μέλη, με νέα και διευρυμένη ομάδα επιτρόπων, με Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που έχει αυξημένες αρμοδιότητες, με νέο πρόεδρο της επιτροπής και, βεβαίως, με νέα προεδρία, τη γαλλική (για το α' εξάμηνο).

Μετά τη «χλωμή» γερμανική προεδρία, η Γαλλία με αρκετά εσωτερικά προβλήματα και ενόψει προεδρικών εκλογών, θα επιχειρήσει να προωθήσει δύο βασικούς στόχους: τη διακυβερνητική διάσκεψη του 1996 για την αναθεώρηση του Μάαστριχτ και τη διάσκεψη για την προώθηση των σχέσεων της Ένωσης με τις χώρες της Μεσογείου που δεν ανήκουν στην Ε.Ε.

Το συμβούλιο του Έσσεν τον περασμένο

Δεκέμβριο πήρε ορισμένες σημαντικές αποφάσεις:

- Να υποστηρίξει με κάθε δυνατό τρόπο τις μεσογειακές χώρες στην προσπάθειά τους να μετατρέψουν προοδευτικά την περιοχή τους σε ζώνη ειρήνης, ευημερίας και συνεργασίας με τη δημιουργία μιας ευρω-μεσογειακής εταιρικής σχέσης και να ενισχύσει προοδευτικά τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των μερών, βάσει, μεταξύ άλλων, και των αποτελεσμάτων του γύρου της Ουρουγουάης (GATT).
- Να ολοκληρώσει, μέχρι το τέλος του έτους, τις διαπραγματεύσεις με το Μαρόκο, την Τυνησία και το Ισραήλ, όπως ζήτησε και το συμβούλιο της Κέρκυρας.
- Να συνεχίσει την οικονομική ενίσχυση της Αλγερίας, απευθύνοντας ταυτόχρονα έκκληση για διάλογο μεταξύ όλων όσων απορρίπτουν τη χρήση βίας.
- Να αρχίσει διαπραγματεύσεις στο εγγύς μέλλον με την Αίγυπτο και άλλες μεσογειακές χώρες που το επιθυμούν.
- Να περατώσει τις διαπραγματεύσεις με την Τουρκία για την ολοκλήρωση και την πλήρη εφαρμογή της τελωνειακής ένωσης
- Το επόμενο στάδιο της διεύρυνσης της Ε.Ε. θα αφορά την Κύπρο και τη Μάλτα.

Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ - ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

Όσον αφορά το ζήτημα της κυπριακής αίτησης ένταξης, ο γάλλος υπουργός Α. Λα-

μασούρ εμφανίστηκε με το τέλος του χρόνου ένθερμος υποστηρικτής της ταχύρρυθμης προώθησης της κυπριακής αίτησης. Μάλιστα, προώθησε και τη λογική των υψηλών πολιτικών επαφών μεταξύ Κυπριακής Δημοκρατίας και Ε.Ε. Το θέμα συνδέεται με την τελωνειακή ένωση της Τουρκίας, αλλά δεν αποκλείεται στο εγγύς μέλλον να βρεθεί κάποια συμβιβαστική φόρμουλα.

Η μεσογειακή πολιτική, όπως την προωθεί η γαλλική προεδρία, αποσκοπεί:

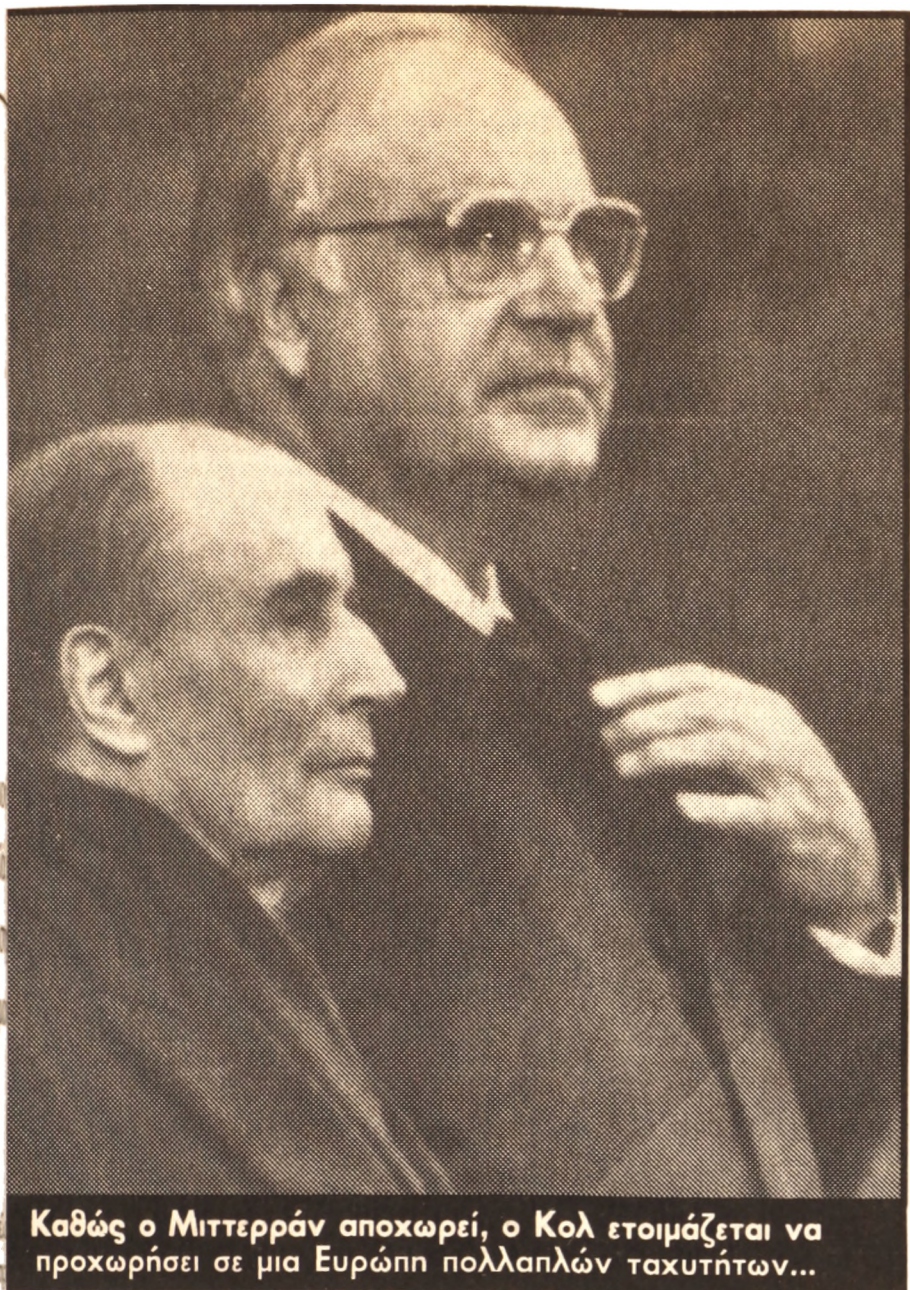
α) Στην εξεύρεση και διάθεση του ποσού των 4,5 δισ. ECU που έχει καταρχήν αποφασισθεί να δοθεί σε χώρες της Μεσογείου που δεν ανήκουν στην Ένωση.

β) Στην αναβάθμιση των οικονομικών και πολιτικών σχέσεων της Ένωσης με το Ισραήλ, την Τουρκία, την Αίγυπτο και το Μαρόκο.

γ) Στην υλοποίηση των αποφάσεων της Κέρκυρας για την Κύπρο και τη Μάλτα. Είναι φανερό ότι η Μεσόγειος αποτελεί κορυφαία στρατηγική επιλογή της γαλλικής προεδρίας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ

Προς την κατεύθυνση της δημιουργίας μιας ζώνης ειρήνης, σταθερότητας και ευημερίας στην περιοχή της Μεσογείου στοχεύει επίσης και το Πρόγραμμα Δράσης που εκπόνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και παρουσίασε ο αρμόδιος επίτροπος Μαρίν

Καθώς ο Μιττερράν αποχωρεί, ο Κολ ετοιμάζεται να προχωρήσει σε μια Ευρώπη πολλαπλών ταχυτήτων...

θήσουν στην προεδρία. Από κοινού οι τρεις αυτές χώρες θα επεξεργασθούν τα σχέδια για την οικονομική και πολιτική συνεργασία Ε.Ε. και μεσογειακών χωρών. Ένα άλλο θέμα στο οποίο δεν αποκλείεται να αναλάβει πρωτοβουλίες η γαλλική προεδρία είναι αυτό της εξαμηνιαίας άσκησης της προεδρίας. Οι μεγάλες χώρες της Ε.Ε. θεωρούν ότι η προεδρία πρέπει να ασκείται περισσότερο από αυτές. Δεν αποκλείεται καθόλου να έχουμε εξελίξεις πάνω σ' αυτό το θέμα και το ερώτημα που τίθεται είναι αν η Ελλάδα είναι προετοιμασμένη

χιάζει όταν ακούει τη λέξη «ομοσπονδία» αναμένεται μακρά και σκληρή.

Οι πρώτες αψιμαχίες που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια των εργασιών της Συνόδου του Έσσεν έδωσαν το στίγμα του πόσο δύσκολη και αποφασιστική αναμένεται να είναι η αντιπαράθεση κατά τη διακυβερνητική διάσκεψη του 1996, η οποία και θα αποφασίσει για την αναθεώρηση της συνθήκης του Μάαστριχτ, του ισχύοντος καταστατικού χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ήδη, έχει χαραχθεί σε γενικές γραμμές το σκηνικό των μελλοντικών διαπραγματεύσεων, με τον Χέλμουτ Κολ να εμμένει στις απόψεις του για ομοσπονδοποίηση. Όμως, σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των εσωτερικών συσχετισμών για το μέλλον της Ε.Ε. θα διαδραματίσει ο νέος πρόεδρος της Γαλλίας. Το μείζον ερώτημα που απασχολεί αυτή την εποχή τους αναλυτές είναι αν θα υπάρξει συνέχεια στη φιλοσοφία που είχε χαράξει ο Μιττερράν για το μέλλον της Ευρώπης, επενδύοντας με επιτυχία στον γαλλογερμανικό άξονα ή θα αναβιώσει η παραδοσιακή γαλλική τάση για μεγαλύτερη «περιφρούρηση» της εθνικής ανεξαρτησίας, περιθωριοποιώντας τον γαλλογερμανικό άξονα και ωθώντας τη Γαλλία σε θέσεις πλησιέστερες προς εκείνες του Λονδίνου;

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο θα κινηθεί η γαλλική προεδρία, η οποία θα υποστηρίξει την ευρύτερη αναμόρφωση της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η νέα συνθήκη θα πρέπει να ενισχύσει την κοινή δράση τον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), αλλά και να προβλέπει την υιοθέτηση των απαραίδων μηχανισμών που θα προετοιμάσουν και θα υλοποιήσουν μια κοινή αμυντική πολιτική. Ο πρωθυπουργός Εντουάρ Μπαλλαντύρ έχει αναλάβει την υποχρέωση να παρουσιάσει στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Καννών (26-27 Ιουνίου) μνημόνιο, στο οποίο θα καταγράφονται οι απόψεις και οι θέσεις σχετικά με τις απαιτούμενες μεταβολές.

Οι «σκέψεις επί της ευρωπαϊκής πολιτικής» που δημοσίευσε η κοινοβουλευτική ομάδα του γερμανικού Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος, αποτελούν συγκεκριμένες προτάσεις και ιδέες που περιμένουν από τη Γαλλία να τις εξετάσει, να τις τροποποιήσει και να τις συμπληρώσει, τόνιζε σε πρόσφατο άρθρο του στη *Monde* ο Μωρίς Ντυβερζέ.

σύνοδο του περασμένου Νοεμβρίου Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το πρόγραμμα δράσης της επιτροπής προβλέπει: Συνεργασία σε πολιτικό επίπεδο και σε θέματα άμυνας.

Οικονομική συνεργασία με τη δημιουργία ζώνης ελεύθερου εμπορίου μεταξύ της Μεσογείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και ζώνης ελεύθερου εμπορίου με άλλων χωρών της λεκάνης της Μεσογείας.

Οικονομική βοήθεια για την παρακολούθηση των εξελίξεων στο χώρο της οικονομίας, της παραγωγής και της βιομηχανίας.

Το πρόγραμμα δράσης υπογραμμίζει τους κινδύνους που απειλούν τις κοινωνίες των χωρών της Μεσογείου, όπως είναι ο κίνδυνος του ισλαμικού φανατισμού, η τρομοκρατία και η ανεργία των νέων.

Η γαλλική προεδρία φιλοδοξεί να παρουσιάσει ένα σχέδιο για τη Μεσογειακή Διάσκεψη του Σεπτεμβρίου το οποίο θα αποσαφηνίσει και το βασικό «αντίβαρο» στην εξέλιξη της Αυστρίας, Φινλανδίας και Σουηδίας και την προοπτική διεύρυνσης προς Κεντρική Ευρώπη.

Η προσπάθεια αυτή η Γαλλία φαίνεται να έχει την αμέριστη συμπαράσταση της Γερμανίας και της Ιταλίας που θα ακολου-

για την αντιμετώπισή του.

Σχετικά με τη διακυβερνητική διάσκεψη του 1966, η γαλλική πλευρά αναμένεται να συγκεκριμενοποιήσει τις προτάσεις εκείνες που θα εκφράζουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό κρατών-μελών της Ε.Ε. Προς αυτή την κατεύθυνση η γαλλική προεδρία «θα καταβάλλει κάθε προσπάθεια για τη δημιουργία των κατάλληλων μηχανισμών, ώστε να υπάρξει καταγραφή των στοιχείων εκείνων της συνθήκης του Μάαστριχτ που θα πρέπει να επανεξετασθούν», τονίζεται στο επίσημο σχέδιο εργασιών της γαλλικής προεδρίας.

Η ΣΚΙΑ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Ο δυναμισμός με τον οποίο άρχισε η γαλλική προεδρία δεν αποκλείεται να ανακοπεί λόγω των προεδρικών εκλογών την άνοιξη. Ο πρόεδρος Μιττερράν, υπέρμαχος της Ενωμένης Ευρώπης αποχωρεί. Ο καγκελάριος της Γερμανίας, Χέλμουτ Κολ, απομένει σε κεντρική θέση για να κινήσει την Ε.Ε. προς την κατεύθυνση μιας ομοσπονδίας «πολλών ταχυτήτων» στην ουσία. Ο υπουργός Εξωτερικών Κίνκελ προσχώρησε κι αυτός στην ιδέα αυτή. Η μάχη τόσο με τις «μικρές» χώρες των «άλλων ταχυτήτων» όσο και με τη Βρετανία που «σκέφτεται» δημοψήφισμα κι ανατρι-

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΤΟΝ ΘΥΜΑΣΤΕ;

Ο «μεγάλος» χριστιανο-δημοκράτης πολιτικός της μεταπολεμικής ιταλικής πολιτικής σκηνής, ο πολύς **Τζούλιο Αντρεότι**, 70 ετών, 7 φορές πρωθυπουργός και 21 υπουργός, δικάζεται στο Παλέρμο με κατηγορίες που αφορούν τις διασυνδέσεις του με τη Μαφία. Το δικαστήριο, με βάση ανακριτικό πόρισμα 2.000 σελίδων, θα αποφασίσει αν ο παλαίμαχος πολιτικός είχε πράγματι στήσει την τεράστια πολιτική του επιρροή στις σχέσεις του με τη Μαφία. Αν δηλαδή αποτελούσε το «πρόσωπο» αυτό που μεταφορικά ή κατ' ευφημισμὸν θα αποκαλούσαμε «ο μαφιόζος πολιτικός».

Η ΤΙΓΡΗΣ

Ντύνεται σαν τίγρης ή λεοπαρδαλή. Είναι (λέγεται) 51 ετών. Πρώην καμπαρετζού, γυμνό μοντέλο, ηθοποιός, τραγουδίστρια και ερωμένη των περισσότερων πολιτικών του Μεξικού. Γερουσιαστής σήμερα του αριστερού Δημοκρατικού Επαναστατικού Κόμματος (PRD), φόβος και τρόμος του παραπαίοντος προέδρου **Σεντίγιο**. Η **Ίριμα Σεράνο** μπορεί να κυκλοφορεί με Κάντιλακ ή Ρολς-Ρόυς, αλλά έχει και σθεναρή φωνή στη Γερουσία.

Υπερασπίζεται τα δικαιώματα των φτωχών και των αριστερών Ζαπατίστας. Οι θαυμαστές της υποστηρίζουν ότι έφερε «φρέσκο αέρα» στη Γερουσία και ότι φοβίζει διότι μιλάει την απλή λαϊκή γλώσσα της

αλήθειας. Η αυτοβιογραφία της, που δημοσιεύτηκε πριν από μερικά χρόνια με τον χαρακτηριστικό τίτλο *Χωρίς εσώρουχα*, προκάλεσε πάταγο καθώς περιελάμβανε πολλές αποκαλύψεις για τις σχέσεις της με την πολιτική ελίτ της χώρας...

Ο ΚΕΡΔΙΣΜΕΝΟΣ

Κερδισμένος από την έκρηξη και καταστροφή του κινέζικου δορυφόρου Apstar 2 βγήκε τελικά ο μεγιστάνας των media **Μέρντοχ**.

Ο Apstar 2 εξεράγγη σε λιγότερο από ένα λεπτό μετά την εκτόξευσή του. Είχε στοιχίσει 160 εκατ. δολάρια και είχε ικανότητα 100 περίπου τηλεοπτικών καναλιών. Το δορυφόρο αυτό θα τον χρησιμοποιούσαν μεγάλες εταιρείες, όπως η Tunner Broadcasting, το MTV Asia, το Renters

TV, το NBC International, το Disney Channel κ.λπ., εταιρείες ανταγωνιστικές στο κανάλι του Μέρντοχ Star TV που έχει ήδη βάλει για καλά πόδι στην τεράστια τηλεοπτική αγορά της Ασίας. Έτσι η είσοδος στην αγορά των ανταγωνιστών του Μέρντοχ θα καθυστερήσει αρκετά, εφόσον ο δορυφόρος εν τροχιά Apstar 1 έχει περιορισμένη ικανότητα.

Ο καταστραφείς δορυφόρος, προς μεγάλη απογοήτευση των υπευθύνων του διαστημικού προγράμματος της Κίνας, θα κάλυπτε τα 2/3 του παγκόσμιου πληθυσμού από την Αυστραλία μέχρι τη Βόρεια Αφρική.

ΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΑΥΞΗΣΕΙΣ

Ο ηγέτης των εργατικών της Βρετανίας, **Τόνυ Μπλαιρ**, άρχισε μια

πραγματικά σκληρή και δύσκολη μάχη για την αλλαγή του καταστατικού του κόμματος. Ο Μπλαιρ με κύριο σύνθημα «Νέο Εργατικό Κόμμα, Νέα Βρετανία» προσπαθεί να εκσυγχρονίσει το Εργατικό Κόμμα προσαρμόζοντας την πολιτική του -βασικά την οικονομική- στα νέα δεδομένα.

Στο στόχαστρο των αλλαγών και η γνωστή ρήτρα IV που αφορά τις εθνικοποιήσεις. Ο Μπλαιρ δεν αρνείται τη «δημόσια ιδιοκτησία», αλλά τάσσεται σαφώς υπέρ ενός ισχυρού, υγιούς και ανταγωνιστικού τομέα της αγοράς υποστηρίζοντας ταυτόχρονα ότι το νέο καταστατικό του κόμματος, το οποίο θα αποφασιστεί σε ειδική συνδιάσκεψη τον ερχόμενο Απρίλιο, θα βασίζεται στην «κοινωνική δικαιοσύνη».

Οι γραμμές οδοντών του Άουστριν, ναζιστική φούρνα του οποίου καταβρόχθισε 1,5 εκατ. ανθρώπους ζώες πριν από 50 χρόνια. Τα περισσότερα θύματα, Εβραίοι. Το δικό τους ολοκαύτωμα. Αχαρακτήριστο ελληνικό απουσία. Για μια σκοπιμότητα σημαία. Κατά 500.000 θύματα των Ελλήνων Εβραίων. Πάντα είναι το μνημείο τους 50 χρόνια αργότερα.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΘΛΗΤΙΚ

Ελήξε ο πρώτος γύρος στο ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα Α' κατηγορίας και ο αναθηναϊκός είναι πρωτοπόρος, σούπερ φαβορί για τον τίτλο και η μόνη αήττη ομάδα από τις 18. Επίσης, βρίσκεται τροστά σε εισιτήρια, αλλά ο πρόεδρος **Βαρδινογιάννης** όλο και παραπονιέται για μετριοπαθές «παρών» των υποστηριτών.

Σκεφθείτε, δηλαδή, να γέμιζε κάθε 15 ρες η... Καλογρέζα, τι άλλο θα μπορούνα είχε υποστεί ο «Θρύλος», η ΑΕΚ υπ.

Πάντως, τόσο η ομάδα του Πειραιά όσο και εκείνη της Νέας Φιλαδέλφειας είναι σε θέση να διεκδικήσουν (ή και να ισοπάσουν) από τον σούπερ αντίπαλό τους, εφέτος τουλάχιστον, το Κύπελλο Ελλάδας, μια και συνεχίζουν σ' αυτή τη οργάνωση.

Ο Ολυμπιακός θα έχει εξαιρετικά δύσκολο ρόλο, αφού πρέπει, πριν της κατάληψής του, να αποκλείσει τον Παναθηναϊκό σε διπλή αναμέτρηση.

Αίσθηση έχει προκαλέσει η αγωνιστική κάμψη του ιστορικού Πανιώνιου στο ποδόσφαιρο. Η υπό τον δήμαρχο **Γ. Σιδόπο** διοίκηση, προφανώς, έχει μπερδέψει την μπάλα με τις ανάγκες της τοπικής ποδοιοίκησης. Αλλιώς δεν εξηγείται το γεγονός της αγοράς ποδοσφαιριστών από την αλλοδαπή, οι οποίοι -στη διάρκεια των αγώνων- αγωνίζονται περισσότερο χρόνο «σταματημένοι» παρά εν κινήσει...

Δεν πρόλαβε η ολυμπιονίκης μας στα ατό μέτρα **Βούλα Πατουλίδου** να χαρεί ρεκόρ κλειστού στίβου στο μήκος και η αργή (και προικισμένη) **Νίκη Ξανθού** το αφαίρεσε. Καλό είναι αυτό, ο δυτός συναγωνισμός σε αθλήματα κλασικού αθλητισμού θα μας... πλησιάσει στην πρόωπη. Θετική η παρουσία και της **Καρίνας Κόφφα**, η οποία (πάντα σε κλειστό στίβο) κατέρριψε τις επιδόσεις στα και στα 200 μέτρα.

Δεν διανύουμε, πλέον, Κυριακή χωρίς μη διενεργηθεί κλήρωση σημείου (ή μείων) για ανάδειξη της νικήτριας στή-

λης στο δελτίο ΠΡΟ-ΠΟ. Διακοπές ή ματαιώσεις αγώνων υπάρχουν από πτώση χιονιού στα γήπεδα (κυρίως της Μακεδονίας), μέχρι και εξαιτίας των... μαχαιρωμάτων οπαδών σε ιταλικούς σιδηροδρομικούς σταθμούς.

Ο ΟΠΑΠ (η επιτροπή του οποίου συνθέτει το... προσεχές δελτίο, δύο εβδομάδες πριν από την ημέρα διεξαγωγής των αγώνων) «δεν ξέρει πώς να λύσει το πρόβλημα». Και είναι απλό: σύνθεση δελτίου πέντε ημέρες πριν από την αγωνιστική. Προφανώς είναι ακατόρθωτο...

• Η ουσία είναι πως τόσο το ΠΡΟ-ΠΟ όσο και το ιπποδρόμιο του Φαλήρου (κι αυτό «τέκνο» του υφυπουργείου Αθλητισμού) δεν πάνε καλά εισπρακτικώς και ο **Γ. Λιάνης** καλείται να βρει «φάρμακο». Και πάντως, πριν χορηγηθεί το μερίδιο από το πακέτο Ντελόρ II στο υπουργείο του Πολιτισμού...

• Πριν από έξι μέρες ακριβώς, ηττήθηκε για πρώτη φορά στο πρωτάθλημα η ομάδα μπάσκετ του Ολυμπιακού. Σημειώστε την ημερομηνία (και το όνομα του νικητή) διότι δύσκολα προβλέπεται δεύτερη ήττα της «αρμάδας» του **Ιωαννίδη**.

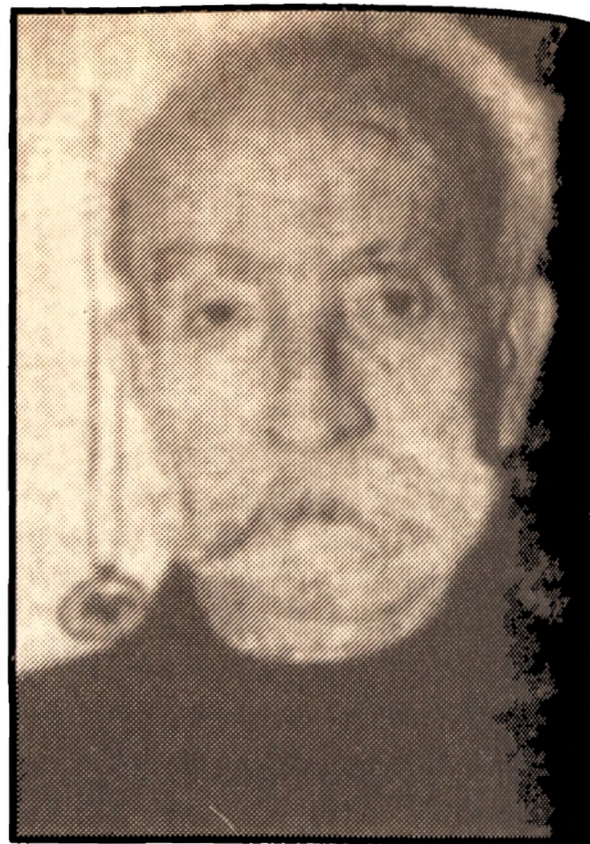
«Θύτης» ο Ηρακλής της Θεσσαλονίκης, ομάδα εξαιρετικά συνεπής σε σταθερότητα και επινοήσεις εφέτος. Λέτε να υπάρξουν εκπλήξεις στο τέλος;

• Στο μεταξύ, το πρωτάθλημα μπάσκετ έζησε τα πρώτα του επεισόδια, όταν στο γήπεδο της ΑΕΚ (στον αγώνα με ΠΑΟΚ) και του Μεις (Παγκράτι - Σπόρτιγκ) οι υποστηρικτές των γηπεδούχων (και χαμένων) ομάδων «κυνήγησαν» τους διαιτητές.

Μα, δεν υπάρχει κάποιος στο βασανισμένο (αν και... ευγενές) άθλημα να δέχεται την ήττα;

Γιώργος Αρκουλής

«ΜΕ ΕΡΩΤΑ ΑΤΕΛΕΙΩΤΟ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΛΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Την Τρίτη το απόγευμα πέθανε στον «Ευαγγελισμό» ο συγγραφέας και αγωνιστής Γιάννης Μανούσακας. Κηδεύτηκε την επομένη στο νεκροταφείο Χαλανδρίου. Το ANTI, αποτίοντας ελάχιστο φόρο τιμής, δημοσιεύει τον επικήδειο που εκφώνησε ο Δημήτρης Ραυτόπουλος.

Είναι μια μεγάλη στιγμή για την πατρίδα μας ετούτη. Αποχαιρετάμε έναν μεγάλο Έλληνα που φεύγει γεμάτος ημέρες και έργα, γεμάτος ιστορία. Ο Γιάννης Μανούσακας, ο καπετάνιος και ο συγγραφέας είναι πια μορφή του μύθου μας. Ό,τι έκανε και ό,τι χάλασε την Ελλάδα στον αιώνα αυτό, το έζησε, συμμετείχε με πάθος και με πόνο, με έρωτα ατέλειωτο για τα καλά στον κόσμο, όπως έγραψε.

Ο δεκαπεντάχρονος μαθητευόμενος τσαγκάρης του 1922, χρονιάς του χαλασμού, απέκτησε το πρώτο του όπλο, πληρώνοντάς το μ' ένα ζευγάρι παπούτσια. Μαζί με την τσαγγαρική μάθαινε σκοποβολή και μαντολίνο και τα βράδια ξέκλεβε λίγα γυμνασιακά γράμματα κρυφακούγοντας τη φωναχτή μελέτη του νεότερου αδελφού του Στέλιου. Τα υπόλοιπα θα τα μάθαινε στην Ακροναυπλία, εκεί κοντά όπου, εκατό χρόνια πριν, ο Μακρυγιάννης πάσχιζε να μάθει πέντε κολυβογράμματα, παρακαλώντας διάφορους γραμματικούς να του δείχνουν «για να μην τρέχει στα καφενεύια» όπως λέει. Έτσι περνούσε κι ο Μανούσακας από τ'

άρματα στα γράμματα και στις τέχνες – με την πολιτική ανάμεσα. Τα άξια χέρια του δεν σταμάτησαν, από το σουβλί και το σφυρί και το δρεπάνι και ως το κοντύλι όπου όλη του η αξιώτη δόθηκε στο τέλος. Στο τελευταίο του Απομνημόνευμα (Το τέλος του δογματισμού) κάνει τον απολογισμό του σαν τίμιος εργάτης και νοικοκύρης: Σαράντα χιλιάδες σελίδες έχουν γραφεί από τα χέρια μου και έχουν βγει χιλιάδες μικρά και μεγάλα χειροτεχνήματα. Σε κάθε ανάπαντα, έπλαθε κοσμήματα, γλυπτά, ιδιαίτερα αετούς με διπλωμένα τα φτερά, σε φυσικό μέγεθος. Έλεγε με καμάρι πως έφτιαχνε μόνος του τα υποδήματά του ως το τέλος, γιατί είχε φυλάξει και τιμούσε τα σύνεργα της πρώτης του τέχνης. Και φύτευε δέντρα, μεγάλωνε περιβόλι στο χωριό του ως το τέλος.

Με την ίδια απλότητα, με ψυχή ολόκληρη δόθηκε στην επανάσταση: για το δίκιο και την ελευθερία, αλλά και για την ομορφιά στη ζωή, γιατί κι η επανάσταση –έγραψε– το πιο πολύ είναι καλλιτεχνία, αφού φωλιάζει και κινά απ' την ψυχή ενός λαού. Θυμάμαι, σε μια από τις

τελευταίες συναντήσεις μας, με πόση χαρά μας διηγήθηκε πώς πήγε στη Λάρισα και κατάφερε να ξαναπάρει το σπαθί του τού ήλαρχου στο αντάρτικο ιππικό της Θεσσαλίας, φυλαγμένο σαν κειμήλιο από ένα συναγωνιστή του.

Τα χειρόγρατά του τα πρώτα όμως, που έγραψε τον καιρό του εμφύλιου κρυμμένος σαν αγρότης μια σπηλιά των Σφακιών, πάνω από το Λιβυκό πέλαγος, δεν τα ξαναβρήκε· γιατί τα γράμματα είναι πιο επικίνδυνα από τ' άρματα – κι τι ήξερε πάνω σ' αυτό κι ο Μακρυγιάννης.

Όλα σχεδόν τα βιβλία του είναι άμεση εμπειρία, δική του, χρονικά και απομνημονεύματα και πιάνουν τουλάχιστον πέντε δεκαετίες, τις πιο τραγικές της εθνικής μας περιπέτειας. Τα περισσότερα είναι γραμμένα σε ηλικία προχωρημένη. Ο ίδιος ένιωθε το γράψιμο σα χρέος απέναντι στους συντρόφους του και σαν απολογία:

Δεν το πιστεύω πως γέρασα. Είμαι όμως πολλώ χρονώ!... Μα ωστόσο και του λόγου μου –και πρέπει να το πω– τα εβδομήντα μου χρόνια τα συλλογιέμαι! Κι εξάλλου φοβάμαι

αυτά τα βάρβαρα μηχανήματα
ου έχουνε πηξει οι δρόμοι... λέει
κάποιο προαίσθημα στο Χαλα-
ό και συνεχίζει: Πρέπει το λοι-
ς να μιλήσω, να πω το πώς έδια-
σαν ήμουν πεντάχρονος, και
κάχρονος, σα γίνηκα κάλφας
ταγκάρης και στρατιώτης καβα-
ρης, κι ύστερις άρχοντας του χω-
ρύ μου κι επαναστάτης.

Ο Χαλασμός, Η αίθουσα, Ακρο-
υπλία, Σαράντα μέρες στην Κέρ-
ρα, Χρονικό από την Αντίσταση,
Εμφύλιος, Ο φυγόδικος, Το τέλος
υ δογματισμού είναι τα βιβλία
υ συγκροτούν κατά σειρά βιο-
αφική (και όχι σειρά γραφής και
δοσης) αυτά τα πολύκροτα Απο-
ημεύματα. Κοντά σ' αυτά έρχο-
αι και τα έργα φαντασίας, μιας
ντασίας τόσο πραγματικής, ακό-
και όταν πρόκειται για τους
ύμπιους θεούς και ήρωες: μια
ώτη -μυθιστορηματική- μορφή
ς Αίθουσας, Οι Θεοί, οι άνθρωποι
ι ο Όλυμπος, Ο μπαρμπα-Ανα-
άσης το Σοβιέτ, η Βράβεψη.

Ό,τι γράφει είναι αληθινό, το έζη-
ε χίλιες φορές - γιατί τόσες το
έφτηκε - είναι σχεδόν χαραγμέ-
στο σώμα του σαν τατουάζ, δο-
μασία του κορμιού και της ψυ-
ης: από το δεκαοχτάωρο στον πά-
ο του τσαγκάρη, από τα βασανι-
ήρια στην αίθουσα της Ειδικής
σφάλειας του Μεταξά ως τις κα-
υχιές και τις μάχες του αντάρτι-
υ στη Θεσσαλία και του εμφύλι-
υ στην Κρήτη, ύστερα οι αφάντα-
ες στερήσεις και η αγωνία του
υγόδικου επικηρυγμένου. Και το
ιρότερο που είδε, που έζησε: η
τα, η καταβαράθρωση των αγώ-
υ από ανίκανους και μικρόνοες
έτες, προπάντων όμως η προδο-
α του ανθρωπισμού και των αρ-
ύν που πίστευε με όλη του την
νότητα. Γιατί αντιστάθηκε με
η του την ψχή σ' αυτά, γιατί μίλη-
πάντα γενναία, χωρίς να λογα-
άζει φιλίες και αξιώματα, εισέ-
ραξε τη συκοφαντία και τη διαβο-
ή, την απομόνωση, όλα εκείνα
υ κόντυναν το ανάστημα τίμιων
ιαναστατών, στις φυλακές και τα
ρατόπεδα, στην ηθική εκτέλεση
υ ήταν χειρότερη από το εκτελε-
ακό απόσπασμα. «Στο τέλος από
υν αντίπαλο είχα σεβασμό και

από του δικούς μου λάσπη», θα πα-
ραπονεθεί. Δεν έσκυψε και σ' αυτή
τη δοκιμασία, όπως δεν είχε λυγι-
σει από τα βασανιστήρια.

Είναι ένοχο ψέμα ότι τάχα ο Μα-
νούσακας -και χιλιάδες μαζί του-
εγκατέλειψε τα ιδανικά του. Η
αλήθεια που θέλησαν να κρύψουν
οι συκοφάντες είναι ότι η ιδεολο-
γία και η πράξη πρόδωσαν τα ιδα-
νικά, τα στρέβλωσαν, τα αφάνισαν.

Περιγράφοντας μια άδικη και
άσκοπη σφαγή στον Εμφύλιο, ο
Μανούσακας γράφει: Για μια στιγ-
μή οι ματιές μας ανταμώθηκαν·
ήτανε άχρωμες, αδιάφορες, χαμένη
από μέσα τους η πιο άγρια, η πιο
καθάρια και η πιο αγνή του κόσμου
ομορφιά, της φύσης που μας τύλιγε,
που τούτη δω τη μέρα τη μολύνουμε.

Στο Τέλος του δογματισμού, που
είναι συγκλονιστικό Κατηγορώ αλ-
λά και πνευματικός επίλογος, ο πα-
νάξιος αυτός άνθρωπος γράφει για
τα έργα των χειρών του και του
μυαλού του: Αυτά όλα είναι δώρα
της Δημοκρατίας! Και το πιο μεγά-
λο ακόμα δώρο της είναι η αισιοδο-
ξία, η χαρά της ζωής και πιο πέρα η
υγεία που στερεώνεται από τη Δη-
μοκρατία. Και καταλήγει: Μ' αυτές
τις πίστες και τις ελπίδες, τα όνειρα
και τα ιδανικά, πες τα και ουτο-
πίες, έπαιρνα κάποτε στ' αδύναμα
μπράτσα μου ένα λοστό, να κυλήσω
μπροστά ένα μόριο σκόνης.

Το πιο άξιο, το πιο άγιο που μας
αφήνει είναι βέβαια ο λόγος του. Σ'
αυτόν δοξάζεται η πλάση και ο άν-
θρωπος, σ' αυτόν μέσα πάλλει το
ήθος και η ψυχή του ελληνισμού, ο
πλούτος της γλώσσας μας, η αρετή
και οι κακοί δαίμονες των Ελλή-
νων και ο πολιτισμός μας ολάκε-
ρος. Σήμερα, σε εποχή εκπτώσεων
του ήθους, της γλώσσας και της ψυ-
χής μας, χρειαζόμαστε όσο ποτέ
αυτή την κληρονομιά. Κοντά στη
λεβεντιά και στο φρόνημα, αυτή η
ζωή και το έργο περιέχουν ένα με-
γάλο μάθημα ταπεινωσύνης και
δοσίματος στα κοινά, μιας ευχαρι-
στίας: Ευτύχησα -μας λέει σαν συ-
μπέρασμα- να έχω σ' όλη τη ζήση
μου τη φτωχιά, την ίδια μοίρα με
την πατρίδα μου.

Ο Μανούσακας είναι από προ-
χθές αθάνατος σαν την πατρίδα,
σαν την ελευθερία, σαν τις ιδέες.

Salvatore Nicosia

ΤΟ ΣΗΜΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ

Ταφικά έπιγράμματα
από την άρχαία Ελλάδα

Μετάφραση:
Ευριπίδης Γαραντούδης

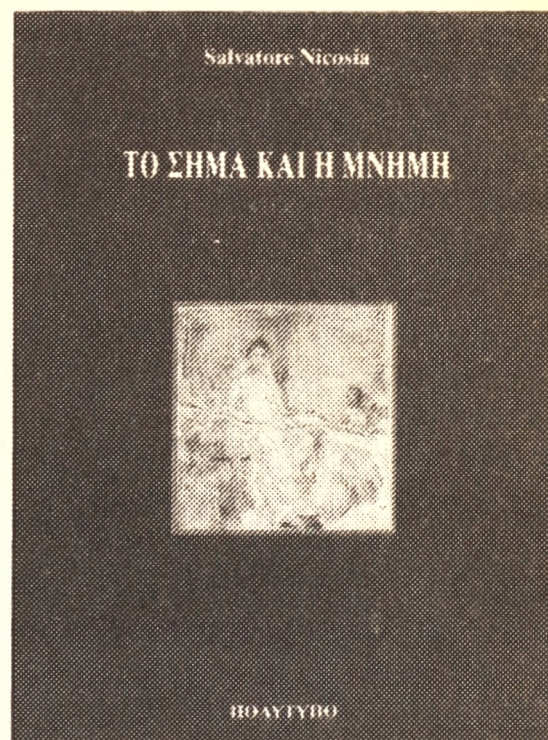
Από τις χιλιάδες έπιγραφές που
διασώθηκαν παρουσιάζεται μία
σημαντική έπιλογή που περιέχει κείμενα
από τον 7ο π.Χ. αιώνα μέχρι τον 4ο μ.Χ.

Άρχαίο κείμενο, μετάφραση, σχόλια.

Έκτενής εισαγωγή του έλληνιστή

Σαλβατόρε Νκοζία.

Τετράχρωμες άπεικονίσεις από τις
έπιτύμβιες στήλες της Δημητριάδος.

Η έπιτύμβια έπιγραφή διαωνίζει τό
όνομα και την ταυτότητα ενός άτομου,
μαρτυρεί τον τρόπο που έζησε και
πέθανε, χαράζει την παρουσία του στη
μνήμη του κοινωνικού συνόλου,
προτείνοντάς τον σαν ήρωικό πολιτικό,
ήθικό παράδειγμα και του ξαναδίνει τή
μοναδική μορφή ύπαρξης που μπορεί νά
συνεχίζει ακόμα και μετά τό θάνατο.

Έκδόσεις
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Διήλως

ΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΩΝ ΗΓΕΤΩΝ ΤΟΥ ΤΕΕ

Ο Στέργιος Αγγελίδης υπήρξε ιδρυτικό μέλος της αντιδικτατορικής οργάνωσης Δημοκρατική Άμυνα και μέχρι τον Οκτώβριο του 1967 μέλος της Κεντρικής Επιτροπής της. Συνελήφθη στις 26.6.68, βασανίστηκε και καταδικάστηκε από το Έκτατο Στρατοδικείο Αθηνών σε 12ετή κάθειρξη. Έμεινε στη φυλακή επί τρία χρόνια και τέσσερις μήνες. Στο κείμενο που ακολουθεί θίγει ένα θέμα ιδιαίτερα γνωστό στους αναγνώστες του Αντί:

Στο *Βήμα της Κυριακής* της 15.1.95 δημοσιεύτηκε στη σελίδα Γ7 άρθρο του Νίκου Δεσύλλα, πρώην προέδρου του ΤΕΕ, γραμμένο στο γνώριμο και μετριοπαθές ύφος του. Το άρθρο συνοδεύεται από μεγάλη φωτογραφία του Πάρκου Ελευθερίας και της γύρω περιοχής, μέσα στην οποία υπάρχει ένθετη μικρή φωτογραφία της μακέτας της τελικής εμφάνισης του χώρου, όταν αποπερατωθούν τα εκτελούμενα έργα.

Μεταξύ της φωτογραφίας και του άρθρου παρεμβάλλεται τρίστηλο κείμενο σχετικά βραχύ που, από μια απλή αντιπαραβολή του ύφους, είναι σαφές ότι δεν ανήκει στον Ν. Δεσύλλα.

Το πράσινο των δέντρων, που υπάρχει το χώρο του Πάρκου Ελευθερίας, όπως φαίνεται από τη φωτογραφία, καλύπτει τουλάχιστον το 30% της έκτασης του οικοπέδου. Παρ' όλ' αυτά στο εμβόλιμο κείμενο αναγράφεται: «Όπως εύκολα διακρίνει κανείς, η περιοχή ΔΕΝ έχει πράσινο,...». (Τα κεφαλαία του ΔΕΝ στο κείμενο της εφημερίδας).

Έτσι, η μεγαλομανία της σύγκρισης του Μεγάρου με τον Παρθενώνα καταλήγει αναγκαστικά στη χρήση φαιάς προπαγάνδας, που κάνει «δυνατή» την άρση του αδιεξόδου.

Ο συνδυασμός αυτός φαιού δημοσιογραφικού κειμένου και το άρθρο ενός επιτυχημένου αρχιτέκτονα, γραμμένου μέσα στο

πλαίσιο της νόμιμης επαγγελματικής του δραστηριότητας, πρέπει να αποτελέσει ένα καλό μάθημα για τον Νίκο Δεσύλλα. Αμφιβάλλω, όμως, πολύ αν θα τον βοηθήσει να κάνει κι αυτός την «επανάσταση του αυτονόητου». Π.χ. να αφήσει τον αισθητικό και τον ιστορικό του μέλλοντος να αποφανθεί με ποιο αρχιτεκτόνημα θα συγκριθεί το Μέγαρο, πριν αποδεχθεί, τόσο έμμεσα και τόσο αβασάνιστα, τη σύγκρισή του με τον Παρθενώνα.

Στον μικρό βαθμό που με αφορά, επιθυμώ να παραμείνει το Πάρκο Ελευθερίας όπως έχει και να μην ξεχαστεί ποτέ το κολαστήριο του ΕΑΤ-ΕΣΑ, μέσα στο οποίο βασανίστηκαν απάνθρωπα τόσα μέλη του μικρού αντιδικτατορικού αγώνα 1967-1973. Πολλοί από αυτούς έχασαν τη σωματική τους ακεραιότητα ή την ψυχική τους υγεία. Τα κολαστήρια της χούντας ήταν πολλά (Μπουμπουλίνας, Ασφάλεια Νέας Ιωνίας, Μπογιάτι, Νέα Χαλκηδόνα κ.λπ.). Μόνο για το ΕΑΤ-ΕΣΑ είχε ληφθεί πρόνοια να μην κατεδαφιστεί, έχει μετονομαστεί σε Πάρκο Ελευθερίας, έχει τοποθετηθεί εκεί προτομή του συνταγματάρχη Μουστακλή και επί είκοσι χρόνια τώρα τελείται εκεί στις 24 Ιουλίου η γιορτή της αντιδικτατορικής προσπάθειας. Δεν υπάρχει άλλο μνημείο.

Έτσι, λοιπόν, η μακέτα με «τα δέντρα ψηλά, δέντρα χαμηλότερα, θάμνους και τρεχούμενα νερά» και η «τοποθέτηση του μεγαλύτερου μέρους των εγκαταστάσεων του Μεγάρου σε πρώτο υπόγειο, πάνω (sic) από το υπόγειο γκαράζ» όχι μόνο δεν με αγγίζουν, αλλά προσβάλλουν τις μνήμες μου και την ιστορία μου.

Το άρθρο του Νίκου Δεσύλλα θα έστεκε ενδεχομένως σε ένα καλό ελβετικό αρχιτεκτονικό περιοδικό, διότι οι Ελβετοί (που σέβονται πολύ την ιστορία τους) έχουν να ζήσουν πόλεμο από το 1815.

Δεν στέκει, όμως, ούτε καν στο *Βήμα*, στην Ελλάδα του 1995.

Αλλά επειδή η συγκεκριμένη πνευματικότητα του άρθρου του Ν. Δεσύλλα εκπροσωπεί, πέραν του προσώπου του, ευρύτε-

ρες νοοτροπίες συγκεκριμένων κύκλων, έχω τη γνώμη ότι εδώ είναι ο πρέπων τόπος να θιγεί και η άλλη πλευρά του νομίσματος.

Ο νυν πρόεδρος του ΤΕΕ Κώστας Λιάσκας, επιτυχημένος κι αυτός μηχανικός, με γενική αναγνώριση και κοινή παραδοχή μεταξύ όλων σχεδόν των μηχανικών, συνδέεται επαγγελματικά με το Μέγαρο, μετά από αδιάβλητες διαδικασίες επιλογής, που έλαβαν χώρα προ αρκετών ετών, ως επικεφαλής της ομάδας διοίκησης των έργων, που συνεχίζονται τώρα.

Αυτό έχει γίνει πια ασυμβίβαστο για τον πρόεδρο του ΤΕΕ. Όχι νομικά, ούτε δεοντολογικά ασυμβίβαστο, τουλάχιστον σύμφωνα με τον απαρχαιωμένο Κώδικα Δεοντολογίας του ΤΕΕ, που ισχύει σήμερα. Αλλά είναι ηθικά ασυμβίβαστο, διότι οι βλέψεις και η ισχύς των ιθυνόντων του Μεγάρου είναι τόσο μεγάλες, διαπλέκονται τόσο έντονα με περισσότερους από έναν φορείς εξουσίας, που η επαγγελματική εξάρτηση γίνεται τόσο καταθληπτική (βλέπε δημοσιογραφική μεταχείριση άρθρου Δεσύλλα), ώστε επηρεάζεται και κλονίζεται η επιβεβλημένη και απαραίτητη ανεξαρτησία θεσμών, όπως το ΤΕΕ και ο πρόεδρος του. Μόνον ένας υπεράνθρωπος θα μπορούσε ίσως να συμβιβάσει τα δύο καθήκοντα.

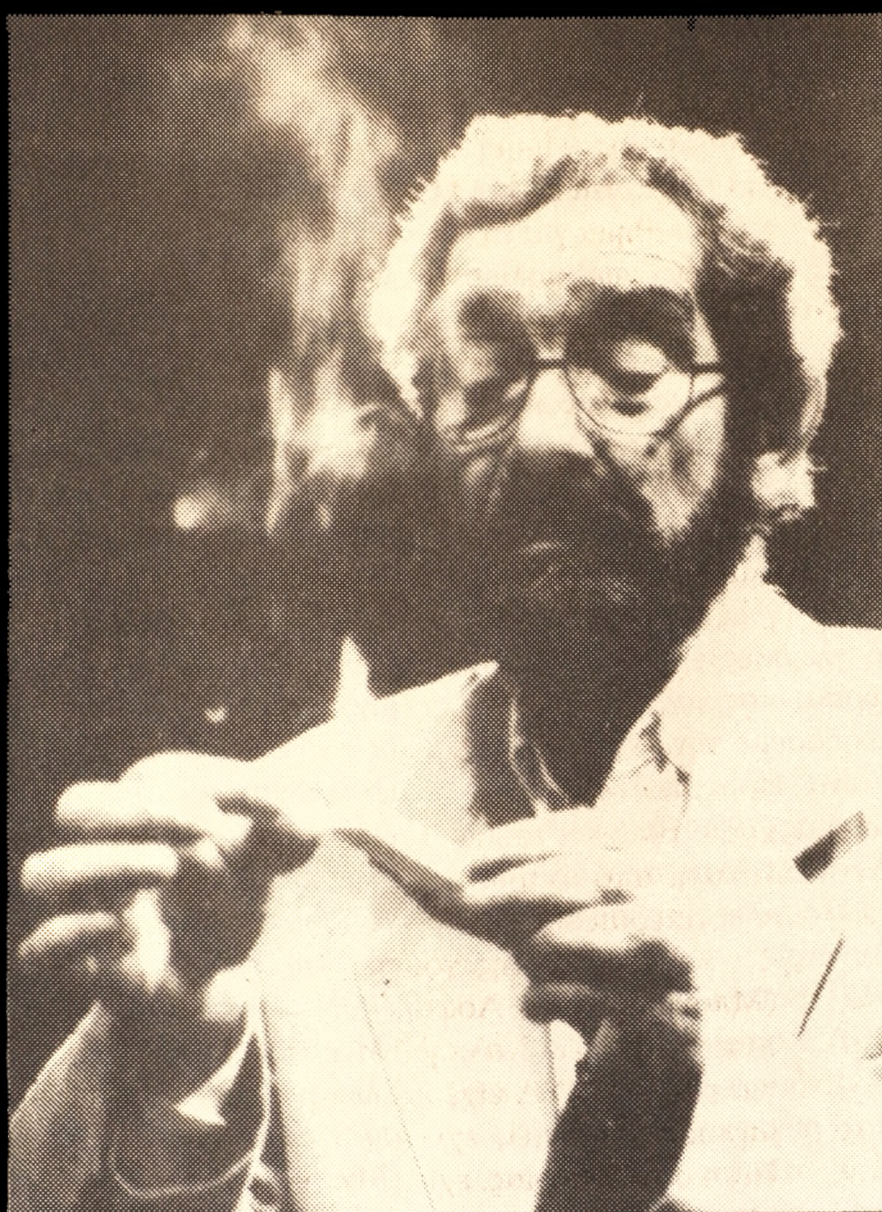
Αλλά είμαστε απλοί άνθρωποι με σάρκα και οστά και με τα κριτήρια και τα μέτρα απλών ανθρώπων κρίνουμε το ζήτημα. Υπάρχει παράδειγμα και προηγούμενο: Όταν ο **Ευάγγελος Κουλουμπής** εκλέχθηκε το 1975 πρώτος μεταδικτατορικός πρόεδρος του ΤΕΕ, κατέθεσε αμέσως το εργοληπτικό του πτυχίο, χωρίς να υποχρεώνεται από τον νόμο ή άλλη γραπτή διάταξη, ακριβώς για να μπορεί να είναι ανεπηρέαστος ως πρόεδρος του ΤΕΕ.

Μετά τη ζήλωση του Παρθενώνα αυτός είναι, κατά τη γνώμη μου, ο μόνος δρόμος που απομένει και για τον Κώστα Λιάσκα.

Στέργιος Αγγελίδης
Νέο Ηράκλειο

ΕΠΙσημαίνουμε

Ο Ναός της Αγροτέρας Αρτέμιδος, μετά την πρόσφατη απόφαση του εντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου, υπάρχουν ελπίδες να ανασκαφεί - η κατασκευή ακινήτου από τον υπουργό Τουρισμού Δ. Λιβανό αναστέλλεται. Οι μικροαστασθαλίες του ίδιου υπουργού, που λήρωνε τις μετακινήσεις του και υπαλλήλων του τό τον δημόσιο κορβανά ποκαλύφθηκαν. Μήπως, ραγε, ήρθε και ο καιρός, ρού φαίνεται είναι εποχή γενικής κατεδαφίσεώς του, κάποιος να τον υποχρεώσει να εγκαταλείψει και τις βλέψεις του να ανεγείρει τεράστια αγάλματα προσωπικοτήτων της τέχνης που δεν ζουν πια ανάμεσά μας σε αρχαιολογικούς χώρους όπως το Ηρώδειο και η Επίδαυρος, που ο υπουργός προωθεί. ορτάσαμε αμετροέπεια, δείγματα γραφής που ζόξαζαν το ίδιον όφελος αι λεονταρισμούς εκ του φαλούς από τα κανάλια. αιρός να γλιτώσουμε απ' αυτόν, καιρός να υπαλλαγούμε και από τις κακόγουστες ασκήσεις του αισθητικής επιμόρφωσης του πανελληνίου. Αρκετά γελάσαμε...

46 ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗ ΜΑΓΙΑ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΓΙΩΡΓΟ ΛΑΖΑΝΗ «Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΗ!»

Άνεμος ανανέωσης στο Θέατρο Τέχνης, άνεμος που κινεί το ενδιαφέρον μας... Ο Γιώργος Λαζάνης (στη φωτογραφία, όπως εμφανίζεται στην Καταιγίδα του Στρίνμπεργκ) και η Μάγια Λυμπεροπούλου, συνεργάζονται στη νέα εξόρμηση του θεάτρου και μιλούν στο ANTI για την τέχνη τους, τα όνειρά τους, το κοινό, τους κριτικούς, για νέα ήθη και παλιές αξίες...

42

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Σήμερα Παρασκευή, αύριο Σάββατο και την Κυριακή, στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, διεξάγονται οι εργασίες του διεθνούς συμποσίου με τίτλο «Η ελληνική γλώσσα στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση: Γλωσσικός πλουραλισμός και γλωσσοεθνοκεντρισμός», που διοργανώνουν το ANTI και το Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης του Γαλλικού Ινστιτούτου. Το πρόγραμμα του συμποσίου και ένα κείμενο με το παράδειγμα της Αυστραλίας, στις επόμενες σελίδες.

Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

της Ρούλας Τσοκαλίδου

ια να κατανοηθεί καλύτερα και σε ευρύτερο πλαίσιο ο γλωσσικός πλουραλισμός της Ευρώπης, καθώς και η περαιτέρω πορεία της ελληνικής γλώσσας, ας στρέψουμε την προσοχή μας στην κατάσταση της ελληνικής γλώσσας στην Αυστραλία, μια δυναμική πολυπολιτιστική και πολυγλωσσική χώρα στην οποία υπολογίζεται ότι ζουν περίπου 500.000 άτομα ελληνικής καταγωγής, μέσα σε πάνω από 100 άλλες γλώσσες και κουλτούρες.

Μιλώντας για την ελληνική γλώσσα στην Αυστραλία, πρέπει να μιλήσουμε για τη διγλωσσία, γιατί τόσο στην πρώτη γενιά (τη μεγαλωμένη στην Ελλάδα), αλλά κυρίως στη δεύτερη και τις μεταγενέστερες γενιές (δηλαδή αυτές που γεννιούνται ή μεγαλώνουν από πολύ μικρή ηλικία στην Αυστραλία) η ελληνική γλώσσα συνυπάρχει στους κώδικες επικοινωνίας με την αγγλική. Υπάρχει το πολύ διαδεδομένο φαινόμενο της εναλλαγής κώδικα μέσα στην ίδια πρόταση (code-switching). Επίσης, η γλώσσα μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον, εκτός από τις γνωστές επικοινωνιακές (στοιχεία, συναισθήματα κ.ά.) ανάγκες, καλύπτει και αυτή του προσδιορισμού και της έκφρασης της ταυτότητας του ομιλητή/της ομιλήτριας.

Καταρχήν, ας δούμε πώς ορίζεται η διγλωσσία. Η διγλωσσία έχει οριστεί με πολλούς τρόπους και από διάφορες

οπτικές γωνίες (Romaine, 1989). Ο Haugen (1953) ήταν από τους πρώτους που είπε ότι διγλωσσο είναι κάθε άτομο που μπορεί να παράγει ολοκληρωμένες προτάσεις με σημασία σε μια άλλη γλώσσα (1953:7). Ο ίδιος επίσης είπε ότι και τα άτομα που γνωρίζουν πάνω από δύο γλώσσες είναι επίσης διγλωσσο, μιας και μπορούμε να θεωρήσουμε την πολυγλωσσία ως ένα είδος πολλαπλής διγλωσσίας (1956: 9).

Αυτή την τάση ακολούθησαν κι άλλοι/άλλες ερευνητές και ερευνήτριες όπως οι Clyne (1967), Bettoni (1981), Pauwels (1980), Romaine (1989) και άλλοι. Ενδιαφέρουσα πολύ και για το συγκεκριμένο άρθρο είναι η άποψη του Grosjean (1990) σύμφωνα με την οποία τα διγλωσσο άτομα δεν είναι το σύνολο δύο μονόγλωσσων ατόμων αλλά έχουν ένα μοναδικό και ιδιαίτερο γλωσσικό χαρακτήρα. Τα διγλωσσο άτομα έχουν αναπτύξει τις ικανότητες στις δύο τους γλώσσες ανάλογα με τις ανάγκες τους και αυτές του περιβάλλοντός τους. Χρησιμοποιούν τις γλώσσες τους -χωριστά ή μαζί- για διαφορετικούς σκοπούς, σε διαφορετικούς τομείς της ζωής, με διαφορετικούς ανθρώπους (1990: 107).

Δεν θα συζητήσω τους παράγοντες που επηρεάζουν τη διγλωσσία ή τους διάφορους τύπους της σ' αυτό το σημείο αλλά θα αναφερθώ στο φαινόμενο της εναλλαγής κώδικα (code-switching), που είναι και το κε-

ντρικό θέμα και η πρακτική της έκφρασης της διγλωσσίας.

Το code-switching, ή η εναλλαγή κώδικα, έχει οριστεί ως η εναλλακτική χρήση δύο ή περισσότερων γλωσσικών κωδίκων στην ίδια συνομιλία (Blom & Gumperz 1972, Gumperz 1982, Myers-Scotton 1988, 1990). Από την άποψη της δομής, μπορεί να χωριστεί σε ενδο- και εξω-προτασιακή (Nishimura 1985) ή ακόμη σε ενδολεξική (εναλλαγή μέσα στην ίδια λέξη). Η κυρίαρχη γλώσσα στη συζήτηση αποτελεί τη βάση (base) (Grosjean 1990) ή το καλούπι (matrix language) (Myers-Scotton 1990), ενώ η άλλη είναι η επιπρόσθετη γλώσσα (embedded language) (Myers-Scotton 1990).

Επίσης υπάρχουν και άλλα φαινόμενα που συσχετίζονται με το code-switching, κατά τα οποία γίνονται αλλαγές του ύφους ή του στυλ που υιοθετείται συνοδεύοντας συχνά την αλλαγή των συνομιλητών/συνομιλητριών, ατόμων με διαφορετική ηλικιακή και κοινωνικο-οικονομική σύνθεση, φύλο και σχέση, για παράδειγμα η μεταβολή από επίσημο σε ανεπίσημο ύφος, ο δανεισμός συγκεκριμένων όρων (δάνεια) από την άλλη γλώσσα ή και οι λεγόμενες λέξεις-σκανδάλι (trigger-words), όρος που πρωτοχρησιμοποιήθηκε από τον Clyne (1967), οι οποίες αναγκάζουν κατά κάποιο τρόπο το διγλωσσο άτομο να περάσει αυτόματα από τη μια γλώσσα στην άλλη (1967: 20). Τέτοιες λέξεις-

σκανδάλι είναι τα κύρια ονόματα (π.χ. Melbourne), τα θεμελιωμένα δάνεια από τη δεύτερη γλώσσα (π.χ. cinema), οι λεγόμενοι συμβιβαστικοί τύποι (compromise forms) -που αποτελούνται από μορφήματα από τις δύο γλώσσες (π.χ. shopi, για τη λέξη μαγαζί/ shop)- καθώς και ομόφωνες λέξεις στις δυο γλώσσες (π.χ. cabin/καμπίνα).

Ας δούμε ποιες είναι οι λειτουργίες της εναλλαγής κώδικα (code-switching), μέσα από τη σημασιολογική προσέγγιση που εγκαινίασε ο Gumperz (1976/82) και ακολούθησαν πολλοί ερευνητές και πολλές ερευνήτριες (Gumperz & Hymes 1972, Heller 1988a, 1988b, McConnell 1985, 1990, Harding and Riley 1986, Garcia 1980, Gal 1988 κ.λπ.). Ο διαχωρισμός που έκανε ο Gumperz (1982) είναι ανάμεσα σε περιστασιακή (situational code-switching), και μεταφορική εναλλαγή κώδικα (metaphorical code-switching). Η πρώτη συσχετίζεται και καθορίζεται από το περιβάλλον, τη συγκεκριμένη δραστηριότητα και τα άτομα που συμμετέχουν. Το είδος που μας ενδιαφέρει περισσότερο είναι η μεταφορική εναλλαγή κώδικα που έχει σημασία πάνω από το γλωσσολογικό επίπεδο και μας δίνει πληροφορίες σε σχέση με τη στάση του ομιλητή ή της ομιλήτριας. Ανάμεσα στις λειτουργίες της εναλλαγής κώδικα που αναφέρονται (Gumperz 1982, Tsokalidou 1992, 1994) είναι

ακολουθώντας:

α τη μεταφορά αποσπασμάτων από τα λόγια άλλου (quote-switching, Tsoulou 1994).

α τη διευκρίνιση του ατόμου στο οποίο αναφερόμαστε (αγγλικά για την αδερφή ελληνικά για τη μαμά), για να αποκλείσουμε κάποια άτομα να συμπεριλάβουμε άλλους.

α να επαναλάβουμε και να ενισχύσουμε έμφαση σε κάποια γνώση μας.

α να διευκρινίσουμε κάτι στην άλλη γλώσσα μπορεί να είναι διαφορετικό.

α να δώσουμε μια ιδιότητα ή χαρακτηρισμό σε κάτι.

α να εκφράσουμε πολιτισμικά στοιχεία από τη μια κουλτούρα.

α να δημιουργήσουμε μια ηθική και φιλική ατμόσφαιρα.

α να κάνουμε κάτι πιο προσωπικό ή απρόσωπο.

Όπως λέει και ο Herman (1968), η επιλογή της γλώσσας προέρχει από την εξισορρόπηση των εξής παραγόντων: τις κοινωνικές ανάγκες του/της ομιλήτριας, το τι έχει πει και τη συγκεκριμένη κατάσταση/δραστηριότητα. Το πει προηγηθεί συσχετίζεται με την ολική ψυχολογική κατάσταση που επιδρά πάνω στη συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Από τα παραδείγματα φαίνεται ότι η εναλλαγή κώδικα που ακούγεται από προφορικό και γραπτό λόγο, δείχνει ότι το φαινόμενο αυτό επιτρέπει στα άτομα να χρησιμοποιούν τις γλώσσες και δύο κώδικες διπλασιάζουν τις εκφραστικές δυνατότητες, αλλά να εκφράζουν τη διπλή (ή πολλαπλή) τους ταυτότητα, να χρειάζεται να διαλέγουν μία ή την άλλη. Έτσι τα άτομα δίγλωσσο άτομα διαλέγουν και ελέγχουν το ρόλο, τις ρεωσείς και τα δικαιώματά τους, σε μια συνομιλία, χρησιμοποιώντας τη γλώσσα σαν εργαλείο και σύμβολο ταυτόχρονα.

Στα παραδείγματα που ακολουθούν, χρησιμοποιείτε ένα αρχικό για κάθε δίγλωσσο άτομο για να προστατευθεί έτσι η ανωνυμία τους:

1.J: (Μιλώντας για τη μητέρα της)
She is so 'set in her ways, you know,
like «έτσι έμαθα από μικρή, δεν μπορώ ν' αλλάξω τώρα»
you know,
of course she can,
«μπορείς ν' αλλάξεις».

2.I: Συγκινήθηκα πραγματικά.
I'm speechless,
I don't know what to say...
I: Really
συγκινήθηκα!
Συγκινήθηκα σοβαρά.
Thank you very much.
I don't know how to thank you guys because,
I've never received,
as I said,
something like this από σας,
I hardly know you people και
με δείξατε πολλή αγάπη,
and I thank you
truly from the bottom of my heart.

Έτσι φαίνεται ότι η εναλλαγή του κώδικα δίνει τη δυνατότητα στο δίγλωσσο άτομο να κάνει πιο εκφραστικό το λόγο του και να δημιουργήσει μια άνετη ατμόσφαιρα στην οποία και οι δύο γλωσσικοί κώδικες μπορούν να χρησιμοποιηθούν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. **1. Bettoni, C. (1981).** *Italian in North Queensland*. James Cook University of North Queensland, Capricornia (Occasional monographs of the Department of Linguistics).

2. **2. Blom, J.P. and J.J. Gumperz (1972).** «Social meaning in linguistic structures: code-switching in Norway». In J.J. Gumperz and D. Hymes (eds) *Directions in Sociolinguistics*. New York, Holt, Rinehart and Winston, pp. 407-434.

3. **Clyne, M. (1967).** *Transference and Triggering*. The Hague, Martinus Nijhoff.

4. **Gal, S. (1988).** «The political economy of code choice». In M. Heller (ed) *Codeswitching Anthropological and Socio-linguistic Perspectives*. Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 245-264.

5. **Garcia, E.E. (1980).** «The function of language switching during bilingual mother-child interactions». In *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 1 (3), pp. 243-252.

6. **Grosjean, F. (1990).** «The psycholinguistics of language contact and code-switching: concepts, methodology and data». In *Papers for the workshop on concepts, methodology and data*. Basel, European Science Foundation network on code-switching and language contact, pp. 105-116.

7. **Gumperz, J.J. (1976).** «The Sociolinguistic Significance of Conversational Code-Switching». In *Working Papers of the Language Behaviour Research Laboratory* 46, University of California, Berkeley.

8. **Gumperz, J.J. (1982).** «Conversational code-switching». In J.J. Gumperz (ed) *Discourse Strategies*. Cambridge, CUP, pp. 59-99.

9. **Gumperz, J.J. and D.H. Hymes (eds) (1972).** *Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of communication*. New York, Holt, Rinehart & Winston.

10. **Harding, E. & P. Riley (1986).** *The Bilingual Family. A Handbook For Parents*. Cambridge, Cambridge University Press.

11. **Haugen, E. (1953).** *The Norwegian Language in America: A study in bilingual behaviour*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press. [Reprinted in 1969. Bloomington, Indiana University Press].

12. **Haugen, E. (1956).** *Bilingualism in the Americas: A Bibliographical and Research Guide*. Alabama, American Dialect Society.

13. **Heller, M. (1988a).** *Strategic ambiguity: codeswitching in the management of conflict*. Perspectives. Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 77-96.

14. **Heller, M. (1988b).** «Where do we

go from here?». In M. Heller (ed) *Codeswitching Anthropological and Socio-linguistic Perspectives*. Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 265-271.

15. **Herman, S.R. (1968).** «Explorations in the social psychology of language choice». In J. Fishman (ed) *Readings in the Sociology of Language*. The Hague, Mouton & Co, pp. 492-511.

16. **McConvell, P. (1985).** «Domains and code-switching among bilingual Aborigines». In M. Clyne (ed) *Australia, Meeting Place of Languages*. Pacific Linguistics Series C-92. Canberra, Australian National University, pp. 95-125.

17. **McConvell, P. (1988).** «MIX-IM-UP: aboriginal codeswitching, old and new». In M. Heller (ed) *Codeswitching Anthropological and Sociolinguistic Perspectives*. Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 97-149.

18. **Myers-Scotton, C. (1988).** «Codeswitching as indexical of social negotiations». In M. Heller (ed) *Codeswitching Anthropological and Socio-linguistic Perspectives*. Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 151-186.

19. **Myers-Scotton, C. (1990).** «Codeswitching and borrowing: Interpersonal and macro-level meaning». In R. Jacobson (ed) *Codeswitching as a Worldwide Phenomenon*. N.Y. Peter Lang Publishing, Inc, pp. 85-110.

20. **Nishimura, M. (1985).** *Intra-sentential code-switching in Japanese-English*. PhD thesis. University of Pennsylvania.

21. **Pauwels, A. (1980).** *The effect of mixed marriages of Language Shift in the Dutch Community in Australia*. MA thesis, Monash University.

22. **Romaine, S. (1989).** *Bi-lingualism*. Oxford, Basil Blackwell.

23. **Tsokolidou, R. (1992).** «Language choice and use among second generation Greek-Australians». *Εφαρμοσμένη γλωσσολογία*. Thessaloniki, Greek Applied Linguistics Association, pp. 144-169.

24. **Tsokolidou, R. (1994).** *Cracking the code -an insight into code-switching and gender among second generation Greek-Australians*. PhD Thesis, Monash University.

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ **αντί**

οργανώνουν Συμπόσιο με θέμα:

**Η ελληνική γλώσσα στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση
Γλωσσικός πλουραλισμός και γλωσσοεθνοκεντρισμός**

στις 3, 4 και 5 Φεβρουαρίου 1995

στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών (Σίνα 31, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 36 24 301, fax: 36 46 873) – ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ (18.00 - 21.30)

Εναρκτήρια εισήγηση του Claude Truchot για τον Ευρωπαϊκό γλωσσικό πλουραλισμό.

Α. Η μετάφραση: διάβαση των γλωσσικών συνόρων

Συντονιστής: Τίτος Πατρίκιος
Dominique Grandmont: *Το μεταφραστικό ταξίδι, ΙΙΙ.*
Τάκης Θεοδωρόπουλος: *Γραμμένο για να μεταφραστεί.*
Άρης Μπερλής: *Τι και ποιον υπηρετεί σήμερα η μετάφραση της λογοτεχνίας.*

Βαγγέλης Μπιτσώρης: *Από τη μια γλώσσα στην άλλη: Ιδιοποίηση και ξενισμός.*

Γιώργης Γιατρομανωλάκης: *Ιδιωματική λογοτεχνία: Παγκοσμιότητα του τοπικού.*

ΣΑΒΒΑΤΟ 4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ (10.30 - 14.00)

Β. Το μέλλον της ελληνικής γλώσσας: παρέμβαση ή απρόσκοπτη αποδοχή;

Συντονιστής: Γεώργιος Δ. Μπαμπινιώτης
Άννα Αναστασιάδη - Συμεωνίδη: *Το λεξιλόγιο της νεοελληνικής και ο ευρωπαϊκός γλωσσικός πλουραλισμός.*

Δημήτρης Τομπαΐδης: *Το φαινόμενο του γλωσσικού δανεισμού: Πέρα από τον εφησυχασμό και την κινδυνολογία.*

Ελένη Καραντζόλα: *Ευρωπαϊκός γλωσσικός σχεδιασμός και η γραπτή μορφή της νέας ελληνικής.*

Γιάννης Βελούδης: *Γλωσσολογία και γλωσσολογήματα.*

Ρέα Δελβερούδη / Σπύρος Μοσχονάς: *Ο καθαρισμός της γλώσσας και η γλώσσα του καθαρισμού.*

Μίλτος Πεχλιβάνος: *Το βάρος του ποιητικού παρελθόντος.*

ΣΑΒΒΑΤΟ 4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ (18.00 - 20.00)

Γ. Γλωσσική πολιτική: Τι συμβαίνει με την Ευρώπη των γλωσσών;

Συντονιστής: Ριχάρδος Σωμερίτης

Claude Hagège: *Η μοίρα των γλωσσών και διαλέκτων της*

Ευρώπης.

Γεώργιος Δ. Μπαμπινιώτης: *Πολυγλωσσία, oligogλωσσία και γλωσσικός ηγεμονισμός.*

Jacques Bouchard: *Ένας Καταστατικός Χάρτης για τη γλώσσα: το παράδειγμα του Κεμπέκ.*

Και ο Claude Truchot που συμμετέχει στη συζήτηση.

ΣΑΒΒΑΤΟ 4 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ (20.30 - 22.00)

Δ. Ιδεολογίες και εθνική γλωσσική πολιτική

Συντονιστής: Δημήτρης Ν. Μαρωνίτης
Αναστάσιος - Φοίβος Χριστίδης: *Γλωσσικές μυθολογίες. Η περίπτωση της ελληνικής.*

Ρένα Σταυρίδου - Πατρικίου: *Ο δημοτικισμός ανάμεσα στο κοινωνικό και το εθνικό ζήτημα την επομένη των Βαλκανικών πολέμων.*

Άγγελος Ελεφάντης: *Ο νεοφιλευθερισμός στη γλώσσα.*

Άννα Φραγκουδάκη: *Κίνδυνος αλλοίωσης της ελληνικής γλώσσας ή κρίση της εθνικής ταυτότητας;*

Χρήστος Γ. Λάζος: *Πραγματικές προκλήσεις και φανταστική απειλή.*

Παντελής Μπουκάλας: *Η λέξη και τα δράματα.*

Ηλίας Κανέλλης: *Ελληνική γλώσσα και η «κοινή» των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.*

ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ (18.00 - 21.30)

Ε. Μέσα και προοπτικές μιας ελληνικής γλωσσικής πολιτικής

Συντονιστής: Jacques Bouchard

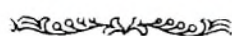
Δημήτρης Ν. Μαρωνίτης: *Προβλήματα γλωσσικής αγωγής.*
Μιχαήλ Σακελλαρίου: *Η ελληνική γλώσσα στο πλαίσιο της πολιτικής του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού.*

Ριχάρδος Σωμερίτης: *Προστασία της γλώσσας: Με ποια πρακτικά μέσα;*

Μιχάλης Κασσωτάκης: *Η σημερινή γλωσσική πολιτική του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.*

Και ο Χρήστος Γ. Λάζος που συμμετέχει στη συζήτηση.

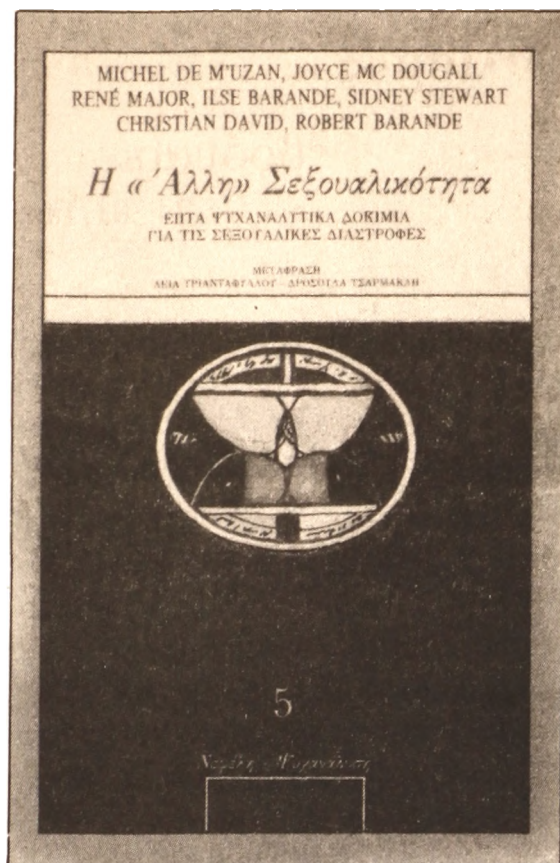
Απολογισμός του Συμποσίου

M. DE M'UZAN - J. Mc DOUGALL - RENÉ MAJOR
ILSE BARANDE - SIDNEY STEWART - CHRISTIAN DAVID
- ROBERT BARANDE

Η άλλη «Σεξουαλικότητα»

ΕΠΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΡΟΦΕΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΕΙΡΑΣ

Κώστας Μπαζαρίδης

Οι συγγραφείς του βιβλίου αυτού, όλοι γνωστοί Γάλλοι ψυχαναλυτές, θεωρώντας ότι οι απαντήσεις που έδινε η ψυχαναλυτική θεωρία είναι ανεπαρκείς, προσπαθούν να προσεγγίσουν με τρόπο προσιτό και πρωτοποριακό θέματα όπως ο σωματικός μαζοχισμός, η ομοφυλοφιλία, ο φετιχισμός, η συναισθηματική διαστροφή, η γλώσσα της διαστροφής, η σχέση πολιτικής και θρησκευτικής στράτευσης με την διαστροφή αλλά, και να απαντήσουν το ερώτημα αν η διαστροφή είναι σύμφυτη με την ανθρωποποίηση.

ΣΤΗ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ZAN ΛΑΠΛΑΝΣ: Ζωή και θάνατος στη ψυχανάλυση
Μετάφρ. Ναταλία Παπαγιαννοπούλου

ANNA ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ: Τα παιδιά της τρέλας -
Η βία στις ταυτίσεις
Μετάφρ. Νίκος Ζηλίκης

ZANIN ΣΜΙΡΓΚΕΛ: Γυναικεία σεξουαλικότητα
Μετάφρ. Δροσούλα Τσαρμαλή

ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744

«Η ομορφιά και η κατάρτα

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗ ΜΑΓΙΑ ΛΥΜΠΕΡ

Κάτι κανείται στο Θέατρο Τέχνης. Πρώτη χρονιά η φετινή που άρχισε να υλοποιείται ο στόχος για εναλλασσόμενο ρεπερτόριο και τα αποτελέσματα άρχισαν να φαίνονται. Μετά τον Μινέττι του Μπέρνχαρτ και το Κάθε γύμνα θα τιμωρείται του Ροντρίγκες, δυο νέες παραγωγές, τρία έργα, ανεβαίνουν στη σκηνή της οδού Φρυνίκου: είναι η Καταιγίδα του Στρίνπεργκ, η Εξέγερση του Β. ντε λ'ιλ-Αντάμ και Η σιωπή του Μολιέρου του Τζ. Μάκκια. Επιπλέον, στους ανθρώπους που υπογράφουν τη σκηνοθεσία προστίθεται η Μάγια Λυμπεροπούλου. Τέλος, νέοι ηθοποιοί εμφανίζονται σε πολύ σημαντικούς ρόλους. Πνεύμα ανανέωσης; Εμείς, τουλάχιστον, αυτό αισθανθήκαμε και σπεύσαμε να συζητήσουμε με τον Γιώργο Λαζάνη και τη Μάγια Λυμπεροπούλου. Για το Θέατρο Τέχνης – και για θέατρο, γενικώς.

ΑΝΤΙ: Δυο γεγονότα συμβαίνουν φέτος στην οδό Φρυνίκου, στο Θέατρο Τέχνης. Καταρχάς, γίνεται πραγματικότητα το εναλλασσόμενο ρεπερτόριο που ήταν υποθήκη από την περίοδο του Κουν. Δεύτερον, υλοποιείται η συνεργασία του Θεάτρου με τη Μάγια Λυμπεροπούλου, που επιστρέφει όχι όπως παλιά, ως ηθοποιός μόνο, αλλά αυτή τη φορά και ως σκηνοθέτις.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Το εναλλασσόμενο ρεπερτόριο ήταν για μένα ένας παλιός στόχος. Δεν πραγματοποιούνται όμως στην ζωή όλα τα όνειρά μας εύκολα. Φέτος, έφτασε η στιγμή και τολμήσαμε, παρ' όλη την οικονομική στενότητα. Νομίζω ότι βγήκε σε καλό. Μπορεί να μην έχουμε τον πολύ κόσμο, αλλά η προσπάθειά μας εκτιμήθηκε και αυτό με χαροποιεί. Με το εναλλασσόμενο ρεπερτόριο μπορεί να δοκιμαστούν και νέοι άνθρωποι, γιατί πιστεύω ότι ένα θέατρο με παράδοση μπορεί να έχει τα κεκτημένα του αλλά επιζητεί και να εκφραστούν οι νεότεροι άνθρωποι. Επιπλέον, η συνεργασία της Μάγιας Λυμπεροπούλου μού είναι πολύτιμη. Είναι έμπειρη και φίλη.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Χορεύουμε ένα χορό εδώ πέρα, ελπίζω όχι χορό του θανάτου (γέλια). Ελπίζω, γιατί είναι αλλιώς να εναλλάσσονται οι ρόλοι σε διαφορετικά έργα προγραμματισμένα και είναι αλλιώς να κάνεις πρόβα τέσσερις ώρες και να ξέρεις ότι θ' αλλάξεις το ρόλο μέσα στο ίδιο εικοσιτετράωρο. Αν και έχει δυσκολίες αυτή η διαδικασία, την ίδια στιγμή κρύβει και ένα στοιχείο εμπλουτισμού, γιατί σε τελική ανάλυση έχει να κάνει με κάτι που μοιάζει οικείο. Οικεία είναι η σχέση να με σκηνοθετεί ο Γ. Λαζάνης, οικειότητα προσδίδει το ότι έχουμε παίζει μαζί, οικείος είναι ο χώρος... Την ίδια στιγμή, όλη αυτή η οικειότητα υποκρύπτει

και κάτι ανοίκειο μαζί. Έχεις πολλά να ανακαλύψεις... Για παράδειγμα, πολλά προσφέρει και στους δύο το ότι παίζουμε με το Γ. Λαζάνη στο ίδιο έργο. Βεβαίως, σε μια πρόβα, πάντα κάποιος σε παρατηρεί ενεργά. Στην περίπτωση της Καταιγίδας του Στρίνπεργκ, που ανεβάζει τώρα το Θέατρο Τέχνης, ο Γ. Λαζάνης παρατηρεί εμένα. Εν πάση περιπτώσει, πιστεύω ότι κερδίζουν και οι δύο ρόλοι: δεν εννοώ με την έννοια του άμεσου, του αποτελέσματος, εννοώ ως εσωτερικό κέρδος. Αυτό το θεωρώ ένα στοιχείο παραπάνω για να γίνει τέλεια παράσταση.

ΑΝΤΙ: Ο κ. Λαζάνης μίλησε για τη νέα γενιά ηθοποιών. Πράγματι, έχει δικαίωμα η νέα γενιά των ηθοποιών να βρει θέση στο σανίδι. Αλλιώς, πάντα ελλοχεύει ο κίνδυνος της τυποποίησης...

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Ακριβώς αυτό ήθελα. Να 'ρθουν οι νέοι άνθρωποι στο θέατρο. Οι νεότεροι λένε, το Θέατρο Τέχνης έγινε παλιό, είναι σαν το Εθνικό. Υποτίθεται ότι με το καινούργιο αίμα δεν μένουμε πίσω και αυτό θέλω να γίνει φανερό και προς τα έξω. Σου λένε το Θέατρο Τέχνης είναι κουλτούρα, ανεβάζουν δύσκολα έργα. Δεν είναι όμως έτσι ακριβώς...

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Διότι πολλοί μένουν στις εντυπώσεις. Λείπει η άμεση σχέση με την πραγματικότητα.

ΑΝΤΙ: Μα η εντύπωση για το Θέατρο Τέχνης μένει ακόμη προσκολλημένη στην παράδοση του Κουν. Εσείς, βεβαίως, συνεχίσατε στα χνάρια του, με σοβαρό ρεπερτόριο, με καλούς ρόλους. Το αίτημα της ανανέωσης, όμως, πάντα παραμένει...

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Τα χρόνια περνάνε, η οπτική αλλάζει και όσο κι αν θεωρείς ότι έχεις τις βάσεις, οφείλεις να κοιτάς μπροστά.

ΑΝΤΙ: Πώς κοιτούσατε μπροστά; Αφού και-

νούργιοι προβληματισμοί ένα νέο δραματολόγιο, ακόμα και οι σύγχρονες αντιλήψεις για το πώς ανεβάζονται τα έργα, δεν φαίνεται να ασχολήσαν το Θέατρο Τέχνης.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Νομίζω ότι το απασχολήσαν. Αλλά συγχρόνως ίσως να είχαμε να επιλύσουμε κι άλλα θέματα. Ίσως η ανάγκη να υπάρξουμε μετά τον χαμό του Κουν ήταν πολύ πιο έντονη προς τα μέσα παρά προς τα έξω. Δεν είχαμε στραφεί λοιπόν προς τα έξω, αυτό συνέβη.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Νομίζω ότι έχουμε πια να κάνουμε με μια άλλη πραγματικότητα. Πολύ εύκολα σε χώρους όπως αυτός της Τέχνης νομίζουμε πως αρκούν οι στόχοι, οι επιθυμίες... Δεν είναι, ωστόσο, πάντα τόσο απλό. Δεν νομίζω ότι υπάρχει άνθρωπος που παίζει στα σοβαρά θέατρο και μπορεί να φτάσει σε στόχους που θα ήθελε. Υπάρχουν πάντα πράγματα που δεν του επιτρέπονται. Απ' την άλλη, νομίζω ότι ο κόσμος του θεάτρου και οι θεατρόφιλοι έχουν την τάση να ταυτίζουν ένα πρόσωπο με έναν χώρο.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Αυτό είναι. Νομίζω ότι ταυτίζουν το Θέατρο Τέχνης μόνο με τον Κουν.

ΑΝΤΙ: Οχι πια.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Μια εικόνα δεν φτιάχνεται μόνο από αυτόν που την εκπέμπει. Φτιάχνεται και από αυτόν που την προσλαμβάνει και απ' το πώς την διαβάζει. Έτσι, ενώ υπήρχε ανανέωση, στην ουσία κυριαρχούσε η ταυτότητα του Θεάτρου Τέχνης. Όμως, αυτή η ταυτότητα δεν σημαίνει κάτι αναλλοίωτο. Καινούργιοι θεατές, καινούργιοι ηθοποιοί, νέα έργα. Κι έπειτα, οι άνθρωποι που παρέλαβαν την κληρονομιά του Κουν δεν τους έκαναν να φέρουν συνεχά στο στόμα τους την ανανέωση, τους ζητούμενους καινούργιους προσανατολισμούς...

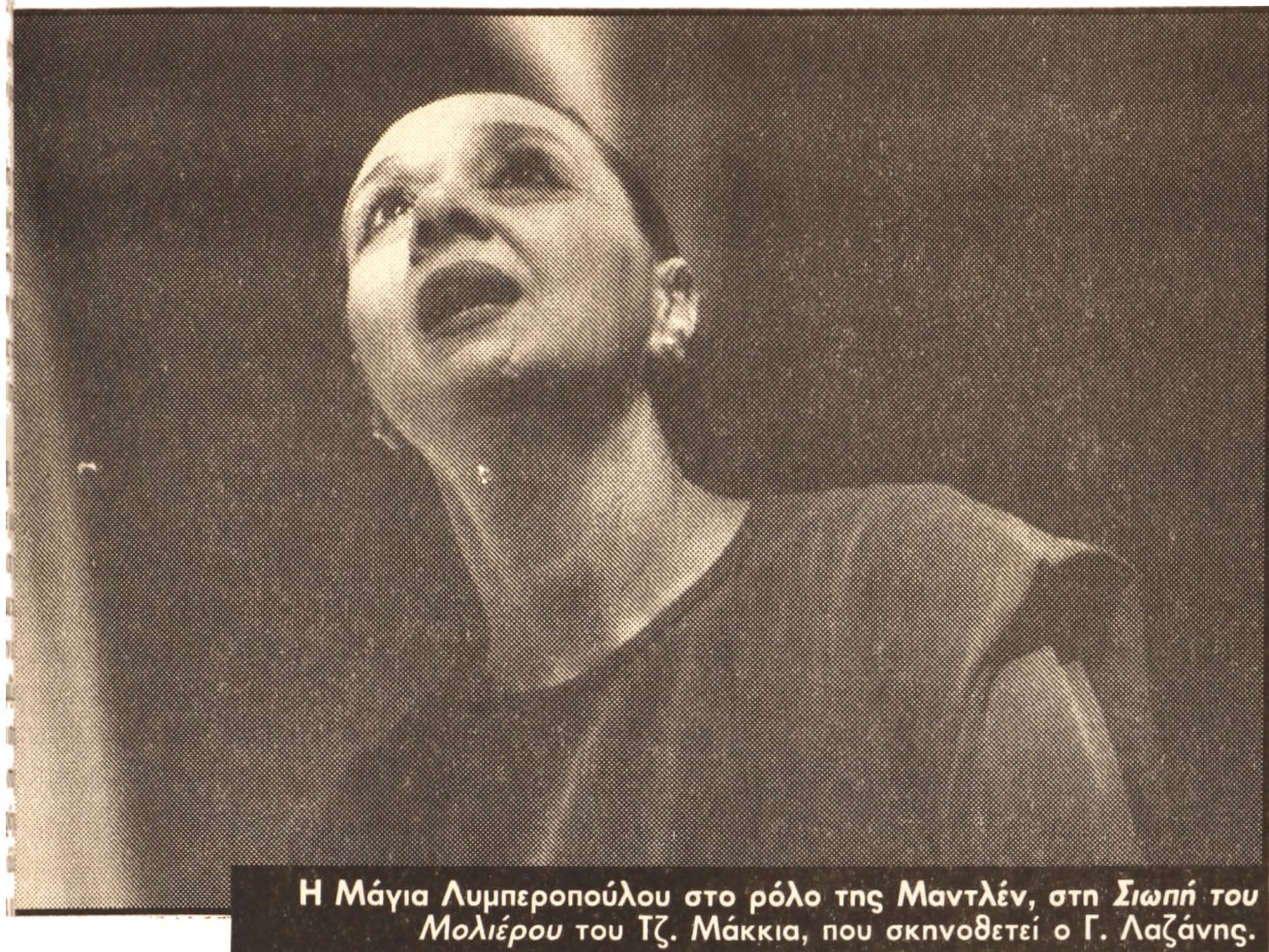
Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Νομίζω ότι υπήρξαν και πολλοί άνθρωποι που δεν θέλησαν μετά τον θάνατο του Κουν να παραδεχθούν ότι γίνονταν προσπάθειες για ανανέωση, ότι μας απασχολούσαν συνεχώς νέοι προβληματισμοί. Και χαλούσε το πράγμα...

ΑΝΤΙ: Βρίσκατε τέτοιες αντιπαλότητες;

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Πάρα πολλές, είναι σαφές. Υπήρχαν άνθρωποι που έλεγαν «συνεχίστε», υπήρχε όμως και ένας τοίχος πο-

Θεάτρου είναι πληθυντική»

ΜΑΡΙΑ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΛΑΖΑΝΗ

Η Μάγια Λυμπεροπούλου στο ρόλο της Μαντλέν, στη Σιωπή του Μολιέρου του Τζ. Μάκκια, που σκηνοθετεί ο Γ. Λαζάνης.

σκληρός.

ΑΝΤΙ: Φαντάζομαι, δεν εννοείτε ομοτέχνους;

ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Λιγότεροι ίσως, αλλά οι ομοτέχνοί μας. Αυτοί οι ίδιοι οι άνθρωποι που δούλευαν κοντά στον Κουν δεν ελάν ορισμένους ανθρώπους οι οποίοι αν πιο κοντά του.

ΛΑΖΑΝΗΣ: Η αντιπαλότητα έγκειται στην εξέλιξη: παίρνεις εσύ μια άλφα επιχορήγηση και πάνε και λένε οι άλλοι «Τι κάνουν, που πέθανε ο Κουν»... Και άνθρωποι όλο τον χώρο μας και παράγοντες του χώρου. Αλλά δεν θα ήθελα, μιλώντας, να περνούσαμε στη σφαίρα του παραθεάτρου. Συνεπώς, έγιναν απόπειρες να μας κοπεί η ρα, μετά τον Κουν.

ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Πρέπει, πάρα πολύ, να σημειώσουμε ότι υπήρξαν και άνθρωποι που δεν σεβάστηκαν την έννοια της ορικής του Θεάτρου Τέχνης, ότι δηλαδή πρέπει να υπάρξει. Ανεξάρτητα από πρόσωπα που θα διαχειριστούν την ιδιότητά τους, το να μην συνεχίσει να υπάρχει είναι παράλογο.

ΤΙ: Κυρία Λυμπεροπούλου, στρατευμένη ανακάμπτει στην υπόθεση του Θεάτρου Τέχνης.

ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Δεν είμαι στρα-

τευμένη, απλώς μ' αρέσει να τοποθετώ τα πράγματα στη θέση τους. Ερχονται και παρέρχονται λέξεις όπως «στόχοι», «οράματα». Πανέμορφες λέξεις που τις έχουμε κάνει απεχθείς. Μα, οι στόχοι δεν ταυτίζονται απλώς με τις επιθυμίες. Πρέπει να το επιτρέπουν οι συγκυρίες, οι ειδικές συνθήκες. Θεάτρο είναι οι ειδικές συνθήκες. Βέβαια, δεν είναι αυτές που κάνουν το θέατρο. Επειδή ξέρουμε τη θέση του πολιτισμού στην χώρα μας...

ΤΑ ΠΡΟΣΧΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΝ

ΑΝΤΙ: Και το κοινό, φυσικά, προσελάμβανε την εικόνα που διαμορφωνόταν λόγω των εντυπώσεων που κυριαρχούσαν...

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Μιλάμε για ένα κοινό της τελευταίας πενταετίας που διαμορφώνεται με όρους εντυπώσεων και όχι διαβάζοντας την πραγματικότητα.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Μα σήμερα μόνο εντυπώσεις υπάρχουν. Και να τηρείς τα προσχήματα των εντυπώσεων.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ξέρουμε όλοι πολύ καλά ότι, σήμερα, όλα αφορούν ένα πολύ καλό περιτύλιγμα (που μπορεί να περιλαμβάνει από τις μη νόμιμες σχέσεις ως τους κανόνες του μάρκετινγκ). Ένα τέτοιο

σύστημα, καρδαμωμένο και κωλοπετσωμένο, μπορεί να πουλήσει φύκια για μεταξωτές κορδέλες. Όμως, ξέρουμε ακόμα ότι μια πολύ ουσιαστική δουλειά, αν δεν βρεθούν 2-3 άνθρωποι με κύρος για να την εντοπίσουν και να τη δείξουν στους υπόλοιπους, στην περίπτωση μάλιστα που η δουλειά δεν συνοδεύεται από το συγκεκριμένο περιτύλιγμα, θα πάει στο βρόντο. Επιβιβώνεται αυτό αναδρομικά με την πάροδο του χρόνου.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Διαβάζεις 2 κριτικές. Η μία λέει ότι ένας ηθοποιός είναι καλός και πρέπει να τον δείτε (και το λέει για ένα θέατρο στο οποίο χρειάζονται 20 άνθρωποι, 10 γεροί ηθοποιοί). Ε, λοιπόν, παρακάμπτει όλη αυτή τη συλλογική δουλειά, μένει στο ρόλο του ενός και προτρέπει το κοινό του να πάει να δει το έργο γι' αυτόν τον ένα. Η άλλη πάλι διατείνεται ότι την έχουμε πατήσει εμείς στο θέατρο, επειδή είναι υποτίθεται άχρηστοι οι δραματολόγοι. Οι κριτικοί γράφουν, καταλαβαίνουν όμως ότι πρώτα απ' όλα πρέπει να μπορούν να αναλύσουν ένα έργο; Όπως ακριβώς και ένας θεατρολόγος...

ΑΝΤΙ: Κι όσοι γράφουν κριτική έχουν άραγε κατά νου ότι η βασική τους δύναμη είναι να στείλουν ή να αποτρέψουν τον κόσμο από μια επιλογή; Αν και, σήμερα, η κριτική έχει υποκατασταθεί από μια κάποια δημοσιογραφία.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ακριβώς. Κι ό,τι γράφουν την επομένη της πρεμιέρας, που δεν είναι κριτική, μπορεί να είναι ισχυρότερο και από το κριτικό σημείωμα που θα γραφτεί εν καιρώ.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Οι πρεμιέρες είναι γεγονός που το προετοιμάζουν οι καλεσμένοι. Στις πρεμιέρες παίζεται ένα γεγονός, ανάβουν τα φλας, και δεν θυμάται κανείς σε ποιο έργο είχε πάει...

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Είναι σημείο του καιρού. Οι δημοσιογράφοι, συνήθως, ζητούν να μην τους μιλάμε για τα έργα που ανεβάζουμε. «Ο κόσμος θέλει να μάθει για σας», μας λένε. Έχουμε επωνύμους με ανώνυμο έργο.

Αποτέλεσμα: Μια τέχνη που είναι εξ ορισμού πληθυντική προσωποποιείται. Να ανεβαίνει ένα έργο για το οποίο θέλεις 20 πρόσωπα, 10 ηθοποιούς με διαπιστευτήρια

στη σκηνή, και να λες “φτάνει, εγώ αναγνωρίζω το θέατρο του ενός” είναι διαστρέβλωση. Αυτή η παραδοχή εμπεριέχει την έννοια του σταρ. Φυσικά υπάρχουν σταρ. Δίνοντας όμως ο κριτικός έμφαση στον σταρ υποβαθμίζει την έννοια του θεάτρου. Η ομορφιά και η κατάρτα του θεάτρου είναι πληθυντική.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Εγώ θα έλεγα αυτό που είπε ο Γιαννάκης (ο μπασκετμπολίστας). Τον ρώτησαν πώς τα κατάφερε με το μπάσκετ και είπε: «Αα, είμαστε σύνολο εμείς, δεν είμαστε άτομα! Εμένα με βοηθάει η ομάδα, ο προπονητής, το συμβούλιο...».

ΑΝΤΙ: Φέτος κατόρθωσε, επιτέλους, το Θέατρο Τέχνης να φτάσει στο στόχο του για εναλλασσόμενο ρεπερτόριο, 5-6 έργα τον χρόνο. Θα εναλλάσσονται και οι ηθοποιοί και οι σκηνοθέτες. Στην καινούργια προσπάθεια, συμβάλλει η σκηνοθέτης Μάγια Λυμπεροπούλου. Εμφανίζονται και νέοι ηθοποιοί. Αποφασίσατε να αξιοποιήσετε τη δεξαμενή του Θεάτρου Τέχνης;

ΤΟΠΟ ΣΤΑ ΝΙΑΤΑ

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Μα, τα τελευταία χρόνια έχουν βγεί από το Θέατρο Τέχνης πολύ ικανά και ταλαντούχα παιδιά.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Σ’ ένα ρόλο πανδύσκολο (ιδίως για νεότερους ηθοποιούς) στην *Καταιγίδα* βγαίνει μια καινούργια κοπέλα που έχει ζημιωθεί στο Θέατρο Τέχνης. Παίζει πλάι στο δάσκαλο της, τον Γ. Λαζάνη – είναι η **Λένα Κιτσοπούλου**. Επίσης μια άλλη κοπέλα, έκτακτη στον βουβό ρόλο στον *Μινέτι*, η **Ζέτα Πασπαράκη**, παίζει έναν εξίσου σημαντικό ρόλο.

Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι ένα ρεπερτόριο εναλλασσόμενο επιτρέπει στους νέους ηθοποιούς, τους δόκιμους, να ρισκάρουν περισσότερο. Το ρεπερτόριο σε κάνει να ασκείσαι. Διακρίνεις νεοεισερχόμενα στοιχεία, παραβάλλεις τους ρόλους. Για να μνηθούν καλοί ηθοποιοί χρειάζεται εναλλασσόμενο ρεπερτόριο. Αυτό το επινόησε ο Κουν και το έφερε στην Ελλάδα. Άλλο να παίζεις έναν ρόλο και άλλο τέσσερις. Γι’ αυτό, άλλωστε, λέγανε τη σχολή του Θεάτρου Τέχνης μεγάλη του γένους σχολή. Είναι πολύτιμο να ασκείσαι μέσα στους ρόλους, είναι αναζωογόνηση.

ΑΝΤΙ: Απ’ την άλλη μεριά όταν μιλάτε για θέατρο ρεπερτορίου δεν φοβάστε μήπως έχει εξαντληθεί η δεξαμενή των συγγραφέων στους οποίους αναζητούνται καινούργια πράγματα; Δεν είναι πια η εποχή που ανακαλύπτουμε τους συγγραφείς. Ζούμε σε περίοδο όπου, γενικώς, η πληροφόρηση έφερε τα πράγματα πιο κοντά.

Στην Αθήνα υπάρχουν 60 θέατρα...

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Είναι δύσκολο να βρεις καινούργια έργα. Υπάρχουν όμως παλιοί που δεν έχουν ανεβεί στην Ελλάδα. Η ιστορία έρχεται και επανέρχεται. Δεν θα έλεγα, όμως, ότι επαναλαμβάνεται.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Κρίνοντας τις παλιές εποχές, στερούμαστε την συγκομιδή και όχι τα διαστήματα που εμφανίζονται οι συγγραφείς. Ο Κουν κέρδισε τον χαμένο χρόνο από ένα βομβαρδισμό συγγραφέων που ήδη υπήρχαν και έμοιαζαν να βγήκαν στο προσκήνιο όλοι μαζί. Την πρώτη τριετία ανακαλύψαμε 15 αλλά αυτοί οι 15 ήρθαν με καθυστέρηση στην Ελλάδα. Οι συγγραφείς δεν γεννιούνται σε μια πενταετία. Τα ζήσαμε μαζεμένα χάρη στον Κουν και έχουμε την εντύπωση ότι σε κάθε τριετία έβγαينαν 10, επειδή βλέπαμε 12 στο Θέατρο Τέχνης και κρατάγαμε τους 10.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Εγώ επιμένω ότι μεγάλα ονόματα μετά τον Μπέκετ δεν βλέπεις. Ετσι μπορείς να λες “δεν είναι Σαίξπηρ δεν είναι Πιραντέλλο”. Υπάρχει, βέβαια, ο Μπέρνχαρντ που ανεβάσαμε φέτος... Απ’ την άλλη πλευρά, οφείλουμε πάντα να ψάχνουμε.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ρεπερτόριο, άλλωστε, δεν σημαίνει μόνο τα μεγάλα ονόματα, μόνο τα κορυφαία έργα.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Η γνωριμία με το κοινό είναι να δώσεις και τα ελλείποντα έργα. Προέχει το ζύμωμα των ηθοποιών με τη σύγχρονη δραματουργία.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΒΛΕΜΜΑΤΟΣ

ΑΝΤΙ: Υπάρχει σήμερα η πολυτέλεια ένας θεατρικός οργανισμός όπως το Θέατρο Τέχνης να προβάλλει το παιδευτικό αίτημα του θεάτρου;

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Είναι ένας από τους βασικούς μας στόχους. Αλλιώς το παίρνεις απόφαση και δουλεύεις για το ταμείο.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Εχουμε ένα κοινό εντελώς διαφορετικό απ’ αυτό που υπήρχε πριν από 5 χρόνια. Το κοινό το σημερινό είναι νέο, βλέπει θέατρο με άλλη ματιά. Χρειάζεται μια επανάσταση κριτηρίων και βλέμματος. Διότι το βλέμμα σήμερα διαμορφώνεται από την τηλεόραση. Κι ωστόσο, σήμερα ειδικά, με τον καταγισμό των media, το θέατρο έχει έναν ρόλο πολύ πιο πολύτιμο.

ΑΝΤΙ: Άρα, το θέατρο δεν είναι μακριά από την πραγματικότητα. Μήπως, είναι πολύ κοντά, πολύ μέσα;

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ακόμα και ό-

ταν δεν το έχει συνειδητοποιήσει, επηρεάζεται ως και στη γραφή. Από τον Μπέκετ που έφτανε να έχει τρεις λέξεις στις οποίες συμπυκνώνονταν ελλειπτικά το νόημα και οι θεωρίες για την έμφαση στο σώμα, φτάνουμε στο σήμερα, όπου επανέρχονται στο προσκήνιο έργα με πολλή πρόζα - ό,τι παλιότερα ονομάζαμε φλυαρία. Βλέπουμε σύγχρονους συγγραφείς να γράφουν κάτι μονολόγους τεράστιους.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Η εικόνα που βγαίνει από τον λόγο της φαντασίας είναι πολύ πιο σπουδαία από μια έτοιμη που μας δίνεται...

ΑΝΤΙ: Σκέφτεσθε κάτι και για το ελληνικό ρεπερτόριο;

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Οι παλιοί συγγραφείς, αυτοί που έβγαλε το Θέατρο Τέχνης, ακολούθησαν το δρόμο τους. Δίνουν τα έργα τους στο «εμπορικό» λεγόμενο θέατρο, σε μεγάλες σκηνές που εξασφαλίζουν μεγαλύτερη προσέλευση. Νομίζω ότι έχουμε τελειώσει μ’ αυτούς... Είμαστε βέβαια πάντα ανοιχτοί για συνεργασία με δυο τρεις από τους αξιολογούς συγγραφείς μας και κυρίως αναζητούμε νέους. Προσπαθούμε να τους ανακαλύψουμε. Στο πρόσφατο παρελθόν, προσπάθησαμε μια-δύο φορές να ανεβάσουμε νέο ελληνικό έργο, όχι με επιτυχία. Όμως, στο θέατρο, οι νέοι συγγραφείς δεν μπορεί να κατεβούν από τον ουρανό. Οι συγγραφείς οφείλουν να γνωρίζουν τη σκηνή, να βλέπουν πώς μπορεί να παιχτεί το κείμενό τους. Φέτος, στο τέλος της σαιζόν, θα ανεβεί το έργο ενός δικού μας ηθοποιού που πιστεύω ότι είναι καλό. Θα ανεβεί στο «Υπόγειο», στην άλλη σκηνή του Θεάτρου Τέχνης, σε σκηνοθεσία του Μίμη Κουγιουμτζή.

ΟΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΑΝΤΙ: Τι θα λέγατε να περάσουμε στα έργα, που ανεβάζετε αυτές τις μέρες και στο αγαπημένο του Μπέργκμαν, την *Καταιγίδα*;

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Στην Ελλάδα, τον Στρίντμπεργκ τον έχουμε συνδυάσει με την καταστροφική σχέση του άνδρα και της γυναίκας ή και την καταστροφική σχέση με τον άλλον, αν θέλουμε να μιλήσουμε ευρύτερα. Η *Καταιγίδα* έχει εντελώς ξεχωριστή θέση στην δραματουργία του Στρίντμπεργκ και έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον Γ. Λαζάνη που κρατά τον βασικό ρόλο και για μένα που σκηνοθετώ. Ο Στρίντμπεργκ έχει μια οικονομία ζηλευτή. Με πρόφαση μια κοινότοπη ιστορία, μιλάει για τον άνθρωπο και τον κόσμο.

Η δεύτερη παραγωγή περιλαμβάνει δυο

ρα: την *Εξέγερση* του Βιλλιέ ντε λ'ιλτάμ και τη *Σιωπή του Μολιέρου* του Τζοννι Μάκκια. Γραμμένη το 1770, η *Εξέγερση* συνδυάζει το επίκαιρο του θέματός την Ελισάβετ. Μιλάει για πράγματα ξεμμένα και θεωρώ ότι χρησιμοποιεί τη όσσα την ωμή για να διεκδικήσει το όνειρο και την ποίηση, με ό,τι μπορεί να εμπεχουν αυτές οι λέξεις. Στο τέλος θα νυστεί η πολύ σημαδιακή κουβέντα: «σο υπάρχει ποίηση, οι νοικοκυραίοι θα δυνεύουν». Στη *Σιωπή του Μολιέρου*, μιεί η κόρη του Μολιέρου για τον πατέρα και τη θεατρική τέχνη. Φαινομενικά φορετικά τα δύο έργα, έχουν μια αδιόλη σχέση. Μιλάνε για την ανθρώπινη πεέχεια την ενδόμυχη, την εσωτερική, και δικό μου το βλέμμα είναι πιασμένοι χέχει αυτοί οι ήρωες. Επανέρχονται λές, μοτίβα, οι σχέσεις τους με τη σιωπή. ή η έννοια της σιωπής απο διαφορετισκοπιές, κατά βάθος σημαίνει συναναοφή με το θάνατο. Μοιάζει δεισιδαιμοαλλά σίγουρα δεν είναι τυχαίο που το θανόμαστε.

Ο ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΣ ΚΑΘΡΕΦΤΙΖΕΤΑΙ ΣΤΟΝ ΗΘΟΠΟΙΟ

ΤΙ: Επιτρέψτε μου και μια ερώτηση αφελούς. οι δύο σας παίζετε και σκηνοθετείτε ταυτόως. Στην Καταιγίδα, η Μάγια Λυμπεροπούσκηνοθετεί τον Γ. Λαζάνη. Πώς είναι να ήνεστε ο ένας στα χέρια του άλλου;

ΛΑΖΑΝΗΣ: Πιστεύω ότι ο κάθε ηθοποιπρέπει να μαθαίνει να εμπιστεύεται και αυτοσκηνοθετείται. Πρέπει να μάθει ο πρέπει να υπάρχει και πόσο δεν πρένα υπάρχει πάνω στην σκηνή. Αυτό είη αρχή.

ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Όταν είσαι νέκαι ταλαντούχος, με μανία και αφοσίωστο θέατρο, οφείλεις να γνωρίζεις ότι σανίδι βρίσκεσαι μόνος, με το ρόλο. Πρέπει να μάθεις να τα βγάζεις πέρα.

ΛΑΖΑΝΗΣ: Οι άνθρωποι που δεν έχουν ίει το θέατρο μέσα από την πράξη, αντιωπίζουν τη σχέση ανάμεσα στο σκηνοη και τον ηθοποιό ως σχέση αντιπαλότη. Θαρρούν πως υπάρχει άμεση σύιωση, επειδή μπορεί να βρεθούν όλοι δύσκολη στιγμή της διόρθωσης μιας κίης, μιας χειρονομίας, του τρόπου με τονίο αρθρώνουν κάποιες λέξεις... Εκλαμουν τη θέση του σκηνοθέτη ως θέση ύος, άσκησης εξουσίας. Αν το ίδιο πίυε και ο ηθοποιός, θα ήταν χαμένος από

Η Κάτια Γέρου, Ελισάβετ στην *Εξέγερση*, που σκηνοθετεί η Μ. Λυμπεροπούλου.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Από τις κακές δραματικές σχολές βγαίνουν ηθοποιοί που δεν έχουν εκλάβει την ανάγκη του σκηνοθέτη να βρίσκει στον ηθοποιό έναν καθρέπτη του εαυτού του. Το πιο φανατικό μου κοινό, αν υπάρχει, σε μια παράσταση στην οποία υποδύομαι ένα ρόλο, δεν μπορεί να μ' ακούσει και να με δει με την υπερδιέργεση, την ένταση και το φούντωμα με το οποίοι με κοιτάει ο σκηνοθέτης στις πρόβες. Ο σκηνοθέτης είναι κάποιος ηθοποιός που αντί να παίζει επάνω στη σκηνή κατέβηκε κάτω και κοίταζε τους άλλους. Το βλέμμα του, αν κρύβει αγωνία, δεν μπορεί να μην πει το στραβό.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Είναι πιο σύνθετη βέβαια η δουλειά του σκηνοθέτη. Πρέπει να δει το έργο, να δώσει όχι μόνο τη φόρμα αλλά και τα μέσα, την ιδιοσυγκρασία του.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Γι' αυτό υπάρχουν οι προτιμήσεις σκηνοθετών και στους ηθοποιούς. Άλλοι υπηρετούν το έργο και άλλοι το χρησιμοποιούν ως άλλοθι.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Μακάρι οι παραστάσεις να κρατούνταν όως είναι όταν τελειώνει η γενική δοκιμή. Αυτό είναι και το πρόβλημα στην Ελλάδα, εκεί φαίνεται και η δουλειά του σκηνοθέτη. Δεν βλέπεις παράσταση πια. Μιλώ, φυσικά, πάντα για το ελληνικό θέατρο, δεν ξέρω τι γίνεται έξω.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ενας ηθοποιός έχει το ρόλο του και προχωρεί.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Μπορείς να ανακαλύπτεις πολλά πράγματα στην διαδρομή.

Μ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Η εξέλιξη των ρόλων σημαίνει αλλαγή των πάντων, έτσι πιστεύουν πολλοί ηθοποιοί. Η εξέλιξη του ηθοποιού, όμως, ανιχνεύεται στο βάθος.

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Ο ηθοποιός πρέπει ν' ασκείται για να διατηρεί την φόρμα του. Είναι σαν αθλητής.

ΑΝΤΙ: Όλοι γνωρίζουμε τη δεινή θέση στην οποία βρίσκονται, από οικονομικές απόψεις, θεατρικοί οργανισμοί με τις δικές σας προδιαγραφές και στόχους. Πώς είναι δυνατόν να επιβιώσουν ανάλογα θεατρικά σχήματα – και το δικό σας;

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Από το '50, που είμαι στο Θέατρο Τέχνης, αυτό είναι ένα πρόβλημα. Συνέχεια προχωρούσε με τις θυσίες των ανθρώπων του. Σήμερα, υπάρχει μια επιπλέον δυσκολία. Οι μεν καλλιτέχνες μπορεί να υπηρετούν την τέχνη που αγαπούν ακόμα και τσάμπα. Οι δήθεν “επαγγελματίες” αντιμετωπίζουν το θέμα με τη φράση “τα θέλω και τα θέλω τώρα”. Βέβαια πρέπει να γίνεται ο διαχωρισμός καλλιτέχνη και μη καλλιτέχνη.

Θα μου πείτε, πώς επιβιώνουν τόσα θέατρα όταν το πρόβλημα μεγαλώνει. Εντάξει, γίνεται ένα μοίρασμα κάποιων χρημάτων αλλά δεν μπορείς να απαιτήσεις περισσότερα με τόση ανεργία, όταν η οικονομία καταρρέει. Δεν ξέρεις τι να πεις.

ΑΝΤΙ: Η ερώτηση ετέθη με πονηρό πνεύμα. Συνήθως, τα θέατρα γκρινιάζουν και ζητούν επιχορηγήσεις από το κράτος. Μήπως, όμως έτσι δέχονται ως κριτές ορισμένους που κατά γενική εκτίμηση δεν εμπιστεύονται;

Γ. ΛΑΖΑΝΗΣ: Είναι αλήθεια. Βρισκόμαστε στο έλεος κάποιων επιτροπών. Βεβαίως, οι κριτές έχουν βάσει μια ταμπέλα αντικειμενικότητας. Πόσο όμως αυτή η «αντικειμενικότητα» είναι ανεπηρέαστη από συναλλαγές και συμψηφισμούς; Για μας, τα πράγματα είναι πιο ξεκάθαρα. Όσο μπορούμε να αντέξουμε θα αντέξουμε.

Το Θέατρο Τέχνης, είναι γνωστό, επιχορηγείται από την HEINEKEN, με 30 εκατ. τον χρόνο. Τους ευχαριστούμε, αλλά... Τώρα ακούω ότι γίνεται μια επιτροπή στο υπουργείο.

Μετά τη μεταπολίτευση, το '74, επειδή ο Κουν ήταν ο μόνος άνθρωπος που άνοιξε το παράθυρο για να δίνονται επιχορηγήσεις και επειδή ήταν ο πρώτος που πήρε επιχορήγηση κατάφερε να του γίνει μια εξαίρεση απ' όλους τους υπουργούς Πολιτισμού. Το Θέατρο Τέχνης δεν επιχορηγούνταν κατόπιν γνωματεύσεως ειδικών επιτροπών. Το καθεστώς αυτό εύχομαι να διατηρηθεί. Εάν δεν διατηρηθεί, δεν θα δεχτώ να κρινόμαστε από επιτροπές τις οποίες συγκροτούν άνθρωποι που δεν είναι αξιόπιστοι.

Κάτι συμβαίνει εδώ...

Επιμέλεια: Λεωνίδας Βαλασόπουλος
Τζούλη Αγοράκη

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΛΟΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

Στις 21 του περασμένου Δεκεμβρίου έγινε στο Μουσείο της πόλεως των Αθηνών η παρουσίαση του λευκώματος: *Ελληνικά Πλοία του Μεσαίωνα* (κείμενα: Δ. Μιχαλόπουλος, εικονογράφηση: Α. Μιλάνος, εκδ. «Ευρώπη»).

Ο καθηγητής **Δημήτρης Μιχαλόπουλος** περιγράφει με κριτικό πνεύμα την εξέλιξη του βυζαντινού πλοίου, πολεμικού και εμπορικού, που διέσχισε τη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα από τον 4ο αι. έως την πτώση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Οι υδατογραφίες και τα σχέδια του **Αντώνη Μιλάνου** βασίζονται στις αναπαραστάσεις του βιβλίου του **Κωνσταντίνου Σαράφη - Πιτζιπιού**, που εκδόθηκε στην Αθήνα το 1907. Το έργο αυτό είναι πολύ σημαντικό, αλλά ο συγγραφέας του δεν αναφέρει τις πηγές του. Ίσως χρησιμοποίησε κάποιο χειρόγραφο που δεν διασώθηκε...

Το λεύκωμα παρουσίασε σύντομα και περιεκτικά ο **Κωνσταντίνος Παϊζης - Παραδέλλης**, ναύαρχος ε.α. Μία σύντομη εισαγωγή έγινε, επίσης, από τον **Χαρίλαο Γκητάκο**, πρόεδρο της εταιρείας Παραδοσιακών Σπουδών «Βυζαντινός Πολιτισμός».

Εκτενής παρουσίαση του λευκώματος έγινε από τον καθηγητή της Αραβικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων **Βασίλη Χρησιτίδη**, έναν από τους κορυφαίους ειδικούς στη Βυζαντινή και αραβοϊσλαμική ναυσιπλοΐα.

Ο Β. Χρησιτίδης τόνισε ότι οι υπάρχουσες πληροφορίες σχετικά με το βυζαντινό ναυτικό, πολεμικό και εμπορικό, είναι απελπιστικά ελλειπείς. Επιπλέον, οι σύγχρονοι ερευνητές που ασχολούνται με το θέμα αυτό είναι ελάχιστοι. Μετά το κλασικό έργο της Η. Ahrweiler, *Byzance et la Mer*, που εκδόθηκε το 1966, δεν παρουσιάστηκε ως τώρα καμιά αξιόλογη συνθετική μελέτη, παρά μόνο επιμέρους εργασίες από διάφορους ειδικούς.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

- Στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης «Ιλεάνα Τούντα» ο **Τάσος Χρηστάκης** πραγματοποιεί έκθεση με τις τελευταίες δημιουργίες του. Πληρ.: 64.39.466.

- Από τις 6.2.95 και για πέντε ημέρες ο νεαρός ισπανός καλλιτέχνης **Φ.Κ. Ρίκο** πραγματοποιεί την πρώτη του ατομική έκθεση στην γκαλερί «Θέμα». Πληρ.: 72.37.483.

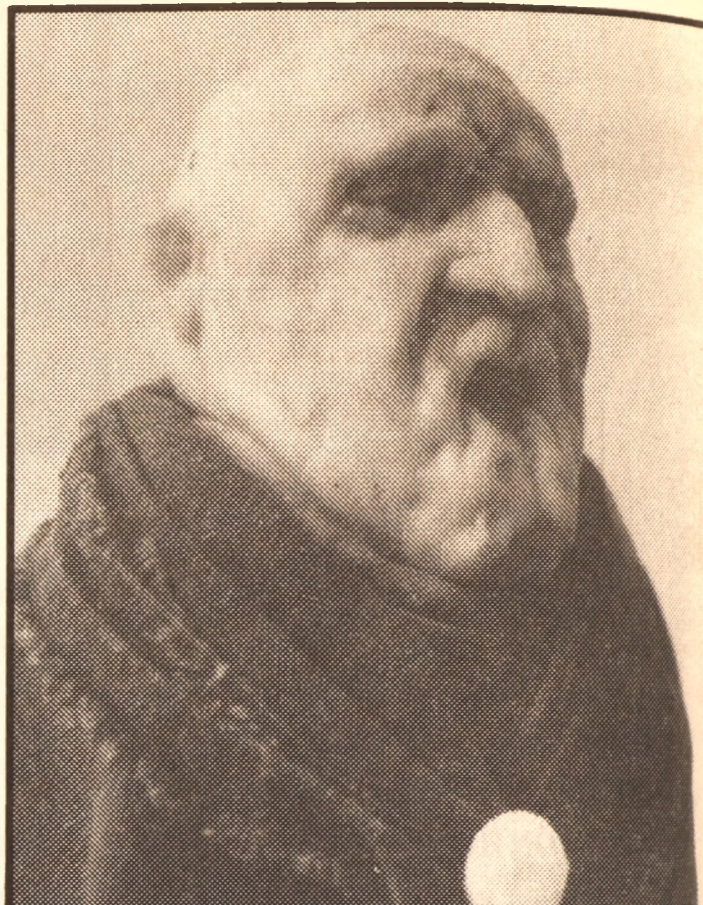
- Ο ζωγράφος **Γιάννης Βαλαβανίδης** παρουσιάζει τις τελευταίες δημιουργίες του στην γκαλερί «Νέες Μορφές» (Βαλαωρίτου 9). Η έκθεση θα διαρκέσει ως τις 18.2.95. Πληρ.: 36.16.165.

- Το **Ιωνικό Κέντρο** παρουσιάζει τα έργα ζωγραφικής, γλυπτικής, ταπητουργίας και υαλουργίας ελληνικών καλλιτεχνών από τη Γεωργία. Η έκθεση ολοκληρώνεται στις 12.2.95. Πληρ.: 32.46.614.

- Από τις 26.1.95 στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης «Ιλεάνα Τούντα» η **Ursula Kelm** πραγματοποιεί έκθεση φωτογραφίας με τίτλο «Εσωτερικοί κόσμοι / Εξωτερικοί κόσμοι». Η έκθεση θα διαρκέσει ως τις 4.3.95. Πληρ.: 64.39.466.

- Στις 9.2.95 εγκαινιάζεται η έκθεση ζωγραφικής της **Βιργινίας Ρωμανού** στην γκαλερί **Ζουμπουλάκη** (Πλ. Κολωνακίου 20). Πληρ.: 36.08.278.

- Στο παράρτημα Πειραιά του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών και ως τις 10.2.95 θα

• Στις 6.2.95 εγκαινιάζεται στην γκαλερί **Jean Bernier** (Μαρασλή 51) η έκθεση γλυπτικής και φωτογραφίας του γερμανού καλλιτέχνη **Thomas Schutte**, η οποία θα ολοκληρωθεί στις 15.3.95. Πληρ.: 72.35.657.

λειτουργεί έκθεση ζωγραφικής του **Αλέξη Κυριτσόπουλου**. Πληρ.: 45.21.812.

- Στην αίθουσα τέχνης **Αστρολάβος** (Ανδρούτσου 140, Πειραιάς) η ζωγράφος **Κέλλυ Μενδρινού** παρουσιάζει τις δημιουργίες της. Η έκθεση θα διαρκέσει ως τις 11.2.95. Πληρ.: 41.28.002.

- Στις 2.2.95 εγκαινιάστηκε στην γκαλερί 7 (Ζαλοκώστα 7) η έκθεση του **Β. Σκυλλάκου** με τίτλο «Reudy Made». Πληρ.: 36.12.050.

• Από τις 31.1.95 έχουν ξεκινήσει οι παραστάσεις του έργου **Ολόκληρος ο Σαίξπηρ σε μία ώρα** στον Εξώστη του θεάτρου Αμόρε. Το έργο αυτό παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα και ο τίτλος αντικατοπτρίζει απόλυτα το περιεχόμενο της παράστασης. Η σκηνοθεσία καθώς και η μετάφραση έγινε από τον **Κωνσταντίνο Αρβανιτάκη**, ενώ συμμετέχουν οι **Ιεροκλής Μιχαηλίδης**, **Ναταλία Δραγούμη**, **Στέλιος Μάινας** και **Άκης Σακελλαρίου**. Μία από τις ενδιαφέρουσες θεατρικές προτάσεις αυτής της εποχής.

Κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Κριτική

ΣΕΙΡΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Isaak Ilych Rubin

ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ

Μετάφραση Χρήστος Βαλλιάνος
Επιστημονική επιμέλεια Γιάννης Μηλιάς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ

Το βιβλίο αυτό εισάγει τον αναγνώστη στην Ιστορία των Οικονομικών Θεωριών, παρουσιάζοντας και αναλύοντας σε βάθος τις βασικές έννοιες, με βάση τις οποίες διαμορφώθηκαν οι διαφορετικές Σχολές της Πολιτικής Οικονομίας.

Σχολιάζοντας την επιστημονική του ακρίβεια, ο Βρετανός εκδότης του έγραφε: «Δεν υπάρχει ανάλογο στην Αγγλική γλώσσα». «Ούτε και στην Ελληνική», μπορούμε ανεπιφύλακτα να συμπληρώσουμε εμείς.

Εκδόσεις Κριτική
Κωλέττη 25, Αθήνα
τηλ.: 3836460, 3302729
fax: 3839434

Γραφτείτε
συνδρομητές
στο **αντί**

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ
ΤΕΥΧΟΣ 4 - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ 1994

ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΕΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ: Νέα ποιήματα από τη Νεφέλη Ποίηση
WILLIAM SHAKESPEARE: Σόνετα (Μετάφραση: Αντώνης Κολώσης)
WILLIAM BLAKE: Παροιμίες της Κόλασης
(Εισαγωγή - Μετάφραση: Χάρης Βαβινιώτης)
WILLIAM WORDSWORTH: Πρόλογος στις Άκρες: Μπαλάντες
(Μετάφραση: Άλκη Παπαγιάννη)
SAMUEL TAYLOR COLERIDGE: Biographia Literaria XIV
(Μετάφραση: Κατερίνα Παπαδοπούλου)
ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ: 'Αθώματα
DANTE: La Vita Nuova (Μετάφραση: Γιάννης Καρανίκας - Νίκος Λούσης)
ΝΙΚΗ ΜΑΡΑΓΚΟΥ: Ποίηση
JOHN KEATS: Έπιστολές για την ποίηση
(Εισαγωγή - Μετάφραση: Βαγγέλης Κελεσιανόπουλος)
PERCY BYSSHE SHELLEY: Όχλησθες (Μετάφραση: Κατερίνα Σπυρίδου)
TAKESHI GRAMMENOIS: Δύο Ποίηση
PAUL DE MAM: 'Η Ρομαντική του Ρομαντισμού' ή Απορροή της θύρας της
ρομαντικής εικόνας (Μετάφραση: Μαρία Αθανασίου)
FRIEDRICH HÖLDERLIN: Πόλεμος: Ανάσταση και άλλα ποιήματα
(Πρώτο - Μετάφραση: Στέφανος Α. Λαμπρινός)
ΑΛΙΣΙΑ ΠΑΞΕΛΑΛΗ: Ποίηση
ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τη χαμένη σε καρδιά
(Μετάφραση: Γιάννης Καρανίκας)
LI-TAI-PO - HANS BETHGE - GUSTAV MAHLER: Τη τραγική της γλώσσας
(Εισαγωγή - Μετάφραση: Αλέξανδρος Τσιφός)
ΤΑΣΟΣ ΚΑΠΕΡΝΑΦΟΣ: Ποίηση

4

Κυκλοφορεί το 4ο τεύχος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

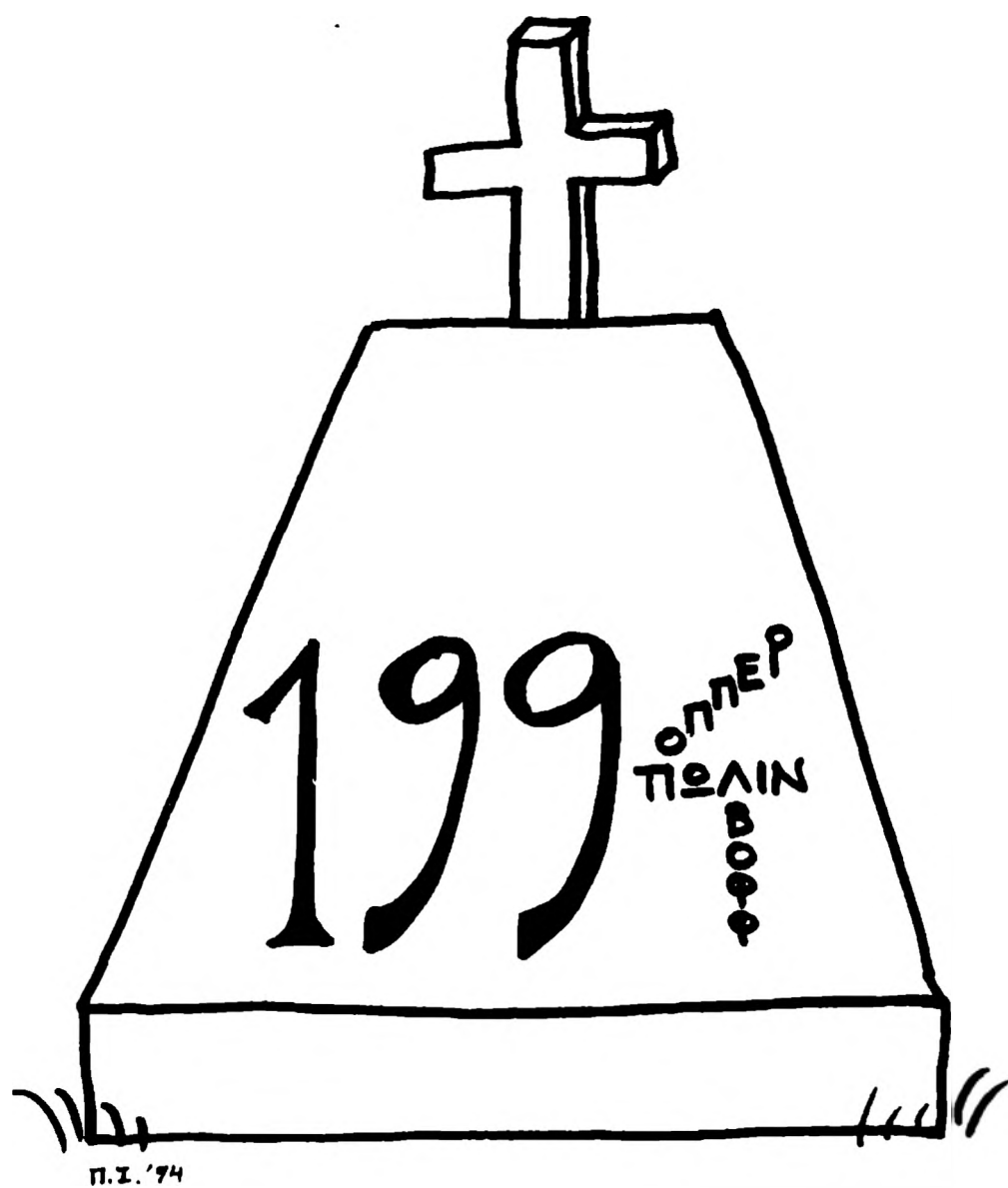
ΑΚΟΥΤΕ

9.84

FM STEREO

Γέροντες δάσκαλοι -χωρίς μαθητές;

του Παναγιώτη Ιωαννίδη

π.τ. '74

Η καταστροφολογία, το «κάθε πέρσι και καλύτερα», ενδεχομένως δεν είναι τίποτ' άλλο παρά ανόητα ανακλαστικά κάθε νου, που ανεξαρτήτως βιολογικής ηλικίας, γερνά και χάνει σιγά σιγά τη δύναμη να νιώθει το νέο. Άλλο αυτό, ωστόσο, κι άλλο το αίσθημα πίκρας ή κενού, όταν θυμόμαστε «γέροντες δασκάλους που μας άφησαν ορφανούς». Ειδικά στο τέλος κάθε χρόνου, καθώς κοιτάμε τις λακκούβες που άφησαν μέσα μας οι θάνατοι ανθρώπων που μας οδήγησαν και μας συντρόφεψαν, κι αναρωτιόμαστε αν θα βρεθούν κάποτε κάποιοι, αν η δικιά μας γενιά έχει κάποιους, που θα τους αντικαταστήσουν.

ΓΙΑ ΤΟΝ Μάνο Χατζιδάκι, είναι πολύ δύσκολο ακόμα να συμμαζέψει κανείς τις σκέψεις του, χωρίς να τις σκορπίσει και πάλι η έκπληξη, δίχως τέλος και δίχως λύση, μπρος στην απώλεια των αληθινά αγαπημένων προσώπων. Παρ' όλα αυτά, γίνεται ολοένα και πιο προφανές πόσο η πολίτευση παρούσα του στη μουσική, στην παιδεία, στον ευθύβολο, αν και υπό ασυνήθιστη γωνία, σχολιασμό κοινωνικών και πολιτικών θεμάτων, έστω με το παράπονο ή την έπαρση ενός ρομαντικού αναρχικού — κι ας θυμηθούμε το «Μια μωβ οζ Μαΐου», ήταν υπόδειγμα πλήρωσης του όρου «διανοούμενος», με την ακριβέστερη του έννοια.

Αντίστοιχα υποδείγματα επιστημόνων και φιλοσόφων που τους πόναγαν, πέρα από την επέκταση της γνώσης, κι άλλες ανάγκες του κόσμου μέσ' στον οποίο ζούσαν, πρόσφεραν κι οι τρεις ξένοι που έφυγαν το 1994, και που θα θέλαμε να μνημονεύσουμε εδώ.

«Αν είναι αλήθεια πως είμαστε διανοούμενοι, καλούμαστε να πράττουμε κι όχι να φιλοσοφούμε», έλεγε ο Στραβίνσκυ το 1939. Την ίδια χρονιά, ο Λάινους Πάβλιν, μόλις 28 χρόνων, δημοσίευε το κλασικό σήμερα, αλλά επαναστατικό τότε, βιβλίο του, «Η φύση του χημικού δεσμού». Για πρώτη φορά, χρησιμοποιούνταν απλές αρχές της Φυσικής για να εξηγηθεί ο τρόπος με τον οποίο συμπεριφέρονται και συνδέονται οι μονάδες της ύλης. Σε 15 χρόνια, ήρθε το βραβείο Νόμπελ για τη Χημεία. Ακολούθως τη διαίσθησή του, δουλεύοντας και με το μυαλό, «έχοντας τα πόδια ψηλότερα από το κεφάλι, για πιο βολικά», όπως έλεγε ο ίδιος, και με τα χέρια, φτιάχνοντας και δοκιμάζοντας διαφορετικά προσομοιώματα μορίων (με τις γνωστές κόκκινες, μαύρες και άσπρες μπαλίτσες!), συνέχισε να αντιμετωπίζει πολύπλοκα προβλήματα με μια χαρακτηριστικά λιτή συλλογιστική. Κατέληγε συνήθως σε θεωρίες που αρχικά φαινόταν απίθανες, για να φτάσουν αργότερα να θεωρούνται αυτονόητοι και νοϊό τόποι. Παράδειγμα, η πρότασή του πως η επιλογή, ανάμεσα σε μυριάδες ενάλια κτικές, της τελικής τρισδιάστατης μορφής σύνθετων μορίων όπως των πρωτεϊνών, κυβερνάται από την ανάγκη για ελαχιστοποίηση της συνολικής ενέργειας της δομής τους. Όλοι μας θά 'χουμε προσέξει πως οδηγημένοι απ' το πώς νοιώθει κάθε μέρος του σώματός μας, αναζητάμε την πιο χαλαρή και αναπαυτική στάση στο κρεβάτι.

...σ' αυτήν ηρεμούμε κι αποκοιμόμαστε. ...σι, κι η αλυσίδα των αμινοξέων που ...τελούν κάθε πρωτεΐνη, διπλώνεται κα- ...τον τρόπο που θα περιορίσει το «στρί- ...γμα» ανάμεσα στα αμινοξέα, και το «τέ- ...μα» των κρίκων της.

...ίδιος διαυγής νους, συντονισμένος με ...φιλελεύθερο χαρακτήρα του, έπεισε ...Πώλιν, ήδη από το τέλος του Β' Παγκο- ...ου Πολέμου, ότι η ραδιενέργεια, ακόμα ...σε μικρές δόσεις, είναι βλαβερή για το ...ετικό υλικό μας. Ηγετικό στέλεχος εκ- ...ρατειών υπέρ της ειρήνης και κατά των ...ρηνικών δοκιμών, θεωρήθηκε ανατρε- ...κό στοιχείο στην πατρίδα του, τις ΗΠΑ, ...ιά τιμήθηκε με δεύτερο βραβείο Νό- ...ελ, για την ειρήνη αυτή τη φορά.

...ι τελευταία 20 χρόνια, η προσοχή του εί- ...στραφεί στις βιταμίνες C και E, που ...τοδίζουν την οξειδωση των μορίων του ...ανισμού μας, ένα ζήτημα στο οποίο η ...ιση του δεν έχει πάψει ακόμα να θεω- ...ται προκλητική από πολλούς. Κατ' αντί- ...οψη αναλογία προς το οξειδωμένο σί- ...ρο, που το «τρώει» η σκουριά, πίστευε ...ς η δικιά μας υγεία θα 'ταν πιο γερή αν ...ιβάναμε περίσσεια βιταμινούχων πα- ...σκευασμάτων.

...ανακάλυψη των βιταμινών, αυτών των ...ιών που, όπως λέει και η λέξη, είναι ...αραίτητες για τη ζωή, είχε γίνει πριν ...ό τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, από τον ...τρέ Λβοφφ, ένα χρόνο νεότερο του Πώ- ...Δεν επρόκειτο για μια απλή συμβολή ...ν ανάπτυξη της Βιολογίας, αλλά για ...από τα πρώτα βήματα προς την ενο- ...ηση αυτού του γνωστικού πεδίου, με ...ιαντικές φιλοσοφικές προεκτάσεις. ...ρατηρώντας δηλαδή ότι βιταμίνες χρει- ...νται τόσο τα βακτήρια όσο και οι άν- ...θρωποι, ο άλλος αυτός Νομπελίστας απο- ...κνυε ότι οι βασικές λειτουργίες και ...ιτήσεις της ζωής είναι ίδιες για όλο τον ...ιο κόσμο. Η επιστήμη, ωστόσο, μπήκε ...ν άκρη μετά την επιστροφή του Λβοφφ ...ό το μέτωπο, οπότε το εργαστήριό του ...νστιτούτο Παστέρ του Παρισιού έγινε ...τρο της Γαλλικής Αντίστασης.

...πως και για τον Πώλιν, έτσι και οι νε- ...λογίες του Λβοφφ τονίζουν την πρι- ...τική προσωπικότητά του (γιος Ρώσων, ...ς ψυχιάτρου και μιας ζωγράφου και ...πριας, ζωγράφιζε και έγραφε και ο ...ς) και τον πρωταρχικό ρόλο που έπαι- ...η διαίσθηση στο επιστημονικό του έργο. ...σημασία αυτού του βασικότατου «ερ- ...είου», που τη γνωρίζει κάθε επιστήμο-

«Αν είναι αλήθεια πως είμαστε διανοούμενοι, καλούμαστε να πράττουμε κι όχι να φιλοσοφούμε»

Ιγκόρ Στραβίνσκυ

...νας, αλλά που ξενίζει όσους συγγέουν τον ...ορθολογισμό του τελικού αποτελέσματος ...με το μηχανισμό της επιστημονικής εργα- ...σίας, η οποία βρίθει από παλινδρομούσες ...σκέψεις, δεκάδες υποθέσεις που αρνού- ...νται να επαληθευθούν ερευνητικά, συγκε- ...χυμένες ιδέες που χρειάζονται συχνά ...απρόσμενες συνεισφορές απ' το διάβασμα ...και το πείραμα για να κρυσταλλωθούν και ...να γίνουν «γνώση», επικύρωσε θεωρητικά ...ο Καρλ Πόππερ. Μέχρι το τέλος της ζωής ...του, τον περασμένο Σεπτέμβριο, διατήρη- ...σε έναν ψύχραιμο αντιδογματισμό στην ...πολιτική και την επιστημολογία, τις δυο κύ- ...ριες περιοχές που τον απασχόλησαν. «Κά- ...θε διανοούμενος έχει μια πολύ ιδιαίτερη ...ευθύνη [...] έχει χρέος προς τους συναν- ...θρώπους του (ή προς την «κοινωνία») να ...παρουσιάζει τα αποτελέσματα της μελέτης ...του όσο μπορεί πιο απλά, καθαρά και σε- ...μνά. Το χειρότερο πράγμα που μπορεί να ...κάνει — το θανάσιμο αμάρτημα — είναι να ...προσπαθήσει να αυτοαναδειχθεί σε μεγάλο ...προφήτη ενώπιον των συνανθρώπων του ...και να τους εντυπωσιάσει με αινιγματικές ...φιλοσοφίες. Όποιος δεν μπορεί να μιλήσει ...καθαρά, πρέπει να μην λέει τίποτα και να ...συνεχίζει τη δουλειά ώσπου να μπορέσει»². ...Κι έτσι ξαναγυρίσαμε στην αρχή: στην ...ιδέα του διανοούμενου ως ειλικρινούς ερ- ...γάτη, κι όχι ως επιδειξιμανούς ταχυδα- ...κτυλουργού, και στα σοφά λόγια δασκά- ...λων που μας άφησαν. Όσο για τους μαθη- ...τές τους, μιαν άλλη φορά ίσως.

1. Ιγκόρ Στραβίνσκυ: *Μουσική Ποιητική*, μτφ. Μιχάλη Γρηγορίου, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1980.

2. Καρλ Ρ. Πόππερ: *Αναζητώντας έναν καλύτε- ...ρο κόσμο: Διαλέξεις και δοκίμια μιας τριακο- ...νταετίας*, εκδ. Ράουτλετζ, Λονδίνο 1992.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά:

ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

Η
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ
ΣΤΟ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ

(576 σελίδες, 87 εικόνες)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

Κοσμογονίας

του Ι.Σ. Σκοπετέα

Επιχορηγήσεις, υποτροφίες και ειδικά κονδύλια σχεδιάζει να εισηγηθεί ειδική ομάδα εργασίας του υπουργείου Πολιτισμού για την ανάπτυξη της καλλιτεχνικής φωτογραφίας στην Ελλάδα. Η μελέτη θα ολοκληρωθεί στα τέλη Μαρτίου. Ο σύμβουλος φωτογραφίας **Νίκος Παναγιωτόπουλος** μιλάει πρώτη φορά γι' αυτά τα σχέδια.

ΑΝΤΙ: Κύριε Παναγιωτόπουλε, είστε σύμβουλος Φωτογραφίας από τον Νοέμβριο του 1994 και μέλος και των δυο ομάδων εργασίας που έχει συγκροτήσει ο υπουργός Πολιτισμού για την πολιτική που θα ακολουθηθεί στον τομέα της Φωτογραφίας, αλλά και για την ανάπτυξη της Σκοπέλου ως Κέντρο Φωτογραφίας. Να πούμε πολύ γρήγορα τη σύνθεση των ομάδων, αφού δεν είναι ευρύτερα γνωστή: Δ. Αγραφιώτης, Γ. Αθανασόπουλος, Κ. Αντωνιάδης, Α. Γεωργίου, Σ. Μωρεσόπουλος, Γ. Σταθάτος, Α. Καλλιγά, Β. Παπαγιάννη, Π. Πολυχρονόπουλος, Κ. Αργύρης και Π. Γούζιος. Θεωρείται τώρα ότι εκπροσωπούνται όλες οι τάσεις της φωτογραφικής τέχνης της χώρας μας σ' αυτές τις ομάδες;

Ν.Π.: Ποτέ σε μια ομάδα δεν εκπροσωπούνται όλες οι τάσεις. Πιστεύω ότι στη βασική ομάδα περιλαμβάνονται οι ισχυρότερες τάσεις και, κυρίως, οι πιο δυναμικές. Βεβαίως, καλείται, και έχει την ευθύνη, μια τέτοια ομάδα εργασίας να λάβει υπ' όψη της όχι μόνο τις δικές της τάσεις αλλά και κάθε άλλη τάση που έχει το δικαίωμα να είναι ενταγμένη σε μια εθνική πολιτική για τη φωτογραφία.

ΑΝΤΙ: Ν' αφήσουμε για λίγο στην άκρη το θέμα και να προσδιορίσουμε σαφέστερα τους στόχους που επιδιώκει η ομάδα εργασίας. Υπάρχει μια παλαιότερη συνέντευξη του υπουργού Πολιτισμού που αναφέρει επί λέξει: «Θα ήθελα η Ελλάδα σε τέσσερα-πέντε χρόνια να αποτελέσει ίσως ένα ευρωπαϊκό κέντρο φωτογραφίας». Μπορεί να είναι κάτι τέτοιο ο στόχος της ομάδας εργασίας και ίσως μιας επιτροπής που θα συγκροτηθεί αργότερα;

Ν.Π.: Οι στόχοι είναι αρκετοί. Εκφράζοντας την προσωπική μου άποψη, ο βασικός

στόχος πρέπει να είναι να διασφαλίσουμε τις όποιες δημιουργικές δυνάμεις έχουμε αυτή τη στιγμή. Αυτοί οι άνθρωποι που παράγουν αυτή τη στιγμή ένα έργο σε ικανοποιητικό βαθμό και επίπεδο, θα πρέπει να αποκτήσουν μια εξασφάλιση, ώστε να συνεχίσουν να παράγουν ακόμη περισσότερο και ακόμη καλύτερα.

ΑΝΤΙ: Εννοείτε χρηματική εξασφάλιση;

Ν.Π.: Και χρηματική και υλική και μ' όλους τους τρόπους. Εδώ μπαίνει ένα ζήτημα που αντιμετωπίζεται από πολύ παλιά σ' άλλες χώρες π.χ. από το Arts Council αλλά και από το γαλλικό υπουργείο Πολιτισμού. Αυτό που ενδιαφέρει καταρχήν, και εκεί εστιάζεται όλη η δυναμική τους, είναι η ανάπτυξη της σύγχρονης καλλιτεχνικής παραγωγής με την εξασφάλιση του επαγγελματία καλλιτέχνη, του professional artist. Δηλαδή, ο καλλιτέχνης, όπως και κάθε άλλος, κάνει μια δουλειά. Θα πρέπει να αμείβεται, να μπορεί να ζήσει ανθρώπινα από αυτή τη δουλειά, και εφόσον είναι ικανός, να μπορεί να δουλέψει όσο γίνεται καλύτερα.

ΑΝΤΙ: Στην ημερίδα είχαν ακουστεί κάποιες προτάσεις για υποτροφίες, για grants ή fellowships. Είσατε σύμφωνος με κάποιο τέτοιο θεσμό;

Ν.Π.: Βεβαίως. Μα είναι και η πιο άμεση και κλασική μέθοδος παγκοσμίως. Μιλάμε δηλαδή για συστήματα επιχορηγήσεων, ανάθεσης έργου και υποτροφιών. Ακόμη δεν έχουμε διατυπώσει ποιοι θα δίνουν αυτά τα grants, αν θα τα δίνει κάποιο εθνικό κέντρο φωτογραφίας ή το υπουργείο μέσω του Τμήματος Φωτογραφίας και της Γνωμοδοτικής Επιτροπής που θα έχει στο πλάι της ή αν θα τα δίνει κάποιος άλλος θεσμός. Θα πρέπει να προνοήσουμε να μην υπάρ-

χει υπερσυγκέντρωση αρμοδιοτήτων σε τέτοια προγράμματα από ένα μόνο φορέα, και το κυριότερο, θα πρέπει να σκεφτούμε τους τρόπους καθιέρωσης τέτοιων προγραμμάτων, όπου θα μπαίνει μια σειρά κριτηρίων για το πώς θα δίδονται. Να εκφράσω κάποιες προσωπικές μου σκέψεις που δεν είναι δεσμευτικές για την επιτροπή αντλώντας εμπειρίες από άλλα κράτη. Σ' ό,τι αφορά τα προγράμματα ενίσχυσης φυσικών προσώπων, μπορεί να υπάρχει μια κλιμάκωση, και για το ποσό της επιδότησης, και για τα κριτήρια. Αυτά θα μπορούσαν να είναι το, ως εκείνη τη στιγμή, έργο που έχει παράγει αυτός ο άνθρωπος, η ηλικία του και η αναλυτική αιτιολόγηση του αιτήματός του. Γιατί θέλει να κάνει αυτό το πράγμα, γιατί ζητάει αυτά τα χρήματα, πώς θα τα αξιοποιήσει, ποια θα είναι η πρόσβαση που θα έχει στο έργο του ο έλληνας πολίτης, πόσο θα διαχυθεί στην κοινωνία το έργο του και στο εξωτερικό. Θα προσπαθήσουμε ως ομάδα εργασίας, να βάλουμε και μια διαδικασία ελέγχου, ώστε να διαπιστώνουμε πού πηγαίνουν αυτά τα χρήματα πραγματικά.

ΑΝΤΙ: Για τι χρονικό διάστημα μιλάμε;

Ν.Π.: Μπορεί να υπάρξουν και διετή και τριετή προγράμματα. Εκεί μπορεί να υπάρχει ενδιαμέσος έλεγχος για να διαπιστώνεται η πρόοδος του έργου. Θα υπάρχουν ακόμη προγράμματα για τους νεότερους φωτογράφους, για μεσαίες ηλικίες και για μεγαλύτερες. Πολλές και διαφορετικές κατηγορίες.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

ΑΝΤΙ: Απ' ό,τι φαίνεται λοιπόν η βασικότερη εργασία της ομάδας εργασίας είναι να προσδιορίσει κάποια κριτήρια επιλογής για χρηματοδότηση. Αυτό είναι, νομίζω, κάτι πολύ πιο μπλεγμένο απ' ό,τι ακούγεται, καθώς αναφερόμαστε σε θέματα Τέχνης, άρα εξ ορισμού σε κάτι μη μετρήσιμο, και εν πολλοίς υποκειμενικό. Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τους φορείς όπου, υποθέτω, θα δίδονται και τα περισσότερα χρήματα, θα ήθελα να επεκταθούμε λίγο περισσότερο.

Ν.Π.: Εγώ είμαι της γνώμης ότι όλοι οι φωτογραφικοί φορείς θα πρέπει να υποστηρίχθουν με κάποιο τρόπο και αναλόγως της

αναγγελία

βέλειας της δραστηριότητάς τους και του γου τους. Πόσο δηλαδή αυτό εντάσσεται στην καλλιτεχνική φωτογραφία και σε μια γχρονη αντίληψη της φωτογραφικής τέχης. Ακόμη, πόσο μπορεί αυτό το έργο να ιχυθεί στην ελληνική κοινωνία και πόσο ορεί να διεκδικήσει θέση στον διεθνή ορο. Αυτή τη στιγμή, η όποια διεθνή παυσία της ελληνικής φωτογραφίας στον εθνή χώρο προέρχεται από μεμονωμένες ριπτώσεις που θα μπορούσαν να αναπτύν. Προσωπικά, θα ήθελα αυτή ακριβώς οωτογραφία που ως τώρα υπηρετεί τη δυσευρωπαϊκή αντίληψη, να αρχίσει παλληλα με την ανάπτυξή της, να αποκτά πιο ελληνική ματιά. Αλλά αυτό το τονί, είναι μια προσωπική μου αντίληψη, η όία αν εφαρμοστεί θέλει μια δεκαετίαλάχιστον για να αρχίσει να αποδίδει. σικά, θα υπάρχει και ειδική πρόβλεψη την επιδότηση εκθέσεων και φωτογραφιεν εκδόσεων.

ΠΤ: Παρ' όλο που το θέμα μπορεί να είναι έρμονο, χρειάζεται να το θέσω. Τι είναι σης η «καλλιτεχνική» φωτογραφία και τι αι «σύγχρονη» αντίληψή της; Ποιες είναι ικά για σας οι «σύγχρονες» τάσεις της ελλικής φωτογραφικής κοινωνίας, π.χ. για ; εξακολουθούν να είναι σύγχρονες και άξιες να επιδοτηθούν, οι τάσεις της ορνικότητας;

Ι: Ακόμη και από τη μοντερνικότητα η Ελλάδα έχει αναπτυχθεί ένα πολύ σκριμένο μοντέλο της, π.χ. θα βάζατε μέστη μοντερνικότητα τη δουλειά του αουχάους; Δεν υπάρχει κάτι ανάλογο η Ελλάδα. Το μοντέρνο εδώ αναπαράαι κυρίως μέσα από συγκεκριμένο οολο της γαλλικής φωτογραφίας, σε πρώτο ο και της αμερικανικής αργότερα, σε ίτερο λόγο.

ΠΤ: Το θεωρείτε αυτό «σύγχρονη φωτοφία»;

Ι: Έτσι όπως είναι στην Ελλάδα όχι. ι νομίζω ότι έχει πρόβλημα πλέον και μητρικές χώρες.

ΠΤ: Χρειάζεται δηλαδή να αναπτυχθείό το μοντέλο προς νέες κατευθύνσεις;

Ι: Καταρχήν, εμένα προσωπικά θα μ'έφερε, μέσα απ' αυτό το μοντέλο που

υπάρχει στην Ελλάδα να αναδειχθούν οι καλύτεροι, οι καλύτερες ματιές. Και νομίζω ότι εφόσον αναδειχθούν και προστατευθούν, αυτοί οι ίδιοι θα προχωρήσουν τα πράγματα. Αυτοί οι ίδιοι στην πορεία τους, όσο ωριμάζουν, θα μετεξελιχθούν στη δουλειά τους. Τα προαναφερόμενα μοντέλα μπορεί να είναι στείρα, μπορεί και να μην είναι, ανάλογα με το πως γίνονται. Αν τα παίρνουμε απ' έξω και τα φέρνουμε στην ελληνική πραγματικότητα χωρίς προσαρμογή σ' αυτή, κατά τη γνώμη μου είναι στείρα. Αν όμως τα προσαρμόσουμε και αρχίσει να εκφράζεται και η ελληνική πραγματικότητα μέσα απ' αυτά, τότε δεν είναι στείρα. Αν π.χ. μας αρέσει ένα συγκεκριμένο στυλ φωτογραφίας με συγκεκριμένες αισθήσεις χώρου ή φόρμας κ.λπ. και αυτό το πράγμα προσπαθούμε να το μεταφέρουμε στην Ελλάδα, και το μόνο που βρίσκουμε σαν κάτι που του μοιάζει είναι τρία συγκεκριμένα σημεία στην Αθήνα και μόνο εκεί φωτογραφίζουμε, τότε είναι στείρο μοντέλο. Αν π.χ. προσπαθούμε να φωτογραφίσουμε τους Κήπους του Λουξεμβούργου στην Ελλάδα, τότε δεν θα φωτογραφίσουμε ποτέ το Παγκράτι, το οποίο θα το βρίσκουμε αντιαισθητικό και «μη φωτογραφίσιμο». Και ρωτάω: πραγματικά δεν είναι φωτογραφίσιμο ή εμείς δεν μπορούμε;

ΑΝΤΙ: Όμως, π.χ., τη μετεξέλιξη της φωτογραφίας που έκανε ο Cartier-Bresson, θα τη θεωρούσατε εσείς σύγχρονη φωτογραφία;

Ν.Π.: Βεβαίως.

ΑΝΤΙ: Τη λεγόμενη «εικαστική» φωτογραφία θα την εντάσσατε στις σύγχρονες τάσεις;

Ν.Π.: Φυσικά. Κοιτάξτε, δεν μπορούμε και δεν πρέπει να περιχαράκωσουμε τη φωτογραφία σαν ένα νησί δίπλα στον εικαστικό χώρο. Αυτό θα ήταν τεράστιο λάθος. Μια από τις βασικές αιτίες που δεν έχει αναπτυχθεί η φωτογραφία στην Ελλάδα όσο θα έπρεπε, είναι η πλήρης αποκοπή της από τον εικαστικό χώρο, η οποία δεν μπορεί να συνεχιστεί! Κι αυτό χρειάζεται προσπάθεια και από τους εικαστικούς και από τους φωτογράφους, καθώς πολλοί επιμένουν ακόμη σήμερα σε μια πούρα αντίληψη της φωτογραφίας, χωρίς καμία συσχέτιση με τα εικαστικά. Και εδώ εντάσσω και την καλλιτεχνική

διάσταση της επεξεργασίας της ηλεκτρονικής. Αυτό είναι το θέμα. Αλλά αφορά εκ πρώτης όψεως την επαγγελματική φωτογραφία. Πιστεύω όμως ότι δεν μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη της καλλιτεχνικής φωτογραφίας αν δεν υπάρξει ανάπτυξη της επαγγελματικής, αλλά και της ερασιτεχνικής. Είναι μεγάλο λάθος ο πλήρης διαχωρισμός των τριών αυτών δρόμων της φωτογραφίας και βασική αιτία της κακοδαιμονίας της. Αναβαθμίζοντας στο μέτρο που το υπουργείο Πολιτισμού μπορεί, την επαγγελματική φωτογραφία, ωφελείται και η καλλιτεχνική. Για παράδειγμα, στην ημερίδα ακούστηκε η ιδέα να ιδρυθεί ένα κέντρο φωτοδημοσιογραφίας. Είναι κάτι που το αντιμετωπίζουμε πολύ σοβαρά στην ομάδα εργασίας.

ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΙ

ΑΝΤΙ: Αλλά βέβαια οι επιχορηγήσεις που αναφέραμε θα αφορούν τους καλλιτέχνες φωτογράφους;

Ν.Π.: Θα αφορούν οποιοδήποτε φωτογράφο μπορεί να προτείνει και να παράγει έργο που να έχει καλλιτεχνική υπόσταση. Ακόμη και ένα στούντιο διαφήμισης. Αν μπορεί να αποδείξει με την προηγούμενη δουλειά του και αν έχει μια σοβαρή και τεκμηριωμένη πρόταση παραγωγής καλλιτεχνικού έργου, θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν η αίτησή του.

ΑΝΤΙ: Πολύ ενδιαφέροντα και πρωτότυπα όλα αυτά. Αφησα τελευταία την ερώτηση για την ανάπτυξη της Σκοπέλου ως φωτογραφικού κέντρου. Στην ημερίδα φωτογραφίας είχατε εκφράσει συγκεκριμένη κριτική για την προσπάθεια της Σκοπέλου, λέγοντας ότι χρειαζόμαστε κάτι πραγματικά πρωτότυπο, ότι δεν υπάρχει η κατάλληλη έμπυση υποδομή, ότι χρειάζεται αναπροσαρμογή του κέντρου ενδιαφέροντος από την Αθήνα στη Σκόπελο και ότι πρέπει να βοηθηθεί θεσμικά ο καλλιτεχνικός διευθυντής. Εμμένετε τώρα σ' αυτές τις απόψεις σας;

Ν.Π.: Όλα αυτά είναι υπό συζήτηση στην ειδική ομάδα εργασίας. Υπάρχουν και άλλες ιδέες, π.χ. για Μπιενάλε ή για κάποια σειρά δραστηριοτήτων πανελλαδικής ή μεσογειακής εμβέλειας. Το υπουργείο Πολιτισμού έχει ήδη εγκρίνει το ποσό για τη μελέτη της υλικοτεχνικής υποδομής και πολύ σύντομα θα συσταθεί ο θεσμός, ενταγμένος βέβαια στο Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων. Ίσως, από τον επόμενο χρόνο, όλα έχουν μπει στην κανονική τους πορεία.

Δωροληψίες και εκποίηση εθνικών θησαυρών

του Ρεπόρτερ

Την αφορμή για το άρθρο αυτό πυροδότησαν δύο γεγονότα εντελώς ανεξάρτητα μεταξύ τους, που όμως συσχετίζονται κάτω από ορισμένες συνθήκες – και ο συσχετισμός αυτός φέρνει εξαιρετικά αποκρουστικές εικόνες στον νου. Για ΕΙΚΟΝΕΣ ακριβώς θα μιλήσουμε παρακάτω. Όχι αποκρουστικές βέβαια, αλλά καμένες για τον τόπο, υπό συνθήκες άξιες για κάποια έρευνα.

Τα δυο γεγονότα στα οποία γίνεται αναφορά είναι ο εορτασμός της Πεντηκονταετίας από την απελευθέρωση του Παρισιού τον Αύγουστο του 1944 και η συνεχιζόμενη συζήτηση γύρω από το νόμο 5351/32 περί αρχαιοτήτων γενικώς. Το πρώτο γεγονός που απασχολεί τον γαλλικό Τύπο και την τηλεόραση έχει ξαναφέρει στις μνήμες τη συμβολή και την ιστορική προσωπικότητα του Ντε Γκωλ, ίσως του τελευταίου μεγάλου ηγέτη που γνώρισε ο δυτικός κόσμος, μεγάλου με την πλήρη έννοια, έτσι ακριβώς όπως ο ίδιος αντιλαμβανόταν το μεγαλείο: σε ικανότητα, σε πνοή, σε σκοπούς, σε ήθος.

Το τελευταίο συζητείται όλο και περισσότερο, ασφαλώς σε αντιπαράθεση με τους διαδόχους του Ντε Γκωλ, τα σκάνδαλα δωροληψιών, ως φαινομένου της πολιτικής ζωής, όχι μόνο στη Γαλλία αλλά παντού, και την απειλή που αποτελεί αυτή η πρακτική για τον δημόσιο βίο.

Η απόλυτη άρνηση ιδιοποίησης των δώρων που ελάμβανε ο Ντε Γκωλ συγκρίνεται αρκετά δυσμενώς με την «υπόθεση διαμαντιών» που σχετίστηκε με την προεδρία Ζισκάρ ντ' Εσταίν, δέκα χρόνια μετά το θάνατο του στρατηγού. Αλλά δεν πρόκει-

ται για μια απλή σύγκριση και αντίστοιχη «βαθμολόγηση» της ηθικής «ποιότητας» δύο προεδριών. Πρόκειται για δυο διαφορετικές νοοτροπίες και την επικράτησή τους στον δημόσιο τομέα. Από τη στιγμή που επικρατεί η μία ή η άλλη, η κοινωνία και το κράτος λειτουργούν με δυο εντελώς διαφορετικά μεταξύ τους πρότυπα: το πρότυπο της *αχρημάτιστης διοίκησης* – με τις *ατέλειες και τις εξαιρέσεις της* – και το *πρότυπο της διάχυτης διαφθοράς*. Στο τελευταίο, το χρηματίζεσθαι είναι ο κανόνας, η μίζα καθιερώνεται ως άγραφος πλην όμως γενικός κανόνας και το ποσοστό της κωδικοποιείται σε συγκεκριμένο μονοψήφιο –ή διψήφιο– αριθμό.

Όντας από τη φύση μας αισιόδοξοι, δεν θέλουμε να παραδεχθούμε ότι στη χώρα μας επικρατεί το πρότυπο αυτό της διαφθοράς, έστω κι αν υπήρξαν κρούσματα σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι στην ελληνική κρατική μηχανή και στην εκάστοτε πολιτική ηγεσία επικρατούν τα υγιέστερα στοιχεία, που διατηρούν τη χώρα μας λίγο ως πολύ στα όρια του αχρημάτιστου προτύπου. Αν αυτό δεν συμβαίνει, τότε περιπετούν οι διαμαρτυρίες εναντίον της «αρχαιοκαπηλείας» και της απώλειας –ή καλύτερα διαρ-

ροής– της πολιτιστικής μας κληρονομιάς εφόσον το πρότυπο της θεμιτής (αν όχι νόμιμης) ιδιοποίησης επιτρέπει και την εκποίηση εθνικών θησαυρών και την εξαγωγή τους στο εξωτερικό «δι' ίδιον όφελος».

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Αυτό μας φέρνει στο δεύτερο γεγονός που ενέπνευσε τις σκέψεις αυτές, δηλαδή το ζήτημα των αρχαιολογικών θησαυρών και τη λειτουργία του περίφημου νόμου 5351/32. Δεν θα μπορούμε στα υπέρ και κατά αυτού του νόμου, ούτε στο πολιτικό θέμα που έχει δημιουργηθεί με τη συλλογή του πρώην πρωθυπουργού. Η ουσία είναι ότι οι ιδιωτικές συλλογές αρχαιοτήτων ανεξάρτητα από την αρχική τους προέλευση *ρωμένουν στην Ελλάδα*: δωρίζονται σε μουσεία ή διατηρούνται σε επισκέψιμους ιδιωτικούς χώρους, πάντως δεν απομακρύνονται από τον τόπο στον οποίο ανήκουν. Ο νόμος που αναφέρεται στον κινητό μνημειακό πλούτο της χώρας μας είναι αυστηρός. Απαγορεύεται ρητά η εξαγωγή του χωρίς προηγούμενη έγκριση από τις αρμόδιες αρχές, ακόμα και όταν δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς.

Το μαρτύριο του Αγίου Δημητρίου», όπως δημοσιεύτηκε στον κατάλογο της δημοπρασίας. Πουλήθηκε τελικά στον παρισινό οίκο δημοπρασιών Hotel Drouot. Πωλητής, ο έλληνας πρέσβης Δ. Αργυριάδης.

μόδια για φύλαξη γνησίων αντικειμένων πολιτιστικής και ιστορικής σημασίας ιδρύματα που υπάρχουν σε όλες τις χώρες. Στη Γαλλία τουλάχιστον υπάρχει μια ειδική υπηρεσία στην οποία αποθηκεύονται και αρκετά συχνά εκτίθενται όλα τα δώρα που λαμβάνουν υπουργοί, πρόεδροι, πρεσβευτές κ.λπ., εφόσον τιμάται το κράτος που εκπροσωπούν και όχι –προφανώς– οι ίδιοι. Ο Ντε Γκωλ είχε λύσει το ζήτημα για τον εαυτό του: δεν κρατούσε τίποτε απολύτως –ασφαλώς γιατί ήταν Ντε Γκωλ και είχε περισσότερο ανάγκη τη διατήρηση της ακεραιότητάς του– από ό,τι είχε την αξία (μεγάλη ή μικρή) οποιουδήποτε δώρου, ακόμα κι αν ήταν απολύτως προσωπικό.

Μια τόσο μεγάλη ευαισθησία δεν αναμένεται φυσικά στις μέρες μας. Θα ήλπιζε όμως κάποιος, από έναν υπουργό, έναν πρωθυπουργό, αλλά και από έναν ανώτερο δημόσιο υπάλληλο του υπουργείου Εξωτερικών επί παραδείγματι, ότι ακόμα κι αν απεδέχετο ως προσωπικό ένα δώρο που να θεωρείται αρχαιολογικός θησαυρός υψίστης ιστορικής και καλλιτεχνικής σημασίας, δεν θα το... πουλούσε!

Επανέλθουμε όμως τώρα στο πρώτο που είναι οι «θεμιτές» αποδοχές δώρων: Είναι γνωστό ότι στην πολιτική τις διπλωματικές σχέσεις ανταλλάσσει συχνά πολλά δώρα, συνήθως επισήμως. Όταν η Ελλάδα χαρίζει σ' έναν επι-

σκέπτη τον οποίο θέλει να τιμήσει, ένα ακριβές αντίγραφο ενός αγγείου λ.χ. –ένα κατ' εξοχήν συμβολικό και μη εμπορεύσιμο αγαθό– ασφαλώς και ο λήπτης μπορεί να το θεωρήσει δικό του. Οτιδήποτε άλλο, όμως αντικείμενο με «σφραγίδα γνησιότητας», κανονικά θα πρέπει να δοθεί στα αρ-

Αλλά και αν ακόμα το πουλούσε, δεν θα το πουλούσε σε ξένο, μετά από παραβίαση του αρχαιολογικού νόμου περί εξαγωγής μνημείων εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς (μεταφέροντάς το στις διπλωματικές αποσκευές του!). Αλλά ακόμα και σ' αυτήν την περίπτωση, θα προτιμούσε την ανεπί-

σημη προσφορά που του έγινε από το ελληνικό κράτος, όταν αποφάσισε να το βγάλει σε πλειστηριασμό και όχι την ξένη, όπως έκανε για να εισπράξει τριάκοντα πρόσθετα αργύρια.

ΜΙΑ ΕΥΤΕΛΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η εξευτελιστική αυτή ιστορία έχει ως εξής: Ο πρέσβης κ. **Δημήτρης Αργυριάδης** (κατά τη διάρκεια της «αγοραπωλησίας» αυτής επικεφαλής της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Ελλάδας στην ΟΥΝΕΣΚΟ, τον Διεθνή αυτό Οργανισμό δηλαδή που προστατεύει με τρεις ειδικές συμβάσεις την πολιτιστική κληρονομιά των κρατών-μελών από την παράνομη εξαγωγή, την καταστροφή και φθορά εν καιρώ ειρήνης και πολέμου και προβλέπει για τα παραβαίνοντα κράτη-μέλη αυστηρές κυρώσεις) υπηρέτησε προ ετών ως γενικός πρόξενος στην Κωνσταντινούπολη. Τον καιρό εκείνο ο Πατριάρχης του δώρησε μια σπανιότατη εικόνα του 16ου αιώνα, Κρητικής Σχολής, που αναπαριστούσε τη Λόγχευση του Αγίου Δημητρίου, που ποιος ξέρει με τι θυσίες διασώθηκε στο Πατριαρχείο ανά τους αιώνες¹. Προφανώς, ο Πατριάρχης δεν τιμούσε το πρόσωπο του πρέσβεως Δημητρίου (ο οποίος λογχεύεται κάπου σε ελληνική πρεσβεία στην Αφρική τώρα), με την εικόνα του συνονόματου Αγίου, αλλά την Ελλάδα. Το λιγότερο που θα προσδοκούσε κανείς είναι ότι ο εν λόγω υπάλληλος του ΥΠΕΞ θα διατηρούσε αυτό το σπάνιο κειμήλιο ακόμα και ως οικογενειακό, για το οποίο θα μπορούσε να υπερηφανεύεται. Όμως, ο πρέσβης θεώρησε ότι αποτελούσε ένα ατομικό του «περιουσιακό στοιχείο» σαν οποιοδήποτε άλλο και έτσι, σε πρώτη ευκαιρία, αποφάσισε την εκποίησή του. Ως εδώ τα πράγματα, χωρίς να είναι ιδιαίτερος τιμητικά για τους πρωταγωνιστές της ιστορίας, δεν έχουν και τίποτα το μοναδικό. Η πραγματική ασχήμια αρχίζει από εδώ και ύστερα: Κατά πρώτο λόγο, η μετάβασή του στο Παρίσι έγινε το καλοκαίρι του 1991. Προφανώς δεν δήλωσε –ως όφειλε– ότι η οικοσκευή του περιλάμβανε την εικόνα. Επομένως, η πρόθεση εκποίησης υπήρχε εξαρχής. Πρόκειται περί μιας καραμπινάτης παράνομης εξαγωγής εθνικού πολιτιστικού θησαυρού.

Η εικόνα πουλήθηκε τελικά στον παρισινό οίκο πλειστηριασμών Hotel Drouot, αίθουσα αριθμός 8, σε δημοπρασία που έγινε στις 14:30 την Τρίτη 30.11.93, έναντι 330.000 γαλλικών φράγκων (γύρω στα 14,5 εκατομ-

μύρια δραχμές). Η ιστορία είναι ακόμα θλιβερότερη αν γνωρίζεις κανείς το παρασκήνιο. Η φωτογραφία του έργου δημοσιεύτηκε στον κατάλογο του οίκου, λεπτομέρεια μάλιστα του έργου αποτέλεσε το έγχρωμο εξώφυλλό του, τόσο σημαντικό και πέρα από κάθε αμφισβήτηση κρίθηκε το έργο. Το Βυζαντινό Μουσείο της Αθήνας ενδιαφέρθηκε για την απόκτηση της εικόνας, στο πλαίσιο εμπλουτισμού των συλλογών του, δεδομένης μάλιστα και της ιδρύσεως του Βυζαντινού Μουσείου της Θεσσαλονίκης, που είχε υποστηρίξει με τον δανεισμό έργων. Η προσπάθεια αυτή στηρίχθηκε με δυναμικό και άμεσο αλλά και αξιοθαύμαστο για τα ελληνικά δεδομένα τρόπο από τη Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων του ΥΠΠΟ. Όλες οι ενέργειες βασίστηκαν στην προσπάθεια απόσυρσης της εικόνας από τον πλειστηριασμό προσεγγίζοντας απ' ευθείας τον πρέσβη, και κάνοντας φυσικά μια καλή προσφορά, ισοδύναμη με 240.000 φράγκα, δηλαδή την υψηλότερη από τις εκτιμώμενες τιμές προ δημοπρασίας, που συνήθως δημοσιεύονται στον σχετικό κατάλογο. Η προσφορά, που έγινε διακριτικά προς τον ενδιαφερόμενο πρέσβη, απερίφθη πανηγυρικά, αναμένοντας, ρεαλιστικά, όπως αποδείχτηκε, ότι θα πετύχαινε υψηλότερη προσφορά. Η μακαρίτισσα η **Μελίνα Μερκούρη** είχε εγκρίνει αμέσως τη δαπάνη, η επιταγή σε συνάλλαγμα είχε εκδοθεί σε χρόνο ρεκόρ από την Τράπεζα της Ελλάδος και μια συντηρήτρια ήταν ήδη καθ' οδόν προς το Παρίσι, για να εκτιμήσει την κατάσταση του έργου. Ο κύριος πρέσβης όμως ήταν κατηγορηματικός... Το μόνο που τον ενδιέφερε εκείνη τη στιγμή ήταν να μη «διαρρεύσει» η υπόθεση πιο έξω.

ΤΙ ΘΕΛΕ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΠΡΕΣΒΗΣ;

Και να σκεφθεί κανείς ότι, όταν άρχισαν οι προσπάθειες εκ μέρους του πρέσβη να δοθεί όντως σε ελληνικό μουσείο η εικόνα –γιατί πράγματι, για να είμαστε δίκαιοι, μια τέτοια προσπάθεια έγινε, ακόμα κι αν ήταν χλιαρότατη–, υπουργός ΥΠΠΟ ήταν η κ. **Ντόρα Μπακογιάννη** και ο εν λόγω πρέσβης είχε διατελέσει, μεταξύ άλλων, διευθυντής του διπλωματικού γραφείου του τότε πρωθυπουργού πριν του δοθεί η θέση του μόνιμου αντιπροσώπου στην ΟΥΝΕΣΚΟ. Αν λοιπόν πραγματικά ήθελε να προηγηθούν κάθε άλλου «πελάτη» οι ελληνικές συλλογές, ο κ. Δ. Αργυριάδης θα μπορούσε να είναι φοβερά αποτελεσματι-

κός. Ήθελε όμως πραγματικά; Πάντως, τα πρόσωπα που χειρίστηκαν την υπόθεση διακριτικά και βέβαια «μη αποτελεσματικά» στο ΥΠΠΟ το Νοέμβριο 1993 είναι και υπαρκτά και γνωστά.

Απομένει να μάθουμε αν ο «ανώνυμος» πωλητής του υπ' αριθμ. 100 αντικείμενου στον κατάλογο του Drouot της 30.11.93 έχει καταχωρίσει το κέρδος των 14,5 εκατομμυρίων στη φορολογική του δήλωση.

ΠΟΙΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΜΑΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΞΕΝΗΝ!

Κυρίως όμως αφορά την ευαισθησία των συναρμοδίων υπουργείων Εξωτερικών και Πολιτισμού ως προς την ποιότητα των εκπροσώπων –κυρίως του πρώτου– στο εξωτερικό. Όταν «ήρωας» μιας τόσο άσχημης ιστορίας είναι ο κατ' εξοχήν πρόσωπος του ελληνικού πολιτισμού στο κατ' εξοχήν αρμόδιο Διεθνή Οργανισμό περί τα πολιτιστικά και μένει ανεξέλεγκτος, όταν ιδιωτικά εκποιούνται εθνικοί θησαυροί αναίσχυντα και κυνικά από υψηλούς αξιωματούχους, όταν το ξεκαθάρισμα μιας τέτοιας υπόθεσης βρίσκεται στα χέρια υπουργείων ανίκανων να δράσουν αποτελεσματικά δεν είναι κωμικό να ασχολούμαστε με το αν η αρχαιοκαπηλία ή άλλως παράνομη εξαγωγή και κατοχή πολιτιστικών θησαυρών, μπορεί να καταπολεμηθεί με τον ν. 5351/32 άρθρο 13 και. Και ακόμα πιο κωμικό δεν είναι να διεκδικούμε την επιστροφή των παρανόμως εσχθέντων μνημείων μας σύμφωνα με τη συνθήκη που έχουμε υπογράψει στην ΟΥΝΕΣΚΟ το 1970, κυρίως δε των γλυπτών του Παρθενώνα μέσα από τους μηχανισμούς της ΟΥΝΕΣΚΟ, χωρίς ίχνος προετοιμασίας, μελέτης, επιχειρηματολογίας και κυρίως ορθολογισμού ευρωπαϊκής πολιτικής;

Για να επιβιώσει ο μνημειακός πλούτος μιας χώρας, αλλά και η ίδια η χώρα, πρέπει να γίνει συνείδηση ότι ένα ορισμένο επίπεδο ηθικής στη συμπεριφορά ανώτατων κρατικών λειτουργών είναι αναγκαίο. Δεν εννοούμε ένα μέγιστο επίπεδο, όταν αφορά μείζονος σημασίας προσωπικότητες όπως ο Ντε Γκωλ, αλλά ένα ελάχιστο, όταν αφορά ήσσονος σημασίας άτομα όπως ο κ. Δ. Αργυριάδης.

1. Πανομοιότυπη της ίδιας εικόνας με το ίδιο θέμα υπάρχει υπογεγραμμένη από τον χρηματικό ζωγράφο Γ. Κορτεζά στο Μουσείο Μπενάκη. Βλ. σχ. Κατάλογο της έκθεσης «Εικόνες της Κρητικής Τέχνης», Ηράκλειο 1993, αρ. κατ. 196, σ.σ. 544-545.

ΘΕΑΤΡΟΥ

της ΔΗΩΣ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ

Ένας καθηγητής και μια φοιτήτρια είναι τα δραματικά πρόσωπα του έργου του Ντέιβιντ Μάμετ *Ολεάννα* που το ανέβασμά του προ διετίας στο Off Broadway, σε σκηνοθεσία του ίδιου του συγγραφέα, αποτέλεσε θεατρικό γεγονός. Στη χώρα μας πρωτοπαρουσιάζεται φέτος

Ενότητα δράσης και χώρου, υπαινικτικές, μισοτελειωμένες φράσεις, διφορούμενα αποσιωπητικά (στο ελληνικό κείμενο συχνά αντικαθίστανται με παύλες), θραύσματα μιας γλώσσας νατουραλιστικής, αντιπροσωπευτικής του κάθε αντιπάλου και «ταξικά χρωματισμένης». Από τη μια τα δημαγωγικά λογίδια και τα λεκτικά πυροτεχνήματα ψευτοευφυΐας από τον εκπρόσωπο του καθηγητικού κατεστημένου, ανάμεικτα με κτηματομεσητικές τηλεφωνικές συναλλαγές, κι από την άλλη η γλωσσική ένδεια και οι ξύλινες εκφράσεις του φοιτητικοφεμινιστικού συνδικαλισμού.

Κάθε θεατρικό έργο είναι πρωτίστως η γλώσσα του. Το γλωσσικό αδιέξοδο των ηρώων του Μάμετ «μιλάει» για το αδιέξοδο της κοινωνίας. Οι λέξεις δημιουργούν ασυνεννοησία και αποξένωση (δεν είναι τυχαίο ότι την πρώτη λονδρέζικη σκηνοθεσία του έργου

υπέγραψε ο **Χάρολντ Πίντερ**). Η διδασκαλική σχέση έχει τελείως εκμηδενιστεί, το «σιωπηρό συμβόλαιο» μεταξύ διδάσκοντος και διδασκόμενου έχει σπάσει για πάντα. Δάσκαλος και μαθήτρια αναμετρώνται μέχρι εσχάτων, χαλκεύοντας σφυγμούς, α-σκώντας ψυχολογική ή σωματική βία· η εξουσία αλλάζει χέρια, αλλά θύμα και θύτης, εξουσιαστής και εξουσιαζόμενος έχουν ήδη συντριβεί ερήμην τους μέσα στα γρανάξια του ίδιου κοινωνικού συστήματος. Πιστοποιητικό του επικείμενου θανάτου τους είναι η νεκρή γλώσσα τους.

Ισορροπώντας σε τεντωμένο σχοινί, ο Μάμετ εκθέτει τον χωρίς έλεος ανταγωνισμό αναμένοντας τις απαντήσεις μας. Εμείς μάλλον θέλουμε να τελειώνουμε και με τους δύο: με τον βολεμένο καθηγητή και το διπλό του όνειρο για οικοπεδάκι και υστεροφημία και με την υστερία της «πολιτικώς ορθής» φοιτήτριας. Τουλάχιστον στο θέατρο μπορούμε να ελπίζουμε ότι μετά το ψυχογράφημα μπορεί ν' αρχίσει το ταξίδι για τον «άλλο» κόσμος: «Κάλλιο στην Ολεάννα πιο καλά να ζούσα...».

Γεράσιμος Σκιαδαρέσης, Μαριάνθη Σοντάκη, στην «Ολεάννα».

Η ελληνική παράσταση του έργου δεν ξεπερνάει, νομίζω, τα όρια της προσεγγισμένης δουλειάς και των καλών αναμφισβήτητων προθέσεων.

Η αίσθηση ζεστασιάς που συνοδεύει τη γνωριμία με τη Νέα Σκηνή του Απλού Θεάτρου στον επάνω όροφο, υποχωρεί αντικρίζοντας το σκηνικό του **Γιώργου Πάτσα**. Το γραφείο του καθηγητή θυμίζει μάλλον έκθεση μοντέρνων επίπλων γραφείου. Ο συγγραφέας ανατρέπει και ο σκηνογράφος συμφιλιώνει. Τα νατουραλιστικά ρήγματα του κειμένου πώς να συμβιβαστούν με την πιστή απεικόνιση της πραγματικότητας στη σκηνογραφία;

Μονόχορδη είναι η σκηνοθεσία, ενώ η διδασκαλία της πρώτης σκηνης ισοδυναμεί με λάθος ανάγνωση: Υπερβολικά ανασφαλής η **Μαριάνθη Σοντάκη** με μια εκφορά του λόγου που θα μπορούσε να σημαίνει ότι η ηρωίδα του Μάμετ πάσχει από αυτισμό, δίνει την αίσθηση ότι μάλλον δεν έχει επαφή με το περιβάλλον. Με τον τρόπο αυτό ο θεατής οδηγείται σε λάθος δρόμο και δεν γίνεται η σύνδεση με το δεύτερο και τρίτο μέρος, όπου η ερμηνεία της ηθοποιού βελτιώνεται.

Ο **Γεράσιμος Σκιαδαρέσης** ερμηνεύει τον καθηγητή με αφοπλιστική άνεση, αλλά χωρίς κορύφωση στο παίξιμό του. Είναι ένας καλοσυνάτος μεσοαστός που κερδίζει υπέρ το δέον τη συμπάθεια.

Εύστοχες είναι οι μουσικές υπογραμμίσεις της **Ελένης Καραϊνδρού** με το συνθεσάιζερ, το όμποε και το ηλεκτρικό μπάσο. Αλλά –για να κάνω τον συνήγορο του διαβόλου– γιατί θα πρέπει όλες οι παραστάσεις στο «Απλό» να αρχίζουν με μουσική στο σκοτάδι και να ακολουθούν οι μουσικοί σχολιασμοί στα κρίσιμα σημεία;

Πολιτικώς ορθή αλλά...

από το Θίασο Φάσμα στο Απλό θέατρο, σε μετάφραση Παύλου Μάτεσι και σε σκηνοθεσία Αντώνη Αντύπα.

Ο ένα μετά το άλλο καταρρέουν τα «αμερικανικά όνειρα» στα έργα του Μάμετ (*Γκλέντγκορ Γκλεν Ρος*, *Αμερικανικός βούβαλος*, *Τέρμα τα γκάζια...*) κι αυτή τη φορά ο χάρτινος πύργος φέρει την ονομασία «αμερικανικό εκπαιδευτικό σύστημα». Ο **Καρλ** και ο **σαραντάρης Τζων** στο λυκόφως των αστικών αξιών, Αμερική του political correct και των αξιών συνεπειών του. Η φοιτήτρια επιτελεί τον καθηγητή στο γραφείο του ύμα του άδικου εκπαιδευτικού μηχανισμού για να μετατραπεί στις δύο επόμενες σκηνές σε ανελέητο θύτη.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Πενήντα τρία έργα των δεκαετιών '60, '70, '80 μέχρι και το 1994, όλα αντιπροσωπευτικά, ενός κορυφαίου εικαστικού. Ό,τι παρατηρείς πως μεταβάλλεται στο έργο του (που εκτέθηκε στην γκαλερί Titanium) είναι οι τρόποι (προσέγγισης ή

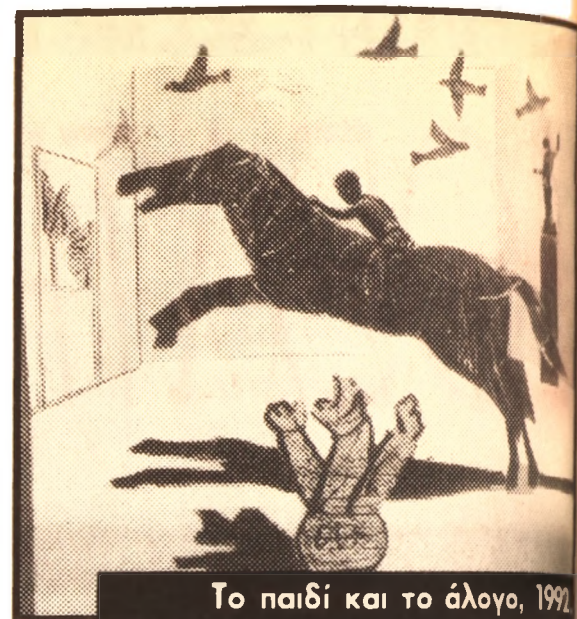
Αλλά και στην απόδοση της γυναίκας, η ίδια λειτουργική σχέση με τη γη. Η μυθολογική συγγένεια γης-γυναίκας-γονιμότητας κυριαρχεί στην εσωτερη αντίληψή του, όταν αποδίδει τη φιγούρα της στην ερωτική, εύφορη άνοιξη της ομορφιάς της. Όλες οι ζωγραφισμένες γυναίκες του Κατσουλίδη είναι νέες και όμορφες. Γυμνές ή ημίγυμνες, καθισμένες ή όρθιες, σχεδόν ποτέ ξαπλωμένες, για ν' αναδεικνύεται το κορμί ωσάν να φυτρώνει από τη γονιμοποιημένη γη. Δοσμένες και λουσμένες σε αντινατουραλιστικά χρώματα, αισθησιακά, πλάσματα ενός πυρετικού ερωτισμού εντούτοις

όλες τους περισκεπτες και με τη θλίψη που έχουν οι ανάγλυφες φιγούρες στις επιτύμβιες στήλες του Κεραμεικού.

Η κοινωνική πραγματικότητα δεν έμεινε ξένη

στο έργο του Κατσουλίδη. Η διαπάλη, ο έλεγχος και η πίστη του στην ανθρώπινη αυταξία αποτυπώθηκαν –με εντυπωσιακές ανανεώσεις του καλοδουλεμένου ταλέντου του– τόσο στο παρελθόν όσο και στην πρόσφατη δουλειά του σε πίνακες πυκνού συμβολισμού ανοικτού όμως σε πολύσημες ή και οικείες ερμηνείες. Το πλέον σημαντικό στην περίπτωση αυτή είναι ότι δεν εκχωρήθηκε σ' αυτά τα έργα ούτε πόντος από την καθαρή και αυστηρή καλλιτεχνική προτεραιότητα. Εδώ δεν υπάρχουν λάβαρα και υψωμένα ατσάλινα μπράτσα οποιοδήποτε ηλίθιου ρεαλισμού.

Λαμπρά παραδείγματα, η γνωστή σειρά του παίκτη του γκολφ με το μπαλάκι, που την παρουσίασε κάτω από τη μύτη της απριλιανής χούντας, σε μεικτή τεχνική φωτογραφίας και μεταξοτυπίας. Φανερή σάτιρα και σαρκασμός, όχι μόνο εκείνου του αυταρχικού καθεστώτος, αλλά και καταγγελία μιας άλλης καθολικότερης εξαλλαγής, πολιτιστικού εξανδραποδισμού που θα υφίστατο η ντόπια ζωή μας. Σήμερα το ξέρουμε αυτό πια καλά.

Το παιδί και το άλογο, 1992
Ακρυλικό σε μουσαμά 160x160cm

Αυτό το «σήμερα» έχει αρχίσει να το ζωγραφίζει από τα μισά της περασμένης δεκαετίας, πλουτίζοντας τα μυθολογικά και τα συμβολικά στοιχεία μέσα σε κατ' επιφάνεια υπερρεαλιστικά ζωγραφικά αφηγήματα ακόμα πιο πυκνού συμβολισμού, επιδεικτικού όμως σε πολλαπλές ερμηνείες. Επανερχόμενα σύμβολα, τίτλοι, αντικείμενα, συχνά δανεισμένα από την ελληνική μυθολογία. Το παλιό αιγινίτικο κανάτι που μετατρέπεται σε «κραυγή» και «δωμαρτυρία» –μνήμες μιας μεταφορικής ενόησης Γκούερνικα– δεν τρέχει νερό, όπως οι γύψινοι κένταυροι και το γύψινο άλογο με το έφιππο παιδί ή το αλογάκι από χαρτογύψο, παιχνίδι παιδικό που κυλούσαμε από το κορδόνι...

Όμως, η μεγάλη υπεροχή της ζωγραφικής του Κατσουλίδη βρίσκεται στο χρώμα. Υπάρχουν δύο (μέσα στους πολλούς) βασικοί τρόποι με τους οποίους η ζωγραφική χρησιμοποιεί το χρώμα. Ο ένας είναι να αποδοθεί με περισσότερη ή λιγότερη φυσική πιστότητα ένας λιγότερο ή περισσότερο αντικειμενικός κόσμος. Ο άλλος είναι η (χαρισματική) ικανότητα του ζωγράφου να ανασυντάσσει την όραση και το όραμα της έλλογης τάξης των πραγμάτων που μέχρι τώρα «βλέπαμε» ότι τον αποτελούν με συνέπεια να αναγνωρίζουμε –συγκινησιακά και με συναίσθηση– αυτό που εντούτοις δεν έχουμε ξαναδεί. Αναμφίβολα ο Κατσουλίδης χρησιμοποιεί τα χρώματα με τον δεύτερο τρόπο και με αποτελέσματα, στο σημείο αυτό, μοναδικά στη μεταπολεμική ελληνική ζωγραφική. Και ήταν λίγο να χαρακτηριστεί, για τη σχέση του αυτή με τα χρώματα, ως ένας Έλληνας φωβίστ (που σίγουρα είναι).

Ο χαράκτης, ο λιθογράφος, ο ζωγράφος Τάκης Κατσουλίδης είναι το αμάλγαμα του λέντου, βαθύτατης κατοχής των μέσων του ακούραστος ερευνητής αυτών των μέσων και άνθρωπος με λυρικό και ανθρωπιστικό στοχασμό.

Όταν το χρώμα είναι χρωματιστό!

αποστασιοποίησης) και η τοποθέτησή του απέναντι στα επίσης μεταβαλλόμενα κοινωνικά και ιστορικά δεδομένα.

Με εξαίρεση την περίοδο που χρησιμοποίησε το περιστρεφόμενο καβαλέτο και τη φυγοκέντρωση των χρωμάτων (1967-70), ο Κατσουλίδης αντλεί, μέχρι σήμερα, σταθερή έμπνευση από το τοπίο, από τη γυναικεία φιγούρα και την κοινωνική τοποθέτηση και διαμαρτυρία.

Το τοπίο, καταρχάς, είναι παρόν σ' όλα τα στάδια των τρόπων και των μεταμορφώσεων της τεχνικής του, κυρίως αυτό της γενέθλιάς του μεσσηνιακής γης που αποδίδει την ποικιλία του με πυρετικές εκρήξεις χρώματος παγανιστικής πανδαισίας, βιωμένης γνώσης της γης και των μορφοποιήσεών της.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΑΝΤΩΝΗ ΞΗΡΟΥΧΑΚΗ

Εάν θελήσετε να πάτε ως του Πιερίδη, να δείτε την έκθεση του Μιχάλη Αρφαρά, προσέξτε: «απαιτείται ευρεία μόρφωση που να εμπεριέχει μνήμη και γνώση» κι ακόμη «ο παρατηρητής όταν επιστρατεύσει την υπάρχουσα

νοημάτων σ' ένα κόσμο που συρρικνώνει ιλιγγιωδώς ό,τι παράγει. Με την επιμέλεια ρακοσυλλέκτη, αποψιλώνει το έδαφος μετά την έκρηξη του γιγαντιαίου σουπερμάρκετ που κατοικούμε και συναρμολογεί. Συναρμολογεί μανταλάκα, κρεμάστρες, κουβάδες, τροχαία σήματα, παιδικά παιχνίδια, οτιδήποτε ηχεί άψυχα εντός της κενότητάς του και κατασκευάζει μ' αυτά μικρές σκληρές θεότητες πλήρεις ήχων.

Πώς ανυψώνει κανείς στη μονάδα της τέχνης ένα μαγκανοπήγαδο, δυο σκουριασμένες ρόδες καροτσιού, μια υπερφυσική πεταλούδα σαν

ανοιξιάτικη ντεκορασιόν βιτρίνας της Ερμού κι ένα τεράστιο «κεφάλι» εντόμου με χωνιά μάτια (θερινός Ίκαρος); Χρειάζονται οι πτητικές ικανότητες ενός πνεύματος εκτεθειμένου στις περιβάλλουσες θερμοκρασίες των πραγμάτων που μετεωρίζεται ανάμεσα στο τραγικό και το γελοίο. Αυτή η αμφισημία μάς φάνηκε πως υφαίνει το μίτο του μύθου στο έργο του Αρφαρά.

Μυθικά γοητευτική είναι η χειρονομία που απογειώνει το κήτος ενός ψυχοπομπού καρχαρία-παιδικό σωσίβιο, όπου το αστείο ψαράκι της ψυχής με τα φτερά-μαξιλαράκια, τρομαγμένο κρατιέται από τις χειρολαβές του οδηγού του (Ψυχή). Πτήση δραματικά υψωμένη, εξαρχής υπονομευμένη, συντελούμενη ωστόσο.

Υπάρχει στις κατασκευές του Αρφαρά μια δραματικότητα συγγενής προς τα cartoons που προκαλεί συχνά μια απίστευτη συσσώρευση αλλοπρόσαλλων στοιχείων, για να πυροδοτήσει μια δράση προφανώς παράλογη όπως η εκτόξευση του Εμπάιρ - στέιτ - μπιλντιγκ από τον Μίκυ Μάους επί σάκου, επί ανεμιστήρος, επί σκαμνίου, επί πλαστικού κροκοδείλου... (Ex voto).

Αν θα είχαμε κάτι να προσάψουμε στην πληθωρική συγκομιδή του καλλιτέχνη, που κατόρθωσε να τιθασεύσει τον απαιτητικό

Από την έκθεση του Μ. Αρφαρά στην Πινακοθήκη Πιερίδη.

χώρο του «Πιερίδη», είναι ακριβώς την πληθωρικότητά της. Αφουγκράζεσαι μια γεννήτρια φόρτισης κενής ύλης σε πλήρη παραγωγική λειτουργία. Αυτό φαίνεται να έχει αποτέλεσμα κάποια έργα υπερχειλίζουσας σημειοδότησης (άγγελος της ιστορίας) όπου η απαραίτητη υπαινικτικότητα υποκύπτει σε φόρμες υπερβολικά ρητορικές. Αυτή η ίδια παραγωγική φαντασία, ωστόσο, επιτυγχάνει μια τέτοια εκφραστική κλιμάκωση που περιλαμβάνει εξίσου ισχυρές συνθέσεις απλής γεωμετρικής φόρμας (μεγάλο πτηνόμορφο γραμμικό ειδώλιο), όπως και πολύπλοκες κατασκευές (Ex voto).

Ο Μ.Α. μας εκπλήσσει με τις ανατροπές των σημασιών, δίνοντας χρήσεις αναπάντεχες σε αντικείμενα που έχουν υποστεί απόσβεση νοήματος. Γνωρίζει να ισορροπεί ευκρινώς το διαφορούμενο και πετυχαίνει να αποσπάσει από τις κατασκευές του το χρόνο μιας στιγμιαίας παύσης νοήματος, που είναι απαραίτητος για το μετεωρισμό της συνείδησης του παρατηρητή. Τούτο το μετρήσιμο κενό είναι το πλήρες των έργων του: αυτών των απολαυστικής κακοφωνίας ηχείων.

Στο πλαίσιο της έκθεσής του, ο καλλιτέχνης προβάλλει επίσης μια ταινία λίγων λεπτών, όπου με την τεχνική οπτικών και ηχητικών εφέ αναζητείται ο διάδοχος χρόνος πλέον, η animation, σε αντικείμενα της οικείας του αισθητικής διάταξης. Αυτή η ταινία είναι και ο λόγος που δεν μπορέσαμε να δούμε τα χαρακτηριστικά του Μιχάλη Αρφαρά, καθώς η συσκότιση του χώρου δεν το επέτρεπε.

..Επί των ερειπίων του Praktiker

γνώση για να αναλύσει την αρχαϊκή λατρεία και την ελληνική μυθολογία μόνο τότε μπορεί να συλλάβει το βαθύτερο νόημα των έργων του καλλιτέχνη.

Πώς θα 'πρεπε, επιτέλους, να γίνεται ένα know-control στις εισόδους των γκαλερί, όπου θα προσερχόμαστε στο εξής με τους μεταπτυχίους μας τίτλους ανά χείρας. Ή αλλιώς, άζεται κάποτε να μιλήσουμε για τους λόγους των εκθέσεων - είναι ένα θέμα. Όπως είναι ένα θέμα η ανασφάλεια καλλιτεχνών που επιζητεί να περιβληροστατευτικά έναν ακαδημαϊκό λόγο των πανεπιστημιακών ιερουργιών για να εκδιώξει ποια άραγε κακά ήματα; Παρ' όλα αυτά, πιστεύω πως θα κρίμα να μην απολαύσει κανείς τη λειά του Μ. Αρφαρά με μόνο εφόδιο την κοινή παράδοση και την κοινή πικρή παιδεία. Από κει κι έπειτα, ο φίλων τεχνών, ακολουθώντας τους αργούς δρόμους του γέλωτος, θα ανακαλύπτουν πυρήνα που παλμοδοτεί τις κατακλυσμικές του καλλιτέχνη.

Μ.Α. έχει το πνεύμα αρχαίου σατυρικού και τη συμπεριφορά ηλεκτρικής σκούπας. Περιφέρεται ως μανιώδης συλλέκτης

KINHMATOTOPAPHOΣ

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

«Δεν είμαστε τίποτα (όλοι μας) - αν
όχι βρυκόλακες»
Η φράση ανήκει -εκτός από το
«όλοι μας»- στον ομοφυλοφιλικό
ερωτικό τρίτο της παρέας
βρυκόλακα που τον υποδύεται ο
Αντόνιο Μπαντέρας. Εμείς,

Είμαστε όλοι βρυκόλακες!

συνεπώς, οι άλλοι, οι κοινοί
θνητοί, δεν είμαστε παρά η
καθημερινή τροφή, η καύσιμη ύλη
των «αθανάτων» η δε μετάταξη από
την πλέμπα των θνητών στην ελίτ
αυτού του είδους των «αθανάτων»
πραγματοποιείται αποκλειστικά με
το φιλί-βεντούζα που μεταγγίζει
αίμα των τελευταίων προς τους
πρώτους.

Κουρασμένοι απ' όλα αυτά τα
«φαντάσματα» του παρελθόν-
τος που όλοι μας μπορούμε να
γίνουμε (ή να το μιμηθούμε) τα
πάντα, παραδομένα στον ατα-
ξικό, καταναλωτικό μας ηδονισμό, προ-
στρέχουμε για χάρη ποιας πλησμονής σε
πανάρχαιους -έστω και απωθητικούς-
συλλογικούς μύθους, πανικόβλητοι στη
σκέψη της «υπό προθεσμίαν» ύπαρξής
μας. Αγωνιζόμαστε να παραταθούμε, να
ακυρώσουμε το μοιραίο τέλος είτε με το
πλήθος των θεανθρωπίσεων, είτε ως Φά-
ουσι, είτε ως λυκάνθρωποι, είτε ως βα-
μπίρ, ξόρκια όλα του θανάτου και προσπά-
θειες υπέρβασής του. Έτσι, ο έρωτας, το
χιούμορ και η ποίηση, με αποκλειστικό ερ-
γαλείο τη φαντασία, είναι μέχρι σήμερα τα
μόνα παρηγορητικά ελιξίρια. Και βέβαια,

σ' αυτά τα «παιχνίδια» της απόγνωσης δεν
υπάρχουν αναλλοίωτοι και απαραβίαστοι
κώδικες.

Αυτό ακριβώς είναι που έκαναν η μυθι-
στοριογράφος **Ανν Ράις** (στην οποία οφεί-
λεται και το σενάριο της ταινίας) και ο ιδα-
νικός για την περίπτωση άγγλος δημιουρ-
γός **Νηλ Τζόρνταν**, οι οποίοι αναστάτωσαν
κυριολεκτικά τον μυθολογικό κώδικα των
βρυκολάκων, καταργώντας συμπεριφορές

και συνήθειες που
-κινηματογραφι-
κά- γνωρίζαμε.
Δεν υπάρχει π.χ.
το ξόρκισμα με το
σκόρδο ή με την
επίδειξη του σταυ-
ρού. Ναι μεν

δρουν τη νύχτα, αφού το φως της μέρας
τους εξοντώνει, αλλά δεν καταστρέφονται
με το κλασικό (αλλά προφανώς ντεμοντέ)
μπήξιμο του πάσαλου στην καρδιά. Ενώ
παραμένουν στην ηλικία που τους βρήκε η
βαμπιρική εξαλλαγή τους εντούτοις γερ-
νάνε εσωτερικά από πλήξη ή αισθηματικό
κενό.

Ένας, λοιπόν, νεαρός ρεπόρτερ τοπικού
ραδιοσταθμού στο Σαν Φρανσίσκο συλλέ-
γει, όπως ισχυρίζεται, ζωές. Αναζητεί διά-
φορους παράξενους τύπους και τους βάζει
να μιλάνε για τη ζωή τους. Αυτή τη φορά
«ψαρεύει» τον Λουί, που του αποδεικνύει
ότι είναι βρυκόλακας και η συνέντευξη αρ-
χίζει. Η αρχή και το τέλος της ταινίας ανή-
κουν στη σύγχρονη εποχή, ενώ το ενδιαμέ-
σο αποτελεί ένα μεγάλο φλας μπακ από τη
Νέα Ορλεάνη, γενέτειρα του Λουί μέχρι
το Παρίσι του 18ου αιώνα, περιπλάνηση
που διαρκεί... διακόσια χρόνια. Αυτό το
χρονικό των δυο αιώνων το γεμίζουν τέσ-
σερις βαμπίρ: Ο πανέμορφος αλλά ανεν-
δοίαστα διεστραμμένος Λεστάτ (δικαίωση
του **Τομ Κρουζ** ως ηθοποιού), ενσάρκωση
του νιτσεϊκού πέρα από το καλό και το κα-
κό. Ο Λεστάτ είναι ο «σκοτεινός δαίμο-
νας» που θα κάνει βρυκόλακα τον Λουί, ο
οποίος απελπισμένος από τον ταυτόχρονο
θάνατο της γυναίκας του και του μωρού

του επιζητεί και τον δικό του θάνατο. Ανη-
θετα, από τον Λεστάτ, ο επίσης όμορφος
Λουί, φύση αγαθή, έχει μνήμη της πριν
της του, αισθάνεται δυστυχισμένος και αλ-
τρωτος και το πιο σημαντικό, έχει ηθική
διαφορά από τους άλλους βαμπίρ αφού
εξακολουθεί να αντιστέκεται στο κακό. Η
Κλώντια είναι το δεκάχρονο κοριτσάκι
που το κάνει βρυκόλακα ο Λουί. Πλάσμα
αθώο και ανενδοίαστο στην ατέλει
ανωριμότητά του γεύεται άπληστα το
«προνόμιο» ενός βαμπίρ. Ο Λουί λατρεύ-
σαν κόρη του τη μικρή βαμπίρ, η οποία του
ανταποδίδει αισθήματα κόρης και ερωμέ-
νης. Αργότερα στο Παρίσι ο Λουί και η
Κλώντια θα συναντήσουν τον θιασάκη
του θεάτρου των Βαμπίρ, αυτόν που θα θέ-
σει απαντήσεις στα ερωτήματα που βασί-
νίζουν τον Λουί. Οι δυο σερνικοί βρυκόλα-
κες δεν κρύβουν τα ερωτικά τους αισθήμα-
τα προς τον Λουί, ενώ αντιμετωπίζουν τη
μικρή Κλώντια ως εμπόδιο.

Δέκα χρόνια αργότερα από την αξέχαστη
Παρέα των λύκων, ο πιο σημαντικός σήμε-
ρα άγγλος σκηνοθέτης γυρίζει πάλι στη
περιοχή του υπερφυσικού, που γι' αυτό
είναι μια οικεία δυνατότητα ποιητικής
απογείωσης και αποδέσμευσης από ρεαλι-
στικούς περιορισμούς στους οποίους
εντούτοις έχει θητεύσει με επιτυχία. Είναι
πλήθος οι στιγμές που το σεναριακό αφη-
γημα μετατρέπεται σε πρόσχημα προκει-
μένου ο Τζόρνταν να οργιάσει σε σκινα-
νειρικού πλούτου, μεγάλης λυρικής ευφο-
ρίας και τολμηρής φαντασίας. Οι τεχνικές
δυνατότητες και η δημιουργική έμπνευση
σε έξοχο υμέναιο υπηρέτησαν το ευφάντα-
στο χιούμορ, την ποίηση, αλλά και την ψυ-
χαγωγία.

Οι κινηματογραφικοί βρυκόλακες είναι
ερωτικά υπέροχοι, μοναδικά άνθη της νύ-
χτας και των απωθημένων ονείρων μας.
Εμείς οι άλλοι, οι μισθοβίωτοι, οι ελκοπι-
θείς, οι ερωτικές μαϊμούδες, οι υπήκοοι
των ηρεμιστικών είμαστε οι θλιβεροί βρυ-
κόλακες. Εκείνοι, οι κινηματογραφικοί
του Τζόρνταν βρυκόλακες είναι οι αληθι-
νοί, εμείς είμαστε οι ψεύτικοι.

3 ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

«Έτσι όπως μένει δεν θα είναι»

iner Muller: *Κουαρτέτο
βασισμένο στον Λακλό*).
όλογος: Hans Thies
mann. Μτφρ., επίμετρο:
Βαροπούλου.
όσεις Άγρα, Αθήνα 1994.

ώς πριν από δύο βδομάδες
ήπου παιζόταν για άλλη μια
ρά στο Θέατρο Άττις του Θό-
ρου Τερζόπουλου, το *Κουαρ-
το* του Χ. Μύλλερ. Το *Κουαρ-
το* είναι ένα τυπικά μυλλερικό
ο, ανατρεπτικό, ένα έργο
την ετερότητα, την οποία
καθεν με φανατισμό υπο-
ριξε ο συγγραφέας του. Το
μενο σε μετάφραση της Ελέ-
Βαροπούλου, συνοδευόμε-
από κάποια κείμενα του
λλερ και για τον Μύλλερ και
ι φωτογραφίες διαφόρων
αστάσεων, παραδόθηκε στο
γνωστικό κοινό το 1994 από
εκδόσεις Άγρα.

ατός της σκηνικής εμβέλειας
θεατρικού αυτού κειμένου,
την οποία έχουν ήδη κατα-
ει σημαντικές επισημάνσεις
ιδικοί, το «άβολο» αυτό έρ-
ου Μύλλερ μπορεί να αντι-
πιστεί ως υπόδειγμα προ-
ικής αντιστροφής της Ιστο-
ς μέσα από την καταστροφή
ιστοριών, έκρηξης της μυ-
ής δύναμης της ειπωμένης
ς, που βάλλει κατά της
γματικότητας και τη μετα-
λει. Το κείμενο είναι δείγμα
ς γόνιμου μοντερνισμού,

όπου η επιδίωξη της μπρεχτικής
αποστασιοποίησης πραγματώ-
νεται με την εκδίπλωση της
έσχατης βίας προς το σώμα του
ανθρώπου και της κοινωνίας
του.

Το *Κουαρτέτο*, όπως και το σύ-
νολο του έργου του αιρετικού
συγγραφέα, που έχει επιλέξει
να βρίσκεται πάντα στην αντί-
περα όχθη της εξουσίας, μοιά-
ζει να βασιίζεται στη δική του
εκδοχή του ηρακλείτειου ρητού
«έτσι όπως είναι δεν θα μείνει»:
«έτσι όπως μένει δεν θα είναι». Η
παραδοξολογία αυτή απηχεί
την αντίληψή του για τις πολύ-
πλοκες διεργασίες του χρόνου,
για τα γρανάζια στα «ρολόγια
του κόσμου» –τα οποία ρολόγια
επανέρχονται τουλάχιστον τρεις
στο κείμενο του *Κουαρτέτου*–,
για τις αναπόφευκτες ανατρο-
πές που διασφαλίζουν τη συνέ-
χεια της ύπαρξης μέσα από τις
πρόσκαιρες καταστροφές της.
Παράλληλα, η διακειμενικότη-
τα δηλώνεται από τον τίτλο ήδη
του έργου, «*βασισμένο στον Λα-
κλό*», μόνο που στην προκειμέ-
νη περίπτωση το συγγενές κεί-
μενο δεν ανήκει στους αρχαίους
μύθους αλλά στους μύθους της
ανόδου της αστικής τάξης. Από
την άλλη πλευρά, η επαφή των
δύο έργων δημιουργεί κατα-
στροφικούς και αυτοκαταστρο-
φικούς σπινθήρες.

Εκ πρώτης όψεως, μπορεί κα-
νείς να χαρακτηρίσει το oligo-
σέλιδο *Κουαρτέτο* ως το από-
σταγμα της ογκώδους αλληλο-

γραφίας της μαρκησίας ντε
Μερτέιγ με τον Βαλμόν, ως μία
επίκαιρη ανάγνωση του έργου
του Λακλό. Αποψη που διαλύε-
ται αμέσως μόλις διαβάσει κα-
νείς το κείμενο, όπου αναδει-
κνύεται η διαφορά του μυλλερι-
κού λόγου: ο συγγραφέας έχει
κρατήσει το κουκούτσι του έρ-
γου του Λακλό, τον έρωτα και
τα πολλαπλά του προσωπεία,
και έχει φτιάξει ένα κείμενο στο
οποίο δυνάστης είναι ο Χρόνος,
ενώ ο κανιβαλισμός των σχέσε-
ων αποϊστοριοποιείται, εγγε-
γραμμένος στην πλέον άγρια
σελίδα της Ιστορίας: «*Καταφύ-
γιο –μπούνκερ– μετά τον Τρίτο
Παγκόσμιο Πόλεμο*», όπως ση-
μειώνεται στις σκηνικές οδη-
γίες.

Ο Μύλλερ κρατάει από τις *Επι-
κίνδυνες Σχέσεις* το περίγραμ-
μα των σχέσεων και των χαρα-
κτήρων. Από το δαίδαλο των
ερωτικών σχέσεων που αναφέ-
ρονται στο κείμενο του Λακλό,
άλλες γίνονται πράξη του παρό-
ντος και λόγος του παρελθόντος
από τους δύο μοναδικούς, πολυ-
πρόσωπους πρωταγωνιστές –ει-
δικότερα η δική τους ερωτική
σχέση, της Μερτέιγ με τον Βαλ-
μόν– και άλλες γίνονται πράξη
του θεάτρου που οι δύο επιλέ-
γουν ως ένα ακόμα μέσο για την
οριστική τους απομυθοποίηση.
Όμως, ενώ τα ονόματα παραμέ-
νουν τα ίδια, η υφή των σχέσεων
διαφοροποιείται: ρυθμιστής δεν
είναι πλέον ο πόθος και η βού-
ληση για δύναμη, είναι η αγωνία

Ψάρι φούρνου με κρασί:
«Βάζετε το ψάρι στο ταψί,
ρίχνετε από πάνω τη σάλτσα
(2 ποτήρια κρασί και 3
κουταλάκια μουστάρδας,
αναλυμένα σ' ένα ποτήρι
νερό) και το ψήνετε γύρω
στη 1 ώρα, περιχύνοντάς το
κάθε τόσο με τη σάλτσα
του». Πανεύκολες συνταγές,
όπως αυτή, αλλά και άλλες
ωραιότητες, γραμμένες όλες
με τον πιο απλό τρόπο, θα τις
βρείτε στον *Οδηγό
Μαγειρικής για Άχρηστες
Μαγείρισσες και
Μικροκυματούδες*
(επιμέλεια: Λένα Σαββίδη,
Εικόνες: Γιάννης
Λογοθέτης, Εκδ. Ιστός,
1994).

Ως γνωστόν, η όρεξη των
βιβλιοφάγων δεν σταματά
παρά μόνο μ' ένα καλό
πιάτο!

Ασφυκτική προστασία: ένα
προφητικό βιβλίο του
Χάινριχ Μπελλ
(μετάφραση: **Ιάκωβος
Κοπερτί**, επιμέλεια:
Τρισεύγενη Παπαϊωάννου,
πρόλογος: **Τάσος
Τέλλογλου**, εκδ. Πόλις,
1994) γραμμένο το 1979, σε
μια Γερμανία όπου το
φαινόμενο της τρομοκρατίας
είχε μπει στην
καθημερινότητα, όπου
Τύπος και βιομηχανία
έπαιζαν πλέον έναν
καθοριστικό ρόλο στη
διαμόρφωση της κοινωνικής
και πολιτικής
πραγματικότητας. Διαβάστε
το με προσοχή·
δεν προεικονίζει το μέλλον
μας, αλλά κάτι πολύ πιο
κοντινό, ασφυκτικό,
όσο μόνο το παρόν
μπορεί να είναι.

Βιαστικές ματιές σε περιοδικά απ' όλη την Ελλάδα. *Απόπειρα Λόγου και Τέχνης* (Βασ. Όλγας 14, 21100 Ναύπλιο): στο τχ. 7 μου έκαναν εντύπωση τα τραγούδια για το Ναύπλιο και το Σεράγεβο, όπου μπορείτε να βρείτε εκτός από τους στίχους και τη σχετική παρτιτούρα. *Απόπλους· σαμιακών γραμμάτων και τεχνών περιήγηση* (Ταχ. Θυρίδα 69, 83100 Σάμος): βρήκα πολύ ενδιαφέρον το άρθρο του **Μανόλη Γ. Βαρβούνη** για "τα πανηγύρια στη Σάμο", τχ. 12. *Ο Αραμπάς του Αγρινίου*· μηνιαίο σατιρικό ... και κάτι άλλο... περιοδικό (Τσαλδάρη 42, 30100Αγρίνιο): όπου αναγνωρίζεις την ευαισθησία των επιλογών τους, όταν αναδημοσιεύεται απόσπασμα από κείμενο του αρχιτέκτονα Κανδύλη στο οποίο μιλά για το σπίτι του Ροδάκη στην Αίγινα, τχ. 38. *Ελίτροχος*· τριμηνιαία έκδοση για τα Γράμματα και τις Τέχνες (Κολοκοτρώνη 34, 26221 Πάτρα): με αφιέρωμα στον ποιητή **Θανάση Κωσταβάρα** και στον πεζογράφο **Σπύρο Πλασκοβίτη**, τχ. 3. *Ελλέβορος*· περιοδικό για τα γράμματα και τις τέχνες που βγαίνει στο Άργος (Νικηταρά 1, Άργος): αφιέρωμα στο Άργος με ενδιαφέρουσες μαρτυρίες περιηγητών στην Αργολίδα, τχ. 11. *Εμβόλιμον*· τριμηνιαία επιθεώρηση των Φύλων του Λόγου (Άσπρα Σπίτια, 32003 Βοιωτία): εξαιρετο αφιέρωμα στα «50 χρόνια από τη σφαγή του Διστόμου» το 1944 από τα χιτλερικά στρατεύματα κατοχής.

του Χρόνου, αυτού του «ρήγμα-τος στη δημιουργία», που οι πρωταγωνιστές δεν το έχουν παραγεμίσει σαν το λαό με το Θεό, είναι η αναζήτηση του Άλλου ακόμα και μέσα από την καταστροφή του προσώπου του, η οποία θα αντικατοπτρίσει το χαμένο είδωλο των πρωταγωνιστών. Ο σαρκικός έρωτας υμνείται και αναιρείται ταυτόχρονα, για λόγους διατήρησης ενός αμφίβολου προσωπικού κύρους, για λόγους ιδεολογικούς –η ηδονή είναι για τον χυδαίο όχλο–, για λόγους φιλοσοφικούς –ο θάνατος οδηγεί στην υπερβολή και στην κατάργηση των σωμάτων, και ειδικά ο «θάνατος στον πληθυντικό», που κυριαρχεί στο *Κουαρτέτο*.

Παράλληλα, η παραστάση αυτή που με ντεκόρ ένα γαλλικό, προεπαναστατικό σαλόνι δίνεται μέσα σε ένα μπούνκερ μετά τον Τρίτο Παγκόσμιο Πόλεμο, εγκλείεται δηλαδή σε ένα διάστημα οριζόμενο από μια ανατροπή και έναν αφανισμό, κηρύσσει το τέλος της επικοινωνίας. Η μοναξιά, παρ' όλο που ως λέξη δεν αναφέρεται συχνά,

σκιάζει το κείμενο επικίνδυνα –η μοναξιά της επινόησης, της θανάτωσης ή της αυτοκαταστροφής του Άλλου, η μοναξιά της προσδοκίας ενός τέλους αιώνιου όπως ο θάνατος, η μοναξιά ενός «έρωτα λιθαριών», το ιδανικό της Μερτέιγ. Το «εσύ» δεν σημαίνει το διάλογο αλλά τη θεατρική πράξη και διασταυρούμενους μονολόγους, η προσφώνηση δεν δηλώνει ταυτότητα. Η παράσταση είναι διαδοχικά για ένα ρόλο, για δύο, για τρεις, για τέσσερις, γίνεται μπροστά στον καθρέφτη, μπροστά στον καθρέφτη του Άλλου και τα πρόσωπα απορροφώνται το ένα από το άλλο, διαλύονται το ένα μέσα στο άλλο μέσα «στη νύχτα των σωμάτων».

Σπονδυλική στήλη του κειμένου είναι η καταστροφή. Η καταστροφή των ξωτικών ψευδαισθήσεων, των σχέσεων, του παρελθόντος αλλά και του μέλλοντος, της ψυχής του Άλλου αλλά και του κορμιού του, της ανθρωπίνης υπόστασης, με όλα όσα αυτή παραδοσιακά συνεπάγεται.

Η βία του κειμένου λοιπόν εί-

ναι ανεξέλεγκτη και πολυεπίπεδη. Ο φόβος και η ηδονή του θανάτου, ως ακραίο όριο αυτοαναγνώρισης, και της φθοράς του Χρόνου, η σωματική βία της γυναικείας αυτοκτονίας με ψαλίδι, και της ανδρικής δολοφονίας με δηλητήριο, η βία της υπέρμετρης χλεύης και του αυτοσαρκασμού, η διάλυση του κειμένου μέσα από τον κατακερματισμό, την αποσπασματικότητα της φόρμας, την υφολογική επίκληση της δυσαρμονίας και της ανατροπής.

Στο θεατρικό κείμενο του Μάλερ, η ποίηση ενδύεται το λόγο της σκληρότητας, χωρίς όμως να υποχωρεί, ο άνθρωπος ξεπερνάει το θηρίο με την καταστροφική εμβέλεια του λόγου του. Το φόρμα αγκαλιάζει την ιδέα σε μία απάντηση στην αναζήτηση της νεωτερικότητας. Ένα έργο του μέλλοντος, το οποίο μπορεί μέσα από τις διαδοχικές καταστροφές, να μην είναι τελικά αβίωτο. Η ανατροπή μπορεί να γεννήσει ζωή εξίσου με το θάνατο.

Τιτίκα Δημητρούλη

Λόγος και εικόνα

Μαρούλα Κλιάφα,
Γυναίκες της γης.
Φωτογραφίες: Δ. Λέτσιος.
Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1994

Νίκη-Ρεβέκκα Παπαγεωργίου,
Οι δυο αδελφές.
Εκδόσεις Άγρα, Αθήνα 1994

Τάκης Δ. Ψαράκης,
Ανθολόγιο της Ιερουσαλήμ.
Εκδόσεις Νέα Σύνορα- Α.Α. Λιβάνης, Αθήνα 1994

Τα τρία βιβλία αυτού του σημειώματος, όσο κι αν το καθένα

τους είναι εντελώς διαφορετικό από τα άλλα (και στο θέμα και στη μορφή και στην εμφάνιση και στη γραφή), εντούτοις έχουν κάτι το κοινό. Και τα τρία τους συνδυάζουν το λόγο με την εικόνα, αλλά ακόμα και τα τρία τους (πάντα με διαφορετικό τρόπο το καθένα) παρουσιάζουν μια ιστορικο-κοινωνική κατάσταση.

Οι *Γυναίκες της γης* αναφέρονται στον γυναικείο πληθυσμό του θεσσαλικού κάμπου, οι *Δυο αδελφές* στην οικογένεια έτσι όπως εμφανιζόταν στα τέλη του προηγούμενου αιώνα και στις αρχές του εικοστού, το *Ανθολόγιο της Ιερουσαλήμ* περιγράφει τις ιστορικές στιγμές και τα προβλήματα μιας πόλης.

Η **Μαρούλα Κλιάφα** είναι από τους λίγους ανθρώπους των γραμμάτων που, αν και ζουν και εργάζονται στην επαρχία, το έργο τους είναι γνωστό σ' ένα εύρυστο κοινό. Συγγραφέας –και μάλιστα από τις πιο σημαντικές– της νεανικής λογοτεχνίας μας, παράλληλα έχει δώσει στην κυκλοφορία άλμπουμ με φωτογραφίες και κείμενα, τα οποία αναφέρονται στη Θεσσαλία. Οι *Γυναίκες της γης* είναι ένα βιβλίο αυτής της κατηγορίας. Όπως και στο προλογικό σημείωμα αναφέρεται, την ιδέα να φτιαχτεί αυτό το βιβλίο την έδωσε στη Μαρούλα Κλιάφα ο φωτογράφος **Δημήτρης Λέτσιος**, ο οποίος της παρουσίασε μια σερ-

ωτογραφίες με γυναίκες ιεσσαλικού κάμπου. Η Μ. φα μέσα από τις φωτογραφίες αυτές μπόρεσε να ξυπνήσει δικές της προσωπικές ες από τη γνωριμία της με εσσαλές χωρικές και, στη χεια, άφησε το συγγραφικό αλέντο να υπηρετήσει τις ς όλων αυτών των ανωνύ- νυναικών.

, λοιπόν, πώς έγινε και ο νώστης αυτού του βιβλίου εί να συνομιλεί με την ούλα, τη Βαΐτσα, τη Δέ- να, την Άλκηστη – αυτές ιολλές άλλες γυναίκες που , εργάζονται, γεννούν, πο- , χαίρονται στον κάμπο της αλιάς.

αξιοσημείωτο με το βιβλίο είναι πως τα σύντομα κεί- -το καθένα τιτλοφορείται ο όνομα μιας γυναίκας – αι είναι γραμμένα από τις αυτές γυναίκες. Τόσο το ραφικό ύφος εισέρχεται προσωπικότητα του ήρωα. ενα μικρά, άλλοτε λυρικά, τε ρεαλιστικά, άλλοτε ονει- , άλλοτε σχεδόν θεατρικά, α μικρά αριστουργήματα το καθένα –ωσάν πολύτιμη 'δα ψηφιδωτού– συντελεί α ολοκληρωθεί το πρόσω- ης αγρότισσας, μα και οι νινικές συνθήκες που το ν διαπλάσει. Στα συν του ου, και οι τόσο αριστουρ- τικές φωτογραφίες.

ύο αδερφές χαρακτηρίζο- από τη συγγραφέα τους ως ρομάντζο. Κι ίσως να 'ναι. ο που εδώ προϋπήρξε το γραφικό υλικό και μια επι- και ταξινόμησή του ήταν

που δημιούργησε το –έτσι κι αλ- λιώς– σύντομο κείμενο. Φωτο- γραφίες από οικογενειακές στιγμές της μεγαλοαστικής τά- ξης του προηγούμενου αιώνα και των αρχών του δικού μας. Φωτογραφίες που με τη δυναμι- κή της εικόνας παρουσιάζουν τις σχέσεις και τις απόψεις των ανθρώπων τότε. Η **Νίκη-Ρεβέ- κα Παπαγεωργίου** μέσα από τις φωτογραφίες αυτές ανακάλυψε το στόρυ του φωτορομάντζου της και, στη συνέχεια, με σύντο- μες φράσεις το υλοποίησε. Χι- ούμορ, σάτιρα και ευρήματα – να με ποια εφόδια το τόσο κα- λοτυπωμένο αυτό βιβλίο μπορεί και διασκεδάζει τον αναγνώστη του.

Κάποτε κάποτε μπορεί κανείς να παίξει και με παλιές φωτο- γραφίες. Κάποτε κάποτε μπο- ρεί κανείς να σαρκάσει μια φτη- νή λαϊκή έκφραση καταναλωτι- σμού. Φτάνει να διαθέτει και ο ίδιος χιούμορ, φαντασία και τη διάθεση να παίξει. Ένα από τα πιο ευρηματικά βιβλία που κυ- κλοφόρησαν μέσα στο 1994.

Μέσα στο 1994, ο γνωστός δη- μοσιογράφος **Τάκης Ψαράκης**, μας έδωσε το τέταρτο ανθολό- γιό του – κι αυτό όπως τα προη- γούμενα γύρω από το ό,τι έχει γραφτεί για μια πόλη. Είχαν προηγηθεί ανθολόγια για την Αθήνα, την Κωνσταντινούπολη, την Αλεξάνδρεια. Τώρα ένα ακόμα, αυτή τη φορά για την Ιε- ρουσαλήμ.

Ο Ψαράκης είχε την ιδέα να φέρει το κοινό σε μια κοντινή σχέση με πόλεις που η καθεμιά τους, με τον τρόπο της και στον τομέα της, έχουν επιδράσει πά-

νω στη διαμόρφωση του προσώ- που του ελληνισμού.

Χρησιμοποιεί κείμενα γραμμέ- να από δημοσιογράφους και δη- μοσιευμένα στον ημερήσιο ή πε- ριοδικό Τύπο παλαιών ή και νε- ότερων χρόνων, όπως και κεί- μενα γραμμένα από λογοτέ- χνες. Έτσι η εξιστόρηση της ταυτότητας της πόλης διαθέτει μια ποικιλόμορφη προσέγγιση – από το ντοκουμέντο και τη δη- μοσιογραφική έρευνα, έως την ευαίσθητη καταγραφή των εντυ- πώσεων ενός καλλιτέχνη.

Το φωτογραφικό υλικό προ- σφέρει και αυτό τη συμβολή του. Αλλά λειτουργεί μάλλον περιθωριακά. Ο Ψαράκης, εκ- πρόσωπος των «καθαρών» με- ταπολεμικών δημοσιογράφων μας, δεν εμπιστεύεται περισσό- τερο την εικόνα από ό,τι το λόγο για να εισέλθει στην ψυχή του περιγραφόμενου αντικειμένου. Κι έτσι το ανθολόγιό του –κι αυ- τό, όπως και τα προηγούμενα–, πέρα από την αποτελεσματικό- τητά του ως προς τον κύριο στό- χο του, είναι κι ένα πολύτιμο δείγμα συλλογής μορφών του λόγου. Από απόσπασμα βιβλίου γραμμένου το 1897, έως δημο- σιογραφικό δημοσίευμα του 1990 σε αθηναϊκή εφημερίδα. Λόγος καθαρά δημοσιογραφι- κός και λόγος από τους υψηλό- τερους της λογοτεχνικής παρα- γωγής μας (**Στρατής Τσίρκας**, για παράδειγμα).

Όλο αυτό το υλικό, ο Ψαράκης το ταξινομήσε με τρόπο σαφή και αποτελεσματικό. Ο ανα- γνώστης μπορεί να διαμορφώ- σει γνώση τόσο της ιστορικής πορείας της πόλης των Ιεροσο- λύμων όσο και του ρόλου που διαδραμάτισε δίπλα και μέσα σε στιγμές του ελληνικού κρά- τους αλλά και της ορθοδοξίας.

Τελικά οι πόλεις έχουν και τη μοίρα τους, μα και την προσωπι- κότητά τους. Ο Τάκης Ψαράκης καταγράφει τη μοίρα των πόλε- ων και φωτίζει την προσωπικό- τητά τους.

Δουλειά πρωτότυπη και εκτε- λεσμένη με γνώση και μεράκι.

Μάνος Κοντολέων

Για όσους έχουν κήπο και επιθυμούν να έχει ελληνικά χρώματα, υπάρχει τώρα ένα βιβλίο: Γιάννη Α. Τσαλικίδη, Καλλωπιστικά φυτά για ελληνικούς κήπους (εκδ. Παρατηρητής, 1994). Βέβαια, τα περισσότερα φυτά που περιέχονται στο βιβλίο κατάγονται από αλλού και η «ελληνικότητά» τους συνίσταται απλώς στο γεγονός ότι ευδοκιμούν, κατά δήλωση του συγγραφέα, στα ελληνικά χρώματα. Ας είναι έχουν ωραία ονόματα ακόμα κι όταν βρίσκονται μέσα σε φυτοδοχεία!

«Δεν είναι η ιστορία που επαναλαμβάνεται ως φάρσα αλλά οι επαναλαμβανόμενες φάρσες που δίνουν την εντύπωση μιας εν εξελίξει ιστορίας»:

Χάρης Βλαβιανός, Ο άλλος τόπος. Σημεία ποιητικής (εκδ. Νεφέλη, 1994).

«Είμαι το γκριζο νερό. Κυλάω στα ρείθρα του δρόμου στην πνιγερή άσφαλτο στο βρώμικο από τόσα βήματα πεζοδρόμιο. Είμαι το γκριζο νερό. Με καταπίνουν φρεάτια με στεγνώνει ο ήλιος και ο άνεμος. Είμαι το γκριζο νερό. Στο αδιάκοπο πέρασμά μου καθρεφτίζω αναρίθμητα πρόσωπα με ακολουθούν τα ακολουθώ έχουμε αρχή έχουμε τέλος αρχή τέλος αρχή τέλος αρχή τέλος. Είμαι το γκριζο νερό.»:

Στέφανος Μπεκατώρος, Πηγάδι με ουρανό (εκδ. Πλέθρον, 1994).

ο χαρτοκόπτης

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Ακριτικά τραγούδια και παραλογές από την Κύπρο

Ίδρυμα Α.Γ. Λεβέντη, Λευκωσία 1990

ός είναι ο ακριβής τίτλος του βιβλίου της κυρίας γδας Κιτρομηλίδου που παρουσιάστηκε στο *Αντί της* 1.1995 από τον κ. Ελευθέριο Αλεξάκη. Ο γνωστός μονας του τυπογραφείου παράλλαξε τον λαογραφικό *παραλογές* σε *παραλλαγές* στην αρχική δημοσίευση κειμένου. Απολογούμαστε τόσο στην κυρία Κιτρομη- ου όσο και στον κ. Αλεξάκη.

καταλατάν...

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΣΑΒΒΑ
ΠΑΥΛΟΥ

Για τη λαογραφία της πόλης

ΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑ που το μελετάς, το επηρεάζεις και το μεταβάλλεις. Τα τραγούδια, οι παροιμίες, οι χοροί, οι διακοσμήσεις και λοιπές εκδηλώσεις του προκαπιταλιστικού αγροτικού πολιτισμού δημιουργήθηκαν αιώνες πριν ασχοληθεί μαζί τους η επιστήμη της λαογραφίας. Ο λαός τραγουδούσε και χαιρόταν, από γενιά σε γενιά, τα τραγούδια του χωρίς να γνωρίζει την ύπαρξη του παράξενου είδους των λαογράφων και των συλλεκτών δημοτικών τραγουδιών.

Σήμερα, που πολλές εκδηλώσεις του ανθρώπου της πόλης αποτελούν αντικείμενο ερεύνης της λαογραφίας του άστεως, τα πράγματα είναι διαφορετικά.

ΥΠΑΡΧΕΙ μια σύντομη, χρονικά, σχέση του φαινομένου με τον ερευνητή. Και το βάρος της έρευνας (ή ακόμα της δημοσιογραφικής αναφοράς) μεγαλώνει από την προβολή που της γίνεται από τα σύγχρονα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα. Στην Ελλάδα κυκλοφόρησαν τέσσερα βιβλία με μεγάλη επιτυχία στις πωλήσεις και δημοσιεύτηκαν δεκάδες άρθρα και εκατοντάδες φωτογραφίες σε περιοδικά και εφημερίδες τα οποία αναφέρονται στα συνθήματα που γράφονται στους τοίχους (κυρίως σε δέκα οικοδομικά τετράγωνα της Αθήνας: Εξάρχεια, Σόλωνος, Κάνιγγος και Πέριξ). Το φαινόμενο έχει, όπως συνήθως, τις θετικές και αρνητικές του ανεξίτητες. Μπορεί να προκαλέσει μια ανασπείρωση, μπορεί όμως να επιφέρει και την αλλοτρίωση, την έλλειψη του αυθόρμητου, το προγραμματισμένο, την υποταγή σε μερικά καλούπια που ευνοούν και προβάλλουν οι μελετητές. Ένας νέος μπορεί να γράψει στον τοίχο του Χημείου ένα σύνθημα όχι γιατί το αισθάνεται ή τον εκφράζει αλλά γιατί νομίζει ότι θ' αρέσει σε κάποιον από τους τόσους πολλούς μελετητές που, με τη φωτογραφική ή το σημειωματάριο στο χέρι, περιμένουν πανέτοιμοι και με αδημονία να επιλέξουν τα νέα συνθήματα για το επόμενο δημοσίευσμά του.

Η ΛΥΣΗ είναι ομοιοπαθητική. Ασφυκτικό πλησίασμα και δέσιμο, δημιουργία αδιεξόδου για να λειτουργήσει η λογική της απομάκρυνσης, της υπέρβασης για νέα πορεία.

Δηλαδή, σύντομα σε τοίχο:

«Κατάγραφέ το και τούτο μαλάκα μελετητή των γκράφιτι».

DMITRI KESSEL
ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ '44

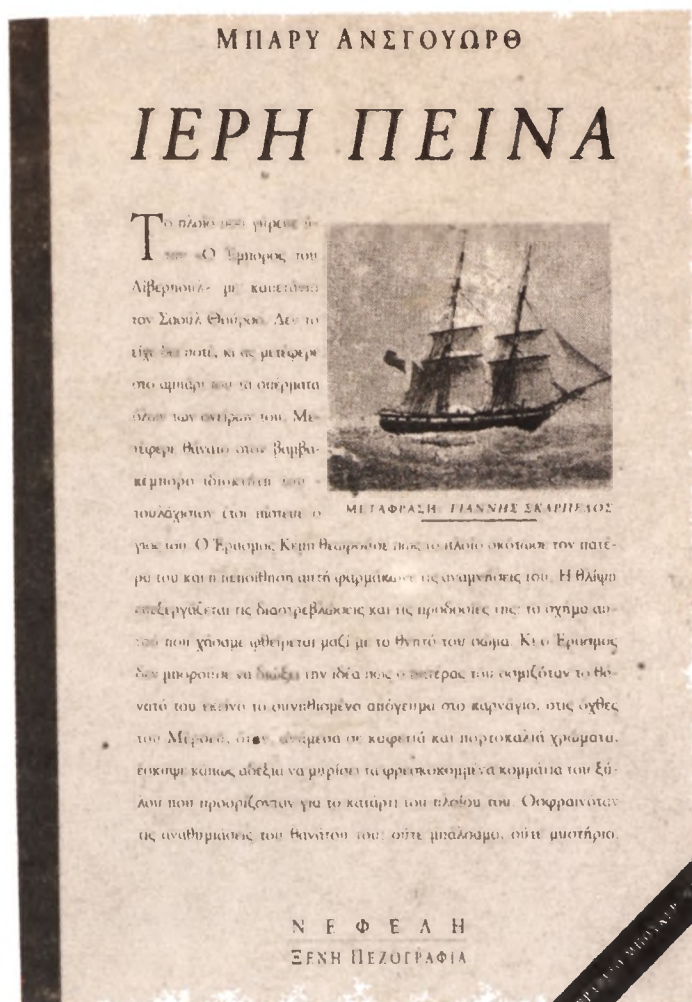

FRED BOISSONNAS
ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ
ΕΝ ΕΤΕΙ 1930

ΜΠΑΡΥ ΑΝΣΓΟΥΩΡΘ

ΙΕΡΗ ΠΕΙΝΑ

(Μυθιστόρημα)

«Θέμα του 'Ανσγουωρθ είναι η έχθρα. Αντικείμενό του το δουλεμπόριο στα μέσα του 18ου αιώνα... Η *Ιερή Πείνα* είναι τεράστιο επίτευγμα. Σημαντικό επίτευγμα το αίσθημα του αίματος, των εντέρων και της θύελλας που συμπορεύεται με μια φανταστικά δοσμένη εσωτερική ζωή».

SANDAY TIMES

«Ένα ογκώδες, ενορατικό, ζωντανό, περιπετειώδες αριστούργημα. Ταυτόχρονα πρωτότυπο και κλασικό».

MAIL ON SUNDAY

Οι εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ με την καινούργια σειρά «ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ» φιλοδοξούν να δώσουν τα πιο αξιόλογα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Ήδη κυκλοφορεί το *TZAZ* της TONI MORISON και ετοιμάζονται: το *ΠΙΟ ΓΑΛΑΖΙΟ ΜΑΤΙ* επίσης της TONI MORISON σε μετάφραση Κατερίνας Σχινά, το *PANTY ΚΛΑΡΚ ΧΑ, ΧΑ, ΧΑ!!* του PONTY ΝΤΟΥΛ (Booker 1993) σε μετάφραση Χάρη Βλαβιανού και Γκρατσιέλας Καστελάνου, *ΤΟ ΒΕΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ* του MARTIN Ε·Ι·ΜΙΣ σε μετάφραση Γιάννη Σκαρπέλου και το *ΠΑΘΟΣ* της Α. ΜΠΑ·Υ·ΑΤ (Booker 1991) σε μετάφραση Κατερίνας Σχινά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό Βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

ΒΡΑΒΕΙΟ BOOKER 1992